ป่ากับศาสนาพุทธ

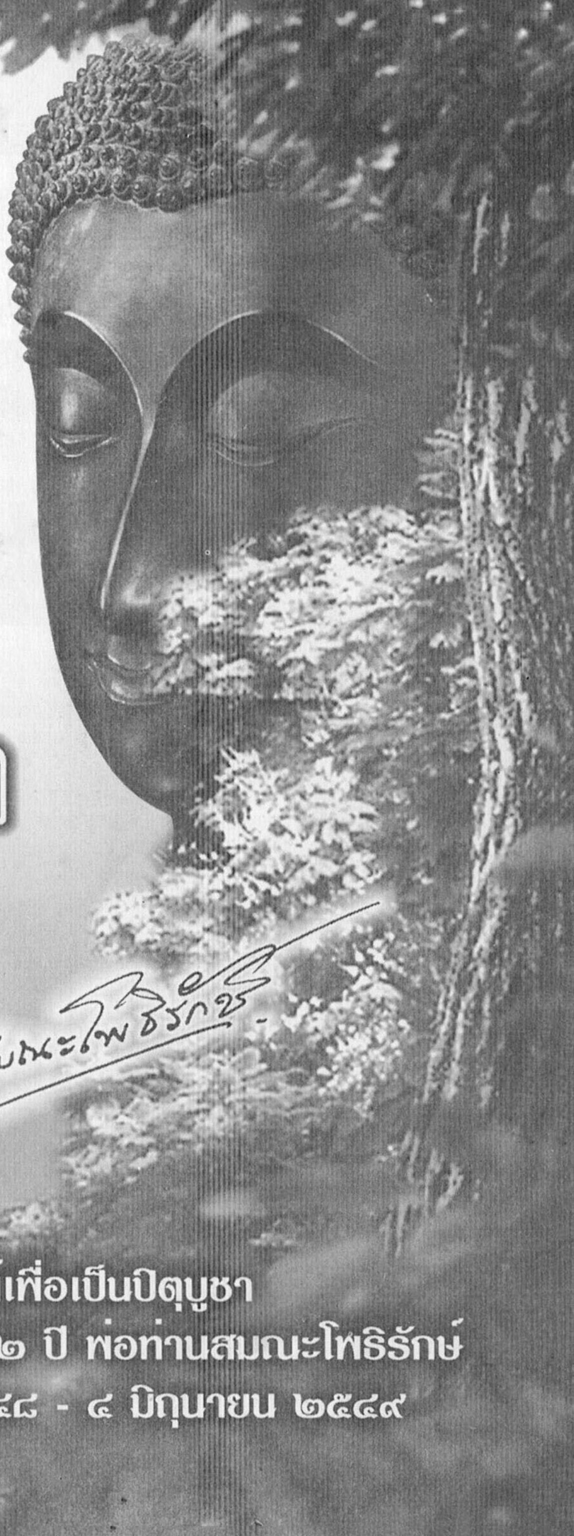

สมณะโพธิรักษ์

☆ "ศาสนาพุทธ"นี่ ไม่ใช่ศาสนาที่ปลีกแยกแตกหมู่ ปลีกเดี่ยวหนีสังคม
แต่เป็นศาสนาที่อยู่ร่วมกับสังคม เป็นคนมีประโยชน์ต่อมนุษย์อื่น ๆ
ไม่ใช่กลายเป็นคนไร้ค่า ทิ้งชีวิตเดียวดายอยู่ในป่า

☆ การปฏิบัติธรรมของพุทธจึงเป็นเรื่องปกติธรรมดามนุษยชาติ
เป็นชีวิตจริงที่อยู่กับโลกเขา
ชีวิตที่รู้จักโลกกว้าง ไม่ใช่ชีวิตจัดสรรให้เราเข้ามุมอับ
ให้เราเข้าช่องแคบ ให้เราเข้ารูเล็ก ๆ ไม่ใช่อย่างนั้น
เป็นชีวิตที่อยู่เหนือโลกจริง ๆ
แล้วก็เห็นชัดเจนทุกอย่าง เข้าใจ รู้เท่าทัน
ความเร็วของ"มุทุภูตธาตุ"ในศาสนาพุทธ
จึงมีความแววไว เป็นไหวพริบ เป็นปฏิภาณ
มีความรู้รวดเร็ว แล้วมีความกำจัดด้วย
มุทุภูตธาตุนี่กำจัดด้วยนะ กำจัดกิเลส เพ่งเผานะ
เป็นองค์แห่งฌานที่ทำให้จิตอ่อน จิตหัวอ่อน

ป่า กับ ศาสนาพุทธ

สมณะโพธิรักษ์

จัดพิมพ์เพื่อเป็นปิตุบูชา
ในวาระครบรอบ ๗๒ ปี พ่อท่านสมณะโพธิรักษ์
๕ มิถุนายน ๒๕๔๘ - ๔ มิถุนายน ๒๕๔๙

ป่ากับศาสนาพุทธ

สมณะโพธิรักษ์

เลขมาตรฐานสากลประจำหนังสือ ๙๗๔-๙๓๒๔๑-๖-๑

จำนวนพิมพ์ ๔๐,๐๐๐ ฉบับ

ปีที่พิมพ์ กรกฎาคม ๒๕๔๘

ผู้จัดพิมพ์ ชาวอโศกเพื่อมวลมนุษยชาติ
๖๕/๑ ซ.นวมินทร์ ๔๔ ถ.นวมินทร์ บึงกุ่ม
กทม. ๑๐๒๔๐ โทร. ๐-๒๓๗๔-๕๒๓๐

พิมพ์ที่ บริษัท ฟ้าอภัย จำกัด
๖๔๔ ซอยนวมินทร์ ๔๔ ถนนนวมินทร์
แขวงคลองกุ่ม เขตบึงกุ่ม กทม. ๑๐๒๔๐
โทร. ๐-๒๓๗๕-๘๕๑๑
โทรสาร ๐-๒๓๗๕-๗๘๐๐

ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา นางสาวลัดดา ปิยะวงศ์รุ่งเรือง

๓๐ บาท

คำนำ

ศาสนาพุทธในพ.ศ. ๒๕๔๘ นี้ ยังคงมีชื่อว่า"พุทธ" แต่**เนื้อเดิมเนื้อแท้**ที่เป็นของพุทธนั้น*เกือบไม่มี*หรือ***ไม่มีแล้ว***ทีเดียว ซึ่งคนทั้งหลายก็***ยังเรียกว่า"พุทธ"***และหลาย ๆ ๆคนก็เชื่อว่าพุทธยังมีเนื้อเดิมเนื้อแท้อยู่กับคนที่เป็นชาวพุทธ มิได้เสื่อม มิได้บกพร่อง ยังเป็นพุทธ เต็ม ๆ *แต่หลายคนมีภูมิรู้ว่า"พุทธ"มีแต่ชื่อ ส่วนเนื้อเดิมเนื้อแท้นั้นไม่มีแล้วในทุกวันนี้*

เรื่องนี้พระพุทธเจ้าทรงเปรียบเทียบว่า เหมือนกลอง"อานกะ"ที่คนยังเรียกว่า"อานกะ"อยู่อย่างเดิม แต่เนื้อไม้ที่ทำกลอง หนังกลองของเดิมนั้นไม่เหลือแล้ว เพราะพอมันแตกคนก็เอาไม้ใหม่มาใส่แทน หนังทะลุก็เอาหนังใหม่มาซ่อม นานเข้า ***ไม้เดิมหนังเดิมแท้ ๆของกลอง***ก็หมดไป แต่คนก็ยังเรียกว่า"อานกะ" พระพุทธองค์ทรงพยากรณ์ไว้ว่า พุทธยังไม่เสื่อมในพุทธสมัย แต่ในอนาคตข้างหน้าจะเสื่อม เป็นดังกลอง"อานกะ"นี้แล

อาตมาไม่ได้ลบหลู่ศาสนาพุทธเลยโดยเจตนาจริง แต่ที่กล่าวเช่นนั้นเป็นความจริงใจที่เห็นจริงตามนั้น อาตมาขอยืนยันว่าอาตมาเป็นพุทธเลือดเนื้อและวิญญาณเป็นพุทธ และทำงานพุทธศาสนาเต็มชีวิตเต็มเวลาด้วย จนกว่าจะตาย โดยมีปณิธานแน่วแน่ว่า แม้จะเกิดมาในชาติข้างหน้าต่อ ๆไปอีกกี่ชาติ ๆก็ตาม ก็จะขอทำงานศาสนาเป็นชาวพุทธนี้แหละต่อและต่อไปอีกจนกว่าจะบรรลุสูงสุดถึงที่สุดแห่งที่สุดอันจะพึงมีพึงเป็นของศาสนาพุทธ ทั้งฝึกฝนบำเพ็ญตน-ทั้งทำงานให้แก่ศาสนาพุทธ ยังความเป็นเนื้อแท้ของพุทธไว้ให้มีอยู่เป็นประโยชน์แก่มวลมนุษยชาติ สิ่งใดผิดพลาดก็จะช่วยแจ้งช่วยบอกแก่กันและกัน เพื่อแก้ไขทำเนื้อแท้ของพุทธให้เกิดประโยชน์แก่มวลมนุษยชาติให้ได้ จนสุดความสามารถ.

สมณะโพธิรักษ์

๔ มิ.ย. ๒๕๔๘

สารบัญ

๑. การบรรลุธรรม (๑)

๑ พระอรหันต์ของพุทธต้องอยู่ป่าเท่านั้นหรือ

ในประเทศไทยนี้ พอเอ่ยถึง**พระปฏิบัติ** ชาวพุทธส่วนใหญ่มักจะนึกถึงพระป่า พระที่อยู่ในป่า บางคนบางกลุ่มก็เชื่อว่า *พระอรหันต์ ของพุทธ* ***ต้องอยู่ในป่า****ไม่มายุ่งเกี่ยวกับผู้คนแล้ว* แม้แต่พระสงฆ์บางกลุ่ม ก็เชื่อสนิทตามปัญญาตนเช่นนั้น โดยอ้างว่า พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติว่า ให้ พระภิกษุทั้งหลาย*อยู่ป่าเป็นวัตร* และตีความว่า "อยู่ป่าเป็นวัตร" คือ *สิงสู่อยู่ในป่าเป็นประจำ* ที่จริง ประโยคว่า ***"อยู่ป่าเป็นวัตร"*** ไม่ได้หมายความว่า *ให้อยู่ป่าประจำ* หรือการปฏิบัติธรรมของพระคือ *การไปปฏิบัติอยู่ในป่า เป็นหลัก* คำว่า "วัตรหรือวัตต" นี้ แปลว่า ข้อปฏิบัติ ก็เป็นข้อหนึ่ง ในการปฏิบัติ ไม่ได้แปลว่า ต้องทำประจำ หรือทำทุกคน หรือทุกคนต้องทำ หรือหลักใหญ่หลักสำคัญแต่อย่างใด ก็เพียงเป็น "กิจที่พึงทำ" เช่น *กิจวัตร* ก็คือ ว่าด้วยกิจที่ควรทำ อย่างนั้นบ้าง อย่างนี้บ้าง เช่น กิจที่พึงปฏิบัติต่ออุปัชฌาย์ (อุปัชฌายวัตร) กิจที่พึงปฏิบัติต่อผู้มาเยือน (อาคันตุกวัตร) หรือ *จริยาวัตร* ก็คือ ว่าด้วยมารยาทอันควรประพฤติ ก็ควรทำตามเหมาะตามควรของแต่ละกรณี หรือ *วิธีวัตร* ก็คือ ว่าด้วยแบบอย่างที่พึงกระทำ เช่น วิธีเก็บบาตร ก็ทำอย่างนั้น วิธีพับจีวร ก็ควรพับอย่างนี้ *อยู่ป่าเป็นวัตร* ก็คือ ว่าด้วยการอยู่ป่า ซึ่งเป็นเรื่องหนึ่งในอีกหลาย ๆ เรื่องของการปฏิบัติธรรม และที่สำคัญก็คือ ***ไม่ปฏิบัติการอยู่ป่าเลย ก็เป็นอรหันต์ได้***

ที่ถูกที่แท้นั้น *อยู่ป่าเป็นวัตร* หมายความว่า *การไปอยู่ป่านั้นเป็น*

การปฏิบัติธรรมอย่างหนึ่ง ใครจะปฏิบัติก็ได้ ใครจะไม่ปฏิบัติก็ได้ ตามควรแก่ฐานะหรือควรแก่นิสัย ไม่ได้หมายความว่า *การไปอยู่ป่านั้นเป็นการปฏิบัติธรรมหลักใหญ่หลักสำคัญของพุทธ* ที่ทุกคน**ต้องออกไปอยู่ป่า**จึงจะชื่อว่า เป็นผู้ปฏิบัติธรรมของพุทธ *ถ้าไม่ออกป่า ไม่ชื่อว่า นักปฏิบัติธรรมของพุทธ*

ลึกไปกว่านั้น นอกจาก*อยู่ป่าเป็นวัตร* แล้ว ยังมีอีกวลีหนึ่งที่ว่า ***"ยินดีในเสนาสนะป่า"*** ก็พากันหลงผิดเลยเถิดไปว่า ผู้ที่..*ยินดีในที่อยู่อันเป็นป่า* ก็คือผู้จะต้องอยู่ป่าปักหลักอยู่ในป่ากันถาวร เพราะเมื่อ*ยินดีในที่อยู่อันเป็น ป่า* ผู้นั้นก็ต้องไปสิงสู่อยู่ในป่า ความจริงสูงสุดนั้น ผู้จิตสงบนั้นเป็นธรรมดา ย่อมยินดีในสถานะที่เรียบง่ายสงบหรือนิ่ง ก็จริง *แต่ผู้จิตสงบจริงของพุทธ ที่ล้างกิเลสหมดจริงนั้น ไม่ใช่ผู้กดข่มกิเลสไว้เท่านั้นเหมือนฤาษีในป่า ทว่าเป็นผู้ไม่ติดยึดอะไรอีกแล้ว แม้แต่เสนาสนะป่า ก็ไม่ติดไม่ยึดจริงๆ* ดังนั้น ถ้าเข้าใจผิดว่า "ผู้ที่มีจิต***ยินดีในเสนาสนะป่า***" จะต้องไปสิงสู่อยู่ในป่า โดยเฉพาะอรหันต์จะต้องไปอยู่ป่านั้น ล้วนเป็นการเดาเอาด้วยตรรกะทั้งนั้น ความจริงที่แท้ คือ ยิ่งเป็นอรหันต์ ยิ่งจะไม่อยู่ป่า เพราะอรหันต์หมดความยึดติดสิ่งใดๆแล้วจริง แม้แต่ป่า ท่าน***ยินดีในป่า***จริง แต่ท่าน***ไม่ได้ติดป่า***เหมือนคนมีกิเลส ท่านจึงไม่จำเป็นต้องอยู่ป่า เพราะประโยชน์น้อย ท่านจะทำงานกับคน ช่วยสั่งสอนคน ทำประโยชน์กับคนเป็นอันมาก ที่ชื่อว่า "พหุชนหิตายะ" อย่างแท้จริง

ไม่ต้องอื่นไกล อาตมาก็..*ยินดีในเสนาสนะป่า* แต่อาตมาก็ไม่เห็นจะต้องอยู่ป่า อาตมาปลูกป่าทำป่าในเมือง เห็นไหม ตั้งหลายเสนาสนะแน่ะ

ความลึกซึ้งในเรื่อง "ยินดีในเสนาสนะป่า" นี้ ไม่ได้หมายความว่าให้ไปอยู่ป่าจริงๆ แต่มันเป็นนามธรรมทางด้านจิต ซึ่งหมายถึงว่า ต้องเป็นผู้ที่***ยินดี ในเสนาสนะอันสงัด*** ดีที่สุด โดยเฉพาะจิตที่สงัด เพราะเป็นผู้ที่ได้ไม่ยาก ได้โดยไม่ลำบากในฌาน ๔ และเป็นผู้ที่ทำได้แล้วซึ่งเจโตวิมุติ-ปัญญาวิมุติ อันหาอาสวะมิได้ เพราะอาสวะทั้งหลายสิ้นไปด้วย

ปัญญาอันยิ่งเองในปัจจุบัน อันเข้าถึงแล้วแลอยู่ ซึ่งอาตมาขยายความไปหลายครั้งแล้ว

วันนี้จะแสดงหลักฐาน พยานอ้างอิงที่ชัดเจนว่า พระพุทธเจ้าท่านตรัสไว้อย่างไรบ้าง เกี่ยวกับการ**อยู่ป่าเป็นวัตร** นี้ จริงหรือไม่ที่อรหันต์ของพุทธต้องอยู่ในป่าเท่านั้น และการอยู่ป่ามีอานิสงส์หรือไม่เพียงไรต่อการปฏิบัติธรรมที่ถูกตรง ตามที่พระพุทธองค์ทรงสอนไว้

เราจะเริ่มจากพระวินัยในพระไตรปิฎกเล่มที่ ๘ ข้อ ๙๘๑ และ ๑๑๙๑ กันก่อน ซึ่งเป็นตอนที่พระอุบาลีทูลถามพระพุทธเจ้าว่า ภิกษุผู้ถืออยู่ป่ามีเท่าไหร่หนอพระพุทธเจ้าข้า พระผู้มีพระภาคเจ้าก็ตรัสว่า

ดูกรอุบาลี ภิกษุผู้ถืออยู่ป่านั้น มี ๕ จำพวก ๕ จำพวกอะไรบ้าง คือ

๑. เพราะเป็นผู้เขลา งมงาย จึงถืออยู่ป่า

๒. เป็นผู้ที่มีความปรารถนาลามก อันความปรารถนาลามกครอบงำ จึงถืออยู่ป่า

๓. เพราะวิกลจริต มีจิตฟุ้งซ่าน จึงถืออยู่ป่า

๔. เพราะเข้าใจว่า พระพุทธเจ้า สาวกของพระพุทธเจ้าสรรเสริญ จึงถืออยู่ป่า

๕. เพราะอาศัยความมักน้อย สันโดษ ขัดเกลา ความเงียบสงัด และอาศัยความเป็นแห่งการอยู่ป่ามีประโยชน์ ด้วยความปฏิบัติตามนี้ จึงถืออยู่ป่า

ทีนี้จะอธิบายให้ฟัง ฟังดี ๆ ฟังง่าย ๆ แล้วจะเห็นว่าใน ๕ ข้อนี้ ท่านแยกเอาไว้ว่า ผู้ที่ถือกระทำอย่างนี้นี่ มีถึง ๕ ลักษณะ ๕ จำพวก ***คนที่ไปอยู่ป่า มีถึง ๕ จำพวก***เชียวนะ เพราะฉะนั้น พอบอกว่า พระปฏิบัติคือพระอยู่ป่า และพระที่อยู่ป่าเป็นพระปฏิบัติจึงน่านับถือบูชาทุก ๆ องค์ ฟัง !...แล้วพิจารณาดี ๆ เถอะ จากคำตรัสของพระพุทธเจ้าที่ยกมาให้ฟังกัน ๕ ข้อนั้น ใน ๕ จำพวกนี้ มีจำพวกใช้ได้อยู่จำพวกเดียวเท่านั้น อีก ๔

จำพวกนั่นเหลว ใช้ไม่ได้หรอก เห็นชัดไหมว่า ออกไปอยู่ป่านั้น อีก ๔ จำพวกนั่น ใช้ไม่ได้เลยนะ เป็นพวกมิจฉาทิฏฐิ หาบาป ได้อกุศลด้วยซ้ำ

อย่างข้อที่ ๑ *เพราะเป็นผู้เขลา งมงาย จึงถืออยู่ป่า* อย่างนี้เยอะไป อยู่ป่าโง่ ๆ แล้วก็ถูกช้างเตะตายเพราะไปอวดเก่งกับช้างป่าบ้าง เสือกัดตายไปบ้าง งูกินตายไปบ้าง หลงยึดแบบบ้า ๆ ไปนั่งหลับตาทำสมาธิริมเหวตกเหวตายไปบ้าง ปีนภูเขาเพื่ออยากเก่ง ตกภูเขาตายไปบ้าง เยอะแยะไป ผู้ที่ไม่เข้าใจว่าออกป่าเพื่อศึกษาอะไร โดยหลงว่าได้อุตสาหะลำบากลำบน ต้องต่อสู้กับสิงสาราสัตว์ ผีสางนางไม้ ได้สมบุกสมบันกับป่าดงพงพี ที่แสนทุรกันดาร แล้วก็อวดเก่งสร้างประวัติเพื่อได้ประสบการณ์มาคุยว่า ได้สยบเสือสิงงูเงี้ยว ได้สยบผีสาง ได้พิชิตป่าลึกเขาสูงห้วยเหว ต่อสู้ลำบากมามากมายสารพัด แล้วก็หลงว่านี่คือความสามารถทางพุทธธรรม หรือได้บุกป่าฝ่าดงอย่างทุรกันดารโดยตนสามารถรอดตายมาได้ เพราะมีคาถาขลังมีมนต์วิเศษต่าง ๆ แล้วหลงว่านี่คือ ความสามารถทางพุทธธรรม ฯลฯ เอาประสบการณ์ดังกล่าว เอาคาถามายืนยันความเป็นพระปฏิบัติ กลายเป็นพระเกจิอาจารย์ที่ได้รับความนิยม เก่งปลุกเสกทำเครื่องรางของขลัง เก่งทำน้ำมนต์ เก่งคาถาอาคม เก่งศักดิ์สิทธิ์วิเศษต่าง ๆ นานาสารพัด เก่งไสยศาสตร์ โด่งดังกันไป ดังนี้คือ ภิกษุผู้อยู่ป่า ด้วยความโง่เขลา งมงาย

พวกรอดตายก็เอามาคุยรับรองความเป็นพระป่าของตน คนไม่รู้ก็หลงเชื่อว่า นี่คือพระกรรมฐาน พระธุดงค์ พระผู้ปฏิบัติธรรมของพระพุทธศาสนา ผ่านการปฏิบัติอันเยี่ยมยอดของศาสนาพุทธ พุทธศาสนิกชนที่หลงผิดพระป่าอย่างนี้มีอยู่มากล้นในประเทศไทยทุกวันนี้ ส่วนพระที่ต้องตายไปเพราะตกเหว ถูกเสือกิน ถูกไข้ป่ากินตายไป เราจะไปรู้อะไรกับเขา พวกที่ตายไปแล้ว มาบอกได้ที่ไหน ไม่มาบอกหรอก มันเน่าตายอยู่ในป่า ไปตะรอน ๆ ลึก ๆ เข้าไปจนไม่มีใครรู้ใครเห็น ไม่มีใครได้ข่าวคราวพระอุตริเข้าไปอย่างงมงายดังกล่าวนี้เยอะไป ไม่ได้เรื่องได้ราวอะไร นี่เอา

ง่าย ๆ ก่อน รอบที่ ๑ นะ โง่ เขลา งมงาย ไม่เข้าใจ ไม่รู้เรื่องธรรมะของพระพุทธเจ้า และพากันหลงผิดกันอยู่ในวงการศาสนาพุทธมากมาย พระป่า แบบดังกล่าวนี้ นึกว่าอยู่ในป่านี้ มันดี หลงเขลา ๆ โง่ ๆ โดยนิยมกันไป ไม่เข้าท่า ไม่เข้าใจว่า การไปประพฤติอยู่ป่านั้นเพื่ออะไร ไปปฏิบัติอย่างไร ศึกษาอะไร ผลที่หมายอะไร

ทุกวันนี้ ชาวพุทธมากมายทั้งในระดับพระผู้ใหญ่ของสงฆ์หมู่ใหญ่ทั้งสื่อสารมวลชน หรือแม้แต่ปัญญาชน แม้แต่ผู้บริหารประเทศก็ยังหลงเคารพนับถือพระป่าชนิดนี้อยู่มาก ผู้น้อยฐานะทางสังคมก็พากันนิยมตาม

ส่วนประการที่ ๒ *เป็นผู้มีความปรารถนาลามก อันความปรารถนาลามกครอบงำ จึงถืออยู่ป่า*

ความปรารถนาลามกนั้นมีหลายอย่าง มีกิเลสจึงทุจริตในจิตใจนั่นเองที่ลามกกันเพราะไปอยู่ป่าอย่างนั้นแล้ว มันก็ทำอะไรได้ตามชอบใจ นั่นอย่างหนึ่ง อีกอย่างหนึ่งก็มีเลศเล่ห์ ที่บอกว่าปรารถนาลามกนี่คือ มีความคิดไม่ดี มีความคิดลามกเป็นเลศเล่ห์ว่า เรามาอยู่ป่านี่คนจะมาเลื่อมใสนับถือ ว่าเป็นพระปฏิบัติ ยิ่งทำเคร่ง ก็ยิ่งจะได้รับความนับถือมาก ถ้าลามกมากขึ้นก็มีเล่ห์ ใครมาแล้วก็ค่อยเคร่งต่อหน้า พอลับหลัง อยู่ป่ามันลับตา ก็ทำอะไรตามใจกิเลส ลามก ผิดศีลผิดวินัย ก็ไม่มีใครเห็นใครรู้ ก็ทำลามกอะไรต่ออะไรไปตามเรื่องตามราว ไม่มีใครรู้อยู่ในป่า

ที่ไม่ลามกหยาบต่ำอย่างที่กล่าวมานั้น คืออยู่ในขั้นดีกว่านั้นอยู่บ้าง แม้จะเป็นพระป่าที่ไม่ถึงกับมีเล่ห์ แต่มีโลภมากอยู่ ได้แก่ พระที่พยายามปฏิบัติตนทำเคร่งมักน้อยสันโดษจนมีคนเลื่อมใสศรัทธา ก็ซ้อนเชิง โลภหาเงินหาทองสะสมกอบโกยบ้าง ก่อสร้างอะไรต่ออะไรฟุ้งเฟ้อใหญ่โตมากมายบ้าง ก่อสร้างสิ่งที่ไม่ใช่เรื่องของพุทธ แต่เป็นของพราหมณ์บ้าง ของแปลก ๆ วิตถารบ้าง เป็นลักษณะเทวนิยมบ้าง พากันออกนอกขอบเขตพุทธ เป็นเรื่องปรุงแต่งหลอกให้หลงติดหลงขลังหลงเชื่อออกนอกทางพุทธสารพัด

ฉะนี้แหละคือ *ผู้ที่อาศัยความปรารถนาลามก ผู้มีความปรารถนาลามกครอบงำ จึงถืออยู่ป่า* และคนผู้อยู่ป่า ผ่านการอยู่ป่า มีการดำรงชีวิตเป็นอยู่ในสังคมไทย ดังที่ได้กล่าวคร่าว ๆมานี้ ซึ่งจริง ๆนั้นมีการเป็นอยู่พิสดารหลากหลายแบบอย่างมากกว่าที่กล่าวนี้ ทุกวันนี้มีคนนับถือเคารพบูชายกย่องกันอยู่มากมายในสังคมศาสนาพุทธ มีดูกันได้ทั่วไป

หรือแม้แต่แค่มีเจตนาไปฝึกปฏิบัติอยู่ในป่าอย่างเคร่งครัดเพื่อจะให้คนเคารพนับถือ ศรัทธาเลื่อมใส ฉันจึงอยู่ป่า เพราะจิตของฉันปรารถนาจะอยู่ป่านี่ เพื่อให้คนมาเลื่อมใส มาศรัทธา เป็นพระป่าตามที่คนหลงนิยม ได้ชื่อ ว่าเป็นพระธุดงค์ เป็นพระกรรมฐานตามที่เรียก ๆกัน และผู้นั้นก็ปฏิบัติอยู่ ในศีลในธรรมเสียด้วย ฟังดี ๆนะ ปฏิบัติอยู่ในศีลต่าง ๆที่ตัวเองมีแล้วปฏิบัติ อยู่ แต่ยังมีความคิดว่า เรามาปฏิบัติอย่างนี้เคร่งเข้าไว้ ทำอะไรขลัง ๆเข้าไว้ เพื่ออยากได้ความนับถือ ความสรรเสริญศรัทธาเลื่อมใส จิตอย่างนี้ก็ยังเป็น จิตลามกในขั้นละเอียดขึ้น ที่ว่า เป็นชั้นละเอียดขึ้นเพราะว่าสำรวมสังวรมีภาคปฏิบัติและดีขึ้นถูกต้องขึ้นไปตามลำดับ เข้าขั้นดี แต่ถึงอย่างนี้ก็ยัง เรียกว่า *เป็นจิตที่ยังมีความปรารถนาลามกไม่สะอาดอยู่*เหมือนกัน เพราะยังไม่ปราศจากกิเลส ก็สูงขึ้นไปตามลำดับที่ดีจริงนั้น ๆ

อย่างนี้ก็ยังเรียกว่า *เป็นผู้มีความปรารถนาลามก ผู้มีความปรารถนาลามกครอบงำ จึงถืออยู่ป่า* ก็มีได้หลากหลายระดับ

ระวังเถอะ ไม่รู้ว่าชาวอโศกเราจะมีหรือเปล่านะ อ่านจิตอ่านใจ อย่าไปอยู่ป่า เพราะปรารถนาอันเป็นบาป คืออยากจะได้แม้ชื่อเสียง หรืออยากได้ คำสรรเสริญเยินยอว่า เออ..เราไปอยู่ป่านี่ จะได้รับคำสรรเสริญนั่นน่ะไม่เข้าเรื่อง ต้องศึกษาและปฏิบัติกันให้สัมมาทิฏฐิ

ข้อที่ ๓ *เพราะวิกลจริต มีจิตฟุ้งซ่าน จึงถืออยู่ป่า* ซึ่งถ้าเป็นแบบนี้ก็ไม่ต้องอธิบายอะไรมากมาย เพราะจิตไม่ปกติ หลงเลอะไปตามประสา

เป็นคนวิกลจริต เป็นคนมีจิตฟุ้งซ่านพูดกันไม่รู้เรื่อง เพราะความคิดไม่ปกติ

ชาวอโศก หรือภิกษุสมณะชาวอโศกก็เถอะ อยู่กับหมู่ไม่ได้ จะไปอยู่บ้านกับเขาก็อยู่ไม่ได้แล้ว เราอยู่ที่นี่ไม่ได้ โดนเขี่ยกระเด็นออกไป เออ.. แล้วก็หนีไปอยู่ป่า อยู่ป่าเพราะเหตุอย่างนี้ ก็เป็นข้อที่ ๓ ระวังนะ ไม่ใช่อยู่ป่าเพราะการประพฤติปฏิบัติอะไร แต่เพราะมีอกุศลจิตวิกลวิการ

ส่วนข้อ ๔ *เพราะเข้าใจว่า พระพุทธเจ้า สาวกของพระพุทธเจ้าสรรเสริญการอยู่ป่า จึงถืออยู่ป่า*

ข้อนี้ ดูกันที่คำว่า *"เข้าใจว่า"* เสียก่อน ซึ่งก็บอกอยู่แล้วว่า เป็นการเข้าใจของผู้ใดก็ของผู้นั้นซึ่งเป็นการเข้าใจเอาเองของคนผู้นั้นย่อมหมายถึงความไม่ชัดเจนในความจริงนั่นเอง เมื่อไม่ชัดเจนในความจริง ก็ย่อมเป็นความผิดเพี้ยนไปได้ต่าง ๆ นี่เป็นประเด็นตรง

นอกจากจะเข้าใจเอาเอง ว่า พระพุทธเจ้า สาวกของพระพุทธเจ้าสรรเสริญการอยู่ป่า ซึ่งเป็นการหลงผิดไประดับหนึ่งแล้ว ยังหลงต่อกันไปอีกว่า การอยู่ป่าเป็นวิธีสำคัญหลักใหญ่ของการปฏิบัติ เพราะการปฏิบัติที่จะได้ "สมาธิ" แล้วจะ "พาบรรลุนิพพาน" นั้น ต้องไปปฏิบัติในป่าจึงจะเป็นพระที่บรรลุธรรมได้ ถ้าไม่ออกไปเป็นพระป่า ไม่มีสิทธิ์จะได้บรรลุ เข้าใจผิดกัน ถึงปานฉะนี้ในวงการศาสนาพุทธ มิจฉาทิฏฐิกันไปได้อย่างไม่น่าเชื่อ แล้วก็ พากันหลงมั่นใจว่า พระที่อยู่ป่านี่พระพุทธเจ้าสรรเสริญนะ สาวกของพระพุทธเจ้าก็สรรเสริญนะ เดี๋ยวนี้ก็ยังพูดกันอยู่ว่า การอยู่ป่านี่ พระพุทธเจ้าสรรเสริญ สาวกของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย ภิกษุทั้งหลายสรรเสริญ เลยไปอยู่ป่ากันด้วยความเข้าใจผิด แล้วก็อยู่ไป-ทำไปตามเรื่องตามราว ตามแต่จะมีผู้บอกผู้สอน ก็ทำไปตามนั้น หรือไม่ก็คิดเอาเอง แล้วก็ทำไปตามแต่จะเห็นว่าดีว่าควร แต่ไม่รู้เป็น "สัมมาทิฏฐิ" ทำไมต้องไปอยู่ป่า ก็ไม่รู้ อย่างถูกถ้วนมาก่อน อยู่ป่าแล้วปฏิบัติอะไรก็ไม่รู้ ทำเพื่ออะไรก็ไม่รู้ อยู่นานแค่ไหนก็ไม่รู้ จะปฏิบัติกันแบบใด ไม่

เข้าใจ เข้าใจแต่เพียงว่า เราจะอยู่ป่าเพราะพระพุทธเจ้าสรรเสริญ

๑ เมื่อใดจึงควรไปอยู่ป่า

จริง ๆนั้น ถ้าจะไปอยู่ป่าก็ไปได้นะ แต่ต้องรู้ตนว่าเราเหมาะสมไหม เราควรจะไปอยู่ป่าแล้วหรือยัง หรือเราควรจะไปอยู่ป่าหรือไม่ ซึ่งต้องศึกษากันดี ๆ ให้เข้าใจเป็นสัมมาทิฏฐิ เพราะศาสนาพุทธไม่ใช่ศาสนาแบบฤาษีที่อยู่ป่าเป็นหลัก ต้องปฏิบัติกันในสถานที่ป่า โดยต้องหนีออกไปไกลจากสังคมแบบศาสนาเก่าอื่น ๆ ศาสนาพุทธไม่ใช่อย่างนั้น วิถีหลักหรือแนวทางสำคัญของพุทธไม่ได้เป็นเช่นนั้นการปฏิบัติธรรมของพุทธหรือผู้ปฏิบัติธรรมแบบพุทธ ไม่ใช่ว่าจะต้องออกไปอยู่ป่า พุทธไม่ได้มี หลักปฏิบัติสำคัญว่า ต้องไปหาสถานที่สงบ ๆ เช่น ต้องออกไปอยู่ป่า เป็นต้น จึงจะปฏิบัติได้ "สมาธิ" "สัมมาสมาธิ" ของพุทธนั้นได้จากการ ปฏิบัติ "มรรค ๗ องค์ ของมรรคอันมีองค์ ๘" ต่างหาก (ศึกษาเรื่อง "สัมมาสมาธิ" ได้จากพระไตรปิฎก เล่ม ๑๔ ข้อ ๒๕๒ ถึง ๒๘๑)

ศาสนาที่มีหลักใหญ่หรือหลักสำคัญว่า การปฏิบัติธรรมต้องหาสถานที่สงบ ๆ เช่น ต้องออกไปอยู่ป่า หรือต้องไปอยู่ในสถานที่เงียบ จึงจะปฏิบัติธรรมมีมรรคผล เป็นต้น นั้น เป็นของศาสนาฤาษีอื่น ๆ ที่มีมาก่อนศาสนาพุทธเกิดต่างหาก ต้องชัดคมแม่นในประเด็น ต้องศึกษา เรื่อง *"ป่ากับความเป็นศาสนาพุทธ"* กันดี ๆ

ขนาดพระอุบาลี ทูลขออนุญาตพระพุทธเจ้า**ไปอยู่ป่า** พระพุทธเจ้าทรงทัดทานว่า ***การไปอยู่ป่า***นั้น ไม่ใช่เรื่องง่าย ไม่ใช่เรื่องจะได้ความสงบหรือความวิเวกง่าย ๆ *ต้องเป็นคนมีสมาธิ*นะ จึงจะสมควรเข้าไปอยู่ป่า ฟังดี ๆ ก่อนจะเข้าไปอยู่ป่า ต้องเป็นคน***มีสมาธิ***ก่อน มิใช่ว่า เข้าไปอยู่ป่าแล้วค่อยหัดฝึกนั่งสมาธิ แล้วจึงจะได้สมาธิจากการอยู่ป่า เห็นไหมว่า

มันผิดเรื่องผิดราวกันไปหมด มันสลับกลับกันไปคนละก่อนคนละหลัง เพราะ ***สมาธิ***ที่ว่านี้ พระพุทธเจ้าตรัสว่า ต้องมีก่อนเข้าไปอยู่ป่า ดังนั้น ***สมาธิ*** นี้ทรงหมายถึง ***"สัมมาสมาธิ"*** แน่นอน ซึ่งจะไม่ใช่ "สมาธิ" แบบฤาษี ที่ต้องไปนั่งหลับตาฝึกหัดเอานั่นเด็ดขาด เพราะสมาธิที่พระพุทธองค์ทรงหมายถึงนี้ จะไม่ใช่สมาธิที่ต้องไปนั่งหลับตาฝึกหัดเอาจากการต้องปลีกตนไปอยู่ในสถานที่เฉพาะ อยู่ในที่สงบ แล้วก็ค่อยฝึกนั่งทำสมาธิ เช่น ไปอยู่ป่า อยู่ถ้ำ อยู่ในห้องเงียบ ๆ อะไรนั่นแน่ ๆ สมาธิที่พระพุทธเจ้าทรงหมายถึงนี้จึงเป็นสมาธิที่ได้จาก ***การปฏิบัติ "มรรค อันมีองค์ ๘" ชื่อว่า "สัมมาสมาธิ" ของพระพุทธเจ้าทรงค้นพบนั่นเอง*** มันสลับกันอยู่ สมาธิ แบบพุทธนั้นต้องได้ก่อน-เกิดก่อนเข้าไปปฏิบัติอยู่ในป่า ส่วนสมาธิที่ไม่ใช่ ของพุทธนั้นจะเกิดทีหลังการไปอยู่ป่า เพราะจะได้-จะเกิดก็ต่อเมื่อไปปฏิบัติ ฝึกเอาในที่ที่สงบ อันคือ ป่า คือสถานที่เงียบ ๆ เป็นต้น

เพราะฉะนั้น เป็นชาวพุทธจึงต้องศึกษาดีๆให้มี "สัมมาทิฏฐิ" ว่า ***"สมาธิ" สามัญทั่วไปนั้น*** ต่างจาก ***"สัมมาสมาธิ"*** อย่างไร

นี่ขนาดเป็นถึงพระอุบาลีนะ ยังถูกพระพุทธเจ้าทรงทักท้วงเลย พระอุบาลีนี่ไม่ใช่ไม่เก่งเมื่อไหร่เล่า ท่านเป็นพระสาวกระดับแนวหน้า โดยเฉพาะท่านเก่งทางวินัย เจโตท่านอาจจะสู้พระโมคคัลลานะไม่ได้ พระพุทธเจ้าทรงปรามว่า ต้องมีความรู้-มีสมาธิแข็งแรง ค่อยไปอยู่ป่า ไม่อย่างนั้นจะเป็นผลเสีย จะถูกป่าดึงเอาใจไปเสียแน่ ไม่จมก็ลอย ไม่ใช่เรื่องดีนั่นเอง เป็นต้น พระพุทธเจ้าตรัสอย่างนี้จริง ๆ ก็คงจะได้พูดกันละเอียดกว่านี้ในโอกาสหน้า (อุบาลีสูตรนี้อยู่ในพระไตรปิฎก เล่ม ๒๔ ข้อ ๙๙)

ที่จริงพระพุทธเจ้า ไม่ได้ตำหนิการอยู่ป่าของพระภิกษุ แต่ถ้าพระภิกษุ อยู่ป่าแล้ว ทำใจในใจ ไม่ถูกตรง ทำใจในใจ ไม่ถ่องแท้ หรือมีทิฏฐิความเห็นความเข้าใจไม่สัมมาทิฏฐิ ก็เป็นพระอยู่ป่าดังคำตรัส บ้าก็มี โง่ๆ งมงาย เขลา ๆก็มี จิตลามกก็มี พระหลง ๆแค่ว่า พระพุทธเจ้า

สรรเสริญ พระสาวกของพระพุทธเจ้าสรรเสริญ แล้วไปอยู่ป่า ก็มี อยู่ป่าแบบหลงๆ เลอะเทอะ เสียหายต่อตนต่อผู้อื่น ตามที่พระพุทธเจ้าตรัสนี้มีถึง ๔ แง่ ก็ได้พูดได้อธิบายกันไปพอสมควรแล้ว

ทีนี้มาดูในแง่ที่ดี ที่เป็นประโยชน์ พระพุทธเจ้าตรัสว่าอย่างไร

ข้อที่ ๕ ท่านตรัสไว้ว่า *เพราะอาศัยความมักน้อย สันโดษ ขัดเกลาความเงียบสงัด และอาศัยความเป็นแห่งการอยู่ป่ามีประโยชน์ ด้วยความปฏิบัติตามนี้ จึงถืออยู่ป่า*

มักน้อย(อัปปิจฉ)ก็คุณธรรมลักษณะหนึ่ง **สันโดษ**(สันตุฏฐิ) ก็คุณธรรมลักษณะหนึ่ง **ขัดเกลา**(สัลเลข)ก็คุณธรรมลักษณะหนึ่ง **ความเงียบสงัด**(ปวิเวก)ก็คุณธรรมอีกลักษณะหนึ่ง ดังนั้น***เมื่อได้อยู่ป่าก็อาศัยองค์ประกอบของป่าดำเนินความเป็นอยู่ให้บรรลุผล*** ถ้าได้ปฏิบัติถูกตรง ถูกถ้วนตามหลักปฏิบัติของพุทธให้เกิดมักน้อย เกิดสันโดษ เกิดขัดเกลา เกิดกายวิเวก จิตวิเวก อุปธิวิเวก ได้สำเร็จบริบูรณ์จริง ก็เป็นผู้ไปอยู่ป่าประสบมรรคผลสมควรยิ่ง แต่ถ้าไปอยู่ป่าตาม ๔ ข้อต้น ก็คือ ความผิด

เพราะอาศัยความมักน้อย สันโดษ ขัดเกลา ความเงียบสงัด ไปอยู่ที่นั่นต้องมักน้อย ไม่มักน้อยก็จะฟุ้งเฟ้อจะฟุ่มเฟือยเอาอะไรต่ออะไรขึ้นมา เพราะอยู่ในป่ามันไม่มีอะไรพรักพร้อมอำนวยความสะดวกเหมือนอยู่ในเมือง อะไรๆ ที่ตนเคยมีเคยใช้เคยอาศัยในเมืองในบ้านมันไม่มีให้เราตามที่เคยแน่ อยู่ป่ามันก็ต้องน้อยลง ต้องพอในหลายๆอย่างที่ไม่มี มันจำใจต้องพอ เพราะสภาพแวดล้อมในป่า ไม่ใช่ในเมืองในบ้าน มันก็จะได้โจทย์ใหม่พิสูจน์การไม่พรั่งพร้อมไปด้วยกามคุณ ๕ ไม่สมใจในกิเลสรูป รส กลิ่น เสียง สัมผัส อันเป็นโลกียารมณ์ที่เคยสัมผัสในเมืองในบ้าน เป็นการได้เรียนรู้จักกิเลส โดยใช้สถานที่สภาพแวดล้อมคือ ป่า อันห่างไกลจากแสงสีเสียง โลกียวัตถุ โลกียารมณ์ ก็ได้พิสูจน์ตน เป็นการกำจัดกิเลสที่ต่างสถานที่ สภาพแวดล้อม อีกวิธี ซึ่งก็ต้องมีสัมมาทิฏฐิ รู้จักวิธีขัดเกลาแบบ

พุทธ ตามสิ่งแวดล้อม ที่อยู่ป่า เราจะต้องฝึกหัดขัดเกลาตน ในป่ามันไม่มีอะไรตามที่เราเคยมีต่างๆ เหมือนตอนอยู่บ้านอันพรั่งพร้อมทั้งวัตถุ แสงสีเสียง หรือเครื่องบำรุงบำเรอ กามคุณ ๕ เครื่องทุ่นแรง เครื่องบำเรอความสุขความสะดวก หากว่าเรายัง เหลือกิเลส ในส่วนลึกที่เรายังติดอะไรต่างๆ ซึ่งเป็นกิเลสที่เหลือ เมื่อพราก ห่างสิ่งที่เคยมีเคยอยู่ครบพร้อม ไปอยู่ป่ามันไม่ได้สมใจ มันขาดแคลน กิเลสเราจะขึ้นไหม ยังโหยหาอยู่หรือไม่ จะได้รู้สิ่งที่พึงกำจัดนั้นๆจริงอีก ดังนี้เป็นต้น เราต้องฝึกให้กายวิเวกจนได้ จิตวิเวกจนได้ และที่สำคัญ อุปธิก็ต้องวิเวกสัมบูรณ์ให้ครบ

นี่คือ *การอาศัยความมักน้อย สันโดษ ขัดเกลา ไปสู่วิเวก* ซึ่งไม่ใช่เพียงเข้าใจผิดว่า ป่าเป็นที่เงียบ ที่วิเวก แล้วก็เข้าใจว่านั่นคือ วิเวกแล้ว ป่ามันเงียบ มันวิเวก ใช่ แต่ไม่ใช่**"วิเวก ๓"** ตามพระอนุสาสนี ป่าวิเวก มันก็เป็นเรื่องของป่า มันก็วิเวกอยู่ตามประสาของมัน อย่าผิดฝาผิดตัว พระพุทธเจ้าไม่ได้ทรงสอนให้ทำ ***"ป่าวิเวก"*** หรือ ***อรัญญวิเวก*** แต่ท่านให้ปฏิบัติจน **กายวิเวก-จิตวิเวก-อุปธิวิเวก**ต่างหาก ซึ่งอาจจะอาศัยป่าเพื่อปฏิบัติให้เกิด"วิเวก ๓"อย่างที่เรากำลังพูดถึงอยู่นี้ แต่แม้ไม่ออกไปอยู่ป่า เราก็อาศัยเมือง อาศัยสิ่งแวดล้อมของสังคมนั่นแหละ ปฏิบัติเพื่อให้เกิดกายวิเวก-จิตวิเวก-อุปธิวิเวก ด้วยมรรคอันมีองค์ ๘ ได้จริงยิ่งสำคัญนัก

๑ มักน้อยสันโดษแบบพุทธนั้นเป็นอย่างไร

สำหรับเรื่องมักน้อย ฝึกสันโดษ ก็อย่าสับสนหลงผิดนะว่า สันโดษ คือ *โดดเดี่ยว* คนส่วนมากมักจะหลงผิดๆเผินๆว่า สันโดษ คือ หลีกลี้เดี่ยวๆ ซึ่งมันไม่ใช่เลย สันโดษ คือ **ใจพอ** คือ*ความพอของใจ* ที่แม้จะมีน้อย แม้จะต้องทนกระเบียดกระเสียร ใจก็พอ ใจก็สงบ หรือแม้จะไม่ได้เลย ไม่มีเลย ใจเราก็ไม่โหยหา ไม่ดิ้นรนอยากได้ ใจก็สงบอยู่ ***"ใจพอ"***

*เยี่ยงนี้คือ **สันโดษ** คือ **สันตุฏฐิ** อันหมายถึง **การก่อเกิดหรือตั้งขึ้นของจิตสงบ***

ถ้าเข้าใจผิดตั้งแต่คำว่า *สันโดษ ก็ไปหลงผิดว่าหมายถึง **โดดเดี่ยวไม่อยากคบค้ากับผู้คน** หรือการปลีกไปอยู่เงียบ ๆ-อยู่แต่ผู้เดียว* ผู้นั้นคือ มิจฉาทิฏฐิที่ปฏิบัติธรรมออกนอกพุทธแล้ว ดังนั้น ต้องศึกษากันให้สัมมาทิฏฐิจริง ๆ จนสามารถขัดเกลากิเลสตนเป็นผู้มักน้อย เป็นผู้สันโดษได้สำเร็จ อย่างถูกทฤษฎีตามนัยสำคัญของพุทธกระทั่งสัมบูรณ์

ผู้ฝึกเพื่อให้เกิดความมักน้อยให้เกิดความสันโดษแบบพุทธ ก็ต้องมีวิธีแบบพุทธ มีทฤษฎีของพุทธโดยเฉพาะ ซึ่งเป็นโลกุตรธรรม เป็นปรมัตถ์ ทำให้ลดละกิเลสออกอย่างจริงจัง และรู้จักรู้แจ้งรู้จริงในกิเลสอย่างเป็นวิทยาศาสตร์ และกำจัดกิเลสออกอย่างรู้แจ้งเห็นจริง "ตัวตน" ของกิเลสแล้วกำจัดได้จน "ไม่มีตัวตน" ของกิเลส อย่างเป็นวิทยาศาสตร์ จะไม่เหมือนแบบฤๅษีหรือแบบศาสนาอื่น ๆ ที่ปฏิบัติกันคนละทฤษฎี ซึ่งเขาก็สามารถมักน้อย-สันโดษได้เช่นกัน แต่ไม่เหมือนกัน มีนัยสำคัญต่างกัน แบบฤๅษีถึงแม้จะมักน้อย-สันโดษได้ ก็จะไม่เหมือนการปฏิบัติแบบพุทธ และผลแห่งความมักน้อยสันโดษก็จะไม่เหมือนผลที่ได้ตามแบบพุทธ

ความมักน้อย-สันโดษนี้ ในศาสนาอื่น ๆบางศาสนานั้น เขามักน้อยสันโดษได้น้อยได้เข้มเคร่งยิ่ง ๆกว่าของศาสนาพุทธก็มีออกดื่นดาษ เช่น ศาสนาเชน ของนิครนถ์นาฏบุตร เป็นต้น เขามักน้อยกระทั่งไม่มีสมบัติอะไรจริง ๆ ถึงขนาดไม่มีแม้แต่ผ้านุ่ง เปลือยกายโทง ๆ ไม่มีแม้แต่บริขารเครื่องใช้ ผ้าห่มมุ้งหมอนอะไรเขาไม่เอาทั้งสิ้น **ความมักน้อยสันโดษแบบศาสนาอื่นนี้ต่างจากความมักน้อยสันโดษแบบพุทธ** เพราะเป็นความมักน้อยสันโดษที่ฝึก ดิ่งโด่งไปในทางมุ่งน้อยให้ได้จัดไปทิศเดียว ไม่คำนึงถึงผู้อื่น ไม่คำนึงถึงสังคม เอาแต่ตัวเองเป็นใหญ่เหนืออื่นใดสุด ๆ ไม่เผื่อผู้อื่น ไม่ประกอบไปด้วยผู้อื่น ไม่รู้จักประโยชน์ที่ผู้อื่นอาศัย ไม่เข้าใจผู้อื่น ไม่

เห็นใจผู้อื่น ทนต่ออำนาจโลกีย์ไม่ได้ เพราะเอาแต่หมกอยู่ในป่า หนีสังคม ไม่มีประโยชน์ต่อสังคม ไม่รู้จักสังคม ไม่รอบรู้ในความเป็นสังคม ส่วนศาสนาพุทธไม่ได้หนีสังคม แต่อยู่ท่ามกลางสังคม ปฏิบัติท่ามกลางสังคม มักน้อยหรือ"กล้าจน"อยู่ในสังคมได้อย่างแข็งแรง สันโดษหรือ "ใจพอ"อยู่ในสังคมอย่างแข็งแรง และช่วยเหลือเกื้อกูลสังคม (โลกานุกัมปา) มีประโยชน์ต่อสังคมได้เป็นอันมาก (พหุชนหิตายะ)

ดังนั้น ผู้ไปอยู่ป่า แม้จะเป็นชาวพุทธ ก็ต้องเรียนรู้ให้สัมมาทิฏฐิ แต่ถ้าแม้นไม่สัมมาทิฏฐิ ไปปฏิบัติเป็นพระป่าที่มักน้อยสันโดษแบบฤาษีเก่งเหมือนชาวฤาษี แต่เป็นความมักน้อยสันโดษที่ไม่เหมือนความมักน้อยสันโดษแบบพุทธอย่างมีนัยสำคัญ ต้องศึกษา ความมักน้อยสันโดษก็มีความลึกซึ้งซับซ้อนสำคัญอยู่ ดังนั้น *แค่พฤติภาพที่มีน้อยสะสมน้อยยิ่งอย่างเห็น ๆจึงไม่อาจจะยกอ้างเอามาเป็นเครื่องตัดสินความเป็น**อาริยบุคคล**ของพุทธได้* นัยสำคัญของพุทธลึกล้ำกว่านั้น

๑ ปฏิบัติอย่างไรให้เกิดปวิเวก

ส่วนในเรื่องของ "ความสงัด" ที่ไปหลงยึดเอา"ความเงียบสงัด" ของป่าเท่านั้น หมายถึง "วิเวก" ก็ต้องศึกษาทำความเข้าใจให้ดี ๆ เราอาศัย "ความเงียบสงัด" ของความเป็นป่าก็จริง แต่อย่าไปหลงผิดฝาผิดตัวใน "ปวิเวก" หรืออันหมายถึง "ความสงบสงัด"ของสิ่งแวดล้อมเท่านั้น

ยิ่งในคำแปลไปใส่คำว่า "เงียบ" เข้าไปด้วย มันเลยพาให้เข้าใจไปถึงเงียบเสียง เงียบทางวัตถุ เป็นสภาวะของความแวดล้อม ไม่อึกทึกครึกโครม หรือแม้แต่อาการทางกายที่นิ่ง ๆ ไม่เคลื่อนไหวอะไร เป็นต้น เรียกว่าเงียบ-หยุด ซึ่งนั่นยังไม่เข้าเรื่องของปรมัตถธรรมของพุทธ มันทำให้หลงทาง

ออกไปเป็นฤาษีดาบสแบบเก่า ๆเดิม ๆไปโน่น ยิ่งไปแปล "ปวิเวก" กันว่า *การแยกออกจากหมู่อยู่แต่ผู้เดียว* ก็ยิ่งไปกันใหญ่เลย มันไม่ใช่เรื่องลึกซึ้งที่เป็น "อเทวนิยม" เป็นอาริยธรรมขั้นปรมัตถ์ อันเป็นยอดแห่งหัวข้อธรรมที่ให้ปฏิบัติเพื่อไปสู่นิพพานเลย มันแค่ "ความหมายโลกีย์" ที่ยังไม่ใช่ความหมายที่สมศักดิ์ศรีให้นักปฏิบัติของพุทธ ปฏิบัติบรรลุมรรคผลได้แน่

จริง ๆนั้น คำว่า "ปวิเวก" ที่หมายถึง "**ความสงัด**" นี้ ไม่ต้องใช้คำว่า "เงียบ" เพราะเป็นปรมัตถธรรม หมายถึง "วิเวก ๓" ได้แก่ **กายวิเวก–จิตวิเวก–อุปธิวิเวก** แต่ในบริบทนี้หมายถึงต้อง*ออกไปอยู่ป่า*เท่านั้น เพื่ออาศัยทดสอบตามฐานะ เราจะอยู่ป่า ปฏิบัติตามสิ่งแวดล้อมอย่างนี้ จะโหยหาโลกีย์ในเมืองที่เราจากมาไหม และหรืออยู่ ๆไปแล้วจะติดป่าไหม

การปฏิบัติเพื่อให้เกิด "วิเวก ๓" นั้น คนในบ้านหรือฆราวาส ที่อยู่เมืองก็มาวัดนี่ก็เหลือแหล่แล้ว ที่จะหัดลดละ ดูว่า เออ..มาวัด มาอุโบสถ มาค้างวัด มานอนวัด อยู่ที่วัดสัก ๒ วัน ๕ วัน ลองดูซิ มันก็มีโจทย์ให้อด ให้ลด ให้ละ จะระลึกถึงรสอร่อย ที่อยู่นอกวัดหรือเปล่า แต่ก่อนเราอยู่ข้างนอกวัด เราก็ เต็มไปด้วยรสโลกีย์ที่แวดล้อม คลุกคลีเกี่ยวข้องอยู่อย่างนั้นเราก็ได้ปฏิบัติ อยู่แล้ว ถ้ามาวัด ก็ไม่พรั่งพร้อมไปด้วยเบญจกามคุณ ไม่มีอบายมุข แถมมีคนที่จะเป็นโจทย์ให้เราได้ลดอัตตาอีกด้วย ก็ฝึกจริง ๆเถอะ เราจะเป็นอย่างไร ก็มาลองดู จะได้ศึกษาได้อบรมตนให้เกิด "วิเวก ๓" จนกระทั่งบริบูรณ์ไม่ขาดไม่เขินเลย

ส่วนการออกป่า ก็อยู่กับความเงียบสงัด เขามักแปล สงัดว่าความเงียบ ที่จริงไม่ใช่ความเงียบ เพราะความเงียบ คือนิ่งไปเฉย ๆ ซึ่งมีความหมายตื้น ๆ ที่จริงคือ การปฏิบัติเข้าสู่สภาวะความสงบ ความสงัดนี่เขาจะแปลว่า ความเงียบสงัด ก็เป็นสำนวนของผู้แปลนี้ ถ้าเป็นอาตมา อาตมาแปลว่า ความสงบสงัด ใช้คำว่า สงบสงัด ไม่ควรใช้คำว่า ความเงียบสงัด ความเงียบนั่นมันก็คือ ความไม่มีเสียง ความเงียบในภาษาไทยน่ะ

ส่วนคำว่า "สงัด" ภาษาไทยเหมือนกัน แต่ให้ความหมายต่างกันกับคำว่า "เงียบ" เพราะ "เงียบ" นี่ตรงข้ามกับคำว่า "ดัง" มากกว่า

พระพุทธเจ้าสรรเสริญการอยู่ป่าหรือไม่

เพราะฉะนั้น ต้องมีสัมมาทิฏฐิจึงจะปฏิบัติเกิดประโยชน์จากการอยู่ป่า

และเพราะอาศัยความมีประโยชน์แห่งการอยู่ป่าอยู่ป่าแล้วเกิดประโยชน์ยิ่งปฏิบัติ ก็ยิ่งมีประโยชน์ บรรลุมรรคผลดีขึ้น สูงขึ้น เกิดประโยชน์ที่ถูกต้อง ดีงามตามสัจธรรมแล้ว เจริญรุ่งเรืองขึ้น งอกงามไพบูลย์ขึ้น อย่างนี้จึงควร ถืออยู่ป่า แต่ไม่ควรพูดดายๆ ไปว่า ภิกษุอยู่ป่านี่ พระพุทธเจ้าสรรเสริญกันง่าย ๆ พิจารณาดูได้เลยว่าใน ๕ ข้อนั้น พระพุทธเจ้าเห็นว่า "ไม่ดี" กี่ข้อ

พระพุทธเจ้าตรัสเองนะนี่ ข้อ ๑ *ภิกษุ เป็นผู้โง่เขลา เป็นผู้งมงาย จึงถืออยู่ป่า* นี่พระพุทธเจ้าท่านสรรเสริญเหรอ นี่ไม่ใช่สรรเสริญนะ ถ้าพูดภาษาไทย ๆ ก็คือ พระพุทธเจ้าท่านด่า ไม่ใช่สรรเสริญ แล้วเราไม่เข้าใจเราจะถือง่าย ๆ ว่า อยู่ป่าแล้วพระพุทธเจ้าท่านสรรเสริญหมด ไม่ใช่เลย

หรือข้อ ๒ ท่านบอกว่า *ภิกษุ เป็นผู้มีความปรารถนาลามก อันความปรารถนาลามกครอบงำ จึงถืออยู่ป่า* อย่างนี้ชมเชยอะไร

หรือข้อ ๓ *เพราะวิกลจริต มีจิตฟุ้งซ่าน จึงถืออยู่ป่า* ชมเชยอะไร มันเป็นความถูกตำหนิ ถูกว่าแล้ว

หรือแม้แต่ข้อ ๔ *เข้าใจว่าพระพุทธเจ้า หรือว่าสาวกของพระพุทธเจ้าท่านสรรเสริญ ก็จึงอยู่ป่า* เพราะเหตุว่ามีความคิดอย่างนั้นนะ เพราะหวังได้คำสรรเสริญ ใคร ๆ มาก็จะได้สรรเสริญ หลงความสรรเสริญนะ แม้จะปฏิบัติดีเสียด้วย จิตก็ยังมีส่วนลามก นี่มันละเอียดขึ้นมานะ

พระพุทธเจ้าจึงตรัสไว้ง่าย ๆ ว่า ถ้าหลงแค่พระพุทธเจ้าทรงสรรเสริญ

ทรงยกย่องเอาไว้ แต่ไม่โยนิโสมนสิการ ไม่มีสัมมาทิฏฐิละเอียดลออ ยึดเอาแต่แง่นี้ แค่นั้น แล้วก็อยู่ป่ามันเสียเลย อย่างนี้ก็ยังไม่ได้ประโยชน์อะไรนักหนา เพราะฉะนั้นต้องถึงข้อ ๕ จึงจะเกิดประโยชน์

ถ้าเผื่อว่า ผู้ใดมีจริตหรือว่ามีสถานภาพที่จำเป็นต้องอยู่ป่าเหมาะควรตามเวลาวาระที่จะต้องอยู่ป่า จะต้องอาศัยสิ่งแวดล้อมที่เป็นป่า จะต้องอาศัย อันนี้ช่วยให้เราลดละจางคลาย หรือตรวจสอบความมักน้อยสันโดษขัดเกลา และเสริมสร้างความสงบสงัดให้เกิดกายวิเวก-จิตวิเวก-อุปธิวิเวก มีประโยชน์ด้วยการปฏิบัติอยู่ในป่าได้ เราก็ถืออยู่ป่า พระพุทธเจ้าทรงยืนยันว่าผู้จะอยู่ป่าก็อยู่ แต่อยู่แล้วก็ให้มีประโยชน์ อย่างพระมหากัสสปะนี่ ถือธุดงควัตรอยู่ป่า แล้วก็ปักใจอยู่ป่า เพราะจริตของท่านถนัดป่า แล้วท่านก็ทำงาน ท่านก็สอน ตะลอนๆไป หอบลูกศิษย์ไป ๒๕๐ รูป ไปเป็นขบวนพากันตะลอนๆอยู่อย่างนั้นแหละ ลูกศิษย์บางองค์ก็อยู่ป่าอย่างนั้นนานๆ เหมือนอย่างพระมหากัสสปะ แต่ผู้อยู่ป่านั้นก็ส่วนน้อย

บางองค์ก็ไม่เอาอย่างพระมหากัสสปะทั้งหมดหรอก อยู่ป่ากับพระมหากัสสปะพักหนึ่ง อยู่ไปแล้วปฏิบัติได้พอสมควร แล้วจากไปอยู่กับพระอาจารย์องค์อื่น หรือเข้าในเมืองปฏิบัติอื่นไปต่อ ปฏิบัติตามหลักใหญ่มรรคองค์ ๘ หลักสำคัญ หรือผู้ปฏิบัติได้บรรลุธรรมขั้นสูง แล้วก็แน่ใจเห็นชัดว่า จะอยู่ป่าก็ได้ ไม่อยู่ป่าก็ได้ และท่านเห็นว่าอยู่ป่ามีประโยชน์ได้สอนชาวบ้านรอบๆป่านั่นก็ได้ ท่านเห็นสมควรท่านก็อยู่ป่าสอนเขาไป

โดยสามัญสำนึกทุกคนก็รู้ว่า ถ้าอยู่ป่า หากไม่ต้องอาศัยป่าเป็นการฝึกฝนเพื่อเกิดประโยชน์ตนแล้ว ถ้าขืนอยู่ป่าต่อไปก็ทำประโยชน์ให้ผู้อื่นได้น้อย อยู่ในเมืองมีคนมากที่จะให้เราทำประโยชน์ยิ่งเป็นผู้บรรลุอรหันต์แล้วย่อม ***ไม่มีการติดป่า*** ท่านจะไม่สุขไม่ทุกข์เพราะอยู่ป่าหรือไม่อยู่ป่า จึงไม่อยู่ป่าแน่ เพราะขืนอยู่ป่าก็เสียประโยชน์อันควรเป็นควรมี พระอรหันต์ทั้งหลายจึงอยู่ในบ้านในเมืองทั้งนั้นแหละ ***ผู้ที่ยังหลงเสพหลงติดป่า***

อยู่ไม่ใช่อรหันต์ หรือผู้ที่อยู่ในเมืองอยู่กับโลกีย์ไม่ได้ สัมผัสโลกธรรม ยังเกิดการหวั่นไหว ก็ไม่ใช่อรหันต์ เพราะจิตยังไม่ใช่โลกุตรจิตแน่ ๆ

ดังนั้น พระอรหันต์จึงไม่จมอยู่ในป่าเป็นธรรมดา เว้นแต่ผู้มีจริตดั้งเดิม สั่งสมการติดป่ามานักหนาหลายร้อยหลายพันชาติจนเป็นวาสนา เช่น พระมหากัสสปะ เป็นต้น เป็นตัวอย่างสูงสุด เป็นพระธุดงค์อย่างนั้น มีคุณธรรมอย่างนั้น มีลักษณะอย่างนั้น ตัวอย่างแห่งความมักน้อยสันโดษ ที่นับว่าเคร่งสุด เป็นจุดอุกฤษฏ์ก็ให้เอาที่พระมหากัสสปะท่านเป็นท่านดำเนินอยู่นี่แหละ คือขีดขอบสุดเขตแห่งการเป็นพระป่า ลักษณะและวัตรต่าง ๆ ของการเป็นพระป่าในศาสนาพุทธ ก็เอาพระมหากัสสปะเป็นเขตสุดแห่งเส้นแดน ใครทำอะไรเกินเลยไปกว่าลักษณะและวัตรที่พระมหากัสสปะพึงเป็นพึงมี ถือว่าออกนอกขอบเขตของศาสนาพุทธได้เลย

๑ ภิกษุณีออกป่าได้ไหม

ทีนี้ผู้หญิงล่ะ ซึ่งจะเห็นได้ชัดในเรื่องที่ว่า *ถ้าไม่ออกป่าจะบรรลุธรรมไม่ได้* ก็เห็นได้จากภิกษุณีที่บรรลุเป็นพระอรหันต์โดยไม่ต้องออกไปอยู่ป่า เพราะพระพุทธเจ้าไม่ให้ภิกษุณีออกป่า จาริกจรไปตะลอน ๆ ไม่มีหลักไม่มีแหล่งก็ดี ผู้หญิงไปอยู่ป่าก็ดี ไม่ได้ พระพุทธเจ้าห้าม ทำไม่ได้ จาริกจรไปเกินขอบเขตไม่ได้ แม้อยู่วัดเป็นหลักแหล่ง ยังต้องมีภิกษุเป็นหลักคอยดูแล แล้วจะต้องมีภิกษุไปอบรมทุก ๑๕ วัน ขนาดภิกษุณีนะ ซึ่งมีภิกษุณีอรหันต์รับการอบรมร่วมอยู่ด้วยซ้ำ ต้องเป็นอย่างนั้น พระพุทธเจ้าเป็นผู้ปรารถนาดี เป็นผู้ที่มีพระปรีชาญาณ มีพระปัญญาธิคุณเลิศยอด ท่านทรงทำอะไร ก็ทำเพื่อประโยชน์ที่จะพึงเกิดอย่างยิ่งทั้งนั้น

พระพุทธองค์ทรงกระทำทุกอย่าง ไม่มีเลยที่จะทำเพื่อดูถูกดูแคลน

ทำด้วยจิตไม่ดี จะวางกฎวางระเบียบ ให้ทำอย่างนั้นอย่างนี้ แม้จะดูเหมือนบังคับ เผด็จการ ก็ตาม พระพุทธเจ้าล้วนหวังประโยชน์อันประเสริฐทั้งสิ้น ที่ดูเหมือนเป็นเชิงข่ม สำหรับผู้หญิงหลายอย่าง เหมือนทำกับเด็กๆ จะต้องพูดมาก จะต้องตี ต้องลงโทษ เหมือนกับไม่ใช่ผู้ใหญ่ มันก็จะต้องเป็นอย่างนั้นจริงๆ ที่เป็นวิธีที่ดีที่สุดแน่ๆ เราก็ต้องเข้าใจความจริงอันนี้ให้ได้ ถ้าเข้าใจไม่ได้ มานะมันก็อาจจะเล่นงานเอาบ้าง มานะมันไม่ยอม

เมื่อไม่เข้าใจจริงแล้วมันก็จะถือสา มันก็จะมองไปว่าอคติต่อผู้หญิง ก็น้อยใจบ้าง อึดอัดขัดเคืองอยู่ในตนเอง แล้วก็เลยต้านฝ่ายชายหรือภิกษุ มองไปว่าพระพุทธเจ้าออกกฎระเบียบลำเอียง แล้วยิ่งไปเจอครุธรรม ๘ เข้า ยิ่งหนักใหญ่เลย แหม..ต้องกราบภิกษุบวชใหม่ แม้ภิกษุณีจะบวชมาร้อยปี ก็ยังต้องกราบภิกษุที่บวชวันนี้ หากภิกษุณีผู้ใดยังยึดยังถือดี มีมานะเข้า มันก็เสร็จเท่านั้น

ถ้าติดยึดอัตตามานะกันอย่างนี้ แม้คนผู้นั้นจะมีภูมิถึงอนาคามีแล้ว ก็ไม่ได้เป็นหรอกอรหันต์ มันยังยึดถือยังติดอยู่อย่างนี้ วางไม่ลง ปลงไม่ได้ ข้อนี้แค่นี้ยังติดอยู่ตะแหง่งๆ กิเลสอัตตามานะมันติดอยู่อย่างนี้ นี่บัญญัติของพระพุทธเจ้าแท้ๆยังถือสาติดยึด แน่นอน..ไม่ได้เป็นหรอกอรหันต์

พระพุทธเจ้าท่านไม่ได้หวนกลับมาแก้ไขวินัยหรือกฎข้อนี้ออกทิ้งไปนะ ไม่ฟื้นขึ้นมาแก้ครุธรรม ๘ นี่แน่ๆ หรือกฎอะไรวินัยอะไรที่มีอยู่ก็ตาม ท่านไม่หวนมาแก้เด็ดขาด ในสมัยพระองค์ยังทรงพระชนม์ก็อยู่อย่างเรียบร้อย แล้วก็มีพระอรหันต์หญิงได้ด้วย เป็นพระอรหันต์หญิงได้ก็เพราะมีปัญญาอันยิ่ง มีจิตอันยิ่ง ที่สามารถปลดปล่อยวางได้จริงสนิทใจ อ่านจิตใจตนให้ดีเถอะ ยิ่งขั้นละเอียดแล้ว มันสำคัญมากนะ มันปล่อยไม่ได้ แม้ครุธรรมบางข้ออย่างนี้ ยังถือสา ยังคัดๆ ค้านๆ เถียงๆ เล่นแง่นั้นแง่นี้ จะผิดจะถูกอย่างไร เราก็ไม่ต้องคิดมาก เอาเป็นโจทย์ที่เราจะต้องปฏิบัติลดละไปเลย ไม่ใช่อาตมาหลงพระพุทธเจ้า แต่อาตมาเห็นเป็นประโยชน์

ในการขัดเกลาตนเองอย่างวิเศษ เราถือว่าพระพุทธเจ้าท่านตรัสอย่างนั้น เราก็ปฏิบัติตามนั้นไปเถิด แย้งท่านก็เสียเวลา แอ็คเปล่าๆ อย่าไปมัวหลงเผื่อคนอื่นคนนั้นคนนี้เลย ก็แล้วแต่บาปบุญของใครของมัน เราเองเอาตัวเองให้รอด เมื่อท่านไม่ให้ผู้หญิงสอนภิกษุ ไม่ให้ภิกษุณีสอนภิกษุ เมื่อเป็นคุรุธรรมก็ทำที่จิตใจเราปล่อยวางให้ได้แม้จะมีสิ่งสะดุดใจอย่างไรก็เถอะ

๑ แพ้เป็นพระ ชนะเป็นมารนั้นอย่างไร

พระพุทธเจ้าลำเอียงหรือ มีอคติหรือ ใครสงสัย พระพุทธเจ้าไม่มีอคติแน่ๆ ใช่ไหม พระพุทธเจ้าออกกฎออกระเบียบพวกนี้ไว้ทำไม เชื่อไหม ว่า เพราะปรารถนาดี ไม่ใช่ปรารถนาร้าย ถ้าเราคิดไม่เป็น ไม่ฉลาดเพียงพอ มันไม่ยอมอยู่นั่นเอง "ไม่ยอม"คำนี้แหละ อื้อฮือ! มันคือฐานแห่งอัตตา เป็นโจทย์แห่งธรรม มานะชั้นยอด แหม..เห็นหน้ามันเมื่อไรโอ้โฮคุณเอ๊ย บี้มันให้สำคัญเทียว ตัว"ไม่ยอม"นี่ จริงๆนะ อาตมาผ่านมาซาบซึ้งมันที่สุด ยิ่งเรารู้มาก เราถูกต้องนี่นา มันพาบรรลุไม่ได้จริงๆนะ *จะเอาชนะให้อัตตาโต หรือจะยอมแพ้ให้อัตตาตาย..?* หากไม่รู้แจ้งในสมมุติสัจจะกับปรมัตถสัจจะ อย่างถ่องแท้แล้ว ไม่มีหวังบรรลุแน่ๆ

ใครเคยอ่านตำนานอสูรกับเทวดารบกันบ้าง ส่วนใหญ่ในการรบ อสูรกับเทวดารบกันนี่ อสูรชนะหรือเทวดาชนะ เคยอ่านไหม อสูรชนะเสมอเทวดาแพ้ แม้แต่พระรามที่ไปรบกับยักษ์ พระรามก็แพ้กลับมาทุกทีนะพระรามนี่แพ้ยักษ์ทุกที แต่ชนะตอนจบ ชนะยิ่งใหญ่ แต่ดูโดยปลีกย่อยดูโดยดื่นๆ ดูโดยตื้นๆ เผินๆ ดูโดยทั่วไปดาดๆ แพ้ เทวดานะแพ้พระรามนะแพ้ แพ้ก็จงแพ้ไปเถิด แต่อย่าผิดก็แล้วกัน

อาตมาเคยสะกิดใจเหมือนกัน ตั้งแต่เด็กๆ อ่านรามเกียรติ์ เอ๊ ทำไมพระรามไปแพ้ยักษ์นะ เฮ้ย ทำไมพระเอกแพ้ผู้ร้าย นึกไม่ออก แพ้เป็นพระ

ชนะเป็นมารนี่เรื่องจริง เป็นคำพังเพยที่จริง แต่พร้อมกันนี้มันก็มีปฏินิสสัคคะ มีสัจจะย้อนสภาพ ต้องใช้คำนี้ ไดอะเล็กติก ภาษาไทยเขาใช้วิภาษวิธี คือ มันมีสภาวะที่ดูเหมือนมันขัดแย้งนะ แต่ว่ามันไม่แย้ง มันเสร็จไปในตัว มันเป็นวิธีทำที่เสร็จไปในตัว แต่ความแย้งมันก็มีให้เห็นอยู่

คำว่า "วิภาษ" นั้น **ภาษ** ก็คือ **ภาษา** นั่นเอง ภาษามันจะแย้งกันอยู่ "วิ" นี้แปลว่า "ยิ่ง" ก็ได้ แปลว่า "ไม่" ก็ได้ ภาษามันยังไม่ลงตัวก็ได้ หรือลงตัว อย่างยิ่งก็ดี เป็นส่วนที่ผู้รู้ย่อมรู้ได้เองด้วยความสูง ไม่ใช่ความตื้น เพราะฉะนั้น ที่เอามาพูดประกอบว่า *แพ้เป็นพระ ชนะเป็นมาร* ที่จริงผู้นั้นชนะใจตนเอง พระพุทธเจ้าท่านตรัสว่า เรารบกับข้าศึกนี่ เรารบด้วยพัน ชนะด้วยร้อย ถ้าชนะด้วยพัน เราก็ชนะได้ แต่พระพุทธเจ้าท่านตรัสว่า ก็ไม่ได้เก่งกว่า การเอาชนะใจตนเองเลย

การชนะตนเอง คำนี้มีความหมายสูง เราชนะตนเองที่ใจ เมื่อใจชนะแล้ว มันไม่มีแดกดัน ไม่มีประชดประชัน ไม่มีแกล้ง มีแต่ราบเรียบราบรื่น คำว่า ชนะ จึงเป็นปรมัตถสัจจะอย่างยิ่ง ภายนอกนั้นเป็นอีกเรื่อง

ผู้หญิงฟังดี ๆ ถึงผู้ชายก็มีได้เหมือนกัน คำประชดประชัน แดกดัน แกล้ง ๆ แม้จะเหลือเศษเล็กเศษน้อย ก็มีบทบาทลีลา เป็นคลื่นแห่งความไม่ราบเรียบ แสดงออกให้เห็นรอย ๆ ไร ๆ เพราะอะไร เพราะใจยังไม่ยอม ไม่ยอมแท้ ๆ ทีนี้เมื่อไม่ยอม ถ้าเผื่อมันเกิดผลสะท้อนดันออกตีกลับมาเลย พุ่งแรงออกมาเป็นประชดประชันอย่างนั้นอย่างนี้อย่างโน้นไป แดกดัน ประชดประชันออกไป คนก็เห็นภาวะที่จริง ยังมีแรงหรือเบาก็ได้รู้กัน

เพราะฉะนั้นต้องตรวจใจ อ่านใจให้ดี แม้ที่สุดเราไม่ประชดประชันออกมาทางกาย ไม่ประชดประชันออกมาทางวจี แต่จิตของเรายังไม่ยอมอยู่นั่นนะ อ่านให้ดี อ่านให้ละเอียดทีเดียว ถ้าอ่านไม่ละเอียด ก็ล้างมันไม่หมดนะ เราต้องพยายาม ต้องเอาความจริงมาตรวจ

ถ้ามันเป็นสิ่งสมควรแล้ว ก็พอ หยุด แม้ว่าเราจะถูก จะดี แต่เราก็

หยุดได้ ยิ่งตรวจตัวเอง เห็นว่าตัวเองผิดแล้ว อย่างนี้ไม่มีข้อแม้เลย มันต้องหยุด ต้องยอมประตูเดียว ก็มันผิดน่ะ ไม่ต้องพูดละ ตรวจให้ดี ตรวจเจอแล้ว เราผิดแหงๆ แล้วไม่ยอมได้อย่างไร ไม่ยอมก็บ้าก็ต่ำอยู่นิรันดร์เท่านั้นเอง

แม้ว่าเราจะไม่ผิด ถ้าเห็นสมควร เรายังต้องหยุด ฟังให้ดีๆ ฟังให้ละเอียดลออ กลับไปกลับมาให้ละเอียด แม้เราตรวจละเอียดลออจริงๆ แล้วเราถูก เราก็ยังต้องหยุด! ถ้าเห็นสมควรแล้วอย่าดันต่อไปเลย ดันต่อไปก็แตกหัก ร้าว พัง ไม่ดีไม่งาม ไม่เป็นสามัคคีแล้ว ทะเลาะเบาะแว้ง วิวาท ไม่เป็นสุข อยู่กันไม่เป็นผาสุก เราไม่เอา เป็นผู้แพ้ดีกว่า แม้เราไม่ใช่ผู้ผิด

ผู้จะทำได้ ต้องเป็นผู้ที่มีทั้งปัญญาและกำลังเหนือจิตตน เหนืออัตตานั่นเอง แม้เราไม่ผิด เราก็ต้องยอมในกาละอันควร คุณต้องเป็นสัตบุรุษ ต้องรู้กาลเทศะ รู้ฐานะ รู้เหตุปัจจัย คุณต้องรู้พอสมควรว่า เออ เอาละ แม้คนอื่นจะหาว่าขี้แพ้ ก็ไม่เป็นไร เราไม่มีเหลี่ยม เราไม่เสียเหลี่ยม เพราะเราหมดเหลี่ยมแล้วจึงเป็นได้ ถ้ายังมีเหลี่ยมนะ มันไม่ได้ มันไม่ยอม มันก็อยู่อย่างนั้นแหละ เจ็บนัก ปวดนัก อยู่ตรงนั้นแหละ ถ้ายิ่งเหลี่ยมใหญ่ อุ้ย ปวดจริง เจ็บจัง อยู่ตรงนั้นแหละ มันไม่ไปไหนหรอก

"ตัวไม่ยอม" ตัวนี้ แหม..มันร้ายกาจ มันไม่ยอมที่ใจนะ ข้างนอกดูเหมือนยอมนะ กายก็ยอม วจีก็ยอมทุกอย่างแล้วนะ ท่าทียอมแล้ว แต่ใจไม่ยอม ใจยังมีอะไรอยู่ แม้ดูเหมือนมันไม่ทุกข์ มันเบา มันไม่หนักหนาอะไรเลย แต่เศษธุลีละอองที่เหลือ แม้จะเล็กจะน้อยปานใดก็ต้องตรวจถึงที่สุด

เราจะหมดทุกข์ เราจะปลดปลงได้ก็อยู่ที่เราทำให้ดี ตรวจให้ดี พิจารณาชัดลงไปว่าไม่ยอมเพราะอะไร ถ้ามันถูกก็ให้รู้ถูก ถ้ามันผิดก็ให้รู้ผิด ถ้าเราผิดแล้วไม่ยอม เราก็บ้า เราก็โง่ ก็เราผิด ไม่ยอมได้ยังไง แต่ถ้าเราถูก ส่วนมากก็จะขี้มักเราถูกเรื่อยละ ตรวจให้ดีล่ะ มันขี้มักจะเข้า

ข้างตัวเอง ถึงแม้จะตรวจดีเรียบร้อยแล้ว ก็ชัดเจนว่าเราถูก เราก็ต้องดูเหตุการณ์ว่า เออ..มันไม่ดีนะ ถ้าเราไม่ยอมนี่ ชักจะไม่เข้าท่าแล้ว ตามสมมุติสัจจะของความเป็นโลก คนทั่วไปก็ล้วนเข้าใจเราไม่ได้ จะร้าวฉาน จะพัง จะบรรลัย จะเสียหาย จะทะเลาะเบาะแว้ง นอกจากทะเลาะเบาะแว้งแล้ว ยังอยู่ไม่เป็นสุข เกิดการรุนแรง เบียดเบียนรุนแรงกัน ต้องถึงฆ่าถึงแกง ถึงเจ็บถึงปวด ถึงล้มถึงตาย สภาพไม่ดีนะ เราก็ต้องยอม ต้องหาทางผ่อนหนักให้เป็นเบา มีทางให้เราดำเนินต่อในธรรมไม่สิ้นทางหรือเสียหายก็พอ

ศาสนาพระพุทธเจ้าไม่ต้องการความรุนแรง อาตมาทำงานศาสนาอยู่ทุกวันนี้ หลายคนว่าอาตมาทำงานนี้เหมือนรุนแรง อาตมายืนยันว่าอาตมาไม่ได้ทำรุนแรง อาตมาทำให้เข้มเคร่งสุดที่ จะเรียกว่าแรงก็ได้ หรือจัดสุดที่ ไม่ได้จัดจนเกินไปเลย จนเราอยู่ไม่ผาสุก ไม่ใช่ เราอยู่ผาสุก อย่าว่าอาตมาเองอยู่ผาสุกเลย พวกเราเป็นอยู่ทุกวันนี้ก็ผาสุก เราไม่ได้โดนรบกวนด้วยอะไร แม้แต่พวกคุณเองจะออกไปในที่ไหน ๆ ก็ใช่ว่าจะต้องไปทรมานทรกรรม ถูกเขาจาบจ้วง ถูกเขาลอบฆ่าลอบแกง ก็ไม่ใช่ คุณออกไปได้รับคำชมเชยก็เยอะ ถูกเขาว่าบ้างก็แน่นอน ต้องมี

๑ อยู่เหนือโลกนั้นเป็นฉันใด

เพราะเราเองเราพูด เราสอน เราแสดงอยู่ ย่อมมีแน่นอน ที่เขาจะต้องไม่ชอบใจ แล้วเขาจะต้องว่าเอาบ้าง หรือมีอะไรบ้างเป็นแน่ ตำหนินั้นมีแน่ พระสัมมาสัมพุทธเจ้านั่นน่ะ เก่งกว่าเรา สูงยิ่งกว่าเรา มีคุณงามความดียิ่งกว่าเรา มีพระปัญญาธิคุณยิ่งกว่าเรา ท่านทำอะไรต่ออะไรออกไปแล้ว ท่านก็ยังโดนเลย โดนว่าโดนด่านะ เราเก่งอะไรกัน ที่จะไม่โดน แต่ถึงแม้ว่าเราจะโดนก็ตาม ก็ไม่ใช่ว่า เราจะกลายเป็นคนหน้าด้าน

ด่าแล้วไม่รู้จักพิจารณา ด่าแล้วไม่รู้จักแก้ไขปรับปรุง ไม่ใช่ เราถูกตำหนิเมื่อไหร่ เราต้องพยายามเสมอ ที่จะระลึกว่า เออ..เรายังไม่เก่งหนอ เราจะต้องเคร่งขึ้น เราจะต้องมีทิศทางที่ทำให้ได้ดี สุขุม ประณีต งามสูงกว่านี้ เราจะไม่ลดค่า ในงานที่กระทำ ในสิ่งที่ควรกระทำ เราจะไม่ลดก่อน จนเห็นว่ามันไม่ได้แล้วมันเกิดแตกหักรุนแรง เราจึงจะยอมลดลงมาให้เหมาะ ที่ว่าเราเคร่งนั้นคือ เคร่งครัด เราทำอย่างนี้นี่จัด มันเป็นสภาพที่ แหม เคร่งศีล เคร่งวินัย ที่เราทำอยู่นี่ เราจะต้องเคร่งเอาไว้เสียก่อน มันจึงจะรุดหน้าไปได้เรื่อย ๆ

ถ้าสัจธรรมมีจริง แม้แต่วินัยหรือหลักเกณฑ์ คำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ก็จะต้องเป็นข้อที่ปฏิบัติแล้วรุดหน้าไปได้เสมอ ผู้ไม่สัมมาทิฏฐิและไม่เอาจริงเท่านั้นแหละ ถึงพาคำสอนออกนอกหลักกฎของพระพุทธเจ้า เช่น คนเขาแย้งว่า ศีลข้อนี้ ๆ ยุคนี้ใช้ไม่ได้ คนพูดอย่างนั้นเขาจำนน ยอมแพ้โดยยังไม่ทันทำอะไรแล้ว เรียกว่า ยอมแพ้ อย่างโง่ ๆ งม ๆ งาย ๆ ไม่สู้แล้ว ไม่ได้พิสูจน์ และไม่ได้ฝึกปรือ

ผู้เขาพิสูจน์ ผู้เขาฝึกปรือ ผู้เขาบรรลุผลได้ ศีลของพระพุทธเจ้า วินัยของพระพุทธเจ้าเขารักษาได้ เป็นได้ บริสุทธิ์บริบูรณ์ได้ อยู่ในสังคมแม้สมัยนี้ ก็อกาลิโก สามารถเป็นได้ ไม่ว่ายุคไหน ๆ อย่างที่เราพิสูจน์กันมาแล้ว นี่ยกตัวอย่างง่าย ๆ อย่างเรื่องเงิน โอ๊ย ไม่มีเงินอยู่ไม่ได้ เป็นนักบวชก็อยู่ไม่ได้ นักบวชก็ต้องใช้เงิน ศีลของพระพุทธเจ้าท่านตรัสเอาไว้ ตนเองทำไม่ได้ แล้วบอกว่า อยู่ไม่ได้ อย่างนี้คนนี้จำนนแล้ว ทีนี้เรามาทำ ก็ทำได้ ไม่มีเงินก็อยู่ได้ ถ้าเราทำได้คนเดียว คนอื่นไหนก็ทำไม่ได้ มันก็เผยแพร่ สืบทอดไม่ได้ แต่นี่นอกจากเราก็มีคนอื่นทำได้ ทำได้อีกมากมายหลายคน ก็เผยแพร่เป็นสากลได้ เราจะยืนหยัดอยู่ได้ไหม ก็ได้อีก

ดังนั้นไม่ว่าการปฏิบัติใด ๆ ถ้าเราไม่เข้าใจความหมายอันชัดแจ้ง แม้แต่ที่สุดการอยู่ป่า แล้วเราก็ไม่รู้ว่ามันจะสำรอก มันจะตัด มันจะลด

มันจะละ มันจะจางคลาย เราไม่รู้ เราก็ล้มเหลว เช่น เมื่อไปอยู่ป่าแล้ว ก็ได้ลาภ ได้ยศ แม้ว่าที่ไปอยู่ป่า ตอนแรกก็ไปเพราะตนเองมีกามแยะ ก็เลยจะพรากไม้ที่ชุ่มด้วยยางออกจากน้ำ ก็ไปอยู่ป่า อาศัยป่าเป็นที่ปฏิบัติ เพราะเสนาสนะ สิ่งแวดล้อมมันไกลจากกาม ไกลจากโลกธรรม ไกลจาก อบายมุข เราก็ไปอยู่ป่า ปฏิบัติก็พอเป็นไปพอได้ พอลด พอละ พอจาง พอคลาย คลายได้พอสมควร คนก็ไปยอมรับนับถือ พอคนเคารพ นับถือแล้ว ก็เห็นว่า การอยู่ป่านี้ดี มีคนมาเคารพนับถือ หนักเข้า เขา ก็เที่ยวไล้เที่ยวขื่อ ลือๆ ลั่นๆกันต่อๆไปว่า พระป่าองค์นี้ท่านอยู่ที่ป่า นี่ดีจังเลย

เสร็จแล้วทั้งฆราวาส ทั้งพวกชาวพุทธศาสนิกชนหรือใครก็ตาม ที่ได้ ข่าวคราวลือลั่นก็เคารพนับถือ ไปหา บุกบั่นเข้าไป นำลาภนำยศไป ให้ พระภิกษุที่อยู่ป่า ที่เขายกย่องว่าเป็นพระป่า เป็นพระอาจารย์คนเก่ง คนนี้แหละ ก็มีสรรเสริญ มียศ เดี๋ยวนี้ก็เป็นภิกษุสะสมลาภ และมียศชั้น ตามเชิงของ พระป่าว่า เป็นเกจิอาจารย์ชั้นสูง ได้สมาธิอย่างนั้น ได้จิต กล้าแข็งอย่างนี้ แล้วก็อาศัยอันนั้นแหละชูใจให้อยู่ป่า

จิตอย่างนี้ก็ยังเป็นจิตลามก ยังเสพสิ่งที่ได้จากคนเอาไปถวาย นำลาภ ไปถวาย ลาภต่างๆ เป็นเครื่องแห่งกาม บางอย่างเป็นเครื่องแห่งอบายมุข พระที่อุตส่าห์อยู่ป่าก็เลยสร้างเวียงสร้างวังอยู่ในป่า สร้างเรือนที่มีประตู สี่ด้าน อยู่ในทางใหญ่สี่แพร่ง แม้อยู่ถ้ำก็สะสมขึ้นอยู่ที่ป่าที่ถ้ำ สร้างถ้ำ เป็นเวียงวังเลยก็มีอยู่เยอะไป อยู่ถ้ำก็สร้างถ้ำเลย สร้างเป็นมณฑป เป็น ยอด แหลมขึ้นบนยอดถ้ำเลย ข้างในถ้ำก็บูรณะเป็นวัง เหมือนวังวิมาน อยู่ในถ้ำเลย อาศัยอยู่อย่างนั้นไป แล้วก็ได้รับความสรรเสริญได้รับลาภ ได้รับยศ เสวยกาม เสวยสุขตามที่ตนเองต้องการ ตนเองพอทนได้ แล้ว ก็อยู่อย่างนั้น ค้างอยู่แค่นั้นนะ แล้วก็อยู่ไปสะสมไป สะสมต่างๆนานา เป็นพระป่าที่ร่ำรวย ก็สุขเกษมเปรมปรีดิ์ไปจนตาย อย่างนี้ก็มีเยอะ แต่ที่

หนัก ๆเข้า ก็ทนอยู่ไม่ได้ ต้องสึก แม้อายุมากแล้วก็ตาม อย่างนี้ก็มี

ผู้ที่ไปอยู่ป่าจึงต้องสังวรไว้เสมอว่า แม้ว่าปฏิบัติลดละได้แล้วก็ตาม เราก็ต้องระลึกรู้ แล้วก็ต้องตรวจสอบในการที่จะปฏิบัติอย่างเคร่งครัด ผู้ที่ปฏิบัติอยู่ในป่าแบบนี้ เรียกว่าอรัญญวาสี วาสีนี่แปลว่าผู้อยู่อาศัย ผู้ที่อยู่ป่า อาศัยป่าอยู่และปฏิบัติประพฤติธรรม หรือแสวงหาธรรม แสวงหาโมกขธรรม เราก็ทำได้ เราจะอยู่บ้าน มาบ้านด้วยบ้างก็ทำได้ เพื่อที่จะรู้ว่า เราอยู่บนโลก อยู่เหนือโลก อยู่เหนือสังขาร สรรพสัตวโลกเขาสังขารเขาปรุง อะไรต่าง ๆนานานี่ พอเราเข้ามาในโลกแล้ว เราก็จะได้เห็น ได้รู้ ได้สัมผัส เป็นการทดสอบว่าเราอยู่กับเขาได้จริงไหม ถ้าเราอยู่กับเขาได้จริง เราจับได้ รู้ทันอารมณ์ของเรา แล้วเราก็อยู่เหนือมัน อย่างนี้จึงเรียกว่าอยู่เหนือโลก อยู่เหนือสังขารโลกแท้ ๆ

ถ้ายังไม่สนิทแม้กาม แล้วจะเป็นพระอรหันต์ได้อย่างไร เพราะฉะนั้นการปฏิบัติเป็นพระอยู่ป่า เราต้องมีสัมมาทิฏฐิอันแจ้งชัด ไม่เช่นนั้น เราจะกลายเป็นพระอยู่ป่าที่ไม่เข้าท่าเละเทะเลอะเทอะถึง ๔ ลักษณะ มีพระอยู่ป่า ที่สัมมาทิฏฐิอยู่ลักษณะเดียวเท่านั้นใน ๕ ลักษณะ ฟังดูดี ๆ น่ากลัวนะ แต่ถึงอย่างนั้นก็ตาม เมื่อจำเป็นต้องอยู่ป่า เพื่อเรียนรู้ฝึกฝนเพราะเป็นอุปการะอย่างหนึ่ง ก็ต้องไป ผู้ที่สมควรก็ไป แต่ผู้ไม่ต้องไปเลยได้ ก็ไม่ต้องไป ในประวัติตำนานศาสนาของพระพุทธเจ้า ก็มีเยอะแยะที่เป็นพระอรหันต์ โดยไม่ต้องไปผ่านป่าแต่อย่างใด ตั้งแต่เริ่มสร้างศาสนา เริ่มตั้งแต่พระยสะ เพื่อนของพระยสะอีกตั้ง ๕๐ กว่ารูป ไม่ต้องออกไปอยู่ป่าอยู่ถ้ำอะไรนี่ ไม่ต้องไปหลงป่า มิหนำซ้ำพอเป็นอรหันต์แล้วพระพุทธเจ้าก็สั่งให้เข้าเมือง ไปสู่นิคมออกไปเผยแพร่ศาสนาในเมือง ไม่ใช่ในป่า

แต่ก็ขอกำชับกำชากันว่า อย่าไปดูถูกพระป่า การอยู่ป่าเป็นอุปการะหรือเป็นประโยชน์ก็มี มีการปฏิบัติงามในป่า พระเองก็ต้องเข้าใจให้ดีนะว่า การออกป่าก็ต้องเป็นภาคปฏิบัติประพฤติให้สัมมา เป็นส่วนที่ควรจะ

ประพฤติด้วย สำหรับผู้ที่ควรจะเป็น อาตมาเองก็อยากจะเป็นผู้ออกป่าอยู่เหมือนกัน อยากจะทำให้เป็นแบบแผน ให้มันเป็นความรู้ จะได้ความรู้อีกไม่ใช่น้อยเลย ถ้าอาตมาออกไปป่า ก็จะไปเพื่อพยายามแนะนำกันให้สัมมาทิฏฐิ เพื่ออนุชนรุ่นหลังไปอยู่ป่าก็จะได้กระทำถูกต้อง ยิ่งนานวันเข้ามันยิ่งไปดูถูกป่า ดูถูกไม่ได้ พระพุทธเจ้าก็ยังอนุญาต แต่ต้องเข้าใจเป็นสัมมาทิฏฐิให้ได้ว่า อยู่ป่า ต้องประพฤติปฏิบัติอย่างใด ผู้ใดสมควรไปป่า

พระพุทธเจ้าจึงไม่ปล่อยพระบวชใหม่ไปอยู่ป่าตามลำพัง ต้องมีพระผู้รู้ผู้ฉลาดสอน ถ้าไม่เช่นนั้นก็เลอะเทอะเลย พระอยู่ป่าเลอะเทอะไม่ได้เรื่องออกนอกรีตนอกธรรมวินัยมากมาย นี้เป็นความสำคัญของพระป่า ที่เราควร จะเข้าใจให้ละเอียดลออรอบถ้วน ไม่เช่นนั้นก็เลอะเทอะในเรื่องของพระป่า พูดไม่เป็น-พูดไม่ดี ก็กลายเป็นดูถูกพระป่าเสียหมด ไม่ใช่นะแต่ในจำนวน พระป่านั้นก็ให้ระวัง เพราะบอกแล้วว่าเป็นพระป่านี่จะได้ประโยชน์แท้ประโยชน์จริงนั้น ไม่ใช่ว่าจะได้ง่าย ๆเหมือนกัน

เหมือนกันกับพระบ้าน พระบ้านจะได้ประโยชน์จากการปฏิบัติจริง ๆ ทุกวันนี้ก็มีได้ยาก สิ่งล่อมอมเมามันเยอะ ออกป่าถ้าไม่เข้าใจเป็นสัมมาทิฏฐิย่อมพาผิดเพี้ยนเลอะเทอะแน่ มีข้อที่พาเสียหายตั้งเยอะ มีรายละเอียดเป็นหลักฐาน ตามพระพุทธเจ้าท่านตรัสยืนยันไว้ ดังที่ได้นำมาให้ดูกัน ที่ไปอยู่ป่าชนิดโง่เง่าลามกเลอะเทอะตั้ง ๔ ใน ๕ ข้อ มีดีอยู่ข้อเดียว

๑ นิพพานคืออะไร

ศาสนาพุทธนี่เป็นศาสนาที่ประหลาดที่สุด เพราะไม่มีความโต่ง ไม่มีความดิ่งไปในจุดเดียว เป็นศาสนาที่จะมีทั้ง ๒ สภาพเสมอ และศึกษาพิสูจน์ให้ครบให้สมบูรณ์ สุดท้าย ไม่เกาะติดสักอย่าง แต่รู้สถานะแห่งปัจจุบันรู้สถานะแห่งความเป็นจริงของปัจจุบัน

เช่น เรายังไม่ตายก็คือเราเป็น เพราะฉะนั้นถ้าเผื่อว่าเราเป็น เราก็ต้องรู้ความจริงว่า ในปัจจุบันนี้เรายังเป็นอยู่นะ เรายังไม่ตาย

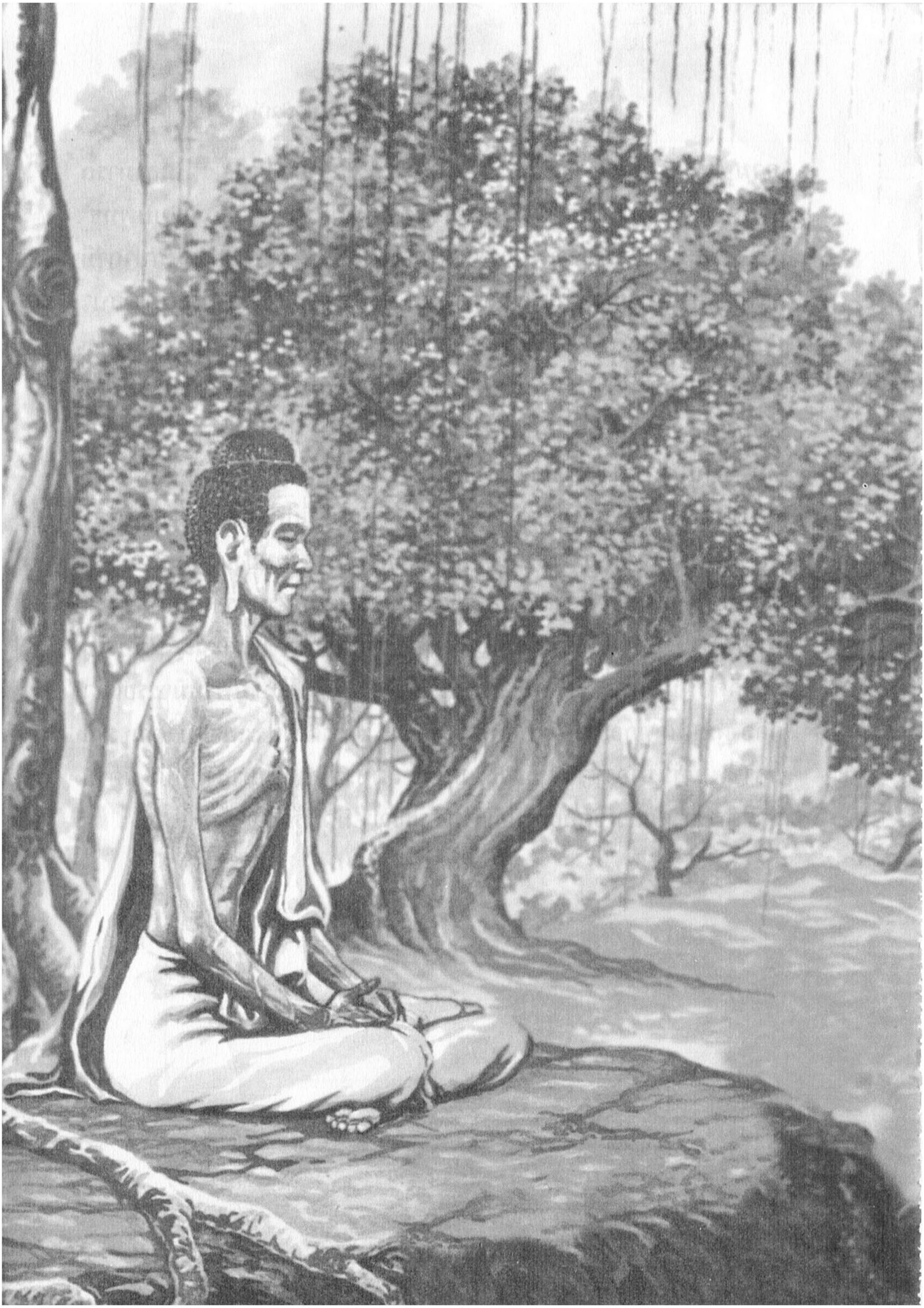
นิพพาน แปลว่า **ตาย** ใช้แทนบอกว่าพระอรหันต์ท่านนิพพานไปแล้ว หมายความว่า "ท่านตาย" หรือท่านมี"ความตาย"แล้ว นิพพานนี้ใช้แทนคำว่า"ตาย"เลย ซึ่งจริง ๆนั้นก็คือ *กิเลสตายสนิท ตายไม่เหลือ ตายไม่ฟื้น ตายชนิดไม่มีฟื้นอีกจริง ๆ* ตายอย่าง"อกุปปะ" เรียกว่า ตายไม่ฟื้น ไม่กลับกำเริบ ตายแน่ ๆ **นิพพานแปลว่าตาย** แต่พระอรหันต์ที่บรรลุอรหัตผลแล้ว ถึงนิพพานแล้ว จบกิจแล้ว ***กิเลสก็ต้องตายแล้ว ไม่ฟื้นอีกแล้ว*** ทว่าชีวิตพระอรหันต์ ผู้ที่บรรลุนิพพานนั้นยัง**ยังไม่ตาย** นั่นคือพระอรหันต์ยังเป็น ๆ เพราะฉะนั้นในคนเป็น ๆนี่ มีกรรมกิริยา มีกายกรรม วจีกรรม มโนกรรม มีชีวิต พระอรหันต์ก็คนเป็น ๆ เพราะฉะนั้นผู้ที่บรรลุอรหันต์แล้ว จึงมีชีวิต เหมือนคนเป็น ๆธรรมดา ไม่ใช่คนตาย มีกรรมกิริยาอย่างคนเป็น ท่านก็ทำ สิ่งที่ควรทำให้มีประโยชน์ เพราะปัจจุบันนั้นยังเป็น ๆ แต่กิเลสตายแล้วแน่นอน ไม่มีฟื้น ไม่มีกลับกลอก ไม่มีกลับกำเริบ ตายแล้วตายเลย พระอรหันต์คือ ผู้มีนิพพานจริง ๆ จึงคือผู้มีสิ่งที่ตายแล้วตายเลย คือมีนิพพานแน่ แต่ตัวพระอรหันต์ยังไม่ตาย ยังเป็น ๆอยู่ ไตร่ตรองตามชัด ๆ

ถ้าผู้ไม่ใช่พระอรหันต์ อย่างฤาษีนี่ ลัทธิฤาษี อาฬารดาบส อุทกดาบส หรือว่าฤาษีอะไรต่าง ๆนานา ใช้วิธีสะกดจิต สะกดไว้ได้ไปทั้งชาติ ชาติหนึ่งนี่ สะกดได้ ให้กิเลสนอนเนื่องนิ่งอยู่ในจิตเป็นอนุสัย อยู่ในก้นบึ้งของจิต แม้แต่เจ้าตัวก็ไม่รู้จักมัน มันก็นอนเนื่องนิ่งไม่กระดิกขึ้นมาเลยได้จนตลอดชาติหนึ่ง นี่ก็คือกิเลสไม่มี ของสายนั่งหลับตาจะเป็นอย่างนี้ แต่กิเลสยังไม่ตาย ฤาษีนี่ทำอย่างนี้มีอย่างนี้ ไม่ได้ปฏิบัติ **"มรรคองค์ ๘" เป็นสำคัญ** ครบ ๆ ก็คือไม่ได้ปฏิบัติ **"โพธิปักขิยธรรม ๓๗"** อย่างสัมมาทิฏฐิ แต่ปฏิบัติแบบฤาษี หรือแบบลัทธิอื่น ๆหลากหลาย ซึ่งเขาก็ทำให้*กิเลสไม่เกิดมา*

กวน โดยใช้วิธีสะกดจิตกันเป็นสำคัญ ด้วยวิธี “นั่งสมาธิ” แต่ไม่สามารถรู้จักรู้แจ้งรู้จริงตัวกิเลส จึงกำจัดมันจนตายไม่ฟื้นได้จริงเหมือนแบบพุทธ

ศาสนาในกาลยุคที่พระพุทธเจ้าทรงพระชนม์อยู่นั้น เป็นศาสนาฤๅษีหรือศาสนาเทวนิยมทั้งนั้น ศาสนาพระพุทธเจ้าเกิดขึ้นมาท่ามกลางศาสนาแบบฤๅษีหรือเทวนิยม และส่วนมากจะเป็นศาสนาอยู่ป่ากันทั้งนั้น เป็นสามัญคนส่วนมากจึงมีค่านิยมกันว่า *อยู่ป่านี่แหละคือการปฏิบัติธรรม ออกป่าออกไปคนเดียวปฏิบัติ เป็นเรื่องสามัญ*

ศาสนาฤๅษีเขาเข้าใจกันง่าย ๆตื้น ๆ เช่นเรียกว่า “หลุดพ้น” ก็คือ จะต้องขาดออกไปจากหมู่ แต่ความจริงแล้วมนุษย์นี่ก็คือสัตว์โขลง จะต้องอยู่เป็นหมู่ พระพุทธเจ้าตรัสว่า *มิตรดี สหายดี สังคมสิ่งแวดล้อมดี เป็นทั้งหมด ทั้งสิ้นของศาสนาหรือของพรหมจรรย์* พรหมจรรย์ ก็คือ ศาสนาก็ได้ พรหมจรรย์แปลว่า ผู้จบอยู่ก็ได้ ผู้บรรลุอยู่ก็ได้ เพราะฉะนั้นผู้บรรลุอยู่ ก็คือผู้มี*มิตรดี สหายดี สังคมสิ่งแวดล้อมดี* ผู้ที่จบพรหมจรรย์แล้วก็คือ ผู้มีหมดทุกอย่าง มีเพื่อนมีฝูง มีคณะ มีจารีต มีประเพณี มีวัฒนธรรม มีอาชีพ มีสัมมาอาชีวะ สัมมากัมมันตะ สัมมาวาจา สัมมาสังกัปปะ มีครบแต่จิตสะอาดแล้ว จิตอยู่เหนือแล้ว มีปัญญา มีภูมิรู้ดี

๒. ทางผิด

๑ ทำไมพระพุทธเจ้าทรงอยู่ป่าถึง ๖ ปี

พระพุทธเจ้าท่านหลงผิดไปอยู่ป่าตั้ง ๖ ปี เพราะยุคนั้นมันเป็นอย่างนั้น ซึ่งเปรียบเสมือนลิงลมอมข้าวพอง คือเมาไปตามโลกเขาพาเป็น เขาครอบงำ ก็เป็นไปอย่างนั้น ถ้าบอกว่า ออกไปปฏิบัติ บอกว่าเนกขัมมะ เนกขัมมะ แปลว่า ออก ออกไปอยู่ป่าเลย ท่านก็ไปปฏิบัติอยู่ที่ป่าถึง ๖ ปี ไปปฏิบัติตามฤาษี สมัยนั้นเขาพากันปฏิบัติอย่างนั้น ที่เขาแนะนำกัน มีครูบาอาจารย์แนะนำกันตามกระแสของสังคมขณะนั้น เขาจะลือว่าอย่างไร เขาจะว่าปฏิบัติดียังไง จะมีอะไร ท่านก็ไปดู ไปทดสอบตามเขาหมด อะไรที่เขาว่าหนักขนาดไหน เขาปฏิบัติอะไรหนัก ท่านเอาหนักกว่าเขา ท่านปฏิบัติอุกฤษฏ์กว่าเขาหมด ทดสอบแล้วทดสอบอีก ทำอยู่นาน ๖ ปี ตามที่รู้ๆกัน

สุดท้ายจริงๆ ท่านก็มานั่งสมาธิในคืน ๑๕ ค่ำ เดือน ๖ อยู่ที่ใต้ต้นโพธิ์ ท่านนั่งระลึกอยู่ใต้ต้นโพธิ์ตรวจตราทบทวน ใช้บุพเพนิวาสานุสติญาณ ใช้เตวิชโชระลึกย้อนดู ในชาติต่างๆที่ท่านได้ผ่านได้พบมา แสนชาติ หลายแสนชาติ สังวัฏฏกัปป์ วิวัฏฏกัปป์ ทั้งสังวัฏฏวิวัฏฏกัปป์ ตามความเป็นจริงที่มี ท่านก็รู้แจ้งเห็นจริงถึงสัมภาระวิบากของพระองค์ทุกอย่าง จนกระทั่งท่านก็ตรัสรู้สัมมาสัมโพธิญาณ ณ ที่นั้น เป็นขั้นสุดท้าย

การอยู่ป่าทั้ง ๖ ปีนั้นพระพุทธเจ้าตรัสไว้ชัดเจนในพระไตรปิฎกเล่ม ๓๒

ข้อ ๓๙๒ว่า ตลอด ๖ ปีที่อยู่ป่าล้วนเป็น ***"ทางผิด"***แท้ ๆ ท่าน ***"ไม่ได้บรรลุโพธิญาณด้วยหนทางนี้"*** แต่ชาวพุทธหรือผู้รู้ทั้งหลายกลับเข้าใจว่า ๖ ปีในป่านั่นแหละคือ *แบบอย่างแห่งการปฏิบัติอันเลิศแล้วของพระพุทธเจ้า เพราะได้บรรลุสัมมาสัมโพธิญาณจากการปฏิบัติอยู่ในป่านั้น* ซึ่งเป็นการหลงผิดกันมาตลอด อ่านคำตรัสของพระพุทธองค์ดูก็ได้ พระองค์ทรงเล่าถึงบุรพกรรมของพระองค์ ที่พระองค์ได้ทำมาแต่ปางก่อน ๆ ทรงเล่าถึงชาติต่าง ๆ หลายต่อหลายชาติ ว่าทำอย่างนี้แล้วจึงได้รับผลวิบากอย่างนั้นอย่างนี้

และที่สุดพระองค์ก็เล่าถึงบุรพกรรมของพระองค์ในชาติหนึ่งที่เกิดเป็น "โชติปาละ" ในชาตินั้นท่านได้กล่าวจาบจ้วงพระพุทธเจ้าที่มีพระนามว่า กัสสปะ ก็เลยเป็นบาปอกุศลวิบาก ทำให้พระองค์ต้องมาปฏิบัติผิด ๆ รับทุกข์ทรมานอยู่ในป่าถึง ๖ ปีนี่เอง คำตรัสนี้พระพุทธองค์ตรัสชัด ๆ ยืนยันว่า ท่านไม่ได้มรรคผลจากการอยู่ป่า แต่ที่ต้องไปอยู่ป่าเพราะอกุศลวิบากนั่นต่างหากมาทวงหนี้ มาตักเตือน อ่านดูสำนวนที่มีในพระไตรปิฎกดูก็ได้

"เราชื่อว่าโชติปาละ ได้กล่าวกะพระสุคตเจ้าพระนามว่ากัสสปะ ในกาลนั้นว่า จักมีโพธิมณฑลแต่ที่ไหน โพธิญาณท่านได้ยากอย่างยิ่ง ด้วยวิบากแห่งกรรมนั้น เราได้ประพฤติกรรมที่ทำได้ยากมาก (ทุกกรกิริยา เป็นต้น) *ที่ตำบลอุรุเวลาเสนานิคม<u>ตลอด ๖ ปี</u> แต่นั้น จึงได้บรรลุโพธิญาณ* ***แต่เราก็มิได้บรรลุโพธิญาณอันสูงสุด<u>ด้วยหนทางนี้</u> เราอันบุรพกรรมตักเตือนแล้ว จึง<u>แสวงหาโพธิญาณโดยทางที่ผิด</u>"***

จากคำตรัสนี้เอง ย่อมเป็นการไขแจ้งให้รู้นัยสำคัญอย่างหนึ่งของวิถีแห่งพุทธ พระพุทธเจ้าทรงมีบุพเพนิวาสานุสติญาณอันเยี่ยมยอด จึงทรงรำลึกถึงบุรพกรรมของพระองค์ได้เป็นอันมาก เมื่อพระองค์ทรงนำมาเล่าให้ฟัง เราก็ได้เข้าใจกรรมและวิบากกรรม และพลอยได้เข้าใจนัยแฝงและนัยสำคัญของอะไรต่ออะไรได้อีกมากมาย

เพราะพระองค์ทรงนั่งรำลึกบุพเพนิวาสานุสติญาณใต้ต้นโพธิวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๖ นั้นแล พระองค์ก็จึงแจ้งชัดว่า มรรคองค์ ๘ ปฏิบัติอย่างไร มีอะไรต่ออะไร ซึ่งการระลึกชาตินั้นตามสัจจะก็คือ การรำลึกถึงสิ่งเก่าที่เจ้าตัวเคยผ่านเคยเป็นเคยมีเคยบรรลุ ไม่ใช่การบรรลุธรรมใหม่ที่ท่านได้จากการปฏิบัติใน ๖ ปีนั้นเลยแต่เป็นสมบัติเป็นบารมีที่พระองค์มีพรั่งพร้อมมาแล้วอย่างสัมบูรณ์ ท่านรู้แล้วว่า ท่านบรรลุอะไรมามั่งแล้ว อรหันต์เป็นอย่างไร ท่านก็บรรลุอรหันต์มาไม่รู้กี่ครั้ง กี่ขั้นๆ ตั้งแต่อรหันต์ในโสดาบัน อรหันต์ในสกิทาคามี อรหันต์ในอนาคามี แล้วก็อรหันต์ในอรหันต์ เรื่อยๆ ขึ้นไป เป็นอรหันต์ในโพธิสัตว์ อนุโพธิสัตว์ อนิยตโพธิสัตว์ นิยตโพธิสัตว์ มหาโพธิสัตว์ สูงจากอรหันต์สามัญขึ้นไปเรื่อยๆ จนกว่าจะถึงวาระ จึงจะเป็นอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า ท่านก็ทบทวนดูวาระจริงๆว่า มันสมควรแล้วหรือยัง ที่จะเป็นจุดสุดท้าย ถึงคิวแท้ที่ควรจะต้องเป็นพระพุทธเจ้าหรือยังนั่นเอง ท่านก็ตรวจโลก ตรวจตนเองตามญาณที่ท่านมี ท่านตรวจทุกอย่าง จนพบ ความจริงทุกอย่างว่า ท่านเป็นใคร ท่านจะต้องทำอะไร วาระนี้เป็นอย่างไร ถึงวาระที่ท่านจะต้องมารับหน้าที่ เห็นโลกแล้วว่าเป็นอย่างนี้ จะต้องสร้าง ศาสนาพุทธขึ้นมา เพราะโลกตอนนั้นไม่มีแล้วศาสนาพุทธ ท่านเป็นพระพุทธเจ้าที่แท้จริง ท่านก็จะต้องสร้างศาสนาพุทธ ท่านถึงได้สร้าง ท่านถึงได้รู้แจ้ง ยาม ๑ ยาม ๒ ยาม ๓ ท่านก็ตรัสรู้ด้วยพระสัพพัญญุตญาณของพระองค์ และทรงปฏิญาณตนว่าเราถึงวาระจะต้องเป็นอย่างนี้ เราต้องเป็นอย่างนี้

ที่จริงน่ะ ท่านจบกิจแห่งอรหันต์มาตั้งไม่รู้กี่กิจ จบกิจมาตั้งแต่เป็นอรหันต์ คือ สงบตนได้แล้ว เป็นใบไม้กำมือเดียว แล้วท่านก็มาเรียนรู้ใบไม้อีกทั้งป่า มาเรียนรู้โลกอื่นๆอันตนยังไม่ได้เกี่ยวข้องพ้องพาน มาเรียนรู้โลกวิทูให้รอบถ้วน ต้องมาพบมาผ่านอะไรต่างๆนานา ตามหน้าที่ตามสายแห่งความเป็นโพธิสัตว์เพื่อสู่ความเป็นพระพุทธเจ้า เมื่อมาถึง

วาระที่แท้จริง ท่านก็รับตำแหน่ง เพราะทุกอย่างครบหมดแล้ว ท่านเป็นแล้ว มีความรู้ความสามารถ มีคุณลักษณะหรือคุณธรรม คุณภาพที่จะเป็นพระพุทธเจ้า ท่านมีครบมาก่อนแล้ว ไม่ใช่มาสั่งสมบารมีเอาในเวลาแค่ ๖ ปี ตามที่คนส่วนใหญ่เข้าใจผิด ว่า เจ้าชายสิทธัตถะทรงบำเพ็ญ ๖ ปี ก็ได้เป็นพระพุทธเจ้า ถ้าแม้นบำเพ็ญ ๖ ปีแค่นั้นก็ได้เป็นพระพุทธเจ้า โอ..ใคร ๆก็ไม่ต้องทำงานอื่นใดแล้วไม่ต้องไปมัวบำเพ็ญเอาอะไรอื่นอีกแล้ว ถ้าแค่ ๖ ปีนี่ สามารถบำเพ็ญเป็นพระพุทธเจ้าได้ ทุกคนก็ต้องมาบำเพ็ญเอา แน่ๆ บำเพ็ญเข้าถึงความเป็นพระพุทธเจ้าได้โดยใช้เวลาเพียง ๖ ปี ก็สามารถ ได้เป็นถึงพระพุทธเจ้าปานฉะนี้ รับรองเลย อาตมาว่าคนยอมบำเพ็ญกัน เลือดไหลหยดติ๋ง ๆ ๆ ๆ ก็เอา ปฏิบัติกันขนาดไหนก็เอา แค่ ๖ ปีนี่นะ ถ้ามีหลักสูตรเร่งรัดได้เหมือนนักการเมือง ใครจะไม่เอา ๖ ปีได้เป็นพระพุทธเจ้า แต่จริง ๆแล้วมันไม่ใช่ คนเราจะมานั่งบำเพ็ญเอาแค่ ๖ ปี แล้วได้เป็นพระพุทธเจ้า นี่ เป็นไปไม่ได้ มันต้องบำเพ็ญมานานนับชาติไม่ถ้วน ต้องเจอพระพุทธเจ้า มาเป็นแสน ๆองค์ กว่าจะมีพระพุทธเจ้ามาเกิดได้แต่ละองค์นี่ ก็ไม่ใช่ใช้เวลา แค่พันปี ๕ พันปี ไม่ใช่เลย เป็นหมื่นเป็นแสนปี เป็นล้านปี กว่าพระพุทธเจ้า จะเกิดแต่ละองค์ แล้วคิดดูซิ พระพุทธเจ้าแต่ละพระองค์ ต้องพบพระพุทธเจ้า มาเป็นแสน ๆองค์ทั้งนั้น กว่าจะบำเพ็ญได้เป็นพระพุทธเจ้า แล้วมันกี่ล้านปี จะกี่ล้าน ๆปี

เพราะฉะนั้นการบำเพ็ญเป็นพระพุทธเจ้านั้น เกินที่จะกล่าวด้วยภาษาเกินที่จะพูดอย่างคนพูด สิ่งนี้จึงเข้าใจถูกต้องได้ยากมาก การเข้าใจว่า คนธรรมดาสามารถบำเพ็ญเป็นพระพุทธเจ้าได้ภายใน ๖ ปีนั้น เป็นความเข้าใจที่ตื้นเขินเกินไป ในชาติที่ท่านจะตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้านั้น โดยสัจจะแล้วท่านมีบารมี อุปบารมี ปรมัตถบารมี มหาบารมีมาพรักพร้อมแล้ว ในคุณธรรมระดับที่เป็นพระทศพลญาณ พระเวสารัชญาณ พระสัพพัญญุตญาณ ท่านต้องสั่งสมมาเกินกว่าสามัญชนทั้งหลายจะพึงได้พึงเป็น ท่านสั่งสมมา

ไม่รู้กี่ชาติแล้ว พุทธวิสัยเหล่านี้เกินกว่าจะกล่าว เพราะเป็นอจินไตย

ไม่ต้องพูดถึงขนาดพระพุทธเจ้า มาเป็นตัวอย่างหรอก เพื่อให้เข้าใจชัดจะยกอาตมาเป็นตัวอย่าง อาตมาก็สั่งสมมาหลายชาติมากมายเหมือนกันมาสอนคุณนี่อาตมาไม่ได้เรียนพุทธศาสนามาเลยในชาตินี้ ว่ากันที่จริงไม่ต้องไป ๖ ปีหรอก ๖ ปีที่ไหนล่ะ อาตมาเดินออกมาจากจอโทรทัศน์ แล้วก็มาสอนพวกคุณเลยละ อาตมานี่เดินออกจากจอแก้ว ไม่ได้ออกจากป่าออกจากเขา จากถ้ำไปฝึกปฏิบัติที่ไหนเลย ปฏิบัติท่ามกลางดงมายาแท้ ๆ ที่ปฏิบัติอยู่ขณะนั้นก็อยู่กับจอโทรทัศน์ ต้องมาทำงานซ็อก ๆ งานโทรทัศน์ยุ่งจะตาย ไม่ใช่งานเดียวด้วย อาตมาทำงานหลายอย่าง ต้องรับผิดชอบงานมากมาย บำเพ็ญอยู่ในลักษณะนี้แหละ มีการคลุกคลีเกี่ยวข้องสัมผัสสัมพันธ์กับโลกียะทุกอย่าง ออกจะจัดจ้านด้วยซ้ำ เพราะที่อาตมาอยู่นั่นน่ะคือ ดงแห่งยอดโลกีย์ เขาเรียกดงแห่งเมืองมายา สุดยอดมายานะ พวกกระดิ๊กกระดี๊ทั้งหลายแหล่อยู่ในนั้นทั้งหมด ใช่ไหม นำแฟชั่นโลกีย์ ก็พวกเขานั่นแหละจัดจ้านที่สุดแล้ว อาตมาก็อยู่ท่ามกลางตรงนั้นแหละปฏิบัติธรรมไปด้วย ถ้าจะว่าแล้ว ก็เหมือนอยู่ท่ามกลางเตาร้อน ท่ามกลางเตาหลอมเหล็ก อยู่ตรงนั้นแหละ อาตมาก็ปฏิบัติอยู่ที่นั่น มีสัมผัสชัดเจนรู้ทุกอย่าง ไม่ได้ออกไปสัมผัสในป่า หรือหนีไปอยู่ปลีกเดี่ยว ไม่มี ไม่เคยบอกว่าขอแวะไปบำเพ็ญในป่าเสียก่อน ตอนที่ออกไปป่าในระยะแรกนั้นนั่นมันก็เป็นอารมณ์แบบลิงลมอมข้าวพองอีกแหละเขาบอกว่าจะปฏิบัติธรรมต้องออกป่า ตอนนั้นยังไม่ชัดเจน ทำตามเขา ก็เลยหนีไปอยู่ป่าแสมในวัดอโศการาม ความจริงก็รู้ก่อนนั้นแล้ว แต่มันก็ยังเป็นชั้น ๆ น่ะ จึงไปรู้ตัวขณะที่อยู่ในป่าแสมอีกทีว่า เราคิดผิดแล้วนี่ที่ออกมาอยู่ป่าแสม อาตมาถึงได้กลับออกมาหาผู้คน แล้วก็มาทำงานนี้ตามแบบพุทธ ที่อาตมาต้องพูดเรื่องนี้ขึ้นมา ก็เพื่อให้ครบให้เข้าใจให้ลึก เพราะเป็นตัวอย่างที่เห็นได้ชัด

ศาสนาพุทธไม่ใช่ศาสนาปลีกเดี่ยว ไม่ใช่ศาสนาแบบฤาษี ที่ท่านว่า

อย่าคลุกคลีนั้น ต้องมาดูหลักเกณฑ์ที่พระพุทธเจ้าท่านสอนไว้ก่อน คน เป็นสัตว์โขลง เป็นสัตว์ที่อยู่ด้วยกัน ที่ต้องคลุกคลีกัน คำว่า ไม่คลุกคลี คือ *ไม่คลุกคลีกับหมู่คนพาล จงคบคุ้นคลุกคลีกับบัณฑิตให้มาก ๆต่างหาก* หลักเกณฑ์ว่า ให้ห่าง อย่าคลุกคลี ก็ต้องศึกษาให้เป็นวิภัชชวาที ซึ่งศาสนาพุทธเป็นศาสนาแห่งสังคม เป็นศาสนาแห่งสัจธรรมในความเป็นจริงของมนุษย์ เมื่อมนุษย์ไม่ใช่สัตว์ปลีกเดี่ยวแต่เป็นสัตว์สัมพันธ์กันคลุกคลีกัน มีประโยชน์แก่กันและกัน จึงต้องอยู่คลุกคลีกันทั้งต้นและที่สุด

เพราะฉะนั้นถ้าเราไม่คลุกคลี โดยสัจจะแล้วผิดหรือถูก ผิดใช่ไหม พระพุทธเจ้าทรงสอนว่า ต้องคบคุ้นต้องคลุกคลีกับผู้ที่ควรคลุกคลี อย่าคลุกคลี กับคนพาล ต้องคลุกคลีคบคุ้นกับบัณฑิต *มิตรดี สหายดี สังคมสิ่งแวดล้อมดี เป็นทั้งหมดทั้งสิ้นของพรหมจรรย์* ก็ต้องอยู่กับมิตรดี สหายดี สิ่งแวดล้อมดี คลุกคลีกับหมู่ที่ไม่ใช่พาลแน่นอน

สังคมของอโศกนี้ พาลอยู่ด้วยไม่ได้ โดนคัดออกไปตามธรรมชาติ เลือกสรรคัดออกตามจารีตประเพณีวัฒนธรรม ตามกฎเกณฑ์ของกลุ่ม เพราะฉะนั้นเราจะไม่คลุกคลีกับคนพาล ถ้าคุณไปอยู่ท่ามกลางหมู่กลุ่มของชาวโลกีย์ คุณต้องมีอินทรีย์พละสูง คุณถึงจะอยู่ได้ คุณถึงจะบำเพ็ญได้ จะเป็นฆราวาส ก็ตาม สมณะก็ตาม ยิ่งเป็นสมณะ จะไปอยู่ในที่อโคจรอย่างนั้นผิด ไปอยู่คลุกคลีกับสังคมโลกีย์เต็มเหนี่ยวเลย ยิ่งผิด ต้องอยู่กับหมู่มิตรดี สหายดี สังคมสิ่งแวดล้อมดี ผู้ที่มีศีลในสังคมพุทธของเรา โดยเฉพาะที่ในชุมชนอโศกเรานี่ เข้ามาในนี้ ต้องมีศีลอย่างน้อย ๕ ยิ่งเข้ามาในวัด ต้องถือศีล ๘ ด้วยซ้ำ เรากำหนดอย่างนั้น คุณจะถือศีล ๕ ข้างนอกก็ว่าไป แต่เข้ามาในวัดต้องถือศีล ๘ ต้องสังวร พฤติกรรมอยู่ในกรอบของศีล อย่างนี้เป็นต้น

เราไม่คลุกคลีกับพาล ไม่คลุกคลีกับโลกีย์ที่จัดจ้าน ไม่คลุกคลีกับกลุ่มคนที่มีเปอร์เซ็นต์ของโลกีย์หยาบมาก จะคลุกคลีกับกลุ่มคนที่มีโลกุตระ

อยู่กันอย่างนี้เป็นสามัญ เห็นไหมว่าเข้าใจยาก ศาสนาพุทธนี่เข้าใจไม่ง่าย เราต้องอย่าสุดโต่ง อย่าดิ่งเดี่ยว แต่ห้ามไม่ได้ที่มันมีมนุษย์จริตเดี่ยว จริตปลีก เป็นฤาษีเก่าเหมือนพระมหากัสสปะ จริตของท่านเป็นอย่างนั้น ไม่รู้กี่ชาติ ๆที่ท่านสั่งสมมา ต้องเป็นอย่างนั้นเลย แต่ถึงอย่างนั้น ท่านก็รู้ ท่านเป็นพระอาริยะ เป็นพระอรหันต์ ท่านก็มีหมู่ของท่าน เป็นหมู่ขนาดสมเหมาะของท่าน ท่านก็คลุกคลีด้วย ท่านไม่ได้อยู่เดี่ยวหรอก ไปไหนก็เป็นคณะ คณะของพระมหากัสสปะนี่เป็นกระบวนเลย เป็นพรวนเลย แต่ท่านไม่ค่อยเข้าเมือง ก็มีท่านเพียงหนึ่งเดียวเท่านั้นเองในศาสนาพุทธ หนึ่งในความหลากหลายของพุทธ

พระพุทธเจ้าออกไปอยู่ป่า ๖ ปี เมื่อตรัสรู้แล้วว่า ศาสนาพุทธเป็นอย่างไร ท่านก็เลยคิดว่าต้องไปโปรดเสียก่อน ทำงานก่อน ตอนแรก ท่านก็อยู่ที่ป่า ยังไม่ได้ออกจากป่า ท่านก็ตรวจดูว่าจะไปโปรดใครได้บ้าง ใกล้ ๆนี้ ท่านก็ตรวจหาผู้มีอุปนิสัยที่จะพอสอนได้ ท่านก็ระลึกถึงอาฬารดาบส อุทกดาบส แต่ทั้งสองท่านก็ตายไปก่อนแล้ว ฉิบหายแล้ว ท่านตรัสไว้ ฉิบหายแล้ว เพราะว่าตายลงในภพภูมิอย่างพวกฤาษีนี่ นานมากกว่าจะได้เกิดใหม่ แม้ท่านดาบสจะมีบุญบารมีที่พอจะสอนได้ก็ตาม แต่วิบากที่ตนเองทำก็ต้องรับ บำเพ็ญแบบฤาษีก็ได้วิบากแบบฤาษี มีบุญบารมีแบบฤาษี แม้จะมีอุปนิสัย มีบุญบารมีพอจะสอนได้ มีพื้นฐาน แต่ตายแบบนี้ ตายแบบหลงทิศ ก็จะต้องไปหมุนอยู่ในวัฏสงสารตามที่ตนบำเพ็ญ อีกนานแสนนาน

พวกเราก็ต้องระวังเราจะหลงทิศตายไป อย่าหลงทิศ สมณะบางองค์ขอเตือนไว้ จะตายแบบหลงผิด หลงทิศแล้วจะนานเลยนะ อาตมาพูดให้ฟังแล้วว่า นรกนั้นนาน ถ้าสวรรค์จะสั้น นรกมีมากชนิด เช่น นรกปหาสะ คือนรกติดสนุกรื่นเริง ยังมีเลย อย่างฤาษีอาฬารดาบส อุทกดาบส นี่ก็เป็นนรกชนิดหนึ่ง นานจนพระพุทธเจ้าท่านเปล่งอุทานว่า ฉิบหายแล้วหนอ ไม่รู้จะทำยังไง ช่วยไม่ได้ เพราะว่าจะต้องจมอยู่ที่นี่อีกนานเลย ยิ่งไปสะกด

จิตเป็นอรูปฌาน ตกภพนานอภิมหานานเลย กว่าจะฟื้นขึ้นมาให้ช่วย พระพุทธเจ้าอุบัติอีกตั้งไม่รู้กี่องค์แล้ว ก็ต้องผ่านไป ช่วยไม่ได้ เขายังไม่มีทางที่จะตื่นขึ้นมารับรู้ แบบนี้แย่เลยนะ มันก็เป็นเรื่องที่น่าสงสาร น่าสังเวช ในฐานะที่คิดว่าพระพุทธองค์เคยไปทดสอบ ไปเรียนรู้มาก่อน ไปเรียนรู้ก็ได้รู้ฌานนี่แหละ รูปฌาน อรูปฌาน อากิญจัญญายตนะ เนวสัญญานาสัญญายตนะ แบบฤาษีเหล่านี้นั่นเอง ซึ่งท่านก็ทำได้ไม่ยากนัก ก็ท่านเป็นพระพุทธเจ้านี่นะ เรียนรู้อะไรก็รวดเร็วง่ายดายอยู่แล้ว จะไปยากอะไรนักหนา พอท่านได้แล้วเสร็จ ท่านก็รู้ว่ามันไม่ใช่ทางที่ถูกต้อง

ตามบารมีภูมิลึก ๆ ท่านก็ต้องรู้แล้ว ท่านจึงออกไปบำเพ็ญอะไรต่าง ๆ นานา แปลก ๆ ตามสัมภาระวิบากแห่งพุทธวิสัย จนกระทั่งครบ ๖ ปี ท่านตรัสรู้แล้วเสร็จ ท่านก็เลยคิดถึงอาฬารดาบส-อุทกดาบส แต่เมื่อตายไปแล้ว สอนไม่ได้ ท่านก็ระลึกถึงปัญจวัคคีย์ ซึ่งก็ยังอยู่ในป่าอีกนั่นแหละ ก็เลยไปสอนปัญจวัคคีย์เสียก่อน เป็นการทดสอบสิ่งที่ได้ตรัสรู้มา เพราะพิจารณาแล้วว่า ปัญจวัคคีย์มีอุปนิสัยที่พอจะสอนได้ ก็ไปสอน สอนไม่นานนักก็ได้พระอรหันต์ ๕ รูป แล้วก็ได้พบหนุ่มไฮโซ รู้จักไหม หนุ่มไฮโซชื่อ ยสะ ตามประวัติมาพบยสมาณพ ซึ่งกำลังบ่นอู้อี้ ๆ โอ..วุ่นหนอ วุ่นหนอ วุ่นวายหนอ ทั้งที่เกิดในตระกูลมั่งคั่งร่ำรวย มีบ้าน ๓ ฤดู ใส่รองเท้าทองคำโน่นแน่ะ แฟชั่นหรือเทรนด์ของเศรษฐีสมัยนั้นเขานิยมกัน

พอพบยสมาณพ ยสะบ่นอู้อี้ ๆ ว่า วุ่นวายหนอ ๆ พระพุทธเจ้าก็ตรัสว่า ที่นี่ไม่วุ่นนะ ที่นี่สงบ มานี่สิ หนุ่มยสะก็ถอดรองเท้าทองเข้าไปคารวะฟังธรรมหนึ่งกัณฑ์ ก็เป็นพระโสดาบัน พ่อยสะมาตามหา พบพระพุทธเจ้าเข้าอีก พระพุทธเจ้าเทศน์ให้พ่อฟังอีกกัณฑ์ ยสะฟังด้วย ก็เลยบรรลุเป็นพระอรหันต์เลย เพียงฟังเทศน์ ๒ กัณฑ์ แหม! พวกเรานี่ อาตมาเอาธรรมะของพระพุทธเจ้ามาเทศน์ให้ฟังไม่รู้กี่กัณฑ์แล้วนะ เป็นพัน ๆ กัณฑ์แล้ว ขยายรายละเอียดมากมาย วิเคราะห์แล้ววิเคราะห์อีก ทั้งจ้ำจี้จ้ำไช

ก็ยังไม่ได้เป็นอรหันต์กันสักที ส่วนพระยสะนี่ พระพุทธเจ้าท่านเทศน์แต่หัวข้อหลัก ๆ ใหญ่ ๆ ด้วยซ้ำ ซึ่งเหมาะกับพวกที่เขาเป็นอุคฆติตัญญู ฟังเทศน์ ๒ กัณฑ์ก็เป็นพระอรหันต์ พวกที่เปรียบเหมือนบัวจะบานแล้ว ต่างกันกับพวกเรา บารมีมีจริงอย่างนี้ ต่างกันอย่างนี้

ยสมาณพมีเพื่อนซิ่งอยู่ตั้ง ๕๔ คน แต่ตอนนั้นเกิดวุ่นในตัวเอง ที่จริงมันถึงเวลา เป็นบารมีของยสมาณพที่ถึงเวลาจะต้องมาได้มาเป็นตามบุญบารมี พระยสะได้บำเพ็ญสั่งสมบุญมาจึงง่ายอย่างนั้น เราอย่าไปริษยา ถ้าอยากง่าย ได้เร็ว ต้องทำเอา ฝึกฝนเอา สะสมบุญบารมีเอาถึงจะได้อย่างนั้น ๆ อยู่ดี ๆ ฟลุค ๆ เดา ๆ ดัน ๆ ได้มาง่าย ๆเหมือนผู้มีบารมีไม่ได้หรอก มันจะต้องมีสิ่งที่เป็นจริง สั่งสมมีความสมบูรณ์ การบรรลุธรรมไม่ใช่เพียงเปลือก เพียงปลอม แต่ต้องมีเนื้อธรรมที่ครบสมบูรณ์ และไม่มีทางลัด ลัดที่สุดคือ ทางที่ตรงที่สุดเท่านั้น ซึ่งต้องครบถ้วนทุกจุดทุกหน่วยของเส้นทาง

๑ อยู่ป่าเป็นทางเสื่อมอย่างไร

พระยสะเป็นอรหันต์แล้วก็คิดถึงเพื่อนซิ่ง ก็บุญบารมีของเพื่อนซิ่งทั้งนั้นแหละ บุญบารมีที่เขาจะต้องเป็นอย่างนั้น ก็ไปเรียกเพื่อนรักทั้งหลายบรรดาจอมซิ่งทั้งหลายอีก ๕๔ คนมาเฝ้าพระพุทธเจ้า ไม่ช้าไม่นานนักก็เป็นอรหันต์หมดทั้ง ๕๔ รวมแล้วกับปัญจวัคคีย์ ซึ่งเป็นพระป่า ก็ทรงพาออกมาจากป่าด้วย ก็เป็น ๖๐ รูป มีพระอรหันต์ ๖๐ รูปขึ้นมา พระพุทธเจ้าท่านก็ตรัสกับพระอรหันต์ ๖๐ รูปแรกนี่ ให้ไปเผยแพร่ ไปสอน โดยให้เข้าไปในนิคมทั้ง ๖๐ รูป พระองค์เองก็เสด็จไปอุรุเวลาเสนานิคม นิคมนี่คือ**เมือง** ไม่ใช่บอกว่า เราจะออกไปโปรดคนในป่า กลับเข้าป่าเก่า คือป่าที่เพิ่งออกมาไม่ใช่ *ไม่ได้เข้าป่า* เห็นไหมว่า แม้แต่พระพุทธเจ้าก็ออกจากป่า เข้าเมือง

นี่ก็เป็นหลักฐานสำคัญ ที่เราต้องศึกษาให้เห็นความจริงดี ๆ ว่า ศาสนาพุทธไม่ใช่ศาสนาแห่งการอยู่ป่า หรือแม้แต่แง่ที่อาตมาเคยหยิบมาให้พวกเราฟังจากพระไตรปิฎกที่ท่านตรัสไว้ ก็มีทั้งเรื่องราว ทั้งภาษาธรรมะต่าง ๆนานา อาตมาอ่านแล้ว เห็นลายแทง เห็นหลักฐาน เห็นเป็นข้อสังเกตต่าง ๆที่ยืนยันชัดเจนก็นำมาเล่าสู่กันฟัง

อ้อ! มีหลักฐานอีกอย่างหนึ่งที่พระพุทธเจ้าตรัสเอาไว้ ตั้งแต่เริ่มเป็นพระพุทธเจ้าใหม่ ๆเลยนะ ในพระไตรปิฎกเล่ม ๙ ข้อ ๑๖๓-๑๖๗

*"ดูกรอัมพัฏฐะ วิชชาสมบัติและจรณสมบัติอันเป็นคุณยอดเยี่ยมนี้แล มี**ทางเสื่อม** อยู่ ๔ ประการ ๔ ประการเป็นไฉน?*

*๑. ดูกรอัมพัฏฐะ สมณพราหมณ์บางคนในโลกนี้ เมื่อไม่บรรลุวิชชาสมบัติ และจรณสมบัติอันเป็นคุณยอดเยี่ยมนี้ หาบบริขารดาบส **เข้าไปสู่ราวป่า** ด้วยตั้งใจว่า จักบริโภคผลไม้ที่หล่น สมณพราหมณ์นั้นต้องเป็นคนบำเรอท่านที่ถึงพร้อมด้วยวิชชาและจรณะโดยแท้ นี้เป็นทางเสื่อมข้อที่หนึ่ง*

*๒. ดูกรอัมพัฏฐะ อีกข้อหนึ่ง สมณพราหมณ์บางคนในโลกนี้ เมื่อไม่บรรลุวิชชาสมบัติและจรณสมบัติอันเป็นคุณยอดเยี่ยมนี้ ไม่สามารถจะหาผลไม้ที่หล่นบริโภคได้ ถือเสียมและตะกร้า**เข้าไปสู่ราวป่า** ด้วยตั้งใจว่า จักบริโภคเหง้าไม้รากไม้และผลไม้ สมณพราหมณ์นั้นต้องเป็นคนบำเรอท่านที่ถึงพร้อมด้วยวิชชาและจรณะโดยแท้ นี้เป็นทางเสื่อมข้อที่สอง*

*๓. ดูกรอัมพัฏฐะ อีกข้อหนึ่ง สมณพราหมณ์บางคนในโลกนี้ เมื่อไม่บรรลุวิชชาสมบัติและจรณสมบัติอันเป็นคุณยอดเยี่ยม ไม่สามารถที่จะหาผลไม้ที่หล่นบริโภคได้ และไม่สามารถจะหาเหง้าไม้รากไม้และผลไม้บริโภคได้ จึง**สร้างเรือนไฟไว้ใกล้บ้านหรือนิคมแล้ว** บำเรอไฟอยู่ สมณพราหมณ์นั้นต้องเป็นคนบำเรอท่านที่ถึงพร้อมด้วยวิชชาและจรณะโดยแท้ นี้เป็นทางเสื่อมข้อที่สาม*

๔. ดูกรอัมพัฏฐะ อีกข้อหนึ่ง สมณพราหมณ์บางคนในโลกนี้ เมื่อไม่บรรลุวิชชาสมบัติและจรณสมบัติอันเป็นคุณยอดเยี่ยม ไม่สามารถจะหาผลไม้ที่หล่นบริโภคได้ไม่สามารถจะหาเหง้าไม้รากไม้และผลไม้บริโภคได้ และไม่สามารถจะบำเรอไฟได้ ***จึงสร้างเรือนมีประตูสี่ด้านไว้ที่หนทางใหญ่สี่แพร่ง*** *แล้วสำนักอยู่ด้วยตั้งใจว่าผู้ใดที่มาจากทิศทั้ง ๔ นี้ จะเป็นสมณะหรือพราหมณ์ก็ตาม เราจักบูชาท่านผู้นั้นตามสติกำลัง สมณพราหมณ์นั้นต้องเป็นคนบำเรอท่านที่ถึงพร้อมด้วยวิชชาและจรณะโดยแท้ นี้เป็นทางเสื่อมข้อที่สี่*

ดูกรอัมพัฏฐะ ทางเสื่อมแห่งวิชชาสมบัติและจรณสมบัติอันเป็นคุณยอดเยี่ยมนี้ มีอยู่ ๔ ประการดังนี้

ดูกรอัมพัฏฐะ เธอจะสำคัญความข้อนี้เป็นไฉน เธอกับอาจารย์ย่อมปรากฏในวิชชาสมบัติและจรณสมบัติอันเป็นคุณยอดเยี่ยมนี้บ้างหรือไม่

ข้อนี้ไม่มีเลย พระโคดมผู้เจริญ ข้าพเจ้ากับอาจารย์เป็นอะไร วิชชาสมบัติและจรณสมบัติอันเป็นคุณยอดเยี่ยมเป็นอะไร ข้าพเจ้ากับอาจารย์ห่างไกลจากวิชชาสมบัติและจรณสมบัติอันเป็นคุณยอดเยี่ยมนี้

ดูกรอัมพัฏฐะ เธอจะสำคัญความข้อนี้เป็นไฉน เธอกับอาจารย์ เมื่อไม่บรรลุวิชชาสมบัติและจรณสมบัติอันเป็นคุณยอดเยี่ยมนี้แหละ หาบบริขารดาบสเข้าไปสู่ราวป่าด้วยตั้งใจว่า จักบริโภคผลไม้ที่หล่นบ้างหรือไม่

ข้อนี้ไม่มีเลย พระโคดมผู้เจริญ...”

และพระพุทธเจ้าก็ตรัสถามอัมพัฏฐะ ไปอีกครบทั้ง ๓ ข้อ อัมพัฏฐะก็ทูลตอบว่า *เขากับอาจารย์เป็นไม่ได้แม้แค่“**ทางเสื่อม**” ทั้ง ๔ ข้อนั้น* พระพุทธเจ้าจึงตรัสสรุปว่า

“ดูกรอัมพัฏฐะ เธอกับอาจารย์เสื่อมจากวิชชาสมบัติและจรณสมบัติอันเป็นคุณยอดเยี่ยมนี้ด้วย ***และคลาดจาก‘ทางเสื่อม’ของวิชชาสมบัติและจรณสมบัติอันเป็นคุณยอดเยี่ยม ๔ ประการนี้ด้วย***

*ดูกรอัมพัฏฐะ ก็พราหมณ์โปกขรสาติอาจารย์ของเธอได้พูด (หมิ่นหยามดูถูกพระพุทธเจ้า)ว่า สมณะโล้นบางเหล่าเป็นเชื้อสายคฤหบดีกัณหโคตร เกิดแต่บาทของพระพรหม ประโยชน์อะไรที่พวกพราหมณ์ผู้ทรงไตรวิชาจะสนทนาด้วย ดังนี้ แม้แต่'**ทางเสื่อม**'(อบายมุข)ตนก็ยังไม่ได้บำเพ็ญ ดูเถิดอัมพัฏฐะ **ความผิด**ของพราหมณ์โปกขรสาติอาจารย์ของเธอนี้เพียงใด..."*

ผิดเพียงใด? ก็แสดงว่า ผิดหนักหนาสาหัสยิ่งเพราะแม้"ความเสื่อม" ที่ชื่อว่า"ทางเสื่อม" ซึ่งพระพุทธเจ้าทรงใช้คำว่า "อบายมุข"ชัดๆ ก็ยังไม่รู้(อวิชชา) จึงทำตนละเมิดจนเลยเถิดไปเป็นชาวโลกที่หลงโลกหนักหนาสาหัสกว่า"อบายมุข"ไปเสียอีก ชนิดซับซ้อนทับซ้อน จนตนไม่อาจจะมีภูมิรู้ได้เลยนั่นเอง จึงยังไกลแสนไกลวิชชาสมบัติและจรณสมบัติ

ต้องแม่นคมชัดนะว่าทั้ง ๔ ข้อนั้นเป็น"**ทางเสื่อม**"หรือ**อบายมุข**แท้ๆ

พระพุทธเจ้าตรัสถึง"ทางเสื่อม" ๔ ประการนี้ กับอัมพัฏฐมาณพ ซึ่งเป็นช่วงต้นของการประกาศศาสนาพุทธ "ทางเสื่อม"เหล่านี้จึงยังไม่เกิดในชาวพุทธยุคนั้น แต่**เกิดแล้วทั้ง ๔ ประการในยุคปัจจุบัน** มีมากกว่าด้วย

คำว่า "**ทางเสื่อม**"หรือ"**อบายมุข**" คืออะไร ก็คงจะเข้าใจกันดี ถ้ามีความจริงของลักษณะ ๔ ประการนั้น ปรากฏขึ้นเกิดขึ้นแล้วจริง ก็เสื่อมจริงแน่ ดังนั้นหากมีพฤติกรรมของผู้แสวงหาวิชชาสมบัติและจรณสมบัติเข้าข่ายมีลักษณะแม้ข้อหนึ่งข้อเดียวใน ๔ นี้ปรากฏจริง เป็นจริงขึ้น ก็คือ "ทางเสื่อม"แล้วทั้งนั้น ซึ่งถ้าเป็นข้อเดียวก็มีความเสื่อมแค่ระดับต้น ถ้าเป็น ๒ ข้อ ก็มีความเสื่อมเพิ่มมากขึ้นเป็น ๒ ข้อ ถ้ามี ๓ ก็เสื่อมยิ่งๆ ขึ้นเป็น ๓ ยิ่งมี ๔ ก็เสื่อมกันครบถ้วน"ทางเสื่อม"ทั้งปวงแล้ว แต่ทุกวันนี้พิลึกยิ่งกว่านั้นอีก ก็คือเสื่อมย่ำแย่เป็นความตกต่ำหนักหนาสาหัสยิ่งแล้ว

ต้องขออภัยจริงๆ ที่อาตมานำเรื่องนี้มาพูดอธิบาย มิได้เจตนาจะดูหมิ่นถิ่นแคลนศาสนาพุทธปัจจุบันนี้หรอก อาตมารู้ชัดในใจอยู่แล้วว่า

ความเกิดขึ้น-ตั้งอยู่-เสื่อมไป นั้นจริงยิ่งกว่าจริง ศาสนาพุทธ ๒๕๐๐ กว่าปีมาแล้ว **ความไม่เที่ยงแท้ก็ต้องเป็นจริงและเสื่อมได้แน่นอน** มันเป็นสามัญลักษณ์ ต้องเกิดต้องเป็นตามธรรมนิยามหลีกเลี่ยงสัจธรรมไปไม่ได้ จึงมิได้มีจิตดูหมิ่นถิ่นแคลนอันใด เจตนาก็เพียงชี้สัจธรรมสู่กันฟังเท่านั้น ใครที่เข้าใจไม่ได้ ไม่เห็นตามที่อาตมาว่านี้ ก็ต้องขออภัยอย่างมากเถิด อาตมาเห็นอย่างนี้ด้วยใจจริง ก็บอกเล่ากันไปตามจริง ผู้ไม่เห็นด้วยก็ย่อมเห็นแตกต่าง เป็นความเห็นต่างกันตามวิสัยของมนุษย์ ก็เป็นจริง

มาไล่เรียงและสาธยาย"**ทางเสื่อม**"ทั้ง ๔ ประการนั้นให้ละเอียดดูบ้าง

ประการที่ ๑ คือคนเข้าใจผิดว่า ***อาจารย์ที่บรรลุวิชชาสมบัติและจรณสมบัตินั้นจะต้องอยู่ในป่า*** *จึงต้องไปแสวงหาอาจารย์กันในป่า เมื่อตนยังไม่บรรลุวิชชาและจรณะ อยากได้วิชชาสมบัติและจรณสมบัติ ก็ต้องเสาะหาอาจารย์* ***ด้วยความเข้าใจผิด****ก็*<u>***ออกป่า***</u> <u>***เข้าสู่ราวป่า***</u> *เพื่อจะได้พบ ผู้ถึงพร้อมด้วยวิชชาและจรณะ* <u>*ในข้อ ๑ นี้ หาบแต่บริขาร ไม่เอาเสียม ไม่เอาตะกร้าไปเลย เอาแต่บริขารไป เก็บผลไม้หล่นกินแบบนักบวชผู้เคร่งครัดทีเดียว*</u> ซึ่งปฏิบัติเป็นคนดีมีวินัยอยู่ แสดงว่า คน**หลงผิด**ขั้นแรก ข้อแรกนี้ยังเป็นผู้ที่อยู่ในศีลในวินัย เรียกว่า ผู้เริ่ม***หลงผิด***ในข้อที่ ๑ **ของ "ทางเสื่อม**"นี้ ยังปฏิบัติดีมีวินัย แม้<u>*หลงเข้าสู่"ทางเสื่อม"ไปแล้ว*</u> แต่ก็ พยายามเป็นผู้ปฏิบัติดีให้ตรงศีลตรงวินัย นี่คือผู้เข้าสู่"ทางเสื่อม" ข้อที่ ๑

เมื่อ***หลงผิด***ประพฤติใน*"ทางเสื่อม"*ย่อมไม่ได้ผลที่ถูกต้องแน่ ๆ ซึ่งคำตรัสที่ว่า *"สมณพราหมณ์นั้นต้องเป็นคนบำเรอ(คนรับใช้)ท่านที่ถึงพร้อมด้วยวิชชาและจรณะโดยแท้"*นี้ ก็ชัดอยู่แล้วว่า หมายถึง *ผู้ไม่ได้รับมรรคผลจากผู้ถึงพร้อมด้วยวิชชาและจรณะโดยแท้* เพราะสำนวนสำเนียง สื่อเรื่องราวอยู่โต้ง ๆว่า อย่างเก่งก็ได้เป็นแค่*"ผู้บำเรอหรือรับใช้ท่านผู้ถึงพร้อมด้วยวิชชาและจรณะโดยแท้"*เท่านั้น ดังนั้น เมื่อหลงผิดออกไปป่า เพื่อแสวงหาอาจารย์ *"ผู้ถึงพร้อมด้วยวิชชาและจรณะ"*ที่***มิได้มีในป่า*** จึงไปหลง

นับถือเอาใครก็ได้ เป็นอาจารย์อยู่ในป่า โดยเชื่อว่า คนผู้นั้นเป็น ผู้บรรลุวิชชาจรณะอยู่ในป่า ผู้ไม่มีภูมิบรรลุวิชชาและจรณะ ก็ย่อมช่วยใครให้บรรลุวิชชาและจรณะไม่ได้ ดังนั้นคนผู้หลงผิดจึง*ได้แต่บำเรออาจารย์ผู้นี้ อยู่โดยแท้* **ไม่ได้สิ่งที่จะได้** จึงชื่อว่าเสื่อม ฉะนี้แลคือ **"ทางเสื่อม"** ข้อที่ ๑

ดังที่อาตมาตั้งข้อสังเกตให้ฟังแล้ว ว่า บุคลิกของศาสนาพุทธที่น่าสังเกตยิ่ง คือ พระอรหันต์ ๖๐ องค์แรกนั้น พระพุทธเจ้าไม่ได้ให้ไปอยู่ในป่า เลย ตรัสสั่งให้เข้าเมือง(นิคม)ทั้งหมด ไม่ใช่แบ่งครึ่งหนึ่งให้ไปสู่เมืองครึ่งหนึ่งให้ไปอยู่ป่าด้วย หรือแบ่งไว้ในป่าบ้าง ให้ไปสู่เมืองบ้างก็ไม่ใช่ แม้แต่พระองค์เองก็ไปสู่เมือง เพราะฉะนั้นผู้บรรลุวิชชาสมบัติและจรณสมบัตินั้น จึงอยู่ในเมืองทั้งหมดหากใครเชื่อหรือเห็นว่าอยากพบผู้บรรลุวิชชาสมบัติและจรณสมบัติก็*ออกแสวงหาในป่า*จึงเป็น"ความเห็นผิด" **ประพฤติออกป่าเพื่อแสวงหาอาจารย์จึงเป็น"ทางเสื่อม"ขั้นแรก** เมื่อเริ่มต้นก็"ผิด"แล้ว จะขยันอุตสาหะต่อไปอย่างไร ก็คือ ไร้ผลหรือเสียหายหรือเสื่อมแน่นอน เมื่อผิดทาง ก็ย่อมไม่มีเนื้อหาของความถูก จึงไปหลงนับถือเอาใครในป่าเป็นอาจารย์แล้วปรนนิบัติหรือเป็นคนรับใช้(บำเรอ)ท่านอาจารย์ผู้นั้นไปโดยแท้ นักปฏิบัติที่อยู่ป่าทั้งหลายมีมาเก่าแก่แต่ไหนแต่ไร ซึ่งล้วนเป็นชาว"เทวนิยม"กันเป็นสามัญนั่นเอง

และหลักฐานสำคัญอีกเรื่องหนึ่งคงจำได้ อาตมาได้เอาคำตรัสของพระพุทธเจ้าที่ท่านตรัสว่า ๖ ปีที่พระองค์ประพฤติอยู่ในป่าตั้งแต่ออกบวชจนถึงวันตรัสรู้นั้นเป็น**"ทางผิด"** (พระไตรปิฎก เล่ม ๓๒ ข้อ ๓๘๒) ทั้ง ๖ ปี

เรื่อง***หลงทาง***หรือ***เข้าใจทางปฏิบัติที่ผิด***ในการปฏิบัติธรรม เพราะหลงผิดว่า ***การออกไปปฏิบัติอยู่ในป่า***ของพระพุทธเจ้า ๖ ปีนั้น ชาวพุทธทั้งหลายเข้าใจว่า *พระพุทธเจ้าบรรลุสัมมาสัมโพธิญาณ* **เพราะการปฏิบัติอยู่ในป่านี่เองแท้ๆ** อันนี้แหละที่อาตมากำลังเอาหลักฐานจาก"พุทธาปาทาน ชื่อปุพพกรรมปิโลติที่ ๑๐"มายืนยันให้เห็นว่า พระพุทธเจ้าท่าน

ตรัสไว้ชัด ๆเลยว่า *“เราได้ประพฤติกรรมที่ทำได้ยากมาก(ทุกกรกิริยา) ที่ตำบลอุรุเวลาเสนานิคม**ตลอด ๖ ปี** แต่นั้นจึงได้บรรลุโพธิญาณ **แต่เราก็มิได้บรรลุโพธิญาณอันสูงสุดด้วยหนทางนี้** เราอันบุรพกรรมตักเตือนแล้ว จึงแสวงหาโพธิญาณ**โดยทางที่ผิด”***

แจ่มแจ้งใช่ไหมว่า การแสวงหาวิชชาและจรณะโดยหลงไปแสวงหาเอาในป่านั้น เป็น**“ทางผิด”** ท่านตรัสตรง ๆว่า ท่าน***ไม่ได้บรรลุด้วยหนทางนี้*** ก็คือ **ไม่ได้บรรลุโดยทางที่อยู่ในป่า** ดังนั้นการออกไปปฏิบัติอยู่ในป่า จึงไม่ใช่ทางแท้ ๆ ไม่ใช่ทางปฏิบัติที่เป็นหลักเอกหรือเป็นบุคลิกของพุทธ แต่ก็อย่าเลยเถิดเข้าใจผิดไปอีกล่ะว่า การออกป่าไปปฏิบัติบ้างนั้นพุทธ ไม่ต้องประพฤติเลยเด็ดขาด หากใครยึดมั่นถือมั่นเป็นเถรตรงไปแต่แง่เดียว ก็ยังเข้าใจไม่สมบูรณ์ ที่จริงนั้นเมื่อถึงคราวถึงกาละอันควรสำหรับบางคนจะต้องออกป่าปฏิบัติ หรือออกป่าเป็นทางประพฤติธรรม เป็นอุปการะตามความเหมาะสม ก็ต้องประพฤติให้เหมาะสม ไม่ใช่ออกป่าไม่ได้เลย อย่าฟังเป็นเอกังสวาทีไปเสียล่ะ อาตมาได้อธิบายเป็นวิภัชชวาทีแล้วนะ

ดังนั้น เมื่อคนออกป่าแบบ***หลงทาง***ตามที่อธิบายมา ทั้งยกหลักฐานมายืนยันแล้ว ผู้ออกป่าจะพบอาจารย์ผู้บรรลุวิชชาสมบัติและจรณสมบัติในป่าได้อย่างไร ในเมื่ออาจารย์ชนิดนี้ออกจากป่าเข้าเมืองหมด พระพุทธเจ้าส่งพระอรหันต์เข้าไปในเมือง เป็นอาจารย์อยู่ในเมือง ส่วนผู้ที่หลงผิดนี่วิ่งเข้าไปแสวงหาอาจารย์ในป่า ก็ต้องไปหลงนับถือบำเรอหรือเป็นคนรับใช้ผู้ที่ตน***หลงว่าเป็นผู้ถึงพร้อมด้วยวิชชาสมบัติและจรณสมบัติโดยแท้***

ฟังให้ชัด ๆ อาตมาขยายความถึงลายแทงวิเศษของพระพุทธเจ้าให้ฟัง แล้วอย่า“หลงผิด”เป็นอันขาด ติดตามต่อไปอีกสักนิด อาตมาจะชี้ให้เห็น ถึงความซับซ้อนย้อนกลับว่า ทำไมท่านผู้บรรลุธรรมแล้วต้องออกจากป่า จะเห็นว่า ศาสนาพุทธนั้นสมบูรณ์ในธรรมทั้ง ๒ ด้าน มีประโยชน์ทั้ง ๒ ส่วน ทั้งโลกีย์และโลกุตระบริบูรณ์ยิ่ง ก็ไม่ใช่เรื่องง่ายนัก

แต่คิดว่าทำความเข้าใจกันได้

นั่นส่อแสดงให้เห็นชัดแล้วว่า **"ทางเสื่อม"** ก็คือ การออกแสวงหาอาจารย์ซึ่งเป็นผู้ถึงพร้อมด้วยวิชชาสมบัติและจรณสมบัติ **โดยคิดว่า "อยู่ในป่า"** *การไปแสวงหาอาจารย์ในป่าจึงเป็น**การหลงผิดทาง*** เป็นประเด็นหลักทีเดียว เพราะในคำตรัสเรื่อง"ทางเสื่อม" ข้อที่ ๑ นั้น ก็ไม่มีแง่ที่ส่อสื่อความผิดที่พาเสื่อมในลักษณะอื่นใดเลย นอกจากแง่ที่ว่า*ออกสู่ป่า* นั้นเป็น**ความหลงผิด** จึงต้องไปจมปลักบำเรออาจารย์ผู้ไม่บรรลุวิชชาสมบัติและจรณสมบัติอยู่ในป่า ดังนั้นสำนวนที่ว่า*"สมณพราหมณ์นั้นต้องเป็นคนบำเรอ(คนรับใช้)ท่านที่ถึงพร้อมด้วยวิชชาและจรณะโดยแท้"* จึงเป็นสำนวนที่ใช้สื่อสำทับบอกแจ้งผู้ล้มเหลวในการประพฤติของคน ที่*เข้าสู่* ***"ทางเสื่อม"****(อบายมุข)* ทั้ง ๔ ประการ

คำว่า **"ทางเสื่อม"**ในที่นี้ พระพุทธเจ้าท่านใช้คำว่า **"อปายมุข"** หรือ **"อบายมุข"**นั่นเอง เมื่อได้ฟังคำนี้กันแล้ว ทุกคนก็คงจะเข้าใจละว่าอะไร ซึ่งชัดๆก็คือ **"ทางแห่งความฉิบหาย"** เพราะฉะนั้นอย่าได้เห็นผิดพลัดหลงเข้าไปใน"ทาง"นั้น ต้องศึกษาให้ถ่องแท้ชัดๆแม่นๆกันเถิด

ประการที่ ๒ ก็ยิ่งหมายถึงผู้ที่ประพฤติเสื่อมมากเพิ่มขึ้นไปอีก ได้แก่พวกที่แบกเสียม หอบตะกร้า เข้าป่าไปค้นหาผู้บรรลุวิชชาสมบัติและจรณสมบัติ ก็คือ ละเมิดศีลวินัย ขุดดิน เด็ดผัก เก็บพืชผลไม้กินเองเลย แน่นอนผิดวินัย เพราะพรากพืช ขุดดิน ผิด"จุลศีล-มัชฌิมศีล" ซึ่งเป็น*ศีลธรรมนูญ*หมวดต้น-หมวดกลาง ที่พระพุทธเจ้าทรงประกาศในศาสนาของพระองค์แล้ว และกำชับภิกษุว่า *นี่เป็นศีลของเธอภิกษุทั้งหลาย* และเป็น**ศีลสำคัญที่เป็นธรรมนูญของพุทธ**ทีเดียว ในข้อที่ ๒ นี้ เสื่อมเพิ่มจากหลงผิด เพิ่มเป็นละเมิดศีลละเมิดวินัย จึงยิ่งเป็นความเสื่อมที่เสื่อมยิ่งขึ้น นี่คือ "ทางเสื่อม" ประการที่ ๒ ที่เสื่อมมากขึ้นไปตามลำดับ

คำตรัสสั้นๆในข้อ ๒ นี้ ก็ไม่ได้หมายความแค่ละเมิดศีลละเมิดวินัย

เพียงเรื่องพรากพืช ขุดดินเท่านั้น เมื่อเสื่อมมากขึ้น ๆก็ละเมิดศีลละเมิดวินัยอย่างอื่น ๆขึ้นไปเรื่อย ๆ ศีลในที่นี้ก็คือ จุลศีล-มัชฌิมศีล-มหาศีล นั่นเอง จริง ๆนั้นในขณะที่พระพุทธเจ้าตรัสเรื่อง"ทางเสื่อม"นี้ วินัย ๒๒๗ ยังไม่เกิด แต่ถ้าเป็นยุคนี้ก็หมายถึงทั้งศีลทั้งวินัยทั้งหลายนั่นเอง รวมความแล้วความเสื่อมข้อที่ ๒ นี้ก็เป็นความเสื่อมที่เพิ่มมากขึ้นไปถึงขั้นละเมิดศีลละเมิดวินัยต่าง ๆ เสื่อมหนักขึ้นไปจากแค่หลงทิศหลงทางปฏิบัติเท่านั้น เมื่อพลัดตกเข้าไปสู่"ทางเสื่อม"(อบายมุข)เสียแล้ว การผิดศีลผิดวินัยข้ออื่น ๆก็จะมากขึ้น ๆไปเรื่อย ๆ ต่อจากนั้นความเสื่อมประการต่าง ๆก็จะขยายแตกกระจายออกไปอีกหลากหลาย จนแทบจะไร้ศีลไร้วินัยกัน ดังที่มีให้เห็นได้ในสังคมศาสนาพุทธปัจจุบัน

ความเสื่อมประการที่ ๓ ก็ยิ่งหลงผิดหนักขึ้น เพราะประพฤติแย่ยิ่งกว่าข้อ ๑-๒ แม้แต่จะหาผลหมากรากไม้เลี้ยงตนก็ไม่ได้แล้ว ละเมิดศีลละเมิดวินัยกันหนักข้อขึ้นเรื่อย ๆ หนักขึ้นถึงขั้นกระทั่งคิดหาทางทำมาหากินออกนอกรีตนอกรอยไปใหญ่ คือ ***สร้างเรือนไฟไว้ใกล้บ้านหรือนิคมแล้วบำเรอไฟอยู่*** ซึ่งการบูชาด้วยไฟนี้เป็นการประพฤตินอกศาสนาพุทธไปแล้ว เป็นการประพฤติปฏิบัติของศาสานาลัทธิ**"เทวนิยม"** ที่เขามีกันมาเก่ามาก่อน มีกันเป็นปกติสามัญ คนยุคโน้นก็เห็นเป็นสามัญ แต่เมื่อพระพุทธเจ้าทรงประกาศศาสนาของพระองค์ พระองค์ก็ต้องกำหนดความเป็น**พุทธที่ชื่อว่า"อเทวนิยม"** ด้วยศีลธรรมนูญดังกล่าว คือ จุลศีล-มัชฌิมศีล-มหาศีล ซึ่ง***ไม่มีการบูชาด้วยไฟ*** และไม่มีอะไรต่ออะไรอีกมากมาย **อันเป็นแบบของพุทธเอง** ***ที่ต่างจาก"เทวนิยม"*** ก็ตามศีลธรรมนูญระบุไว้นี่แล เป็นการบ่งบอก***ถึงความเป็นศาสนาพุทธโดยเฉพาะชัด ๆ***

ดังนั้น เมื่อยิ่งถึงขั้นละเมิดหนักเลยเถิดไปยิ่งกว่าละเมิดศีลหมวดต้นคือ"จุลศีล-มัชฌิมศีล" ข้ามไปละเมิดถึงขั้น"มหาศีล"หนักข้อขึ้นไปอีกถึงขั้นทำเดรัจฉานวิชา เช่น สร้างเรือนไฟ บูชาด้วยไฟ เป็นต้นนี้ มันเข้า

ขั้นเดรัจฉานวิชาทีเดียว ออกนอกรีตนอกทางของศาสนาพุทธไปใหญ่เลย *มันไม่ใช่แค่ผิดศีลผิดวินัยเท่านั้น* **แต่เป็นการผิดทิศผิดทางผิดจารีตประเพณี หมดทางที่จะได้วิชชาจรณะของพุทธ เพราะประพฤติผิดออกนอกขอบเขตพุทธกันไปแล้ว จึงเสื่อมยิ่งกว่าผิดศีลหมวดต้น ๆ**

คำว่า **สร้างเรือนไฟ** ก็คือ สร้างศาลาหรือวิหารที่มีการบูชาไฟอยู่ในวิหารนั้น ซึ่งศาสนา"เทวนิยม"ในอินเดียยุคนั้นเขาก็บูชาด้วยการทำพิธีซัดแกลบบูชาไฟ ทำพิธีซัดรำบูชาไฟ ทำพิธีซัดข้าวสารบูชาไฟ ทำพิธีเติมเนยบูชาไฟ ทำพิธีเติมน้ำมันบูชาไฟ ทำพิธีเสกเป่าบูชาไฟ อะไรก็แล้วแต่ที่ใช้จุดให้เกิดควันบ้าง ให้เป็นเปลวบ้าง บูชากันอยู่ในยุคนั้นเรียกว่า บูชาไฟ สร้างโรงเรือนให้เข้าไปจุดบูชากัน จะเรียกโรงเรือนว่าศาลาว่าวิหารอะไรก็ได้ ซึ่งในนั้นมีการบูชาด้วยไฟ จึงเป็น*เรือนไฟ* ทุกวันนี้ศาสนาพุทธซึ่งเป็น"อเทวนิยม"แท้ ๆ ก็มีศาลา มีวิหาร มีโบสถ์ ให้เข้าไป*บูชาไฟ* พัฒนามาใช้ไฟธูปไฟเทียนจุดบูชากัน แทนการใช้ซัดแกลบ-ซัดรำ-ซัดข้าวสาร-เนย-น้ำมัน ดังที่สมัยเก่าเขาใช้ มันก็เช่นเดียวกันนั่นแหละคือ จุดให้เกิดควัน กับจุดให้เกิดเป็นเปลวไฟ แล้วก็ใช้เป็นสื่อบูชา ทำพิธีบูชา ด้วยไฟ เป็นกรรมวิธีของ"เทวนิยม"โดยตรง เจตนามุ่งหมายบูชาพระเจ้า บูชาอาตมัน พุทธทุกวันนี้ก็ประพฤติอย่าง"เทวนิยม"เขาประพฤติเป็น"เทวนิยม"กันเกือบจะร้อยเปอร์เซนต์ *ออกนอกทางพุทธ นอกขอบเขตพุทธไปแล้ว* มีวัดไหนบ้างที่ไม่บูชาด้วยการจุดธูปจุดเทียน ไม่บูชาด้วยไฟ

หลายคนพอได้ฟังได้อ่านมาถึงตรงนี้แล้ว ก็จะงง ฉงนฉงายได้ว่า นี่..อาตมากำลังพูดอะไร ศาสนาพุทธไม่มีธูปไม่มีเทียนบูชา มันมีกันที่ไหน ก็ทั่วโลกเขามีกันทั้งนั้น นี่แหละ..ที่อาตมากำลังไขความสู่กันฟังอยู่ไง อาตมาไม่ได้แย้งเพื่ออวดดีอวดรู้ หรือเพื่อค้านที่เขาเป็นเขามีกันเต็มโลกเล่นโก้ ๆ ยิ่งถ้าเข้าใจว่าอาตมาจะมาล้มล้างที่เขาทำ ๆกันนี้ให้คว่ำไปก็ยิ่งไม่บังอาจแน่ อาตมาไม่มีเจตนาเช่นนั้นเลย เพียงแต่อธิบายความจริงที่

อาตมาจริงใจ เพื่อให้ผู้อื่นได้ยินได้รู้ ใครจะเห็นด้วยหรือไม่ อาตมาย่อม บังคับใครไม่ได้ และใครจะเห็นด้วยหรือไม่ อาตมาก็ไม่มีปัญหาอะไรทั้งนั้น อาตมาก็ทำงานตามหน้าที่ที่ควรทำเท่านั้น ใครเห็นด้วยจะเลิกจะละบ้างก็เอา ตามสิทธิของท่านเอง ส่วนใครไม่เห็นด้วย ก็ธรรมดา ย่อมไม่เชื่อ ไม่ละไม่เลิกแน่ ๆ ก็ขออภัยจริง ๆต่อท่านผู้รู้สึกไม่สบายใจ ที่อาตมาสาธยายความอย่างนี้ ซึ่งเมื่อได้ยินได้ฟังแล้วมันก็เป็นเรื่องที่ไม่น่าจะเป็นไปได้เลยจริง ๆ ถือว่าเป็นการได้รู้ได้ยินได้ฟังอะไรเพิ่มขึ้นเท่านั้นก็แล้วกัน

การบูชาด้วยไฟ เป็นอัคคียัญตรง ๆ ที่พระพุทธเจ้าทรงให้ละ ให้งด ให้เว้นขาด บัญญัตินี้พระพุทธเจ้าทรงยืนยันว่า เป็นเดรัจฉานวิชาอยู่ในมหาศีล อันเป็นศีลธรรมนูญ การบูชาไฟชนิดนี้ไม่ถึงกับเอาคน เอาแกะ เอาไก่ เอาหมูไปเผาบูชาทรมานทรกรรมอย่างนั้นหรอก บูชาไฟ ก็คือใช้แค่จุดไฟเป็นสื่อบูชากันแล้วก็อ้อนวอนร้องขอสิ่งศักดิ์สิทธิ์ให้ดลบันดาล เพราะชาวพุทธทุกวันนี้ก็หลงเข้าใจ"พระพุทธ" เข้าใจ"จิตวิญญาณ" เข้าใจ "อาตมันหรืออัตตา"ผิดเพี้ยนไปเป็นแบบ"เทวนิยม"กันแล้ว ทุกวันนี้ชาวพุทธก็บูชาด้วยไฟกันอยู่ทั่วไป หรือไม่ก็เป็นสิญจนยัญ บูชาด้วยน้ำ มีน้ำเป็นสื่อ เช่น พรมน้ำมนต์ รดน้ำมนต์ กรวดน้ำ เป็นต้น แบบเทวนิยม ซึ่งในยุคนั้นทำพิธีบูชาด้วยไฟ(อัคคียัญ)ด้วยน้ำ(สิญจนยัญ)กันเป็นปกติสามัญของเขา เพราะในอินเดียยุคนั้นเป็นเทวนิยมกันทั้งนั้น ใช้ไฟเป็นสื่อ ใช้น้ำเป็นสื่อ แล้วก็อ้อนวอนขออำนาจพระเจ้าซึ่งเป็น-ปรมาตมัน ซึ่งก็คืออาตมัน-อัตตา ก็เป็นเรื่องของ**เทวนิยม**ชัด ๆ ส่วนชาว"**อเทวนิยม**"ที่จะบูชาด้วยความเคารพหรือด้วยความระลึกเทิดทูนในพระคุณของพระรัตนตรัย อัน*ไม่ใช่ บูชาแบบ"เทวนิยม"* นั้นก็อีกอย่างหนึ่ง ไม่จำเป็นต้องใช้ไฟเป็นสื่อบูชา-ใช้น้ำเป็นสื่อบูชาแต่อย่างใด ซึ่งมีนัยสำคัญที่ต่างกัน

ศาสนาพุทธไม่ใช่ศาสนาเทวนิยม แต่เป็นศาสนาอเทวนิยม ไม่บูชาปรมาตมันหรือบูชาวิญญาณแบบเทวนิยม พระพุทธเจ้าอุบัติจึงได้ทรง

ประกาศศาสนาของพระองค์ ศีลธรรมนูญ คือ จุลศีล-มัชฌิมศีล-มหาศีล นี้ก็เป็นเครื่องชี้ที่ระบุไว้ชัดเจนยิ่งว่า ศาสนาของพระองค์เป็นอย่างนี้ๆ งดเว้นสิ่งอย่างนั้น ไม่มีการกระทำอย่างนั้น เช่น ไม่มีการบูชาด้วยไฟ-ด้วยน้ำ ไม่มีการเสกเป่า ไม่มีการทำนายทายทักด้วยกลวิธีอะไรต่ออะไรหลากหลายที่ลัทธิเทวนิยมเขาทำ ไม่มีการดูฤกษ์ยาม ไม่มีการสอนมนต์ขับผี ไม่มีเดรัจฉานวิชา เป็นต้น และอื่นๆอีกมากมาย **ซึ่งเป็นการยืนยันความเป็น"อเทวนิยม"ว่า แตกต่างกันกับชาว"เทวนิยม"ทั้งหลาย**

แต่ยุคนี้ชาวพุทธทั้งหลายก็ได้ละเมิดบัญญัติเหล่านั้นเกือบหมดแล้ว ชาวพุทธกลายไปเป็นเช่นเดียวกันกับชาว"เทวนิยม" เกือบสิ้นเกลี้ยงแล้ว คุณลักษณะที่บ่งบอกความเป็น"อเทวนิยม"แทบจะไม่มี

เพราะฉะนั้นถ้าใครจุดธูปจุดเทียน จุดไฟบูชาเป็นเปลวเป็นควันก็ตาม นั่น..**ผิดจากศาสนาพุทธของพระพุทธเจ้าที่เป็น"อเทวนิยม"** ผู้สงสัยใคร่รู้ความจริงก็ได้โปรดศึกษาค้นคว้ากันดีๆเถิด

นี้คือ **ความเสื่อม** ที่ชัดเจนไหม พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติความเป็น **อเทวนิยม**ของพระองค์ไว้ ตั้งแต่แรกประกาศศาสนา แต่เพราะความไม่เที่ยงจริงๆแท้ๆ ทุกวันนี้ก็แทบจะไม่แตกต่างจากศาสนาที่เป็น **เทวนิยม**กันเลย พระพุทธเจ้าให้เว้นขาดจากการรดน้ำมนต์ พรมน้ำมนต์ ก็พรมกันรดกันจนเป็นสามัญ โดยไม่เห็นว่าเป็นเรื่องผิดเรื่องแปลกในวงการศาสนาพุทธ ไม่ให้บูชาไฟแต่หาเกือบไม่ได้แล้วที่วัดไหนไม่จุดธูปจุดเทียนบูชา มาถึงปัจจุบันนี้มันประยุกต์ขึ้นมาเป็นเทียนแท่ง นอกจากเป็นเทียนแท่งแล้ว ยังสลักเสลาสวยงามประกวดกัน งานประกวดเทียนพรรษานี่ ทำกันน่าดู เดี๋ยวนี้กลายเป็นจารีตประเพณีของพุทธในประเทศไทยไปแล้ว บางวัดจุดเทียนพรรษา ไม่ได้จุดใช้ประโยชน์ แต่จุดแบบบูชาแท้ๆ เทียนที่เขาให้มาเป็นเทียนพรรษาจะต้องจุดไว้ตลอดพรรษาครบ ๓ เดือน ไม่ให้ดับเลย เทียนจะต้องโตให้พอที่จะจุดได้ตลอด ๓ เดือน โดยไม่ให้ดับ จุดไว้อย่างนั้นล่ะ

ให้มีไฟถือว่าบูชากันไปจนครบ ๓ เดือน ก็คือ บูชาด้วยไฟแท้ ๆ

ที่กล่าวมาแล้วนั้น คือ ความเสื่อมประการที่ ๓ ซึ่งก็ออกนอกรีต นอกทางพุทธ นอกขอบเขตพุทธไปมากมายถึงไหน ๆแล้ว

แต่ที่นับว่าเสื่อมที่สุดหนักไปกว่านั้นคือความเสื่อมประการที่ ๔ เมื่อได้ทำอย่างข้อ ๑-๒-๓ ไปแล้ว แต่ก็ยังไม่ได้รับความนิยม พัฒนา กิจการของตนไม่ขึ้น เลี้ยงตนไม่รอด ไม่สามารถจะหาผลไม้ที่หล่นบริโภค ได้ ไม่สามารถหาเหง้าไม้รากไม้และผลไม้บริโภคได้ และไม่สามารถจะบำเรอไฟได้ จึงถึงขั้นสร้างเรือนมีประตู ๔ ด้าน ไว้ที่หนทางใหญ่ ๔ แพร่ง *เรือนมี ประตู ๔ ด้าน* ถ้าจะให้ความหมายกันอย่างถึง ๆกันละก็ ก็เหมือนกับสร้างเครื่องดักเปิดปากให้กว้างครบทุกสารทิศ และที่ว่า *ไว้ที่หนทางใหญ่ ๔ แพร่ง* ก็มีความหมายว่า หาทำเลที่เป็นชุมทางที่จอแจ เจริญใหญ่โต กว้างขวาง พลุกพล่าน สามารถดักคนอย่างไหลมาเทมาทุกทิศทุกทาง ลาภจะได้มาก ๆ

และที่ว่า *"แล้วสำนักอยู่ด้วยตั้งใจว่าผู้ใดที่จากทิศทั้ง ๔ นี้ จะเป็นสมณะ หรือพราหมณ์ก็ตาม เราจักบูชาท่านผู้นั้น ตามสติกำลัง"* แล้ว พระพุทธเจ้า ก็สรุปด้วยสำนวนเดิมที่สื่อส่อถึงความล้มเหลวว่า *"สมณพราหมณ์นั้นต้องเป็นคนบำเรอท่านที่ถึงพร้อมด้วยวิชชาและจรณะโดยแท้"*

ที่จริงก็เพราะเลี้ยงตนไม่รอด *"ไม่สามารถจะหาผลไม้ที่หล่นบริโภคได้ ไม่สามารถหาเหง้าไม้รากไม้และผลไม้บริโภคได้ และไม่สามารถจะบำเรอไฟได้"* จึงสร้างเครื่องดักแท้ ๆด้วยเจตนาเพื่อโลกธรรมดังกล่าว ไม่ว่าใครจะเป็นสมณะหรือพราหมณ์ก็ตาม ก็จะบูชาผู้ที่เดินทางมานั้นตามสติกำลัง บำเรอหรือเป็นคนรับใช้เขาไปหมด ***ด้วยไม่รู้ว่าใครคือผู้บรรลุวิชชาสมบัติและจรณสมบัติ*** ดูแล้วช่างสิ้นไร้ไม้ตอกกันเสียจริง ๆ

ดังนั้นความเสื่อมที่ได้เสื่อมกันถึงขั้นที่ ๔ นี่แล้ว ก็คือ ขั้นที่ตกต่ำหนักเป็นขั้นที่สุดแล้ว เพราะฉะนั้น หากเสื่อมกันถึงปานฉะนี้ ชาวพุทธในยุคที่ "ทางเสื่อม"ได้ชื่อว่าเป็น"อบายมุข"ขั้นต่ำสุดกันแล้วนี้ ก็เป็นอันแน่ใจได้

เต็มเปี่ยมว่า ก็แทบจะไม่มีใครสามารถ"รู้"ได้เลยว่า ใครเป็นผู้ถึงพร้อมด้วยวิชชาสมบัติและจรณสมบัติ จึงได้แต่บำเรอปรนนิบัติหรือเป็นคนรับใช้ท่าน สมณะหรือพราหมณ์ ตามมีตามได้ ไปตามประสาโดยแท้

ทั้ง ๔ ประการนี้คือ "ทางเสื่อม"หรือ"อบายมุข"ของศาสนาพุทธที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ตั้งแต่ชาวพุทธยังไม่ได้เป็นดังคำตรัสนี้ เพราะฉะนั้นคำว่า ***ออกไปอยู่ป่า*** นี่เป็นประเด็นที่ผิดแต่ต้น ฟังนะ นี่คือลายแทงสำคัญที่พระพุทธเจ้าท่านพยากรณ์ไว้ล่วงหน้า อาตมาสัมผัสจุดนี้ ถึงเห็นว่าศาสนาพุทธในประเทศไทยเสื่อมแล้ว แม้อาตมาเองในขณะที่ยังไม่ตื่นจากคราบโลกีย์ที่ย้อมพอกอยู่ ก็หลงออกไปอยู่ป่าแสมซะหลายปี พอ"ตื่น" ก็รีบออกจากป่าแสม เข้าเมือง แล้วก็พาบำเพ็ญกันให้สัมมาเข้ารูปเข้ารอย

ยังมีหลักฐานอื่นอีกที่น่าศึกษาให้ถ่องแท้ ในเรื่อง**ป่ากับศาสนาพุทธ**

การอยู่ป่ามีผลต่อสมาธิอย่างไร

ทีนี้มาดูอีกหลักฐานหนึ่ง ในประเด็นพระอุบาลีจะออกป่าบ้าง มีเหตุการณ์ในพระไตรปิฎกเล่ม ๒๔ ข้อ ๙๙ ว่าไว้อย่างนี้

"ครั้งนั้นแล ท่านพระอุบาลีเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคยังที่ประทับ ถวายบังคมแล้วนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ครั้นแล้วได้กราบทูลพระผู้มีพระภาคว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ข้าพระองค์ปรารถนาเพื่อสร้องเสพเสนาสนะ คือ ป่าและราวป่าอันสงัด

*พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรอุบาลี เสนาสนะ คือ ป่าและราวป่าอันสงัดอยู่ลำบาก **ทำความวิเวกได้ยาก ยากที่จะอภิรมยในการอยู่ผู้เดียว** ป่าทั้งหลายเห็นจะนำใจของภิกษุ**ผู้ไม่ได้สมาธิ**ไปเสีย*

ดูกรอุบาลี ผู้ใดพึงกล่าวอย่างนี้ว่า เราเมื่อไม่ได้สมาธิจักสร้องเสพเสนาสนะ คือ ป่าและราวป่าอันสงัด ผู้นั้นจำต้องหวังข้อนี้ คือ จักจมลง

หรือ จักฟุ้งซ่าน

ดูกรอุบาลี เปรียบเหมือนมีห้วงน้ำใหญ่อยู่ มีช้างใหญ่สูง ๗ ศอก หรือ ๗ ศอกกึ่ง มาถึงเข้า ช้างตัวนั้นพึงคิดอย่างนี้ว่า ไฉนหนอ เราลงสู่ห้วงน้ำนี้แล้ว พึงขัดถูหูเล่นบ้าง พึงขัดถูหลังเล่นบ้าง ครั้นแล้วจึงอาบ ดื่ม ขึ้นมา แล้วกลับไปตามต้องการ ช้างนั้นลงสู่ห้วงน้ำนั้นแล้ว พึงขัดถูหูเล่นบ้าง ขัดถูหลังเล่นบ้าง ครั้นแล้วจึงอาบ ดื่ม ขึ้นมา แล้วกลับไปตามต้องการ ข้อนั้น เพราะเหตุไร เพราะว่าช้างนั้นเป็นสัตว์มีร่างกายใหญ่ ย่อมได้การลงในน้ำลึก ครั้นกระต่ายหรือเสือปลามาถึง (ห้วงน้ำนั้น) เข้า กระต่ายหรือเสือปลา พึงคิดอย่างนี้ว่า เราเป็นอะไรและช้างใหญ่เป็นอะไร ไฉนหนอ เราพึงลงสู่ห้วงน้ำนี้แล้วจึงขัดถูหูเล่นบ้าง พึงขัดถูหลังเล่นบ้าง ครั้นแล้วจึงอาบ ดื่ม ขึ้นมา แล้วกลับไปตามต้องการ กระต่ายหรือเสือปลานั้นก็ลงสู่ห้วงน้ำนั้นโดยพลัน ไม่ทันได้พิจารณา กระต่ายหรือเสือปลานั้นจำต้องหวังข้อนี้ คือ จักจมลงหรือจักลอยขึ้น

*ข้อนั้นเพราะเหตุไร เพราะว่ากระต่ายหรือเสือปลานั้นเป็นสัตว์มี ร่างกายเล็ก ย่อมไม่ได้การลงในห้วงน้ำลึก แม้ฉันใด ดูกรอุบาลี ผู้ใดพึงกล่าวอย่างนี้ว่า เราเมื่อ**ไม่ได้สมาธิ** จักส้องเสพเสนาสนะ คือ ป่าและราวป่าอันสงัด ผู้นั้นจำต้องหวังข้อนี้ คือ จักจมลงหรือฟุ้งซ่าน ฉันนั้น เหมือนกัน”*

พระพุทธเจ้าตรัสเอาไว้ สำคัญนะ นัยสำคัญประเด็นหนึ่งคือ *ป่าทั้งหลายเห็นจะนำใจของภิกษุผู้**ไม่ได้สมาธิ**ไปเสีย* ฟังให้ดีนะ คำว่า**สมาธิ** นี่ ไม่ใช่ สมาธิฤาษีนะ สมาธิหลับตาที่ทำกันอยู่สมัยนี้ เป็นสมาธิฤาษีทั้งสิ้น ไม่ใช่ “สมาธิพุทธ” สมาธิของพระพุทธเจ้านั้น คือ **สัมมาสมาธิ** ซึ่งได้จาก ***การปฏิบัติ “มรรคทั้ง ๗ องค์” ของ “มรรคอันมีองค์ ๘”*** ตามที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ใน “มหาจัตตารีสกสูตร” (พระไตรปิฎก เล่ม ๑๔ ข้อ ๒๕๒-๒๘๑) อันเป็นการปฏิบัติคลุกคลีเกี่ยวข้องอยู่กับสังคมอย่างที่อาตมาพาทำนี่แหละ นี่คือคำว่า**สมาธิ** ที่หมายถึงใน “อุบาลีสูตร” นี้ ซึ่งต้องได้สมาธิก่อนเข้าป่า

ไม่ใช่เข้าไปอยู่ป่าแล้วค่อยไปนั่งหลับตาปฏิบัติเพื่อให้เกิดสมาธิ แบบนั้น

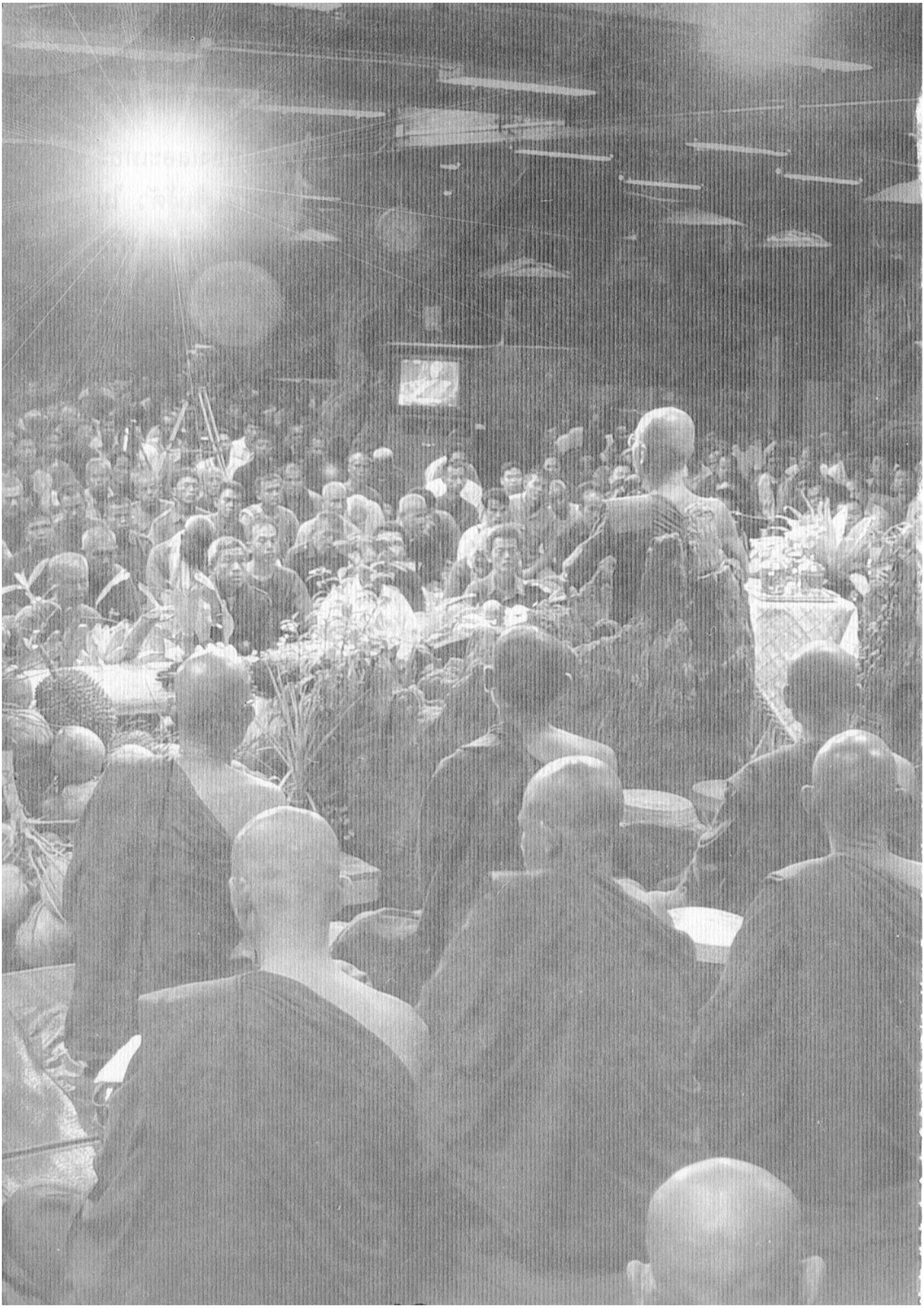
ผู้ที่จมลง ตามที่พระพุทธเจ้าท่านหมายถึงนั้นก็คือ พวกที่เป็นสายสมณะ จมภพ ตกภพ แล้วเขาก็จมอยู่อย่างนั้น ไม่ยอมขึ้น พูดไม่รู้เรื่องเลย จมด้วยรูปภพกับอรูปภพ จมดิ่งเลย อย่างอาฬารดาบส อุทกดาบส จมหายไปเลย จนพระพุทธเจ้าตรัสว่า *ฉิบหายแล้ว* เพราะผู้มีสมาธิอย่างดาบสทั้ง ๒ นั้น ไม่รู้เรื่องของภพที่ตนจม จึงยากมากที่จะรู้ตัว ถ้าไปจมอยู่ อย่างนั้นแล้วล่ะก็ จมกันดักดาน ไม่มีใครช่วยได้ ตามที่ได้อธิบายมาแล้ว หรือตามที่พระพุทธเจ้าตรัส อาจารย์ก็อยู่ในเมือง อาจารย์ไม่ได้ไปอยู่ในป่า จึงไม่มีอาจารย์ช่วยให้ขึ้นมาจากภพที่จมนั้น พวกออกป่าไปเจอกันแต่พวกป่ากันเอง ซึ่งนอกทางนอกรีตกันไปแล้ว ก็ดึงกันเข้าป่าลึก ๆ เข้าไป ดึงกันลึก ๆ หายไปเลย นั่นแหละคือจมดิ่งไปเลย เป็นเรื่องของภพตกภพจมเลยน่ะ

ทีนี้ฟุ้งลอย ก็คือ ไม่มีสมาธินั่นแหละ บางคนก็ฟุ้งไปกับสภาพที่ได้จะเป็นวิปัสสนูปกิเลสก็ตาม ก็แบบฤาษีล่ะนะ เขาบอกเขาได้ปัญญา เขาได้ความสามารถ เขาได้โน่นได้นี่ได้อะไรก็ตามแต่ วิปัสสนูปกิเลส ๑๐ พวกนี้ ก็แล้วแต่ หรือฟุ้งกับตัวเองไป มีฤทธิ์มีเดช มีอำนาจ มีอิทธิปาฏิหาริย์มีอาเทสนาปาฏิหาริย์ ทีนี้ก็ฟุ้งออกไปสิ โอ้โห! ข้าแน่ ข้าเก่ง ทีนี้ละจับดินก็เป็นของมีฤทธิ์ จับหินก็เป็นของมีฤทธิ์ นั่งหลับตาเป่าพรวด มีฤทธิ์ก็มา เสกดินเสกหินฟุ้งสะบั้นเลย ฟุ้งไปถึงไหน ๆ กลายเป็นผู้วิเศษ เห็นไหมล่ะ เต็มวงการศาสนาพุทธ เรียกกันว่าเทพเจ้าด้านนั้นด้านนี้ยังมีเลย

ศาสนาพุทธขณะนี้มีแบบนี้เต็มไปหมด มาจากพระป่าทั้งนั้น ฟุ้งซ่านไม่ว่าจะเป็นฤทธิ์เดชเก่งกาจอย่างนั้นอย่างนี้ แล้วก็ทำค้าทำขาย จนรุ่งเรืองได้เงินมาเอามาบริจาคสร้างนั่นสร้างนี่ ดูดี ก็จำนนต่อความดีนี้ เลยกลบเกลื่อนเนื้อแท้ของศาสนา กลายเป็นมลพิษสนิทเนียนปนเลอะเข้าไปกับความเป็นพุทธ ชาวพุทธทั้งหลายก็เลอะหลงนิยมชมชื่น ยกย่องเชิดชู

คนดี คนเก่งอย่างอวิชชาอยู่เต็มสังคมพุทธ ฟุ้งจนเพ้อหลงเลอะเทอะเปรอะเปื้อน ออกนอกรีตนอกทางพุทธไปหมดแล้ว อย่างไม่รู้ตัว ไม่เข้าใจคำสอนของพระพุทธเจ้า ไม่เข้าใจนิมิตที่พระพุทธเจ้าท่านเตือน หรือไม่อย่างนั้นก็หลงมุ่น อยู่แต่การศึกษาที่เข้าใจเนื้อพุทธแท้ไม่ได้ ได้แต่ความรู้โลกีย์ หรือโลกาภิวัตน์ แล้วก็นำไปบำเรอชีวิตแบบโลกียธรรมให้แก่ตนต่อไป หรือไม่ก็มีจิตเป็นฤาษี จัดขึ้นหนักขึ้นๆ มันไม่ใช่เพิ่งสะสมนะ มันปฏิรูปมานานแล้ว ศาสนาพุทธได้ปฏิรูปไปเป็นศาสนาฤาษีนานแล้ว มันก็เลยไปกันใหญ่ ผิดใหญ่เลย คนระดับพระอุบาลีต้องให้พระพุทธเจ้าท่านเตือนว่า ***อย่าออกป่านะ อุบาลี*** แล้วท่านก็ไม่ให้ออกป่า นี่ คิดดูซิพระอุบาลีขนาดไหน พระอุบาลีนี่มีบุญบารมีจะต้องพบศาสนาพุทธมาเท่าไหร่แล้ว เป็นเอตทัคคะหนึ่งในอสีติมหาสาวกของพระพุทธเจ้า ใคร่ครวญดูเอาเองเถิด ขนาดนั้นพระพุทธเจ้ายังไม่ให้ออกป่าเลย ทุกวันนี้ศึกษาเข้าใจกันอย่างไร

หากจะออกป่า ต้องบำเพ็ญให้มีความแข็งแรง อย่างดีที่เหมาะควรนั้นต้องมีภูมิจิตหรือมีสัมมาสมาธิ ถึงขั้นอนาคามีขึ้นไปแหละดี ถ้ามีภูมิแค่โสดาบัน สกิทาคามียังน้อยไป แต่ถ้าเหมาะสมจะไปฝึกฝนบ้างก็ได้ แต่ก็ควรจะมีอาจารย์ผู้มีภูมิเพียงพอเป็นพี่เลี้ยงที่จะช่วยดูแลสั่งสอนได้จริง

๓. ทางพุทธ

๑ ศรัทธาที่บริบูรณ์คืออย่างไร

ยังมีอีกหลักฐานหนึ่ง ในคำสอนเรื่อง**ศรัทธา ๑๐** ที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ในพระไตรปิฎก เล่ม ๒๔ ข้อ ๘ บ่งชี้ว่า *ผู้ที่มีศรัทธา ถ้าไม่มีศีล ย่อมไม่บริบูรณ์ด้วยองค์แห่งศรัทธานั้น* แต่ศรัทธาทุกวันนี้ก็ศรัทธาดายๆ ศรัทธาดะไปหมด ศรัทธาลัทธินั้น เจ้าองค์นั้นองค์นี้ ศรัทธาแบบไม่มีปัญญา ไม่มีหลักเกณฑ์อะไร เคยมีคนหลอกกันให้หลงศรัทธาผู้ที่ประกาศตนเป็นพระศรีอาริยเมตไตรย์ ก็ศรัทธางมงายไป ถูกเขาหลอก จนศรัทธาสารพัดเยอะแยะ เป็นอาจารย์ระดับนั้นระดับนี้ เป็นอย่างโน้นอย่างนี้ บรรลุอย่างโน้นอย่างนี้ ศรัทธาแม้แต่นอกเรื่อง ไม่ใช่เรื่องของพุทธด้วยซ้ำ ก็ไปศรัทธากัน ไม่ได้เอาศีลมาจับดูว่า อย่างน้อยที่สุด มันเข้าหลักเข้าเกณฑ์ของศีลไหม ศรัทธาอย่างนี้ประกอบด้วยศีล ๕ ศีล ๘ โดยเฉพาะประกอบด้วย*จุลศีล มัชฌิมศีล มหาศีล*ไหม ศีล ๓ หมวดนี้คือ **ธรรมนูญของพุทธศาสนา** ต้องตรวจสอบดูก่อน เพราะศรัทธาที่พระพุทธเจ้าตรัสว่า จะบริบูรณ์ในความเป็นศรัทธานั้น ต้องมีศีลกำกับเป็นองค์แรก ยิ่งเราปฏิบัติทดสอบเลย ศีลอย่างนี้ๆเราก็ปฏิบัติให้เกิดผล ปฏิบัติ“ศีล”ให้สัมมาทิฏฐิ ให้พ้น“ศีลัพพตุปาทาน” และให้พ้น“ศีลัพพตปรามาส”

อาจารย์ปฏิบัติศีล ๕ มาก่อน ท่านได้แล้ว บรรลุมรรคผลตามศีล เท่าที่ตนสมาทาน บริบูรณ์ด้วยศีล ๕ แล้ว ศีล ๘ ศีล ๑๐ โดยเฉพาะ จุลศีล

มัชฌิมศีล มหาศีลก็บริบูรณ์ จึงมาสอนเรา เมื่อปฏิบัติพิสูจน์ตาม มีศีล บรรลุตามได้ เป็นศีลสัมปทา ถึงพร้อมด้วยศีล คือ ศีลนั้นถึงขั้นบรรลุมรรคผล จึงเรียกว่า *ศีลสัมปทา* ถ้าอย่างนี้ก็ยิ่งพิสูจน์ชัด หากชาวพุทธทั้งหลาย*ไม่ละเมิด*จุลศีล มัชฌิมศีล มหาศีล ลองคิดดูซิว่า*ศาสนาพุทธจะเป็นอย่างไร* ***เมื่อพุทธบริษัทบริสุทธิ์บริบูรณ์ด้วยจุลศีล มัชฌิมศีล มหาศีล*** **จริง ก็จะได้เห็นความเป็นศาสนาพุทธของพระพุทธเจ้าอย่างเป็นของแท้ชัดแจ้งเลยนั่นเอง** ผู้มี"ศรัทธา"ที่มี"ศีล"เช่นนี้แหละ จึงจะชื่อว่า เป็นคนมี"ศรัทธา"ศาสนาพุทธที่บริสุทธิ์บริบูรณ์ในระดับหนึ่งขึ้นมาแล้วตามที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้อย่างถูกต้อง ใครอยากเห็นสังคมที่เรียกได้ว่า "พุทธศาสนา"จริงๆแท้ๆ ก็จะดูได้จากสังคมที่ประชากรชาวพุทธที่ประพฤติตนอยู่ใน*จุลศีล มัชฌิมศีล มหาศีล* และสังคมชาวพุทธที่ต่างมีชีวิตไม่ละเมิดจุลศีล มัชฌิมศีล มหาศีลนั่นแหละ จะเป็นสังคมที่มีบรรยากาศอยู่เย็นเป็นสุขสะอาดสงบสันติอบอุ่นสดใสร่าเริง เป็นอุดมรัฐกันอย่างไรไฉน เชิญติดตามค้นหาให้พบ ก็จะได้เห็นสังคมอุดมรัฐนั้นแท้จริง

เพราะคนในสังคมนั้นมี"ศรัทธา"ที่มี"ศีล" และมีคุณสมบัติข้ออื่นๆ อีก จนครบถึง ๑๐ ข้อ ชนิดที่มีภาวนามยปัญญาขึ้นมาจริง จึงได้รู้จักรู้แจ้งเห็นจริงตามสัจธรรมที่เกิดที่เป็นขึ้นมาจริงๆ คนในชุมชนสังคมพุทธชนิดนี้ บ้างก็วิราคะ(จางคลายจากกิเลส) บ้างก็วิมุติ(บรรลุธรรมขั้นหลุดพ้นจากอบายภูมิ-กามภูมิ เป็นต้น)) ตามที่ได้ที่เป็นจริงแล้วขั้นหนึ่ง ไม่ใช่ปฏิบัติไปก็ไม่รู้ไม่แจ้ง ไม่มีปัญญา ไม่มีญาณ ก็เลยไม่รู้ว่าตนได้มรรคได้ผลหรือไม่ แม้สังคมที่มีของแท้ของจริงนั้นจะยังไม่ได้บรรลุธรรมกันหมดทุกคน แต่ก็มีมากพอ ก็จะเห็นจะสัมผัสรู้ได้กันทีเดียว การบรรลุขั้นภาวนามยปัญญาจึงไม่ใช่"ศรัทธา"แค่สุตมยปัญญา หรือแค่จินตามยปัญญาเท่านั้น แต่"ศรัทธา"เพราะคนผู้นั้นได้ปฏิบัติจนเกิดผล มี*ภาวนามัย* คือ *ทำให้เกิดผลนั้นได้จนสำเร็จ* แล้วก็ศรัทธาผลนั้น และกว่าจะถึงขั้นรู้จักรู้แจ้งรู้จริงเป็น

ภาวนามยปัญญาหรือญาณทัสสนะ ก็จะประกอบด้วยธรรมะองค์อื่นๆอีก นอกจาก"ศีล" พระพุทธเจ้าตรัสไว้ ว่า"ศรัทธา"ต้องบริบูรณ์ด้วยองค์ ๑๐ มีอะไรต่ออะไรไปจนถึงวิมุติทีเดียว (พระไตรปิฎก เล่ม ๒๔ ข้อ ๘)

เอาละ อาตมาจะไล่เรียงไปเรื่อยๆถึงองค์ธรรมที่ต่อจากศีล ก็พหูสูต แล้วก็ธรรมกถึก พหูสูตก็คือ ศึกษาให้มีภูมิธรรมมากเพิ่มขึ้น ปฏิบัติได้มรรคผลสูงขึ้นๆ มีศีล แล้วปฏิบัติให้มีความเจริญ เป็นพหูสูตเพิ่มขึ้น พหูสูตในที่นี้ไม่ใช่แค่เรียน รอบรู้ด้วยปริยัติ เก่งแค่"ปทปรมะ"[ผู้มีบท(คือถ้อยคำ)เป็นอย่างยิ่ง] ต้องเก่งรู้จักรู้แจ้งรู้จริงสิ่งที่ตนบรรลุ จึงจะชื่อว่า เรามีศรัทธาที่บริบูรณ์ยิ่งขึ้นจากบริบูรณ์ด้วยมีศีล แล้วจึงจะบริบูรณ์ด้วยมีพหูสูต ศรัทธาที่มีองค์ธรรมเพิ่มขึ้น บริบูรณ์ขึ้นฉะนี้ จึงจะเป็นศรัทธาของพุทธ

จากมีศรัทธาที่มีศีล-มีพหูสูต แล้วก็ต้อง"เป็นธรรมกถึก" จึงจะเป็นศรัทธาที่บริบูรณ์ยิ่งขึ้น ธรรมกถึกหมายความว่า *เป็นผู้ที่สามารถแสดงธรรม* ธรรมกถึกคือ *ผู้แสดงธรรม สอนธรรม ผู้เหมาะจะแสดงธรรม* ก็ต้องเป็นผู้มีธรรมะแล้วจึงจะเป็นผู้กล่าวธรรมได้จริง กถะ กถาแปลว่า คำพูด ที่จะสื่อธรรมที่เรามีเรารู้แจ้งเห็นจริง ผู้มีธรรมจึงจะเหมาะเป็นผู้ที่กล่าวธรรม กล่าวสอนได้ เพราะมีธรรมะพอสมควร แต่ถ้ามีแค่รู้บทธรรม ก็ไม่เรียกว่า ธรรมกถึก เรียกแค่ผู้แสดงบทธรรม ให้คนฟังตามธรรมบท ไม่ใช่ธรรมกถึก

"เป็นธรรมกถึก"ได้แล้ว ศรัทธาจะบริบูรณ์ต่อไปก็"เข้าสู่บริษัท" ก็คบคุ้นฝึกฝนกับบริษัทพวกเราก่อน บริษัทแปลว่า กลุ่มชน-หมู่เหล่า เราจะมีบทเรียนจริง มีบทพิสูจน์แท้กับการ"เข้าสู่บริษัท"นี้เป็นอย่างมาก ศรัทธาที่ผ่านการสัมผัสจริงสัมพันธ์จริง จึงจะเป็นศรัทธาที่บริบูรณ์ตามที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติไว้จริงๆ แล้วค่อยเข้าสู่บริษัทที่กว้างออกไป สู่บริษัทภายนอกไปตามลำดับ

เข้าสู่บริษัทก็สอนธรรมแสดงกับกลุ่มหมู่บริษัทนั่นแหละ แสดงธรรมกับบริษัทเรากันเองเสียก่อน แสดงธรรมกับกลุ่มหมู่พวกเราไป แล้วถึงค่อย

ออกสู่หมู่กลุ่มนอกกว้างขึ้น ซึ่งเขาเป็นโลกย์ๆมากกว่าเรา มีเหลี่ยมมุม มีปัญหา มีประเด็นปัญหาแบบโลกีย์มาเยอะ เราก็จะ"แกล้วกล้าแสดงธรรมแก่หมู่แก่บริษัท" จากหมู่พวกเรา แล้วก็ค่อยแกล้วกล้าแสดงธรรมแก่หมู่อื่นๆ ที่มีศักดิ์ทางโลกมีพลังอิทธิพลของโลกีย์ๆยากขึ้นยิ่งขึ้นๆไปเรื่อยๆ ใครสามารถตามนี้จริง "ศรัทธา"ก็จะบริบูรณ์เพิ่มขึ้นไปตามองค์ธรรมที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้

ยิ่งต้องออกสู่บริษัทนอกๆกว้างขึ้นๆนี่แหละที่ต้องระวัง ต้องแข็งในวินัย ยิ่งไปเจอเสือสิงห์กระทิงแรดนี่ วินัยไม่ดีนี่บรรลัย วินัยต้องแข็งต้องศึกษาวินัยอย่างดี ปฏิบัติวินัยได้ดี ปฏิบัติแข็งแรง จึงจะรักษาศาสนาไว้ได้ ถ้าไม่รู้วินัย ไม่เป็นผู้แข็งแรงในวินัย เราจะทำผิดทำออกนอกธรรมนอกวินัย ได้ จะเป็นความเสียหายทั้งตนทั้งศาสนา องค์ธรรม ที่ต่อจาก "แกล้วกล้าแสดงธรรมแก่บริษัท"จึงได้แก่"ทรงวินัย" แล้วจะคุ้มตนได้คุ้มธรรมได้ ศรัทธาจึงจะสูงขึ้นๆ บริบูรณ์ด้วยองค์ธรรมที่ยิ่งสูงก็ยิ่งสร้างความจริง สร้างสัจธรรมได้ประณีต มีสมรรถนะยิ่งๆขึ้น

มหายานนี่เขามีแนวทางจะเอาแต่ออกข้างนอก ช่วยผู้อื่น เมื่อวินัยไม่ดี วินัยไม่แข็ง มีแต่จะออกข้างนอก ไปสู่บริษัท เข้าไปเผยแพร่ ไม่เน้นฝึกฝนศึกษาวินัย เลยกลายเป็นมหายานโตงเตงไปกันเยอะ เอาแต่ศึกษาไม่เอาวินัยก็มี อย่างพระในหนังจีนก็ดูเลอะเทอะเละเทะชอบกล พระญี่ปุ่นนี่มีเมียก็ได้ มีลูกไว้เป็นเจ้าสำนักสืบทอดต่อเป็นตระกูลเลย มหายานที่นักบวชมีลูกพระสืบทอดเป็นเจ้าสำนักมันจะเหลือความเป็นศาสนาพุทธยังไง? นี่ยังไม่ทันนานนะนี่ ๒,๐๐๐ กว่าปีเท่านั้น พุทธที่ญี่ปุ่นก็เละเทะไม่มีวินัย แม้แต่วินัยสำคัญขั้นปาราชิกแล้ว ไทยเองก็เถอะ!?

พระพุทธเจ้าจึงทรงเน้นว่า เมื่อเป็น"ธรรมกถึก" และ"เข้าสู่บริษัท-แกล้วกล้าแสดงธรรมแก่บริษัท"แล้ว ต้อง"ทรงวินัย"เป็นสำคัญ แล้วจึงจะถึงขั้น"อยู่ป่าเป็นวัตร"หรือ"เสนาสนะอันสงัด"เพื่อฝึกฝนตนให้จิต

สูงขึ้นแข็งแรงยิ่ง ๆขึ้น จึงจะเข้าสู่บริษัท-แกล้วกล้าแสดงธรรมแก่บริษัทที่ยิ่งที่ใหญ่ได้บริบูรณ์ยิ่งขึ้น ๆการเรียนรู้ทุกด้านทุกมุมย่อมบริบูรณ์สมบูรณ์

สังเกตให้ดี ๆเถิดว่า **"เข้าสู่บริษัท"** กับ**"อยู่ป่าเป็นวัตร"**นั้น มันคนละถิ่น คนละทิศกันใช่ไหม อันหนึ่งมันมุ่งเข้าสู่สังคมหมู่ชน อีกอันหนึ่งมันออกห่างปลีกตนไปจากสังคมหมู่ชน หากไม่เข้าใจอย่างถูกถ้วน(สัมมา) ก็จะขัดแย้งกัน ชนิดที่อธิบายกันไม่ได้เลย ดังนั้นจะเห็นได้ว่าพระพุทธเจ้าพาเข้าป่าก่อน หรือปฏิบัติธรรมอยู่กับสังคมหมู่กลุ่มเป็นหลัก ศึกษาดี ๆ

ใน"ศรัทธาสูตร"นี้ อะไรก่อนอะไรหลัง และอยู่อย่างไรเป็นหลัก อะไรเป็นเพียงตัวเสริม ก็จะเห็นได้ไม่ยาก พินิจหน่อยก็จะเห็นความจริงชัด

เมื่อใดภิกษุควรออกไปอยู่ป่า

ต่อจาก"ทรงวินัย"ก็ต้องมีศรัทธาแก่กล้าขึ้น จึงจะออกไปอยู่ป่าได้เพิ่มความเจริญที่แข็งแรงขึ้น บริบูรณ์ขึ้นอีก การอยู่ป่าเป็นวัตร มันไม่มีใครช่วย ผิดวินัยก็ไม่มีใครเห็น จึงต้องทรงวินัยจริง ๆ อยู่ป่าเป็นวัตรนี่บ้างก็แปลว่า *ไปอยู่ประจำในป่า* วัตระหรือวัตตะ ไม่ได้แปลว่า *ประจำ* แต่แปลว่า *ประพฤติ* แปลว่า *ปฏิบัติ ทำหน้าที่* ก็เพียงไปปฏิบัติอยู่ป่าบ้างตามครั้งคราที่ควร เพราะผู้ที่เกี่ยวข้องคลุกคลีก็ต้องหัดไม่เกี่ยวข้องไม่คลุกคลีบ้าง เมื่อไม่คลุกคลีแล้ว ก็ต้องมาเกี่ยวข้องคลุกคลีอีก สุดท้ายจบแล้ว ก็ต้องมาเกี่ยวข้องคลุกคลีนั่นแหละ สูงสุดก็ต้องถึงขั้นคืนสู่สามัญปกติได้ มนุษย์นั้นเป็นสัตว์โขลง สัตว์สังคม ก็ต้องอยู่กันเป็นหมู่กลุ่มตามธรรมชาติของมนุษย์ มนุษย์ไม่ใช่สัตว์เดี่ยวแน่ ๆ

เมื่อเราบำเพ็ญอยู่กับบริษัท จนกระทั่งมีสัมมาสมาธิดีแล้ว ก็ออกป่าได้เห็นไหมมันสัมพันธ์กันไปหมด ธรรมะนี่ต้องฟังให้ดี ๆ ถ้าปฏิบัติไม่ลุ่มลึก

ไม่เป็นลำดับ ปฏิบัติไม่มีลำดับให้เหมือนความลาดลุ่มของฝั่งทะเลแต่ปฏิบัติแบบโกรกชัน อีกโหลกโขลกเขลก เป็นหลุม เป็นเนิน ตะปุ่มตะป่ำ ไม่ได้เรื่องแน่ แม้จะลาดลง หรือขึ้นสู่สูง ก็ต้องราบเรียบ และเป็นลำดับ ไม่รู้ชัดว่าขึ้นบันไดหน้าบันไดหลัง เดินก้าวบันไดที่ ๕ ก่อน ค่อยกลับมาก้าวไปบันไดที่ ๒ จากบันไดที่ ๒ ก้าวไปบันไดที่ ๘ แล้วก้าวมาบันไดที่ ๓ อย่างนี้ก็ตายกันพอดี แบบนั้นไม่ได้ มันต้องมีจังหวะขั้นตอนไล่เรียง แม้จะมีปฏิสัมพัทธ์ สลับไปสลับมาก็ต้องมีสัดส่วนที่เป็นระบบขึ้นไปตามลำดับ

ผู้ปฏิบัติหลายคนก็ไม่ต้องออกป่า ไม่ต้องประพฤติในป่าเลย ไม่ต้องมีวัตรของการออกป่า อยู่ในที่สงบที่พอหาได้ เช่น ที่แจ้ง-ลอมฟาง ที่แจ้งที่ไหนก็ได้ ในห้องน้อย ๆ ที่สงบพอสมควร ลอมฟาง หรือที่สงัดหน่อยออกจากผู้คนที่เกี่ยวข้องวุ่นวายมากหน่อย ไปหาที่สงัดลองดู บำเพ็ญเดี่ยว ๆ ดูซิว่า เราไม่ต้องเกี่ยวข้องอะไร มันจะมีปลิโพธะไหม จะมีการโหยหาอาวรณ์ไหม ถึงแม้ว่าในลักษณะการอยู่ป่าพระพุทธเจ้าก็ไม่ให้อยู่ห่างผู้คนมาก ให้อยู่ในที่พอสมควร ให้อยู่ในระยะรัศมีหนึ่งที่จะไปบิณฑบาตได้ ให้ผู้คนที่สนใจเข้าใจเกี่ยวข้อง คบหา ศึกษากันไม่ขาด แม้จะไปออกป่าก็ตาม นี่ก็แสดงชัดว่า ศาสนาพุทธเป็นศาสนาสังคม การบิณฑบาตอย่างเดียวนี่ก็แสดงอยู่โต้ง ๆ แล้วว่า ต้องเกี่ยวข้องอยู่กับหมู่ชน

การที่พระพุทธเจ้าตรัสว่า คุณมีสมาธิเสียก่อน คุณจึงจะออกป่าได้ เพราะการออกป่านั้นเป็นการทดสอบที่ดีว่า คุณจะอยู่ได้ไหม มันจะโหยหาอาวรณ์เพราะขาดแสง สี เสียงที่เราชอบเราคุ้นเคย ลองฝึกอยู่อย่างสงัดไม่มีเสียงอย่างนั้นอย่างนี้ มันเงียบ มันจะว้าเหว่ จะวุ่นวาย จะโหยหาอาวรณ์ จะอยู่ไหวไหม กลัวไหม สะทกสะท้านไหม กลัวความเงียบ กลัวความมืด กลัวความเปลี่ยว อยู่เดี่ยว ๆ ไม่เกี่ยวข้องอะไรกับใครเท่าไหร่นี่อยู่ได้ไหว ไหม หรือที่สำคัญแท้ก็คือ ***จะติดความสงบไหม*** คนที่ละวางโลกีย์ได้จริง ก็จะ**ยินดีในความสงบ** หรือ**ยินดีในเสนาสนะป่า**จริง ๆ นี่คือ

สัจจะ ดังนั้น ไปอยู่ป่าก็คือ ***ต้องล้างการติดป่า*** ถ้าออกไปป่าแล้วก็เกิดติดป่า อยู่ป่าดีกว่า ติดความสงบเลย นั่นคือ ผู้ไม่ใช่อรหันต์จริง เกิดชิงชังเมือง กลับเข้าสู่เมือง ไม่ได้ ถ้าอย่างนี้ ก็คือยังมีกิเลสอยู่ ยังมีภพมีชาติ หรือยังเหลืออัตตา ไม่สิ้นภพจบชาติ ไม่หมดตัวตน ยังมีการเสพ ยังมีการติด คนที่ติดป่าอยู่ ยังเป็นอรหันต์ไม่ได้แน่

นี่คือนัยละเอียดที่อาตมายืนยัน อยู่ป่าหรืออยู่ในเสนาสนะอันสงัด อยู่ในที่แจ้ง อยู่ข้างลอมฟาง อยู่หลังบ้าน อยู่ที่ไหนที่ไม่ต้องเกี่ยวข้องกับผู้คน กั้นเขตเอาแค่นั้น ก็ยังได้เลย จะไปป่าจริง ๆดูก็ได้ ที่พอสมควร ไม่ใช่ไปป่าลึกจนเป็นไข้ป่าตาย หรือเสือกินตาย ไม่ต้องขนาดนั้น แต่ก็ต้องมีสมาธิก่อน หรือมีมรรคผลในระดับพอสมควรจริง ๆจึงจะควรออกป่า ไม่เช่นนั้นประเดี๋ยวจะจมลงหรือฟุ้งลอยตามที่พระพุทธเจ้าตรัสแน่ จะเห็นว่า ถ้าเข้าใจศาสนาพุทธผิด ก็จะอธิบายธรรมะของพระพุทธเจ้าผิด คำสอนพระพุทธเจ้าไม่ขัดแย้งกันเลย ใช่ไหม เพราะการศึกษาที่ไม่ละเอียด การไม่รู้เรื่องชัดเจนนี่ มันก็มีผลให้เข้าใจผิด ปฏิบัติผิด มันสุดโต่ง แล้วก็จมดิ่งกับอะไรไปได้สารพัดสาระเพ

จาก"อยู่ป่าเป็นวัตร"เราก็ได้ฝึกฝนทั้งด้านสังคม ด้านป่า จิตของเราก็จะบริบูรณ์ขึ้นไปอีก จนถึงขั้น"ได้โดยไม่ยากไม่ลำบากซึ่งฌาน ๔" นี่ก็เป็นขั้นที่ ๙ ของ"ศรัทธา"ที่บริบูรณ์ด้วยองค์ประกอบมาถึง ๙ ขั้น และสุดท้ายเมื่อเพียรปฏิบัติทั้งอนุโลมปฏิโลม ซ้ำไปซ้ำมาหรือเสพคุ้นในการฝึกฝน(อาเสวนา) ทำให้เกิดผลแล้วผลอีก (ภาวนา) ทำให้มาก (พหุลีกัมมัง) จึงจะเป็นศรัทธาบริบูรณ์ถึงขั้นที่ ๑๐ *"กระทำให้แจ้งซึ่งเจโตวิมุติ ปัญญาวิมุติ อันหาอาสวะมิได้"* ก็เป็นอันมี"ศรัทธา"บริบูรณ์สัมบูรณ์

คำว่า ป่า นี้ เป็นคำที่สมัยโน้นพูดกันเป็นสามัญ แต่ทุกวันนี้ ชาวพุทธเข้าใจคำว่า"ป่า"กับความเป็นศาสนาพุทธผิดเพี้ยนไปมาก สมัยเก่าก่อนโน้น แม้แต่วังพระเจ้าแผ่นดิน ก็ไม่ได้ห่างไกลป่าอะไรกันนักเลย เพราะยุคโน้น

แผ่นดินยังเต็มไปด้วยป่ากันทั้งนั้น ขนาดวังในนครราชคฤห์ของพระเจ้าอชาตศัตรู ผู้ครองแคว้นมคธอันใหญ่หลวงแท้ๆ ยังไม่ไกลจากสวนป่ามะม่วง ที่พระพุทธเจ้าประทับอยู่กับสงฆ์ ๑,๒๕๐ รูปเลย

เมื่อหมอชีวก โกมารภัจกราบทูลพระเจ้าอชาตศัตรู ว่า พระพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ สวนป่ามะม่วงขณะนั้น พระเจ้าอชาตศัตรูก็เสด็จออกจากวังไปเฝ้าพระพุทธเจ้า ณ บัดนั้นไม่รอรั้ง ทั้งๆที่ตอนนั้นก็มืดค่ำ เป็นกลางคืนแล้ว พระเจ้าอชาตศัตรูยังเสด็จออกไปเฝ้าพระพุทธเจ้าได้ ซึ่งแสดงว่าไม่ได้ไกลกันแน่ๆ จึงพากันยกทัพโยธาพลาหกไปตอนนั้นทันที ไปทั้งๆที่ค่ำแล้วมืดแล้วนั่นแหละ พอตกลงก็ไปกันเลย ถ้าไกลจะไปกันยังไง มันต้องไม่ไกลแน่ จึงไปกัน สมัยโน้นไม่ได้ไปอย่างสมัยนี้นี่ จะได้นั่งรถยนต์ มีความเร็ว ร้อยกว่ากม.ต่อชม. ไม่ใช่นะ เดินไป และมีขบวนบริวารมหาดเล็กมหาดใหญ่อีกเป็นกองพลไม่ใช่เล็กๆ ช้าง ๕๐๐ เชือก สตรี ๕๐๐ นาง นั่งบนหลังช้างไปด้วย ยกพลเดินทางไปกัน เดินไปยังป่าสวนมะม่วงซึ่งไม่ใช่ป่าใช่เขาลึกไกลอะไรแน่ ถ้าไกลมันก็ต้องใช้เวลานาน มันก็ดึกแย่ หรือสว่างโน่นสิกว่าจะถึง แล้วท่านจะไปกันเหรอ ก็ค่ำแล้วมืดแล้วแท้ๆนะ ที่ก่อนจะไปกัน ก็ยังไปกันได้ มันก็ต้องไม่ได้ไกลอะไรเลยจริงๆ

ป่าสมัยพระพุทธเจ้านั้น จะว่าเป็นป่า ยุคนั้นมันก็ยังเป็นป่ามากมายทั่วไปอยู่แล้ว มันไม่ได้เป็นภูมิทัศน์เหมือนยุคนี้หรอก เดี๋ยวนี้มันจะไม่มีป่ากันแล้ว แต่ยุคโน้นมันเต็มไปด้วยป่า ก็คิดดูจากถิ่นฐานระดับวังของพระเจ้าอชาตศัตรู กับป่าสวนมะม่วงนี่ ก็เดินไปมาหาสู่กันได้ ไม่นานนักอย่างนี้ คิดดูซิ วังกับป่ามันก็ใกล้กันแค่นั้น

ส่วนสถานที่ที่พระพุทธเจ้าไปโปรดปัญจวัคคีย์ ที่เรียกว่า อิสิปตนมฤคทายวัน สวนกวาง สวนมฤค พวกเนื้อ พวกกวาง ก็ไม่ได้ไกลเมืองนะ ใครระลึกออกบ้างว่า เมื่อพระพุทธเจ้าไปโปรดปัญจวัคคีย์แล้ว ท่านก็อยู่ป่าที่นั่นแหละ ทีนี้ก็กล่าวถึงยสมาณพ เดือดร้อน วุ่นวายใจ อยู่ใน

บ้านเรือนอันหรูหราระดับบ้าน ๓ ฤดู เหมือนที่พระพุทธเจ้าเคยมีทีเดียว บ้านเรือนอันหรูหราของเศรษฐีก็ไม่ได้ห่างป่าอิสิปตนมฤคทายวันอะไร จะห่างอะไรนักหนา ก็ยสมาณพฟุ้งซ่านหน่อยเดียว เดินบ่นอู้อี้ๆออกไป ที่นี่วุ่นหนอๆ! ประเดี๋ยวก็ถึงที่พระพุทธเจ้ามาโปรดปัญจวัคคีย์ อยู่ที่ป่าอิสปตนมฤคทายวัน พระพุทธเจ้าเดินจงกรมอยู่ที่นั่นป่าอิสปตนมฤคทายวัน เสร็จแล้วยสมาณพก็ฟุ้งซ่าน ใส่รองเท้าทองเดินไป บ่นอู้อี้ๆ วุ่นวายหนอๆ วุ่นวายจริงหนอๆ เดินไปก็บ่นไป พระพุทธเจ้าเดินจงกรมอยู่ ได้ยินเสียงวุ่นวายหนอ พระองค์ก็บอกว่า มานี่.. ที่นี่ไม่วุ่นวายเลยมาณพ ยสมาณพก็เข้าไปกราบ เคารพพระพุทธเจ้าที่ป่าอิสปตนมฤคทายวัน ป่ามันไกลบ้านกันที่ไหนเล่า ป่าที่ว่านี่ สมัยโน้นป่ามาก พูดคำก็ออกป่า พ้นบ้านก็คือป่า

ยุคนี้ เดี๋ยวนี้สิ แทบจะไม่มีป่าเหลือแล้ว มีแต่บ้านแต่เมือง จะไปป่ากันที ก็ต้องเดินทางออกไปไกลๆ ชาวอโศกเรามาทำป่าให้ได้ขนาดนี้ก็ดีแล้ว แล้วก็พยายามสร้างสรรกันให้อุดมสมบูรณ์ ให้มันสงบสงัด และเย็นใจ อบอุ่นวิญญาณ สร้างสรรสุขสำราญเจริญรุ่งเรืองให้จริงเถอะ

และในความหมายของป่า อาตมาก็พยายามที่จะให้ความหมาย ที่ไม่เลยเถิด ไม่ออกนอกลู่นอกทาง ไม่เช่นนั้นก็จะกลายเป็นที่มันผิดเพี้ยนไปแล้ว อย่างที่อาตมากำลังตำหนิหรือกำลังท้วงอยู่ว่า เถรวาทหรือหินยานที่เขาเข้าใจผิดเลยเถิดไป เช่นคำว่า “สันโดษ”ก็กลายเป็น“โดดเดี่ยว” หนีห่างจากสังคม อย่างนี้เป็นต้น แทนที่จะเป็น“ใจพอ” ก็เข้าใจผิดไปคนละเรื่อง อย่าลืมว่า“โดดเดี่ยว” กับคำว่า “สันโดษ” มันคนละเรื่องกันเชียวนะ หากเข้าใจสันโดษผิดมันก็จะกลายเป็นหลบลี้ หนีหน้าสังคม คนเกลียดคนกลัวสังคม ซึ่งไม่ใช่เลย คน“สันโดษ”แท้จริงนั้นแกล้วกล้าอาจหาญในสังคม “คน“สันโดษ”จะอยู่ท่ามกลางสังคม อย่างมีประโยชน์ช่วยคนที่ยังไม่สันโดษได้อย่างดี ผู้“สันโดษ”คือ ผู้รู้จักพอ คนใจพอ อยู่ท่ามกลาง

สังคมฟุ้งเฟ้อท่านก็เป็น“คนสันโดษ” คือท่านสันโดษ ท่านไม่ฟุ้งเฟ้อ ตามสังคมแล้ว ใจท่านพอแล้ว แม้มีน้อยท่านก็พอ ส่วน“คนโดด ๆ” หรือเดี่ยว ๆนั้น มันคนละเรื่อง คนละคุณภาพกันเลย

สังคมพุทธชื่อว่า“สงฆ์” คือเป็น“หมู่” อย่างที่อาตมาเคยทักว่า ปล่อยให้พระไปอยู่โดดเดี่ยวไม่ได้ พระต้องอยู่กับสังคม ต้องบิณฑบาต เพราะไม่มีเงินซื้อกินแล้ว และสะสมอาหารข้ามวันข้ามคืนก็ไม่ได้ ฉันแล้ว ต้องคว่ำบาตร ทิ้งหมด ไม่สะสมข้าวสารอาหารแห้ง วินัยมีอย่างนี้จริง ๆ ต้องมีชีวิตอยู่ด้วยผู้อื่นคือบิณฑบาตเลี้ยงตน จะต้องเลี้ยงตนด้วยบิณฑบาต จึงห่างจากหมู่บ้าน ห่างจากสังคมคนหรือสังคมของประชาชนไม่ได้ ที่สำคัญ พระทุกรูปต้องมี“สงฆ์”หรือมี“หมู่กลุ่ม”ที่จะดูแลกันตามวินัย หนีสงฆ์ ทิ้งสงฆ์ หรือขาดความเป็นสงฆ์ คือ หมู่กลุ่มที่จะต้องดูแลและคุมอาบัติ ไม่ได้ *มิตรดี สหายดี สังคมสิ่งแวดล้อมดี เป็นทั้งหมดทั้งสิ้นของศาสนา (พรหมจรรย์)* อยู่คนเดียวขาดหมู่ หรือจากหมู่ไปนานเกินไป ไม่ได้

แม้เราจะอินทรีย์พละอ่อน เข้าอยู่กับสังคมประชาชน สังคมของ ฆราวาส สังคมของคนที่มีกิจการงานมากธุระมาก หรือว่าโลกธรรมมาก กามมาก เราจะเข้าคลุกคลีเกี่ยวข้องไม่ค่อยได้ เพราะอินทรีย์พละของเรา อ่อนก็ตาม ภิกษุนั้นจะไปห่างจากสังคมของสงฆ์ก็ไม่ได้ เพราะท่านจะ ต้องเข้าร่วมสังฆกรรม ในสังฆกรรมนั้นจะต้องทำกิจของสงฆ์ อธิกรณ์ เป็นกิจทั่วไปที่สงฆ์จะพึงประชุมกันเสมอ อย่างที่เราได้ประชุมกันบ่อย ๆ ไม่ใช่ว่าอธิกรณ์ คือการตัดสินความเรื่องทะเลาะอย่างเดียว อธิกรณ์ไม่ใช่ มีแต่การตัดสินความเท่านั้น กิจจาธิกรณ์ก็เป็นอธิกรณ์ คือกิจธุระที่สงฆ์ จะพึงทำ อื่น ๆใด ๆซึ่งไม่ใช่การตัดสินคดีก็ตาม พึงทำก็ประชุมกันทำ

ถ้าเรามีจริตที่ชอบปลีกเดี่ยว เราก็ต้องฝึกมาอยู่กับหมู่กลุ่ม มาคลุกคลี ถ้าเรามีจริตคลุกคลีมาก ชอบสังสรรค์ เป็นผู้ที่สันทนาการหน้าแป้น ก็หัด สงบ ๆเสียบ้าง ใบหน้านี่ หัดให้มันขรึม ๆบ้าง ไม่อย่างนั้น แป้นแล้นอยู่

อย่างนั้น วีดว้ายกระตู้วู้ มันมากไปก็หัดสำรวมสงบเงียบๆนิ่งๆให้มากๆ หน่อย คือต้องรู้ตัวเอง แล้วฝึกทำในมุมกลับ ถ้าเราเป็นโลกีย์ลักษณะใดก็แล้วแต่ โต่งไปด้านใด ก็ฝึกในทางตรงข้ามบ้าง ศาสนาพุทธนี่สอนเตือนให้รู้จักทุกลักษณะเลย อย่างนี้เป็นต้น นี่เป็นนัยที่จะบอกให้พวกเราได้เข้าใจศาสนาพุทธเพิ่มเติมขึ้น ถ้าใครฟังดีๆ ก็จะเข้าใจ

๑ ปัญญาแท้ของพุทธนั้นเป็นอย่างไร

แม้แต่สมณะก็ขอให้ตั้งใจฟังด้วย นี่เป็นเรื่องสำคัญสมณะควรรู้ สมณะไม่ขึ้นศาลามีไหมนี่ อาตมาไม่รู้ว่าใครไม่ขึ้นบ้าง นอกจากไม่ขึ้น แล้วก็ไม่เอาถ่าน ไม่ฟังธรรม มันก็เป็นความเสื่อมไปเรื่อยๆ โดยเฉพาะครูบาอาจารย์เทศน์ ก็ยังไม่เอาถ่านนี่ จะไปฟังใครได้ มันก็มีแต่ตัวกู ของกูเท่านั้นแหละ มันก็คืออัตตามานะ ก็ต้องพยายามขวนขวาย ศึกษา ฝึกฝน แล้วก็เรียนรู้นัยละเอียดเพิ่มขึ้น อย่างน้อยเป็นสุตมยปัญญาก็ตาม เอาไปจินตนาการ เอาไปจินตา เอาไปคิด ไปตรวจสอบ ตรึกตรอง ทำความเข้าใจให้ลึกซึ้งต่อ แล้วก็ไม่พอเท่านั้น ต้องเอาไปปฏิบัติให้สอดคล้องเป็นไปได้จริงตามคำสอน เป็นภาวนามยปัญญา ได้บรรลุ รู้แจ้ง เข้าถึงความจริงไปโน่น มันจะเกิดพหูสูต เพราะเราเรียนรู้ ปฏิบัติก็ค่อยๆ รู้ๆๆ

ปัญญา แปลว่า*การรู้ความจริงตามความเป็นจริง* ปัญญาไม่ใช่"ผลของความคิด" ฟังตรงนี้ให้ชัดๆ ปัญญาไม่ใช่*ผลของความคิด* ถ้าเพียงแค่คิดเอา แต่ไม่ปฏิบัติ ก็เป็นแค่ตรรกะ ไม่เป็นปัญญาที่จะพาสู่นิพพานแน่นอน ที่สอนๆกันมา แปลพระไตรปิฎกหรือแปลบาลีมา ก็แปลกันปัญญา แปลว่า *การรู้ความจริงตามความเป็นจริง* คือ *รู้สิ่งที่เป็นจริง ตามที่มันเป็นมันเกิดมีจริงๆ* ก็ต้องทำความเข้าใจให้แม่นๆคมๆลึกๆชัดๆ

ปัญญา ไม่ใช่เพียงแค่*ผลของความคิด*เท่านั้น ไม่ใช่ว่ามาคิดนั่นนี่

สมมุติว่าเรานั่งสมาธิ สะกดจิตเข้าไปปั๊บ เสร็จแล้วก็บอก *ยกจิตขึ้นสู่ไตรลักษณ์* ว่าอย่างนั้นนะ ไม่รู้จะยกยังไง ยกจิตขึ้นสู่ไตรลักษณ์น่ะ อาตมาก็งง ๆเหมือนกัน ก็คือ คิดนั่นแหละ คิดอยู่ในภวังค์ที่เป็นสมาธิ คิดอะไรรู้ไหม คิดถึงความหมายของคำว่า*อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา* เขาใช้สำนวนเสียโก้เลยว่า *"ยกจิตขึ้นสู่ไตรลักษณ์"* คือ เอาเรื่อง***อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา***มาขบคิด คิดไป วิเคราะห์ไป ไตร่ตรองไป ไตร่ตรองอะไรก็ไตร่ตรองทำความเข้าใจลงไป ในความไม่เที่ยงทั้งหลาย ก็ทำให้ยิ่งเข้าใจมากขึ้น ๆ ๆว่า *โอ..มันไม่เที่ยงหนอ* ก็เข้าใจทั้งลึกทั้งหลากหลายในความไม่เที่ยงได้ยิ่ง ๆขึ้น แล้วก็หลงว่า นี่คือได้"ปัญญา"แล้ว รู้สึกซึ้งแล้วล่ะ มันไม่เที่ยง จริง ๆมันก็ไม่เที่ยง คุณยิ่งมีตรรกะมากขึ้นมันก็ยิ่งเข้าใจความไม่เที่ยงได้ซึ้งใจยิ่ง ๆขึ้น *โถ.. ขนาดคน ชื่อเที่ยง ก็ไม่เที่ยงจริง ๆนะ* ใครก็เข้าใจ ใครไม่เข้าใจบ้างว่า ทุกอย่างมันไม่เที่ยง ใครไม่เข้าใจ ยกมือขึ้น อ้อ..ไม่มี ถ้างั้นก็บรรลุแล้วสิ *บรรลุไตรลักษณ์*แล้วสิ นี่คือ **"ผลของความคิด"** ไม่ใช่รู้จักรู้แจ้งเห็นจริง ไม่ใช่"ปัญญา" นั่นมันแค่ความคิด และรู้-เข้าใจในผลของความคิด มันไม่ใช่ปัญญา มันก็แค่***"ความรู้"น่ะ ไม่ใช่เห็น"ของจริง"ตามที่มันเป็นมันเกิด มันปรากฏสภาพให้สัมผัสจริง***

ปัญญาคือ*รู้ความจริงตามความเป็นจริง* ที่สำคัญ..ปัญญาหรือญาณหรืออธิปัญญานี้คือ รู้กิเลส รู้ความหมดกิเลส รู้ว่าอารมณ์ที่ไม่มีกิเลสเป็นวิมุติ มีอารมณ์ว่าง ว่างจากกิเลส อ่านความจริงออก อ๋อ! อาการอย่างนี้ มันเคยมี อาตมาเคยยกตัวอย่างพริก กินพริกนี่มันอร่อย มันเผ็ดนี่มันอร่อยที่ไหนเล่า มันเผ็ด กินพริก มันก็เผ็ด แต่คนไปมี"รสอร่อย"ขึ้นมายึดเอง และหลงเอง หลงอร่อยในรสเผ็ดนั้น โอ้โห..กินแล้วแซบอีหลี เผ็ดแหม..แซบ ซัดต่ออีกนะ แยกให้ดีนะว่า รสพริกนั้นคือ"เผ็ด" รสกิเลสที่คนหลงนั้นคือ "อร่อย" มันคนละรส คนละอันกัน "รสพริก"มีจริงเป็นธรรมชาติสามัญ คนที่ชอบหรือไม่ชอบกินพริกเม็ดนั้น ก็เกิด"รสเผ็ด"

อย่างนั้นเหมือนกันทุกคน ไม่ว่าคนชาติไทย-จีน-ฝรั่ง แต่คนที่มีอุปาทานหลงว่า"อร่อย" มันก็มี"รสอร่อย" คนที่ไม่ชอบไม่มีอุปาทาน ก็จะ"เผ็ด" และแสบ ทุกข์ทรมาน ไม่มี"รสอร่อย" และจะกินยากเพราะมันเผ็ด ผู้ฝึกอ่านความจริง และแยกความจริงของ"รส" ๒ อย่างนี้ออก และเมื่อกินพริกคราใด สัมผัสพริกจริงๆ ก็เรียนรู้และฝึกกำจัด"รสอร่อย" หรือกำจัด"เหตุ"คือตัณหา คืออุปาทานที่คุณหลงยึดติดมันอยู่ ในขณะที่เห็นอาการของมันเกิดในขณะที่มันมีในตนจริง จนสำเร็จ ผู้นั้นก็จะหมด "รสอร่อย" เพราะ"ดับตัณหา"ได้สนิท อุปาทานหายไป "รสอร่อย"ก็จะไม่มี จะเห็น"ความมี*ตัวตน*ของรสอร่อย" และเห็น"ความไม่มี*ตัวตน*ของรสอร่อย" เพราะได้กำจัด"ตัวตนของตัณหา"ดับสนิทได้แล้วจริง

การมี"ญาณ"รู้เห็นสภาพของ"รสอร่อย"นั่นคือ"ตัวตน"ก็ดี เห็น "ตัวตนของตัณหา"ก็ดี เห็น"ความจางคลาย"ของตัณหาก็ดี เห็น "ความดับสนิท"ของตัณหาก็ดี เห็น"ความหมดสิ้นรสอร่อย"ที่เคยอร่อย หรือ"ตัวตนของรสอร่อยไม่มีแล้ว"ก็ดี เหล่านี้คือ"ปัญญา"ที่เรียกว่า "ญาณ"ที่เห็นความจริงต่างๆนั้นตามที่เป็นที่มีสภาวะจริง ซึ่งไม่ใช่ "ความนึกคิด" หรือ"ผลของความคิด"เลย คนละอย่างคนละอัน

อย่างกินพริกอย่างนี้ พระอรหันต์กินพริก มันเผ็ดขนาดไหน ยิ่งพริกขี้หนูสวน โอ้โห เผ็ดน่าดู คุณเผ็ด พระอรหันต์กินก็เผ็ดเหมือนกัน รสพริกนั่นมันไม่ได้หายไปหรอก แต่อัสสาทะรสอร่อยนั้นอรหันต์ไม่มี มันหายไปแล้ว เคยติด เคยอร่อย แต่ของพระอรหันต์ไม่มีแล้ว คุณต้องมีปัญญาหรือญาณเห็นรสนั้นๆ แยกให้ออกนะ รสพริกคือรสธรรมชาติของพริกมันไม่หายไปหรอก แต่รสอร่อยหายไป ไม่ใช่มาดับธรรมชาติ หรือมาดับประสาทที่รับรส ถ้ากินพริก ไม่เผ็ด เพราะประสาทตาย ประสาทเสียนั่นก็เป็นโรคประสาทหรือประสาทเสีย สัมผัสเพี้ยน ก็พริกมันเผ็ด แล้วไม่รู้สึกเผ็ดนี่ ก็เพี้ยนแล้ว อย่างนั้นไม่ใช่พระอรหันต์หรอก พระอรหันต์ไม่ดับ

ธรรมชาติ เย็น ร้อน อ่อน แข็ง รูป รส กลิ่น เสียง สี แสง ก็เห็น สัมผัส แล้วก็รู้ได้เหมือนคนสามัญ แต่คนสามัญเขามี"รสชื่นชอบ"คืออิฏฐารมณ์ หรือ"ไม่ชอบ"คืออนิฏฐารมณ์ ส่วนอรหันต์มี"รสเฉยๆ"คืออุเบกขารมณ์ ไม่มีรสชอบหรือรสไม่ชอบ ไม่มีทั้งอิฏฐารมณ์และไม่มีทั้งอนิฏฐารมณ์ แต่ถ้าจะให้กำหนด"สมมุติ"ตามเขา ก็ใช้ ความจำหรือใช้"สมมุติสัจจะ"ร่วมรู้ ร่วมคิด ร่วมสมมุติกับเขาก็พอได้ แต่ถ้าไม่เคยมีไม่เคยเป็นก็ยากหน่อย

อย่างผู้หญิงนี่ แต่ก่อนเขาบอกว่า โอ้โห แฟชั่นปีนี้ สีแดงสวย คุณเคยกันไหม โอ๊ มันรู้สึกว่าสีแดงนี่สวยจริงๆ แหม เป็นสุข เราได้มาชื่นใจ โอ้โห ได้ใส่สีแดงตามสมัยนิยมอย่างนี้ รู้สึกว่าฟูฟอง โอ๊! ฉันได้ใส่สีทันสมัย สุขเหลือเกิน สวยเหลือเกิน พอเขาบอกว่า เฮ้ย..ปีนี้สีแดงไม่ฮิตนะ ต้องเป็นสีเหลือง เป็นต้น ก็ไปรู้สึกกับสีเหลืองว่าสวย แดงไม่สวยแล้ว สีแดงเชยแล้วนะ ทั้งๆที่มันก็แดงอยู่อย่างเดิมนั่นแหละ แต่ก่อนนี้เคยสวยจะตายเลย เดี๋ยวนี้มันไม่สวยจริงๆนะ อาการในใจ รู้สึกอย่างนั้นจริงๆ ความสวยนั้นหายไป ความสุขเพราะสวยหายไป ทั้งๆที่สีแดงมันก็ไม่ได้เปลี่ยนแปลงอะไร เห็นไหม นี่คือตัวหลอก แฝงอยู่กับธรรมชาติ ธรรมชาติของมันไม่ได้เปลี่ยนแปลง หรือจะเปลี่ยนแปลงไปก็ได้ แต่ไม่ใช่ "ปรมัตถ์"(จิต-เจตสิก ฯ)ที่เราจะไปปฏิบัติกับมัน มันก็"ไม่เที่ยง"ไปตามธรรมชาติของมัน ส่วนกิเลสของเรา"ไม่เที่ยง"แล้ว เราปฏิบัติจนเปลี่ยนแปลงไป คือ จางคลาย หรือดับสนิท นั่นเป็น**"อนิจจัง"**ของกิเลส เป็นปรมัตถสัจจะใครอ่านอาการ ในจิต**"ไม่เที่ยง"** ซึ่งเป็น"อนิจจัง"หรือ "ความไม่เที่ยง"ของกิเลสในจิต และจิตที่หลงเกิด"ความชอบ-ไม่ชอบ"ในจิตได้ นั่นคือ ผู้"*เห็นความจริงตามความเป็นจริง*" การเห็นนั้นคือ"ปัญญา"หรือ"ญาณ" และการเห็น"*ความไม่เที่ยงของกิเลส-ตัณหา-รสอร่อย*"*เปลี่ยนแปลงไปเป็นความจางคลาย หรือดับสนิท* นี่คือ **การเห็น "ไตรลักษณ์"**ที่เป็น***อนิจจัง-ทุกขัง-อนัตตา*** **แบบโลกุตระ หรือมีการรู้จักรู้**

แจ้งรู้จริง"ไตรลักษณ์"อย่างปรมัตถธรรม

ไตรลักษณ์หรือ*ความไม่เที่ยง-เป็นทุกข์-เพราะมันไม่ใช่ตัวตนจริง*ชนิดนี้ เป็นกิเลส-ตัณหา-อุปาทาน ที่คุณไปยึดมันสิ คุณพึ่งมันสิ พึ่งกิเลส "อนิจจัง"น่ะ อย่างแฟชั่นอยู่ในสังคมนี่ ไปพึ่งมันอยู่ในสังคมนั่นแหละ ถูกเขาปั่นหัวหลอกไป ไอ้นี่สวย ไอ้นั่นเริด เอาขี้หมามาทาสีสวย ก็เอาไปชื่นชอบ หลงสุขสวรรค์กันไป เอ้า เสร็จแล้วเอาขี้แมวมาทาสีประโคมกันใหม่ สีขี้หมาไม่เอาแล้ว มาเอาขี้แมว เอาขี้ช้างมาทาสีขายต่อไป เขาปั่นหัวไปนิรันดร์ พวกคุณถูกเขาปั่นหัวมาแล้ว และยิ่งมีความฉลาดที่จะปั่นหัวได้หลากหลายมากมายยิ่งๆขึ้น จนกว่าจะได้เรียนรู้ธรรมโลกุตระฉลาดขึ้น มาตอนนี้เขาปั่นหัวไม่ได้แล้ว ไม่ถูกเขาปั่นหัว เพราะได้บรรลุสัจธรรม และสามารถเห็นกิเลสตัวนี้ ลดละมันได้ ก็ดีแล้ว ทำกิเลสให้จางคลายหรือน้อยลง ๆ มันไม่เที่ยงไม่หนาไม่ใหญ่ขึ้น หรือไม่เท่าเดิม แต่มันไม่เที่ยงแท้ ไม่คงที่เพราะเราทำให้มันลดลงจนดับสนิท นี่คือ **"ความหลุดพ้นจากโลกีย์"**หรือ**"การหลุดพ้นจากสุข-ทุกข์ที่ชาวโลกีย์หลงยึดถือ"**

ตัวกิเลสกับตัวความจริง ต้องแยกให้ชัด อารมณ์กิเลสเป็นอย่างไรแล้วมันหมดอารมณ์กิเลสได้ แต่ความรับรู้ที่รู้ของจริงตามจริงนั้น ไม่ใช่กิเลส และ*"ดับกิเลส"นั้นไม่ใช่"ดับความรับรู้"หรือ"ดับความรู้สึก"* ไม่ใช่นะ อย่าไปหลงผิดว่า พระอรหันต์ไม่เจ็บ ไม่ร้อน เอาไฟเผาพระอรหันต์ก็ไม่ร้อน ไม่รู้สึกเจ็บ ไม่รู้สึกปวด นั้นไม่ถูกต้อง อย่าหลงเข้าใจผิด ไม่ใช่เลยนะ ร้อนก็ร้อนรู้สึกนะ เย็นก็เย็น แข็งก็แข็ง อ่อนก็อ่อน ก็รู้ และรู้สึกตามความจริงนั้น ๆ สีแดง สีเขียว สีอะไรก็รู้ กลิ่นอย่างโน้น กลิ่นอย่างนี้ ก็รู้ รสอย่างนี้ รสอย่างนั้น ก็รู้ แต่ท่าน***ไม่มีอัสสาทะ*** *ไม่มีกิเลส* ***ไม่มีรสอร่อยแบบที่คนโลก ๆเขายังมีกัน*** แต่มีความรู้และรู้รสของธรรมชาติเหมือนคนประสาทยังดีเป็นสามัญตามปกติไม่ได้พิการ นี่ชัดเจน

ยัญพิธีมีผลหรือไม่

ตราบที่อาตมายังอยู่ ก็มีธรรมเป็นหลัก อาตมาก็จะแสดงธรรมเท่าที่ยังมีอยู่ ที่จะต้องพูดอีก ขยายความอีกอย่างนี้แหละ ถ้าฟังดีๆ ก็จะเข้าใจว่า อาตมาพูดสิ่งที่ยังไม่เคยได้พูดเพิ่มขึ้น เช่น คราวนี้ในวันนี้ ได้ฟังเทศน์ที่ละเอียดลึกซึ้งเพิ่มขึ้นจากที่ได้เทศน์มาบ้างแล้ว มีทั้งพื้นฐานเก่าแต่ก็มีขยายความใหม่ที่ละเอียดลออเพิ่มขึ้นอีก มีเวลาก็ค่อยๆขยับขยายกันไปอย่างนี้แหละ หากมีโอกาสอย่างนี้ และอาตมายังอยู่ อาตมาก็เทศน์ต่อไปในอนาคต ไม่มีอาตมาแล้ว สมณะองค์อื่นๆที่เหลืออยู่ แต่ละองค์แต่ละท่าน ก็จะช่วยกัน แม้บางองค์บางท่านในอนาคตวันอโศกรำลึกก็มาไม่ได้ อาจจะต้องติดงานโน้นงานนี้ เพราะต่อไปมันก็ต้องขยายทั้งกลุ่ม ขยายทั้งงาน ถึงวัน ถึงเวลา ก็เลยมาไม่ได้ เพราะฉะนั้นผู้ที่อยู่ที่เหลือก็ช่วยกันประกอบพิธี พิธีนี้จะมีเทศน์ เทศน์ไม่ได้อย่างอาตมา ก็ทำอื่น เป็นยัญพิธีแบบอื่น วิธีอื่น เพื่อที่จะให้ทรงจิตวิญญาณ เพราะยัญพิธี คือองค์ประกอบที่คนเราประกอบขึ้นมา ให้มีกรรมกิริยา มีวัตถุประกอบ เพื่อเหนี่ยวนำจิตวิญญาณให้เกิดความประทับใจ ลึกซึ้งเข้าไปในจิตวิญญาณหรือขัดเกลาจิตวิญญาณให้เจริญไปตามเป้าหมาย เพราะฉะนั้นยัญพิธีใดๆก็ทำขึ้นมาเพื่อที่จะให้พัฒนาทางจิตวิญญาณทั้งนั้น ยกตัวอย่างง่ายๆ เช่นว่าพิธีกรรมมานั่งกราบเท่านั้น ก็เป็นรูปลักษณะ ที่ทำให้เราเกิดการขัดเกลาเกิดการฝึกปรือ เกิดการอบรมตน เขาเคยกราบเหมือนลิงหลอกเจ้า พอมาเห็นพวกเรากราบอย่างนี้หมด คุณมานั่งโด่อยู่นี่ คนที่มันหน้าบางหน่อยนี่ มันไม่กล้านั่งโด่ ใช่ไหม เมื่อเขากราบช้าๆ ต้องช้าๆด้วย ก็มันไม่เคย ไม่รู้ทำไมต้องช้า เอาล่ะเอาแค่แง่..ช้ากับเร็วเท่านั้นแหละนะ มันก็ยังขัดเกลาเขาได้ อย่างน้อยอัตตาเอ็งลดเสียบ้าง เอาตามเขาบ้าง เป็นต้น

ถ้าคนที่อัตตามานะใหญ่ เอ็งทำอะไรวะ ข้าไม่กราบกับเอ็งหรอก ข้า

ก็นั่งโด่อยู่นี่แหละ แข็งกระด้าง อัตตามานะ ตัวกู กูไม่เอากับมึง มึงอยากกราบ บ้าๆบอๆ กูไม่เคยกราบอย่างนี้นี่หว่า เห็นไหม แม้ยัญพิธีแค่ลีลาการกราบ ก็ขัดเกลากันได้ นำพาได้ เราไม่ต้องพูดว่ากราบอย่างนี้นะ เออ..น่าเลื่อมใส ลีลาดูอ่อนช้อยดี ดีกว่าลิงประหลกๆ เราไม่ต้องไปพูดถึงอย่างโน้นก็ได้ แค่พิธีกรรมเขามีอย่างนี้ มันก็นำพาได้ อย่างนี้เป็นต้น

กายกรรม วจีกรรมเป็นองค์ประกอบวัตถุ ที่ผู้ฉลาดจะประกอบเป็น COMPOSITION เป็นองค์ประกอบศิลปะ เพื่อที่จะให้เกิดการขัดเกลา หรือเสริมสร้างรังสรรค์ ที่จะมีผลทั้งแก่ตนและผู้อื่น เป็นสิ่งที่ช่วยอบรมบ่มเพาะหรือหล่อหลอมฟูมฟักให้มี"การเกิดทางจิตวิญญาณ"หรือ"การเกิดแบบโอปปาติกะ"(โอปปาติกโยนิ) กรรมบางอย่างเรียกว่า "แม่"(มาตา) บางอย่างเรียกว่า "พ่อ"(ปิตา) ที่จะมีอำนาจทำให้"สัตตา โอปปาติกา"(สัตว์ที่ผุดเกิดในจิตซึ่งเกิดแบบโอปปาติกโยนิ) ผุดเกิดจริงๆ(พระไตรปิฎก เล่ม ๑๔ ข้อ๒๕๕-๒๕๗)

อย่างที่พูดถึงว่า คนสักคนหนึ่งเข้ามาร่วมในงานเรา มียิฏฐัง มียัญพิธีอย่างนี้ มันช่วยขัดเกลาเขาได้ เขาก็ขัดเกลาเราด้วย เป็นยัญพิธีที่จะทำให้เกิดคุณค่าประโยชน์แก่กันทั้ง ๒ ฝ่าย ดังนี้เป็นต้น ก็ได้จริงเป็นจริง

เมื่อพระพุทธเจ้าไม่อยู่ อาจารย์รุ่นหลังก็สร้างยัญพิธีขึ้นมาเรื่อยๆ จนเป็นวัฒนธรรม มีองค์ประกอบต่างๆ ยุคพระพุทธเจ้าไม่มียัญพิธีอย่างนี้ แต่อาจารย์ผู้ฉลาดในรุ่นหลัง ก็ประกอบยัญพิธีขึ้นมา เพื่อที่จะให้มีผล อย่างที่อาตมากล่าวแล้ว ก็เกิดพิธีกรรมมาเรื่อยๆ ซึ่งมากขึ้นๆจนเฟ้อ ยัญพิธีใดที่เฟ้อแล้ว ไม่เป็นผลแล้ว กลายเป็นเรื่องเสียหายแล้ว ก็เลิกไปเสีย อันใดที่ยังเป็นประโยชน์อยู่ ปรับปรุงมาให้เกิดผล เกิดประโยชน์ได้ดีอยู่ ก็ทำกันไป อาจารย์ที่ฉลาดก็จะใช้ยัญพิธีนี้ให้เป็นผล ไม่มีอะไรแค่มานั่งฟังธรรมก็เป็นพิธีกรรมแล้ว แรกๆใหม่ๆยัญพิธีไม่มีอะไร อาตมาเทศน์ตะพึดเลย เทศน์หรือพูดอธิบายธรรมะอย่างเดียว พวกคุณก็ฟังได้

แต่เดี๋ยวนี้ยัญพิธีมันถูกปรุงถูกสร้าง ไม่ใช่นิดไม่ใช่หน่อยแล้ว มัน

สารพัด เอาอันโน้นอันนี้มาเสริมเติมแต่ง ทั้งรูป-รส-กลิ่น-เสียง-แสง-สี-ลีลา-รูปร่าง-ลวดลาย สร้างเสริมกันจนกระทั่งอภิมหาหรูหราฟู่ฟ่า ยิ่งใหญ่มโหฬาร ประกวดประขันกัน ไม่มีจบหรอก แม้แต่พวกเรา ก็ยังแข่งขันทำอาหารถั่วกันแล้ว อย่างนี้เป็นต้น ซึ่งก็ไม่ใช่เรื่องประหลาดอะไร เรารู้เนื้อหาก็แล้วกัน จะประกวดถั่ว มีรางวัลบ้าง อาตมาบอกให้ให้รางวัลมากเองแหละ เมื่อวานนี้ที่ประชุมกัน คณะกรรมการขี้เหนียว จะขอให้เพิ่มไอ้โน่นไอ้นี่อีกหน่อย เขาก็ไม่ยอมกัน อาตมาก็เลยว่า ขี้เหนียวไปได้ เดี๋ยวเถอะ อาตมาขอให้เป็นรางวัลที่ ๑ สักสี่หมื่นน่ะ มี ๔ ประเภท ประเภทละหมื่นก็ ๔ หมื่น ที่ ๒ อีก ๔ รางวัล รางวัลละ ๕ พัน ก็สองหมื่น ที่ ๓ รางวัลละสามพัน ๔ รางวัลเหมือนกัน ตอนแรกนี่ขี้เหนียว กะจะซื้อแต่หม้อสแตนเลส กับปิ่นโตสแตนเลสมาแจกเท่านั้น อาตมาก็ว่า ปัดโธ่เอ๊ย! เขาซ้อมมา ลงทุนมา ก็ควรจะต้องทำให้ชักจูงกันหน่อย

อาตมาเห็นผลเสียในอนาคตว่า พวกเรานี่กินถั่วไม่เป็น หรือไม่อยากกินถั่ว ก็เห็นใจ เพราะฉะนั้นมาหัดตกแต่ง ใช้ศิลปะมาประกอบ ปรุงรสปรุงรูปขึ้นมาบ้าง กิเลสมันมี มันไม่ชอบ ไม่อร่อยมันก็ไม่กิน เดี๋ยวก็จะตายซะ เพราะไปกินอื่นได้น่ะ อิ่มท้องเหมือนกัน แต่ธาตุมันไม่พอ ธาตุโปรตีนมันไม่ครบ เราจะได้จากอาหารถั่วนี่ เมื่อเราไม่กินเนื้อสัตว์กันจริงๆ ตลอดชีวิต ถ้าแค่วันหนึ่งสองวัน ปีหนึ่งสองปี มันก็ยังไม่ออกฤทธิ์ ยังไม่เป็นไรหรอก ชีวิตร่างกายก็ยังสู้ได้ แต่นานไปนี่คุณมีชีวิต ๒๐ ปี ๓๐ ปี ขึ้นไป สรีระคุณก็เสื่อมหมด ธาตุมันไม่ครบ ขาดธาตุอาหาร เป็นโรคนั่นโรคนี่ไปกันใหญ่ ร่างกายอ่อนแอ มันไม่พอ ต้องสร้างให้เป็นวัฒนธรรม

เพราะฉะนั้นอาหารถั่วจึงเป็นหัวใจ เรากินถั่วแทนเนื้อสัตว์ ถั่วหลายๆ ชนิด วันนั้นหมอบอกอาตมาว่าถั่วแดงหลวงนี่มีแคลเซียม เขาแนะนำอาตมา เพราะอาตมานี่แคลเซียมต่ำไปหน่อย ทำไมอาตมาจึงแคลเซียมต่ำ เพราะแคลเซียมนี่คือพลังงานที่จะดึงไปให้สมองใช้ อาตมาใช้สมองมาก

เลยกินแคลเซียมเยอะ มันก็จะดึงไปจากกระดูกนี่ เอาไปใช้มาก แคลเซียมก็เลยน้อยไปหน่อยหนึ่ง เขาก็แนะนำว่า ถั่วแดงหลวงนี่ แคลเซียมเยอะ

ทีนี้ในถั่วเหลืองนี่ เขาว่ามีโปรตีนมาก มากที่สุดว่าอย่างนั้นนะ เราก็เอาถั่ว จะเป็นถั่วแดง ถั่วเหลือง ถั่วเขียว ถั่วอะไรต่อถั่วอะไร ไม่รู้กี่ถั่วต่อกี่ถั่วนะ ก็เอามาทำกับข้าว เอามาปรุง พอเอาเข้าจริงๆ เมื่อวานนี้ส่งเข้าประกวดตั้ง ๑๐๒ ชนิด อาตมาขอประกาศ ยังไงๆพลังบุญลงทุนแล้ว ได้ลิขสิทธิ์โดยปริยาย ไม่ได้จดกันจริงหรอก ลิขสิทธิ์ตำราอาหารถั่วตั้ง ๑๐๒ ชนิดนี้ ให้พลังบุญจัดการพิมพ์ตำราเล่มนี้ขึ้นมาขาย แล้วก็เอาเงินทุนคืนน่ะ ที่จ่ายเป็นค่ารางวัล รวมแล้วเป็นแสนนะ รางวัลที่ ๑ เป็นเงิน ๔๐,๐๐๐ บาท รางวัลที่ ๒ ก็อีก ๒๐,๐๐๐ บาท รางวัลที่ ๓ อีก ๑๒,๐๐๐ ก็ ๗๒,๐๐๐ แล้ว รางวัลชมชื่นอีก ให้ทุกคน ไม่ให้แต่ละอย่างนะ ให้แค่แต่ละคน เพราะบางคนส่ง ๕ อย่าง บางคนส่งอย่างเดียว ก็ให้ชมชื่น ๕๐๐ เท่ากัน กี่รายไม่รู้ละ ไม่ต่ำกว่า ๕๐ รายละมั้ง ตั้งร้อยกว่าอย่างนี่ บางรายเห็นว่า ส่งมากที่สุดคือน้อมเย็น จากปฐมอโศก ๑๕ อย่าง อื้อหือ! ขยันจริงๆ ล่ารางวัลไปเสียตั้ง ๔ รางวัล โอ้โห! รางวัลที่ ๑ ได้ ๒ รางวัลแน่ะ คนอื่น ที่อื่นใครได้บ้างล่ะ ดินดอกอ้อก็ได้ จากภูผาฟ้าน้ำได้ไป ๑ รางวัล จิราภรณ์ ดีรัตนาก็ได้ สันติอโศกก็ได้ และใครต่อใคร ก็สุขสำราญกันดี

๑ ทำอย่างไรให้เป็นผู้เบิกบาน

เทศน์ไปเทศน์มา ว่าถึงเรื่องหลักวิชา ว่าถึงเรื่องความรู้ ว่าถึงเรื่องพิธีกรรม-ยัญพิธี โอ้โห! เรื่องลึกๆ เราก็เทศน์มาแล้ว บรรยายมาแล้ว พวกเราก็นั่งฟังกันดีนะ ง่วงบ้าง ไม่ง่วงบ้าง ใครบางคนอาจจะนั่งปั้นหน้า แต่ข้างในหลับ เออ..เก่งนะ ดูเหมือนสมาธิดี ที่ไหนได้ ใจไปเที่ยวที่ไหนไม่รู้เลย หลับในน่ะ บางคนฝึกมาดีๆ ทำได้ เก๊กท่าเก่งๆ บางคนก็อาศัย

ยุกยิก ๆเอา บางคนกลายเป็นสมาธิจมอยู่ในภวังค์เฉยๆ แต่ส่วนมากฟังดี

ก็ขอให้พวกเราสังวรกันนะ มากันได้ขนาดนี้ ดีแล้ว ที่ใครเห็นอาตมามีความกระปรี้กระเปร่า นั่นก็เพราะอาตมาเลิก"จม"แล้ว ตื่นแล้ว ตื่นจากโลกที่ใคร ๆเขายัง"จม"กันอยู่ โลกโลกีย์นั้นมันพาคนเศร้าหมองจริง ๆ หลายคนบอกว่า เห็นหน้าอาตมาสดชื่นเบิกบาน หน้าผ่องเผิ่งอะไรนี่ ก็คงจะมีส่วนจริงอยู่บ้าง อาตมาว่าอาตมาไม่ได้หลงติดสิ่งที่เคยติดมาแล้วได้จริง แม้ในสังคมมันยังมีสิ่งนั้น หรือจะมาเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับเราอยู่ก็ตาม

เรื่องของสิ่งที่สัมพันธ์ ที่กระทบ ที่ประจัญผจญนี่ มันมีตามวิบากของทุกคนแน่ นั่นเป็นทุกข์อยู่แล้ว แม้แต่พระพุทธเจ้าท่านยังมีวิบากที่จะต้องมี โอกาสไปสัมผัสสัมพันธ์ ที่เขาจะมาทำแรงทำร้ายกับท่าน สำมะหาอะไรกับเรา คนอย่างเราต้องมีวิบากหนักกว่าแน่ เพราะฉะนั้นอย่าไปทำตนเองให้มันทุกข์ เรื่องวิบากคุณไม่ต้องไปคิดเลยว่า แหม! ทำไมต้องเจออย่างนี้ ทำไมต้องมีเรื่องอย่างนี้ ไม่ต้องพูดหรอก เปลืองน้ำลาย ไม่ต้องบ่น วิบากใครก็วิบากใคร ดีไม่ดี..คุณนั่นแหละไปหาเอง อยู่ไม่สุข วิ่งลนลานไปหาเอง ทั้ง ๆที่จะหลบออกมาก็ได้ ไม่หลบ ดันลนลานเข้าไป กิเลสมันบังคับก็สู้มันบ้างสิ อย่าไปตามใจมัน ระวังอย่าทำทุกข์ทับถมตน ที่ตนเองมีทุกข์อยู่แล้ว ทุกคนยังไม่หมดทุกข์ อุปสรรคที่จะทำให้ทุกข์ก็ยังมี มีสิ่งที่จะมาผจญประจัญเราทั้งนั้น แม้หมดทุกขอาริยสัจแล้ว วิปากทุกข์ คือทุกข์ตามวิบาก ก็ยังตามมาเล่นงานได้เลย ขนาดพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็ยังมี "วิปากทุกข์"ที่ทำให้พระพุทธเจ้าท่านยังมี"กายิกทุกข์"ได้เช่นพระพุทธเจ้าต้องเจ็บพระบาทห้อเลือดเพราะพระเทวทัตกลิ้งหินมาทับ เป็นต้น ต้องเจ็บต้องปวด ต้องทน ต้องต่อสู้ตามภาวะวิบากนั้น ๆที่ยังเหลือ ปานฉะนั้นทีเดียว

ดังนั้น ผู้ฉลาดแล้ว ก่อนอื่นสุขเข้าไว้ก่อน อย่าทำทุกข์ทับถมตน เบิกบานร่าเริงไว้ เบิกบานร่าเริงเอง สุขเอง ไปหาซื้อตามศูนย์การค้ามีขายหรือเปล่า ไอ้สุขร่าเริง เบิกบานเนี่ย ไม่มี เราต้องทำเอง มันไม่เสียหาย

หรอก ที่เราจะทำใจให้เป็นสุขเสมอ ไม่ว่าจะสัมผัสหนัก สัมพันธ์อยู่กับอุปสรรคสาหัสแค่ไหน อย่าไปเข้าใจผิดว่า *ศาสนาพุทธหรือศาสนาที่จะไปนิพพานนั้น จะต้องนิ่ง ๆ ยิ้มก็ไม่ได้ เดี๋ยวจะไม่นิพพาน* อย่าเข้าใจผิด เพียงแต่อย่าให้มันผิดกาลเทศะ อย่าร่าซ่า อย่าไปทำแป้นแล้น คนทั่วไปใคร ๆ เขาถือ เขาติดสมมุติ เราก็ต้องเข้าใจตามสมมุติบ้าง ใจร่าเริงเบิกบาน ไม่ต้องออกทางกายก็ได้ ใจเบิกบาน ทำหน้าร่าเริงเบิกบานสดชื่นน่ะ ทำยังไงไม่รู้ล่ะ อาตมาก็ทำของอาตมา คุณก็ทำของคุณ โดยเฉพาะทำใจเบิกบานร่าเริงสดชื่น ทำหน้าของเราให้เบิกบานร่าเริงสดชื่น ทำดูซิ

คนเขาบอกว่า ชาวอโศกนี่หน้าดูไม่ได้เลย หน้าบูด หน้ามันไม่เบิกบานสดชื่น มันเหี่ยว ๆแห้ง ๆ จืด ๆชืด ๆ มู่ทู่ ๆ ยังไงไม่รู้ มันจริงของเขาล่ะมั้ง เอาใหม่..ชาวอโศก เอาหน้าเบิกบานไป ก็ใจเรานั่นแหละ ทำได้เราก็ไม่ขาดทุน อย่าทำทุกข์ทับถมตน อย่างที่อาตมาบอกแล้ว ทำเบิกบานร่าเริง เราไม่ถึงกับร่าซ่า ไม่ถึงกับแป้นแล้น ไม่ถึงกรี๊ดกร๊าดเกินการอะไรนี่ ร่าซ่าไม่มีอยู่แล้วล่ะพวกเราน่ะ แต่มันมากไป โต่งไปในทางบูดบึ้ง ทางตึง ทางเข้มเกินไป เพราะฉะนั้นตอนนี้เปิดได้แล้ว อย่างน้อยเราก็ได้สบายใจแล้ว เพียงแต่ทำให้ใจเบิกบานร่าเริงให้ได้ก่อน แล้วก็ทำหน้าตาให้เบิกบาน ทำให้ชีวิตร่าเริง เบิกบานมันก็ดีกว่าที่จะไปเคร่งเครียด แม้จะงานหนักใจก็เบิกบานได้ แม้จะโดนด่าก็ทำใจเบิกบานได้ รับรู้และเบิกบาน แยกให้ออกระหว่างสิ่งที่เกิดสัมผัสสัมพันธ์อยู่ในส่วนกาย กับความเบิกบานร่าเริงในใจ บอกแล้วว่า พุทธะแปลว่าเบิกบานร่าเริง พุทธะไม่ได้แปลว่านิ่ง ๆจืด ๆ มะลื่อทื่อเป็นเบื้อ หรือหม่นหมอง พุทธะแปลว่า รู้ ตื่น เบิกบานสดชื่นร่าเริง ก็ทำเอานะ นี่ก็ขอฝากไว้ ขอให้พวกเรา ทำอย่างนี้อย่างหนึ่ง และอีกอย่างหนึ่ง ก็จงขวนขวาย พวกเรามาได้ดีขนาดนี้แล้ว ก็จงรู้ความจริงในความดีที่ได้ พยายามใช้เตวิชโชระลึกเสมอ ทบทวนว่า เราได้ดีมาขนาดนี้ เราได้ดีอะไร แค่ไหน และควรจะดีต่อไปไหม เราก็ควรดีต่อไป

อีก ก็ควรจะต้องพากเพียร ขวนขวายให้ได้ดียิ่งๆขึ้น

เรายิ่งได้ดีแล้ว จะดีต่อไปนี่ มันจะยากขึ้นเรื่อยๆ มันสูงขึ้นนี่จะยากขึ้นเรื่อยๆ ถ้าคุณไม่ขวนขวายต่อ จะไปได้ยังไง ตอนแรกๆใหม่ๆไฟแรงก็ขวนขวาย ก็ได้ง่าย เพราะมันขั้นยังไม่สูง อีกอย่างคนที่มีบารมี มีของเก่าที่เคยสั่งสมมาแต่ชาติก่อนๆแล้ว มันก็ง่ายแน่ แต่พอสูงขึ้น บารมีเก่าก็ยังไม่ได้สั่งสมมา มันก็ยากขึ้นแน่ แล้วไม่ขวนขวาย มันย้อนแย้งไหมล่ะ ที่จริงต้องขวนขวายหนักกว่าอีกใช่ไหม เพราะฉะนั้นต้องเข้าใจลักษณะให้ถูก เรายิ่งปฏิบัติธรรม ยิ่งต้องขวนขวายยิ่งขึ้น ยิ่งสูงขึ้นไป มันยิ่งจะยากยิ่งจะต้องเอาใจใส่ขวนขวายยิ่งขึ้นต่างหาก ไม่ใช่ว่า เออ ได้แล้ว ก็เอาแต่กินบุญเก่า ได้แล้วก็เลยติดแป้น เป็นเทพองค์ใดองค์หนึ่ง ไม่เจริญต่อไปแล้วเป็นเจ้าติดศาล เทพติดศาลนั่นแหละ เป็นเมถุนสังโยคข้อ ๗ ติดอย่างนั้นเลย ไม่ได้นะ ต้องเพิ่มฐานะมีศาลใหม่สูงขึ้นสวยขึ้น

ถ้าพวกเรามีสำนึกตัวนี้ ต่างคนต่างสังวร ต่างคนต่างเพิ่มภูมิอุตสาหะยิ่งขึ้น เราจึงจะสูงขึ้น ละเอียดประณีตยิ่งขึ้น ขอให้เอาไปพากเพียรประพฤติ อย่างนี้ให้สูงขึ้น ในวันอโศกรำลึกนี้

อาตมาเป็นครูนี่ ก็จะต้องพยายามทำให้นักเรียนหรือลูกศิษย์เข้าใจสิ่งที่เราพูด สิ่งที่เราบรรยาย สิ่งที่เราต้องการจะให้รู้แจ้งหยั่งถึงความจริงเหมือนคำตรัสของพระพุทธเจ้าที่ว่า หงายของที่คว่ำ ชักของลึกมาให้ตื้นหรือจุดไฟในที่มืดให้สว่าง ให้เห็นได้ หน้าที่ของครูจะต้องเป็นอย่างนั้นน่ะ

พระก็เหมือนกัน ต้องเอื้อประโยชน์แก่ญาติโยม นำพากันสู่ที่เจริญการเป็นพระปฏิบัติหรือพระกรรมฐาน ไม่ใช่ว่าคือพระที่จะต้องอยู่ป่าทุกวันนี้ดูจะเข้าใจผิดกันไปใหญ่แล้ว คือเชื่อว่าพระกรรมฐานต้องไปอยู่ป่ายิ่งออกไปป่าไปถ้ำไปเขาลึกๆ ยิ่งเป็นพระกรรมฐานชั้นสูง ถ้าไม่เสือกินตายไม่ตกเหวตาย ก็ได้รอดมายืนยันว่า อาตมานี่แหละพระกรรมฐานตัวแท้หลงผิดกันอย่างนี้ ต้องศึกษาให้ดีๆ หลักเกณฑ์ของพระพุทธเจ้านั้น

ไม่ใช่แบบฤาษีที่ทำตามๆกันมาแต่ดั้งเดิม แต่ต้องศึกษาให้ถูกต้องถ่องแท้

เราไม่ต้องไปอยู่ป่า แต่เราก็ทำสถานที่ของเราให้เหมือนป่า อย่างที่สวนอโศก สถานที่แห่งแรกที่มีคนให้อาตมาจัดเป็นอาราม ไม่มีใครไปพลุกพล่านหรอกแต่ว่ามันทำเป็นอารามหรือเป็นชุมชนฝึกฝนความเป็นพุทธไม่สำเร็จ เพราะว่ายังพูดกันไม่รู้เรื่อง เจ้าของที่จะปลูกกุฏิให้อาตมา ก็ปลูกใหญ่โต พูดยังไงก็ยังฟังไม่เข้าใจ อาตมาก็เลยไม่ต่อเรื่อง และอีกอย่างมันก็ยากลำบากในการเดินทาง ต้องนั่งเรือ แล้วเราก็ไม่มีเงินสักบาท นั่งเรือ ก็ต้องคอยชาวเรือก็เก็บเงินเก็บทอง พระลงเรือเขาเก็บหมด อาตมาก็ไม่รู้จะทำยังไง มันไม่สะดวกนานาประการน่ะ คนไปคนมาก็ลำบาก สวนอโศกก็เลย ไม่เกิดเป็นอาราม สุดท้ายเราก็มาเกิดที่แดนอโศก ที่กำแพงแสนน่ะ ที่ทุ่งลูกนก

แดนอโศกก็เป็นสวนครึ้ม ร่ม เป็นสวนมะม่วง สวนมะพร้าว ที่นั่นมีมะม่วงกับมะพร้าวเยอะ มีไม้อื่นก็เล็กน้อย ไม้พืชพันธุ์ที่เขาปลูกกินนั่นแหละ ก็คล้ายๆกับอัมพวัน สวนมะม่วงของวัดอัมพปาลีนี่แหละนะ อัมพปาลีวนารามนี่แหละ คล้ายกันแหละ ก็เป็นสวนครึ้ม ร่มเย็น สงัดพอสมควร เป็นป่า อาตมาว่า อาตมาเข้าใจเรื่องนี้แล้ว แต่ว่าพูดกันยังไม่รู้เรื่อง เพราะแนวโน้มของชาวพุทธหรือนักปฏิบัติธรรมของพุทธก็ตาม แนวโน้มจะเอียงโต่งไปทางป่าที่เลยเถิด ไม่ได้เข้าใจคำว่า ป่า นี่มันอย่างไร แค่ไหน

ดีที่ว่าอาตมาได้พากระทำมา มีหลักฐานยืนยันไว้ว่าที่ไหนๆเราก็บูรณะรักษา ส่งเสริมทำให้เกิดต้นหมากรากไม้ เป็นป่าขึ้นมา จนกระทั่งมาเป็นสันติอโศก มาเป็นศีรษะอโศก ศาลีอโศก แม้แต่ปฐมอโศก ที่ไม่มีต้นไม้ต้นไร่เลย หรือสันติอโศกนี่คล้ายๆกันกับปฐมอโศก แต่ว่าที่นี่มันแคบ มันเล็ก มันน้อย แล้วเราก็ทำจนได้ มาถึงปีนี้ มาถึงวันนี้แล้ว มันก็เห็นกันได้ว่า เป็นรูปอะไร มันเป็นป่าน้อยๆ ปฐมอโศกเดี๋ยวนี้ ก็พอเห็นแล้ว ต้นหมากรากไม้ก็ชักจะหนาตา แต่ก็ยังไม่โตมาก ต้นไม้มันยังไม่โต

เหมือนสันติอโศก สันติอโศกมันระยะเวลายาวนานกว่า ต้นไม้ก็โตพอสมควร สูง ปฐมอโศกมันที่กว้าง แล้วก็ปลูกต้นไม้เห็นได้ชัดตรงที่ว่ามันกว้าง ก็ปลูกขึ้นมาจากลานดินธรรมดาที่เราถมเข้าๆ ๕๐-๖๐ไร่ เราถมดินเป็นพืดไปหมดเลย เอาดินมาลงหนาตั้ง ๕๐-๖๐ซม. ตั้งครึ่งเมตรกว่าแน่ะ ถมดินขึ้นมาทั้ง ๕๐-๖๐ไร่ ต้นไม้เล็กๆน้อยๆ มันไม่เหลือหรอก จะเหลือ ก็ต้นไม้ใหญ่ก็ไม่กี่ต้น นับต้นได้ ไม่ถึง ๑๐ ต้นมั้ง พอได้พื้นดินที่เป็นดินแดนที่เราจะรังสรรค์จัดให้เป็นหมู่บ้าน แล้วเราก็ปลูกต้นไม้ลงไป มาถึงวันนี้ มีต้นไม้ ดูแล้วก็เป็นธรรมชาติป่ากันขึ้นมาไม่ใช่น้อย

มีหลักมีฐานยืนยันได้เลยว่า อาตมาไม่ได้ผิดเพี้ยน ไม่ไกลจากหมู่บ้าน แต่ก่อนนี้สันติอโศกห่างจากหมู่บ้านเป็นกิโลๆ พอที่จะไปบิณฑบาตได้ เดี๋ยวนี้มันเกือบจะอยู่กลางเมืองแล้ว เมืองมันบุกเข้ามาหาป่า วัดหรือว่าพุทธสถานสันติอโศกเลยเป็นวัดเมืองไปแล้ว แล้วก็เจริญไปตามควร จะมีธรรมชาติยิ่งขึ้น แต่ก็จำเป็นที่จะต้องมี สถานที่ที่จะต้องรับประชาชนมากขึ้น เพราะว่าอยู่ใกล้เมือง ประชาชนก็จะมากขึ้น ประชาชนจะมาศึกษามาทำกิจของพุทธศาสนิกชนมากขึ้น ก็จะต้องมีทั้งสถานที่มีทั้งที่ทำงาน สมัยใหม่นี่มีกิจการที่จะต้องเผยแพร่ สื่อสาร อย่างที่เราเป็นกันอยู่นี่ จะต้องมีนานาสารพัดงาน ที่เป็นสัมมาอาชีพ มันก็จะเข้าสู่ความบริบูรณ์ไปเรื่อย

สิ่งเหล่านี้เป็นรายละเอียด ที่อาตมาจะต้องใช้เวลา ที่จะต้องค่อยๆ ขยายความให้พวกเราฟัง หลายอย่างอาตมาก็ได้หลักฐานมาจากหนังสือ **พระกับป่ามีปัญหาอะไร** ของ **พระเทพเวที** (ธันวาคม ๒๕๓๔) อาตมาอ่านดูแล้ว ก็เห็นว่า เราไม่ได้ผิดนอกความหมาย นอกหลักการที่ผู้รู้ท่านว่าไว้ พระเทพเวที(ปัจจุบันคือพระพรหมคุณาภรณ์) ถือว่าเป็นผู้รู้วิชาการ หลักการหรือหลักฐานทางปริยัตินี่ ท่านแม่น เพราะว่าท่านคัดลอกเอามาตรวจเก็บเอามารวบรวมไว้ ท่านมีมาก อาตมาก็ขอบคุณอีกจริงๆ ขอบคุณไม่หายในเรื่องเหล่านี้ อาตมายังใช้อยู่ ตำรับตำราของท่านที่มีอยู่ ที่ท่าน

เรียบเรียง อาตมายังใช้อยู่ตลอดเวลา ก็ขอบพระคุณท่านอยู่อย่างยิ่ง

อาตมาก็เห็นแต่ว่า ท่านทำไมจะต้องมาจัดการอาตมา นี่เท่านั้นแหละ แต่ว่าไม่อยากจะไปลงโทษว่าท่านมิจฉาทิฏฐิในส่วนนั้นส่วนนี้ ทำไมล่ะ ท่านมองไม่ออก ว่าเราเองก็ปรารถนาดีต่อสังคมต่อศาสนา เราเลว เราร้ายปานฉะนั้นจริง ๆหรือ? ทำไมถึงรุนแรง ก็คงไม่มีใครยุใครแยง แต่ทำไมจึงแรงจึงรุนเราขนาดนั้น ถึงขนาดว่า..*เราวิปริตจากธรรมวินัย*ทีเดียว และความผิดเราก็ร้ายถึงขั้น*ทำธรรมวินัยให้วิปริต*อีกด้วย ถึงขนาดนั้น ท่านเขียนออกมาน่ะ ก็เท่ากับไล่เราออกจากพุทธศาสนานี่ แหม..อะไรจะถึงขนาดนั้นน่ะ อาตมาก็ยังไม่ชัดในใจอยู่เรื่องนี้ล่ะยังไม่ทะลุปรุโปร่งที่ว่าจิตวิญญาณหนอ อาตมาก็รักศาสนาถึงขนาดปานฉะนี้ ถ้าอาตมาจะไม่มีความรู้ในเรื่องของพุทธศาสนาบ้างก็ไม่น่าจะเลวร้ายเท่ากับพระที่เลวร้ายกว่าอาตมา ซึ่งมีออกเกลื่อนกล่นท่านก็ไม่ได้ไปตอแยเขาอาตมาว่าอาตมามีความเคร่งครัดเอาจริงกับศาสนามากอยู่นะ ถ้าอาตมาผิดก็น่าจะสอนอาตมา ไม่น่าจะขจัดอาตมา อาตมามั่นใจในความบรรลุธรรม อาตมาถึงเห็นพิษภัยของปริยัติแง่เดียว มีแต่ปริยัติแล้วมองสภาวะมนุษย์ไม่ออก อาตมามองเห็นว่า เอ๊ ทำไมมองสภาวะมนุษย์ไม่ออกนะ เราก็ไม่ได้ปิดบังเสียด้วยซ้ำไป ไม่ได้ปิดบังเลยนะ ท่านก็ยังเห็นเช่นนั้น แต่ที่จริงอาตมารู้อยู่ว่าท่านคือท่าน แต่พูดมาก ก็ไม่ดี

ถึงอย่างนั้นก็ตาม อาตมาก็ขอบคุณพระเทพเวทีมาก พูดก็พูดเถอะนะ แม้ท่านเป็นตัวหัวหอกที่ทำให้อาตมาถูกจับ อาตมาก็ยังขอบคุณ เพราะการถูกจับนี้เป็นเรื่องดีที่มนุษย์เข้าใจได้ยาก ไม่ใช่ท้าทายนะ ไม่ใช่อยากถูกจับอีกนะ พูดไปแล้วเดี๋ยวจะหาว่าท้าทาย แล้วอยากถูกจับอีก ไม่นะ ขอบอกตรง ๆ ด้วยความจริงใจ ไม่ได้อยากถูกจับอีก แต่มันเป็นไปด้วยเหตุปัจจัยที่เป็นของมัน มันเป็นอย่างนี้แหละนะ What ever will be will be มันก็ต้องอย่างนี้ มันจะเป็นอย่างนี้ ก็ต้องเป็น อาตมาก็จำเป็นจะต้องรับ อันนี้เป็นเรื่องที่อาตมาพูดของอาตมาเองนะ พวกคุณฟังรู้เรื่องมั่งไม่รู้เรื่องมั่ง ก็ขออภัย

อาตมาเข้าใจอยู่ในหลาย ๆอย่างว่า จะต้องได้อย่างนี้ ถ้าไม่ได้อย่างนี้ เหตุการณ์ไม่เข้มข้นขนาดนี้ มันไม่เกิดอะไรหลาย ๆอย่าง แต่พอเหตุการณ์เข้มข้นขนาดนี้ มันจะเกิดอะไรขึ้นจริง ๆ พระพุทธเจ้าท่านก็ของท่าน ขนาดอาตมานี่รับรองไม่ถึงขั้นจะต้องถูกเขาเอาเหล้ามอมช้างนาฬาคีรีมาเหยียบ ไม่ถึงขั้นนั้นแน่ ถ้าขืนเหยียบ ตาย ถ้าขืนมีคนไปเอาเหล้ามอมช้างนาฬาคีรี ซึ่งเป็นช้างร้ายกาจ แล้วเอามาให้เหยียบอาตมา อาตมาต้องตายแน่ ๆ สู้ไม่ได้ อาตมาจะต้องไม่เจอขนาดนั้นหรอก เจอได้ ก็ขนาดแค่นี้ นี่ความจริง

ซึ่งมันก็ไม่ใช่จะเป็นผลเสียอย่างเดียว เหตุการณ์ครั้งนี้บางทีกลับเป็นผลดีด้วยซ้ำ มันเป็นการพิสูจน์จิตใจของพวกเรา ความมั่นคงในทางสายนี้ พอเกิดเหตุการณ์ขึ้นแล้ว เรารู้สึกอย่างไร เราเผชิญปัญหาอย่างไร บางคนทนไม่ได้ ก็ต้องออกไป แยกไป คนที่ยังอยู่ได้ ยังสงบได้ ไม่ตอบโต้ รุนแรง มีการปฏิบัติจริงแน่แท้ มันก็แสดงผลของการปฏิบัติธรรม

เพราะเราปฏิบัติธรรมตามหลักมรรคองค์ ๘ เราไม่ได้หนีจากสังคม อาตมาบอกแล้วว่า อาตมาไม่ถอยแม้แต่ก้าวเดียว ไม่ลงใต้ดินแม้แต่ครึ่งเมล็ดงา สันติอโศกก็ตั้งอยู่ใจกลางเมืองหลวงเสียด้วยซ้ำ อยู่ท่ามกลางโลกีย์นี่แหละ แต่เราก็อยู่เหนือโลกียะ แล้วเราก็สร้างธรรมชาติขึ้นมา ปลูกต้นไม้สร้างป่าขึ้นในเมือง

๑ ป่าลักษณะใดเหมาะเป็นที่ปฏิบัติธรรม

ทุกวันนี้ ไม่เห็นความสำคัญของธรรมชาติ ที่เรียกว่าต้นหมากรากไม้ต่าง ๆ ที่จริงคำว่าป่า ในภาษาบาลีจะเรียก วน จะเรียก อรัญ ในความหมายว่า ป่า ที่จริงความหมายในทางธรรมนั้นมีลึกซึ้ง เป็นภาษาอันหนึ่งที่ใช้ใน

สมัยนั้นน่ะ จริง..หมายถึง ป่า แต่ในนัยซ้อนในนัยลึกซึ้งนั้น หมายถึง สิ่งแวดล้อม เป็นสภาพที่อยู่ สภาพที่จะอาศัยขนาดหนึ่ง ในความหมายทาง ศาสนานี่ คำว่า ป่า ก็ดี ที่ใช้ภาษาบาลีว่า วน ก็ตาม อรัญ ก็ตาม ท่านใช้เป็นภาษาธรรมด้วย เพื่อที่จะมุ่งหมายให้รู้ว่าที่อยู่ ที่พึงอยู่ของคน ที่ควรจะเน้นสำหรับผู้ที่ชื่อว่า นักปฏิบัติธรรม หรือผู้ที่จะมีความสุขอย่างสงบ

ผู้ที่จะมีความสุขนี่ จะเป็นฆราวาสก็ตาม จะเป็นพระก็ตาม ที่อยู่จะต้องมี***ป่า*** คำว่า **ป่า** นี้ ไม่ได้หมายถึง*ป่ารก ป่าชัฏ ป่าลึก* ที่มีโรคมาเลเรีย มีเสือ มีกระทิง มีสิงห์ นั่นไม่ใช่เลย ถ้าออกไปป่าอย่างนั้นแล้ว จะเกิดเหตุการณ์ต่าง ๆนานา เหมือนอย่างพระในเมืองไทยนี่ บำเพ็ญในป่าที่เป็นพระป่าจนเลยเถิด แล้วก็ไปเจอเสือสิงห์กระทิงแรด มีนิยาย ต้องไปสู้กับอะไรต่าง ๆนานา ราวกับนักล่องไพรน่ะมีเยอะแยะเลย เขียนเล่าว่าเป็นพระธุดงค์ เป็นพระป่าที่เคร่ง ที่ไปต่อสู้อะไรต่ออะไรมา เป็นพระอาจารย์ในระดับวิปัสสนาจารย์ที่เก่ง ๆ เป็นพระกรรมฐานสุดทรหด พอรุ่นต่อ ๆมา ใช้ชีวิตบุกป่า ไปเจออะไรต่ออะไรต่าง ๆนานา แล้วก็เอามาเล่าสู่ฟัง ผจญกับสิงสาราสัตว์ราวกับพรานตัวเอ้ แต่ก็เป็นอีกแบบหนึ่ง ไม่ใช่ว่าเอาปืนไปล่าเหมือนพรานหรอก เก่งแบบเป็นพระที่ขลังจนเสือกลัวสิงเกรง ผีป่าหนีเปิงไปโน่น ถ้าอย่างนี้มันก็เห็นชัดเจนว่าพระไทยเรานี่ออกนอกทางแล้ว

สมัยพระพุทธเจ้านั้นก็เน้นป่า ใช้คำพูดว่า ป่า เสมอ แต่คำว่า***ป่า***ของพระพุทธเจ้าไม่เคยมีป่าอย่างที่จะออกไปล่องไพร เหมือนพระไทยเราที่เข้าใจว่าพระธุดงค์ออกไปกัน ที่เข้าใจผิดกัน นึกว่าเป็นเรื่องดี เรื่องเก่งทางศาสนา แล้วเอามาเล่า เขียนเล่ากัน เป็นนิทานนิยายกันอยู่เยอะ

ในพระไตรปิฎกทั้งหมด ไม่มีเลยสักเรื่องเดียวแบบนั้น พระไตรปิฎกเน้นเรื่อง***อยู่ป่า*** ในลักษณะที่เป็นที่อยู่ที่จะต้องมีสิ่งแวดล้อม มีต้นไม้พอสมควร มีธรรมชาติแวดล้อม สมัยโบราณไม่ต้องสร้าง ไม่ต้องปลูกเหมือน

อย่างสมัยนี้น่ะ สมัยโบราณยังเยอะ สองพันกว่าปีนี่ ไม่ต้องห่วงล่ะ เยอะ

พระพุทธเจ้าท่านมีอนาคตังสญาณ ท่านก็สามารถที่จะรู้เรื่องอนาคต ประเมินประมาณได้ว่าจะต้องเน้นเรื่องนี้ ไม่เช่นนั้น คนจะไป ***หลงใหลเมือง หลงใหลบ้าน*** กระทั่งไม่เห็นความสำคัญของป่า ท่านถึงเน้นป่านี่เป็นสำคัญ เอาไว้เป็นจุดเน้น เอาไว้ให้ระลึก ให้ใช้***ถ่วงดุลคนหลงโลกซึ่งมันเป็นสามัญ***

ทุกวันนี้ ๒๕๐๐ กว่าปีมาแล้ว โดยความรู้สึกของอาตมาเองนั่นแหละ ว่าเราควรจะต้องเป็นเช่นนั้น **มีป่า มีสิ่งแวดล้อมที่เป็นป่า** มันฝังลึกอยู่ที่จิตใจ มันก็เป็นธรรมดาธรรมชาติ เราจะต้องมีสิ่งแวดล้อม มีต้นหมากรากไม้ มีธรรมชาติ สมัยเป็นฆราวาสอาตมาสร้างบ้าน เป็นบ้านที่ซื้อทางการ มีที่แค่หกสิบกว่าตารางวา มีสถานที่แค่นั้นนะ ซื้อบ้านตัวเองตั้งแต่สมัยยังเป็นฆราวาส ทำงานแล้ว ก็สามารถซื้อที่ ได้แค่นั้น อาตมาสร้างบ้าน ก็พยายามจะให้มีน้ำตก มีสระ มีต้นไม้ ปลูกต้นไม้ขึ้นไปในที่ก็นิดเดียวนั่นแหละ ทำสระน้ำพุ สระน้ำตก สร้างสิ่งแวดล้อมขึ้น ทั้งๆที่ตอนนั้นไม่ได้คิดนึกลึกล้ำในธรรมชาติอะไรหรอก ก็คิดไปในทางโลกๆว่า เออ มีพวกนี้มันสวย มันดี ก็ทำ จนกระทั่งปฏิบัติธรรมแล้วก็มุ่งหาที่มีป่า มีสวนเลย จนกระทั่งไปหมกอยู่ในป่าแสม ที่วัดอโศการามนั่นแหละ ออกจากนั่นมา ไปอยู่ที่ไหนก็ทำสิ่งแวดล้อมให้เป็นป่า ก็ได้พยายามทำมา ตามที่มีหลักฐานมาตลอด จนกระทั่งถึงวันนี้ก็พยายามพาให้ปลูกป่า หรือว่าทำให้มีสิ่งแวดล้อม มีธรรมชาติที่เราได้อาศัย ก็เป็นอย่างนี้แหละ มันก็เป็นไปเอง

แม้แต่ฆราวาสก็เถอะ อาตมาก็ขอย้ำอีกทีว่าแม้แต่ฆราวาส เราก็จะต้องรู้ว่า สิ่งแวดล้อมที่รู้จักธรรมชาติ มีต้นไม้ มีน้ำ มีดิน มีหิน แต่ต้นไม้นี่เป็นหลัก จะต้องมีต้นไม้ที่ให้ความร่มเย็น เพราะว่าต้นไม้นี่ เป็นชีวิต มีชีวะ เป็นชีวะที่จะช่วยรักษาสิ่งแวดล้อมให้แก่เราได้ดีทีเดียว ถ้าเผื่อว่าสังคม หรือมนุษยชาติไม่คำนึงแล้ว มันก็จะทำลายองค์ประกอบของชีวิตซึ่งมีต้นไม้ประกอบอยู่ให้ได้สัดส่วน

ทีนี้คนเรานี่ เมื่อเข้าใจผิดตรงนี้แล้ว ก็จะหาประโยชน์แบบคนเมือง คนกรุง แล้วจะสร้างแต่อาคารบ้านเรือน จนกระทั่งกลายเป็นสภาพอย่างที่เห็น ๆคือเมืองกรุง เสร็จแล้วมันก็แล้งมันก็ร้อน เป็นสิ่งแวดล้อมที่ทำให้คนใจร้อน แล้วมันก็กลายเป็นเรื่องที่ปรุงแต่ง เป็นเรื่องผลาญพร่า เป็นเรื่องทำลาย ที่อาตมาเล่าหรือว่าชี้อธิบายนี่ อาตมาไม่เก่ง พูดไม่ได้ว่ามันมีอะไรบ้าง แต่องค์ประกอบเหล่านั้น สิ่งแวดล้อมเหล่านั้น ที่มันผิดไป เป็นสิ่งที่ทำลาย ที่มีอยู่ในองค์ประกอบของชีวิต เสื่อมทรุดไปหมด มันก็กลายเป็นสิ่งที่ทำให้คนเราเลวร้ายลง ตกต่ำลง ทางด้านจิตวิญญาณก็ตกต่ำ แม้แต่ชีวิตทางด้านสังขาร สุขภาพร่างกายก็ตกต่ำ โทรม เสื่อมได้จริง ๆ โดยเฉพาะจิตวิญญาณนี่ เสื่อมเอามาก ๆเลย พระพุทธเจ้าให้คำนึงถึงสิ่งเหล่านี้

เพราะฉะนั้น ชาวอโศกเรานี่จำไว้ทีเดียว อยู่ที่ไหน ๆก็ให้มีสิ่งแวดล้อมที่เป็นต้นหมากรากไม้ รักต้นไม้ ปลูกต้นไม้ และอื่น ๆที่เป็นองค์ประกอบอาศัยให้เป็นสิ่งแวดล้อม ให้มีสัดส่วนขึ้นมา ไม่ต้องห่วงว่าจะมากไป เพราะถึงอย่างไรก็ไม่เป็นป่ารก เรามีที่ มันก็ไม่มาก ปลูกเข้าไปเถอะ ให้มีมากเท่าที่จะมากได้ พยายามเสริม พยายามเติม ที่สันติอโศกหมู่นี้ไม่ค่อยได้เติม ต้นไม้เท่าไหร่นัก ต้นไม้นับวันตายไปเรื่อย ๆ จริง.. มันมีต้นไม้โตขึ้นแต่ว่า ตายไปก็มี เราจะต้องพยายามเสริมด้วย ปลูกเสริมให้มันไปเรื่อย ๆ ต้นไหนมันโตได้ก็โต ให้มันหมุนเวียนทดแทนกัน อยู่ไปให้ได้ ที่เราอยู่ทุกวันนี้นี่ ปลูกมาเก่า มันก็โต แต่ก็ชักจะตายไปเยอะเหมือนกัน ต้นที่พยายามโตอยู่ก็มี ตายไปก็มี เพราะฉะนั้นเราน่าจะเสริมขึ้นด้วย ต้นโตก็โตไป ต้นที่จะเสริมก็เสริมขึ้นไป

ทีนี้ มีแง่คิดหลาย ๆอย่าง ที่อาตมาจะหยิบมาอธิบายให้เข้าใจ ในสภาพของธรรมะ สภาพของวัฒนธรรม หรือแม้แต่หลักเกณฑ์ต่าง ๆ ที่พระพุทธเจ้าท่านนำพาศาสนาพุทธมานี่ ประเด็นที่อาตมาอยากจะหยิบเอามาพูดประเด็นแรกคือ การใช้ชีวิตอยู่กับ“***ป่า***” เหมือนพระพุทธเจ้า พระองค์

ประสูติ ตรัสรู้ ก็อยู่กับป่า จนกระทั่งปรินิพพานหรือตาย ก็ตายในป่า อยู่ก็เป็นอยู่ในป่า มีป่าเป็นที่อาศัย น่าสังเกตไหมล่ะ ไม่เห็นจะต้องเป็นเรื่องบ้านเรื่องเรือนเลย บ้านเรือนก็อย่างนั้นๆ ไม่ต้องไปผูกไปมัดอะไร

อย่างที่พวกเราพยายามเป็นกันอยู่ จะมีที่พักที่อาศัยเล็กๆน้อยๆ เป็นกุฏิน้อยๆ จะมีอาคาร มีวิหารอะไรบ้าง แม้ไม่มีวิหาร มีกระต๊อบมีอะไรอยู่ พวกนี้นี่ ขอให้พวกเราคำนึงเลยว่า ชีวิตเรานี่ มันไม่มีปัญหาอะไร ถ้าเราไม่พะรุงพะรัง ไม่มีสมบัติมาก ไม่ต้องสะสม กอบโกย หวงแหนก็ไม่ต้องเก็บ ต้องหมก เราก็ไม่จำเป็นจะต้องมีที่อยู่ ที่พักอะไรเป็นส่วนเป็นสัดของเราให้เป็นภาระยุ่งยากอะไรเลย อย่างที่เราเป็นๆกันนี่ มีอะไรนิดๆหน่อยๆ เราก็รื้อ เคลื่อนย้ายไปได้ ไปไหนก็ได้ มีที่พักที่นอนบ้างนอนที่นั่น นอนที่นี่ เราก็นอนได้ เคลื่อนย้ายไปได้สะดวก อิสรเสรี เป็นวัฒนธรรม หรือว่าเป็นชีวิตมนุษย์ ที่สบายมาก เบา ว่าง คล่อง อิสระ ง่าย

พวกเราหลายคน เมื่อมาอยู่วัด ก็พยายามจะมาเป็นคนวัด เป็น***คนอยู่ป่า*** หรือ***อยู่ป่าเป็นวัตร*** เป็นคนอย่างที่พระพุทธเจ้าท่านพาเป็น จะเป็นฆราวาสก็ตาม ยิ่งสมณะพวกเรานี่ สังเกตเถอะ มาเป็นสมณะแล้ว เคลื่อนย้ายง่าย ไม่ต้องไปผูกไปมัด ไปยึดว่า นี่บ้านเราเรือนเรา ที่ของเรา จะเคลื่อนจะย้ายไปพักที่โน่น ใครจะมาแทนที่ ก็แทนไป ไม่มีที่ ก็อยู่โคนไม้รุกขมูลทุกวันนี้ก็ยังอยู่ได้ หรือแม้ว่าเราเอง เราจะอยู่โคนไม้รุกขมูล ยังพอเป็นไปได้ตามนิสัย ๔ ที่พระพุทธเจ้าทรงกำชับ มีนิสัยนี้ได้จริง แม้เป็นผู้หญิง ก็ยังอยู่ป่าตามนัยสำคัญนี้ได้ด้วย โดยไม่ขัดแย้งกับบัญญัติของพระพุทธองค์

พวกเราอยู่กันอย่างมีวัฒนธรรมดี ไม่เหมือนคนข้างนอกเขา สบายผู้หญิง-ผู้ชายจะนอนที่โน่นที่นี่ ที่ไหนก็ยังได้เลย แต่อย่างนั้นก็ตาม เราก็มีขอบเขต มีสัดส่วน ไม่ได้คลุกคลีปนเป เพราะแม้ว่าเราจะบริสุทธิ์ใจอย่างไร คนข้างนอกเขาก็ไม่เข้าใจง่ายๆหรอก ฉะนั้น เราก็ไม่ต้องไปทำให้คนเขาสงสัย อยู่เป็นสัดเป็นส่วนกันก็ดี แบ่งกันบ้าง เขตโน้นผู้หญิง

เขตนี้ผู้ชาย มันก็ดูดี อย่างที่เราพยายามกระทำ แล้วก็ไม่จำเป็นจะต้อง มีโน่นมีนี่ ยึดเป็นแหล่ง เป็นที่ เป็นบ้าน เป็นเรือน เป็นของฉันของกูมากมายนัก มีที่รวมก็อยู่รวม ไม่มีที่รวม อยากจะอยู่เดี่ยว ๆ ก็ลงมาอยู่รุกขมูล โคนไม้ หรือว่าอยู่ที่ปลีกเดี่ยวบ้าง ใครจะหัด จะฝึกเอา ก็ดี

พวกเราก็พยายามฝึกหัดตนเอง ให้ง่าย ให้คล่อง ให้สะดวก ให้ชินกับดิน กับพื้น รุกขมูล ฝึกหัดให้เป็นนิสัย ให้สบาย จนเป็นสัปปายะ อย่างที่มีหลักฐานในพระไตรปิฎกว่า นิสสัย ๔ นี่ ให้อยู่รุกขมูลโคนไม้ เป็นนิสัย คำว่า นิสัย นี่ เป็นความจริงเลยนะ เป็นนิสัย เป็นเรื่องง่าย เป็นเรื่องชีวิต เรามีนิสัยในบิณฑบาตเลี้ยงตน มีนิสัยในการใช้ผ้าเก่า ๆ ผ้าขาด ผ้าปะ ผ้าบังสุกุล ผ้าสีหมอง สีทึม ๆ ไม่ใช่ ผ้าสีสดใสอย่างชาวคฤหัสถ์ ที่หลับที่นอน เราก็อาศัยนอน พื้นเรียบ ๆ พื้นกระดาน ตามรุกขมูลโคนไม้ พื้นดิน พื้นหญ้าหลับนอนได้ ง่าย ๆ แม้จะเป็นหยูกยา เราก็ไม่ต้องติดยึดอะไรมากมายนัก ถึงขนาดเป็นน้ำมูตรน้ำปัสสาวะ เราก็ใช้เป็นยาได้จริง

มันเป็นชีวิตที่ เบา ว่าง ง่าย มักน้อย สันโดษจริง ๆ ตลอดจนตาย ถ้าเรามีชีวิต แล้วเรามีนิสัยอย่างนี้ นี่แหละคือ ลูกพระพุทธเจ้า แต่ละคน ๆ ทำได้จริง ซึ่งเราก็ทำได้มากคน อยู่เป็นกลุ่ม มีพฤติกรรมอย่างนี้กันจริง ๆนะ มันก็เกิดเป็นวัฒนธรรมของสังคม เป็นวัฒนธรรมของคนกลุ่มนี้ อยู่ง่าย ๆอย่างนี้ มีนิสัย ๔ อย่างนี้น่ะ มันก็เกิดจริงเป็นจริง ฆราวาสก็ทำในฐานะฆราวาส สมณะก็ทำในฐานะสมณะ ยิ่งเข้มข้นกว่า ยิ่งเบาว่างกว่า มีบาตรเป็นเครื่องบริหารท้อง มีจีวรเป็นเครื่องบริหารกาย น้อยกว่าฆราวาสอีก หรือฆราวาสจะทำน้อย ให้พอเป็นพอไปได้ในฐานะที่สมเหมาะสมควรก็เอา

เราจะมีรูป มีแบบ มีพฤติกรรม มีองค์ประกอบที่เป็นอย่างนี้ไป มันก็ดูดี แล้วก็พิสูจน์ว่า ชีวิตอย่างนี้เป็นชีวิตที่ดีกว่าอย่างไร เป็นชีวิตที่ไม่เหมือนกับทางโลก ที่เขาพากันเป็น เขาจะสะสม กอบโกย หรูหรา ขยาย

ความใหญ่ ความโต มักมาก มักใหญ่ขึ้นไป ไม่ว่าจะเป็นวัตถุเครื่องใช้ จะเป็นปัจจัย ๔ ก็ตาม เอาปัจจัย ๔ มาเป็นเครื่องอธิบายก็ได้

การเลี้ยงตนด้วยปลีแข้ง คือบิณฑบาตเลี้ยงตนง่าย ๆ มีชีวิตที่อาศัยกันและกัน บิณฑบาตนี่เป็นการพึ่งพาอาศัยกันของคน เป็นเรื่องลึกซึ้งมากเลย ถ้าสมณะหรือภิกษุของพระพุทธเจ้านี่ ยังรักษาการบิณฑบาต ที่มีคุณลักษณะสมบูรณ์ได้นี่ ศาสนายังวิเศษ ศาสนาพุทธยังเป็นที่พึ่งของมนุษยชาติอยู่อีกนาน พยายามเข้าไว้ สมณะของพวกเรานี่สังวรระวัง การประพฤติปฏิบัติให้ได้ผล ตนเองไปบิณฑบาต ก็เป็นการฝึกฝนอบรมตน เป็นการปฏิบัติธรรมอย่างสำคัญจริง ๆ แล้วก็เป็นการไปเผยแพร่ธรรมะด้วย ไปบิณฑบาตทุกวัน ไปเผยแพร่ ไปประสาน ให้มีกลไกของศาสนาอยู่ มีการให้ มีการรับ ไม่ใช่การซื้อขาย แต่เป็นการประพฤติต่อกันด้วยกิริยาประเสริฐ นั่นคือมีวัฒนธรรม"ทายก(ผู้ให้)-ปฏิคาหก(ผู้รับ)" มีการเกื้อกูลกัน มีการอาศัยกันและกันในความเป็นมนุษย์ เป็นวัฒนธรรม เป็นศิลปวิทยาที่เยี่ยมยอดที่สุด ถ้ายิ่งเข้าใจแล้วปฏิบัติได้ ถูกต้อง ถูกตรงอาริยธรรมจริง ๆ ยิ่งเป็นคุณภาพคุณธรรมที่ดีของคน แม้การบิณฑบาตอย่างเดียวก็วิเศษแล้ว

ในความหมายของสมณะ การบิณฑบาตคือการแสดงธรรมและการเลี้ยงตน แต่ในความหมายของสังคมศาสตร์ คือ การพึ่งพากันและกัน ที่ประเสริฐสูงส่งของคนในสังคม เป็นการเจือจานกันด้วยจิตที่เป็นกุศลแท้ คนที่มีชีวิตอยู่อย่างไม่ต้องสะสม ไม่ต้องหมกหมัก ไม่ต้องเก็บกักอะไรเป็นของส่วนตัวแล้ว มีชีวิตเพียงเพื่อทำความดี เป็นคนดี ลดละกิเลส ก็จะมีคนช่วยเหลือเกื้อกูลไว้ ยิ่งเป็นผู้สามารถเป็นที่พึ่งทางใจของคนได้อีก ก็ยิ่งจะต้องบูชากันทีเดียว แค่มีรูปลักษณ์ของความเป็นอนาคาริกชน ไม่มีบ้านช่องเรือนชานเป็นของตัวของตนแล้ว ทรัพย์ศฤงคารก็ไม่สะสมแล้ว แม้ใจยังไม่เป็นอาริยะ แต่เป็นคนดีทำงานให้สังคม ก็สามารถพิสูจน์ความเกื้อกูลได้แล้วในสังคมมนุษย์ เพราะมนุษย์มีภูมิธรรมแม้ในสามัญ

สำนึก มันเป็นระบบเศรษฐศาสตร์ที่สูงสุด ที่เป็นพฤติกรรมอยู่ด้วยการพึ่งพาอาศัยกันและกัน ผู้มักน้อยสันโดษย่อมเป็นที่เคารพน่าเลี้ยงดูอุปถัมภ์

หลักธรรมของพระพุทธเจ้านั้นลึกซึ้งในความเป็นคนในความเป็นสังคมอย่างสุดยอดลึกซึ้ง แม้กระทั่งของตัวของตน ไม่ต้องมีหรอก คนที่ยังใช้สตางค์ ผู้ยังใช้เงินอยู่บ้างก็เล็ก ๆ น้อย ๆ มีก็ใช้ไปบ้าง ไม่มีก็เฉย ๆ ไม่ได้ติดใจอะไร ไม่ได้ห่วงหาอาวรณ์อะไร แต่อยู่รอดอย่างสบาย คนไหนที่มีชีวิตที่ได้พิสูจน์แล้ว มั่นใจได้ มันก็จะเป็นวัฒนธรรมของคนเหล่านี้ คนกลุ่มนี้คนสังคมนี้ ซึ่งเป็นยอดแห่งรัฐศาสตร์-ยอดแห่งเศรษฐศาสตร์ และยอดแห่งสังคมศาสตร์จริง ๆ

แม้แต่นิสัยข้อที่ ๑ ของสมณะ บิณฑบาตเลี้ยงตน ก็สามารถขยายผลไปถึงฆราวาส แม้แต่ฆราวาสก็ปฏิบัติได้ ประพฤติตนอยู่ในกลุ่มหมู่ เป็นอนาคาริกชน ไม่มีบ้านช่องเรือนชานเป็นของตน ไม่สะสมเงินทองเป็นของตน ทำงานฟรีรวมอยู่กับหมู่กลุ่ม มีผลได้เท่าใดก็เข้ากองกลางทั้งหมด ชีวิตเกื้อกูลกัน ดูแลกัน ช่วยกันทำแบ่งกันกินแบ่งกันใช้ แบบสาธารณโภคี

ดูจากสันติอโศก มีผู้มาอาศัยกินอยู่ด้วยกัน ผู้ลาออกจากงานมาแล้วก็มาอยู่แถว ๆ นี้กัน กินข้าวรวมกัน แล้วก็ช่วยกันทำงาน มันเป็นไปได้ในสันติอโศกนี่ เป็นคนเมืองนะ เป็นคนกรุง มีกิจการกิจกรรมแบบคนเมือง เราก็ช่วยกันทำ ช่วยกันสร้าง กินอยู่ด้วยกัน มีอะไรแบ่งกันกินแบ่งกันใช้ เป็นสาธารณโภคี กินใช้เงินกองเดียวกัน เป็นสมบัติส่วนกลาง ใครมีหน้าที่อะไร ใครถนัดอะไร หรือใครจะช่วยงานอะไรได้ ก็ช่วยกันไป วันต่อวัน แต่ละวัน ๆ ให้มันเป็นไปเพื่อสร้างสรร แล้วก็ปฏิบัติเพื่อลดเพื่อละของเราไป เราก็มีชีวิตอยู่สงบระงับ ขยันหมั่นเพียร มีความสามารถ มีบุญ เกิดบุญ เกิด "*กุศลวิบาก*" เป็นทรัพย์ติดตัวไปข้ามชาติทีเดียว ยาวไกลไปจนกว่าจะปรินิพพาน ขณะนี้ก็มีชีวิตอยู่ไป เบิกบาน ร่าเริง มีความสัมพันธ์ มีพี่ มีน้อง ทำกิจการกิจกรรมของเราไป ตามเรื่องตามราว ผู้ที่จะห่างออกไป

บ้างก็มี ก็เป็นองค์ประกอบที่เราเห็นว่า เออ.. ผู้นั้นทำได้แค่นั้น ผู้นี้ทำได้แค่นี้ ก็เป็นจริงตามบารมี มีลดหลั่นกันไป มันก็มีชั้นมีตอนไป

ที่ปฐมอโศก หรือที่ชุมชนต่าง ๆของชาวอโศก มีระบบสาธารณโภคีทั้งนั้น กินใช้ร่วมกัน แม้จะมีครอบครัวพ่อแม่ลูก ก็อยู่รวมกันได้ แล้วก็อยู่กันเป็นสังคมบุญนิยม เป็นกลุ่มเป็นชุมชน ช่วยกันทำ ช่วยกันสร้าง อาศัยอยู่กินเกื้อกูลกันไป แบ่งแจกกันกิน วัฒนธรรมแบบนี้ ที่พวกเราทำ กำลังเป็นรูปเป็นร่าง กำลังแสดงสภาวะนี้ เป็นพระประสงค์ เป็นพระปรีชาญาณพระปัญญาธิคุณของพระพุทธเจ้า ว่าสังคมของมนุษย์ควรจะเป็นอย่างนี้

สถานที่อยู่ ก็ควรจะมีต้นหมากรากไม้ เป็นป่า หรือวนะ หรืออารามเป็นสวน ควรจะเป็นอย่างนี้ ที่ปฐมอโศก ที่สันติอโศก ที่ไหนก็เหมือนกันที่พวกเราพยายามกระทำ จะเป็นบ้านก็พยายามปลูกต้นไม้ให้มากหน่อยอย่าให้บ้านมันมีแต่ปูนซีเมนท์ ต้นไม้แค่ต้นสองต้นเท่านั้นเอง จนกระทั่งปลูกต้นไม้ได้แต่แค่ใส่กระถาง อย่างนี้ไม่เข้าข่าย *"อยู่ป่าเป็นวัตร"* แม้คนในกรุงที่มักจะอ้างว่าที่ดินมีน้อย แต่ถ้ามีภูมิธรรมก็จะรู้จักทำอย่างถูกธรรม

นอกจากอาศัยชีวิต เป็นนิสัยอย่างที่อาตมาพูดไปคร่าว ๆ เพื่อที่จะขยายความให้เห็นว่าชีวิตของคนนี่ ถ้าประกอบไปอย่างที่พระพุทธเจ้าท่านวางแบบแผนรากฐานความเป็นสังคมมนุษย์เอาไว้ ให้พวกเราคำนึงประพฤติชีวิต ถ้าได้องค์ประกอบสิ่งแวดล้อมเหมือนอย่างพระพุทธเจ้าทรงหมายไว้ อย่างนั้นล่ะก็ได้ดีแน่

เราก็จะรู้ว่าชีวิตของเรามันเป็นไปอย่างสงบสุข เป็นไปอย่างมนุษยชาติที่เกี่ยวข้องรวมกันสามัคคีเกื้อกูล เอื้ออาทร ก็เป็นอย่างพวกที่เราเป็นกันได้ ไปเรื่อย ๆนี่ล่ะ เกิดความเป็นกลุ่ม ชุมชนที่น่ารื่นรมย์ มีอะไรพิเศษ ๆน่าทึ่ง

ทุกวันนี้ แม้ว่าพวกเรายังเป็นผู้ไม่เจริญสุดขีด ยังจะเป็นสังคมคนที่มีความสงบระงับตามอาริยคุณยังไม่ถึงขั้นอรหันต์ ไม่ถึงขั้นสูงสุด ถ้าจะเรียก

สังคมของเราว่า สังคมขั้นโสดาบันก็พอเรียกได้ เพราะมีพฤติกรรมของสังคมที่ยืนยันได้ ว่าเป็นสังคมของคนมีศีลจริง เป็นสังคมไร้อบายมุข ไร้ความจัดจ้านในโลกธรรม-โลกกาม-โลกอัตตา ไม่เหมือนโลกีย์ทุนนิยม, บริโภคนิยม,อำนาจนิยม,หรูหรานิยม,วิตถารนิยม ที่ทั้งโลกเขาเป็นกัน แต่สูงกว่านี้เราก็ยังต้องทำต่อไปอีก กาย วาจา ใจ หลายอย่างเรายังต้องปรับต้องปรุงกันอยู่ ค่าเฉลี่ยแล้ว ทุกวันนี้ อาตมาพอใจมากเลยสำหรับพวกเรา พอใจทีเดียว แต่อย่าให้เลวลงกว่านี้นะ พอพูดอย่างนี้ ถูกใจ เออ..ดีเลยหยุดกันแค่นี้ แล้วก็เลยให้มันเลว มันทรุดกว่านี้ ระวัง! ไม่เข้าท่านะนั่นน่ะ ดีกว่านี้มันยังมีอีก บอกแล้วว่ายังเจริญได้อีกมาก แต่ก็พอใจว่าท่ามกลางสังคมสงครามเส็งเคร็งยุคนี้ ที่เขาเป็นกัน อย่างที่เห็นๆกันอยู่แหม..มันไม่หวาดไม่ไหวจริงๆ โหด แย่งชิงหนัก ทะเลาะเบาะแว้งกันเป็นสามัญ กามก็วิตถาร อบายมุขก็จัดจ้าน หาความเกื้อกูลกันแทบเรียกได้ว่าไม่มีเลย แล้วก็มีนิสัยใจคอเห่อเหิม ฟู่ฟ่า หรูหรา ฟุ่มเฟือย ผลาญพร่ากามคุณ ๕ ก็ปรุงกันบ้าเลือด ไม่ได้เสียสละ สร้างไม่สรร กอปรก่ออะไรกันเลอะไปหมด มีแต่การปฏิบัติที่ขูดรีดเอาเปรียบกันอยู่ตลอดกาลนาน

ถ้าเข้าใจที่อาตมาพูดซ้ำมาไม่รู้เท่าไหร่ว่า ระบบทุนนิยมเสรีทุกวันนี้ที่ปฏิบัติกันอยู่อย่างปกติสามัญจัดจ้านนั้น คนทั้งหลายที่ทำงานรับค่าจ้างหรือสร้างอะไรขึ้นมาก็ตาม *วิธีคิดค่าตัวหรือการตีราคามูลค่าที่ขายกันนั้น* **เป็นวิธีคิดที่ทำให้คน"ไร้คุณค่า"** กล่าวคือ ถ้าคิดค่าตัวมา***เต็มค่าของตน*** หรือราคาขายผลผลิตไป***เท่าราคาทุน*** นั่นคือ *เจ๊ากันแล้ว* *ที่ว่าเจ๊าเพราะผู้ทำงานนั้นหรือผู้สร้างผลผลิตนั้น ไม่มี"ค่า"อะไรเลยแล้ว* ***เพราะค่าต่างๆ เราตีมูลค่าครบถ้วน และแลกเอาคืนมาให้ตนครบค่าเต็มราคาแล้ว ค่าตัวของคนก็หมด ค่าของผลผลิตนั้น ก็ไม่เหลืออะไรให้แก่ใครเลย***

แต่จริงๆนั้น วิธีคิดแบบทุนนิยมในการตีราคา"ค่าตัว"ก็ดี "ค่าผลผลิต" ที่ขายก็ดี จะต้องเอาเปรียบมาให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ โดย

คิดบวกให้เกิน"มูลค่า"จริงเข้าไว้มากที่สุดเท่าที่สังคมจะยอมจำนนให้ การตั้งราคาขายหรือคิดราคาค่าตัวของตนจึงพยายามให้เกินทุนไปอีกแล้วก็ ขายหรือแลกเอาคืนมาเกินค่าหรือเกินทุน ฉะนี้เองคือ **"การโกงหรือการเอาเปรียบ" ตามสัจจะ** เป็น***การประพฤติที่โลภเกินค่าจริง***แท้ ๆ เจ้าของแรงงานไม่ว่าแรงงานทางกายหรือแรงงานทางสมอง และเจ้าของผลผลิตที่ขายของนั้นไป เมื่อเอาค่าตัว-เอามูลค่าของที่ขายกลับคืนมาหมดแล้ว ก็เป็นคนไม่มีคุณค่า เพราะไม่เหลือค่าแล้ว ลบค่ากันแล้ว เจ้าของเอามาเกินค่าจริงหรือเกินค่าทุนของมัน นี่คือการเอาเปรียบแท้ ๆชัด ๆของระบบทุนนิยม หลักการคิดแบบทุนนิยมเป็นเช่นนี้ ระบบทุนนิยมจึงเป็นระบบที่ ***ไม่สร้าง"คุณค่า"ให้แก่คนเลย***ในโลก ***วิบากก็เป็นหนี้ไปตามกรรม***

เราจะเป็นคนสร้างคนก่อเก่งกาจหรือมีความรู้เฉลียวฉลาดยิ่งก็แล้วแต่เถอะ มีฝีมือความสามารถมีความรู้ ค่าผลงาน ค่าความรู้ก็ตาม ถ้าแม้นแลกเอาคืนมาหมดแล้ว เอาเกินเอาล้นมามากเท่าไรได้ก็ยิ่งดีใจ คนยังไม่เข้าใจสัจจะนัยนี้กัน พวกเราเข้าใจแล้ว ได้พยายามปฏิบัติ ประพฤติจนกระทั่งมาเป็น***คนที่ไม่ทำอะไรเพื่อที่จะแลกค่า*** **ให้มันลบค่าลบคุณ ลบสิ่งที่เป็นทรัพย์ ลบความเป็นประโยชน์ เป็นความดี เป็นคุณค่า ต่อคนอื่น ต่อสังคม ต่อโลก ต่อมวลมนุษยชาติ** ***เพราะเราไม่แลกเปลี่ยนเอาคืนมาจนเกินค่าตัวอันเหมาะสมที่เป็นสัจจะ-เกินค่าที่เป็นทุนของผลผลิต*** เราได้เสียสละ เป็นผู้สร้างสรรเสียสละที่แท้จริง คนชาวทุนนิยมเขาไม่รู้เรื่อง เขาก็มีชีวิตอย่างนั้น เขาก็อยู่กันหลง ๆไปตามอวิชชาว่าดีว่าสุขไป แต่เขาสร้างหนี้ให้วิบากชีวิตอยู่ตลอดเวลา เขาก็ไม่รู้ตัวกัน

พวกเรามาอยู่อย่างนี้รวมกัน มีสิ่งแวดล้อมง่าย ๆ ตราบใดที่สมณะชาวอโศก นำพากันดำเนินชีวิตไป สมณะก็เลี้ยงตนด้วยบิณฑบาตอย่างถูกธรรมสัมมาทิฏฐิ เลี้ยงตนด้วยปลีแข้ง คือบิณฑบาตเป็น อาศัยรุกขมูลเป็น กุฏิก็หลังเล็กอย่างนี้ ไม่ต้องใหญ่ต้องโต ในอนาคตอาจไม่มีจากมุง

จะมุงกระเบื้อง มุงสังกะสี มุงอะไรที่เรียบง่าย ไม่หรูหราฟู่ฟ่า ไม่ใหญ่ไม่โต แล้วก็ไม่มากไม่มาย ไม่มีกุฏิก็ได้ ไม่มีก็กางกลดนอนตรงนั้นตรงนี้ได้สบาย ตราบใดที่ยังมีอย่างนี้อยู่ ไม่ต้องใช้เงินทอง ไม่ต้องห่วงทรัพย์สินส่วนตัวอะไรเลย แล้วก็ยังสิ่งแวดล้อม ยังป่าที่สงบสงัดให้เป็นไป

ความสงบสงัดที่สงบสงัดสูงสุด ก็ถึงขั้นสงัดทางใจ เป็นอุปธิวิเวก กิเลสหมด เอ้า.. พูดกันถึงวิเวก ๓ นี่ก่อน ขั้นต้นที่สุดก็กายวิเวก ผู้ใดที่คลุกคลีเกี่ยวข้องอยู่กับสิ่งแวดล้อมที่มันจุ้นจ้านวุ่นวาย เช่น คนอยู่ในเมืองแสนจะวุ่นวาย เราก็พรากออกมาอยู่สถานที่สงัดกว่านั้น ที่ที่เราจะพึงอยู่ได้ตามฐานะ ไม่ต้องไปคลุกคลีวุ่นวายเกี่ยวข้องสัมผัสกับสิ่งเหล่านั้นคือห่างพรากจากกันออกไป อย่างนี้จะเรียกว่า กายวิเวก ก็พอได้ เพราะพรากจากสิ่งเกี่ยวข้องที่ทำให้ไม่สงบ เหมือนพรากไม้ที่ชุ่มด้วยยางออกจากน้ำ เพราะขืนอยู่เกี่ยวข้องเราก็สู้อำนาจของมันไม่ไหว ถ้าอ่อนแอจริง

ก็เป็นกายวิเวกที่หมายถึง การออกมาสู่ที่สงัด สิ่งแวดล้อมสงัด ก็ถูกมีองค์ประกอบ องค์ประชุมที่สงัดทางรูปธรรม แต่ที่ถูกกว่านั้นก็คือหมายความว่า "กายกรรม"ของเรา เพลา สงบ หยุดบทบาท ไม่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่มันดึงดูดให้เราต้องเสพต้องบริโภคลงได้ ไม่เที่ยวได้ไปจุ้นจ้านกายกรรมของเราระงับได้ ไม่ต้องไปคลุกคลีเกี่ยวข้อง ไม่ไปเสพ แม้สัมผัสอยู่ก็ไม่เกิดสุขเกิดทุกข์ ไม่ต้องไปมีพฤติกรรมเกี่ยวกับสิ่งที่ต้องกินสูบดื่มเสพ สัมผัส นวดเฟ้น เต้นเร่า มีลีลาอะไรกับมันอยู่อย่างแต่ก่อน ไม่ต้องไปดู-ไปดม-ได้ยิน-ลิ้มชิม-แตะต้อง เที่ยวไปเตร่ เฮฮาอะไรด้วย เพราะรู้แจ้งดีว่ามันไม่ได้ก่อ ไม่ได้สร้างอะไร มีแต่ผลาญพร่า เราก็หยุดเที่ยว หยุดเตร่หยุดพฤติกรรมแบบคนโลกๆ ที่ไม่เป็นประโยชน์ นี่คือ กายวิเวก อันนี้ต้องมีปัญญารู้แจ้งในสัจจะแห่งความเป็นประโยชน์กันจริงๆ เมื่อเข้าใจแล้วก็ต้องให้กายกรรมของเราหยุดเสีย วิเวกลงเสียบ้าง สงบลงเสียบ้างหรือห่างมา ห่างจากการคลุกคลีอย่างนั้น ก็เรียกว่า วิเวกกาย หรือกายวิเวก

ออกมาเหมือนกัน กายวิเวกนี่ หมายถึง อย่างนั้นด้วย ออกมา จนกระทั่งเรามาอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่สงบสงัดลงมา ไม่ใช่หมายความว่า ให้วิ่งปรู๊ดเข้าไปอยู่ป่ารกๆ ป่าชัฏ ไม่ใช่อย่างนั้น ลดลงมาประมาณหนึ่ง ที่สมเหมาะสมควร หรือถ้าปฏิบัติวิเวกได้แล้ว ก็คือ"กายกรรม"ของเรามันไม่มีพฤติกรรมที่ชาวโลกีย์เขายังประพฤติกันนั้นได้แล้ว นี่คือ กายวิเวก

หรืออยากจะออกไปอยู่ป่าชัฏ ป่าช้า ทดสอบดูก็ได้ จะได้สัมผัส สิ่งที่ไม่เหมือนที่เราคุ้นเคยมา แต่ก่อนเคยแวดล้อมไปด้วยลีลาของคนเมือง ลีลาของโลกีย์จัดจ้าน ก็ไปพิสูจน์ดูซิว่าเราจะรู้สึกโหยหา จะรู้สึกมีกิเลสเงียบๆนี่ว้าเหว่ไหม? โดดเดี่ยว อ้างว้าง รู้สึกจืดๆ ชืดๆไหม? เราก็ไปพิสูจน์ศึกษา หัดทำใจจริงๆ ล้างที่รู้สึกโหยหา ล้างกิเลสอยากสัมผัสแตะต้องสิ่งที่เราเคยเหล่านั้น เพื่อที่จะทดสอบ เพื่อที่จะเห็นจิตเห็นวิญญาณของเรานี่มีกิเลส ดิ้นรน เต้นเร่า อาวรณ์ ห่วงหา หรือไม่ จะแค่ไหน อย่างไร เกิดรสเกิดชาติต่างๆนานา เราก็จะได้เรียนรู้ แต่ถ้าอยู่ในที่ที่สมควร เสนาสน-สัปปายะ หรือปฏิรูปเทสวาสะในประเทศอันสมควร ในสถานที่อันพอใช้ได้มันก็ดีแล้ว เพราะออกป่าจริงๆนั้น มันต้องมีภูมิ ต้องมีสมาธิก่อน ต้องบรรลุธรรมพอสมควรจึงจะออกป่าประพฤติได้ประโยชน์ ถ้าไม่มีสมาธิไม่มีภูมิธรรมอันสมควร ขืนเข้าป่า ปลีกวิเวก ผู้นั้น***ไม่จมก็ลอย*** ดังที่พระพุทธเจ้าตรัสบอกพระอุบาลีนั้นแน่ๆ

วัดถือว่าเป็นสถานที่ที่เหมาะที่สุด ที่เรียกว่า ป่า อาราม หรืออรัญอันเป็นเสนาสนสัปปายะ ขอให้เป็นวัดที่เป็นวัดจริงเถอะ ไม่ใช่วัดที่เป็นวิกวัดที่เป็นป่าคอนกรีต วัดที่มีแต่สมบัติโลกีย์เหมือนชาวโลกสามัญ

เพราะฉะนั้น ฆราวาสเขามาวัด นั่นแหละเริ่มเข้าสู่ป่าแล้ว คือเสนาสนอันสงัดอย่างพอเหมาะ ถ้าเผื่อว่าคุณเอง ยังจะต้องคลุกคลีเกี่ยวข้องอยู่กับโลกๆเขาน่ะ สิ่งแวดล้อมมันไม่วิเวกหรอก เอ้า มาวัดบ่อยๆ คุณก็ได้มีสิ่งแวดล้อมช่วยให้วิเวก ได้มาโอภาปราศรัย แล้วก็จะได้มาศึกษาเล่า

เรียนปริยัติ ปฏิบัตินำพากัน มีชีวิตพัฒนาต่อไป ก็ได้ทำให้จิตลึกเข้าไปถึงกายวิเวก-จิตวิเวก หรือทำ***กายวิเวกขั้นปรมัตถ์*** หมายความ ว่า ***กายมีพฤติกรรมสัมผัสสัมพันธ์กับสิ่งที่เป็นโลกย์ ๆ แต่จิตใจสงบ ไม่มีกิเลส***

จิตวิเวก ก็ละเอียดขึ้นมา **อุปธิวิเวก**ก็เจาะลงไปถึงกิเลส อุปธิคือกิเลส แปลว่ากิเลส อุปธิวิเวกคือ***กิเลสดับสนิท*** วิเวกก็คือสงบ กิเลสสงบ ทีนี้จิตวิเวก ก็คือ***จิตสงบ*** จิตสงบมีได้ ๒แบบ สงบแบบสมถะ กับสงบแบบวิปัสสนา หรือสงบอย่างโลกียะ กับสงบอย่างโลกุตระ

ที่มิจฉาทิฏฐิกันอยู่มาก ก็คือ พอพูดถึงกายวิเวก เขาก็เข้าใจว่าต้องออกป่า ต้องหนีไปอยู่ในสถานที่เงียบ ๆ เอาตัวออกมาห่าง ออกจากหมู่ แล้วก็มาทำสมาธิ ก็ได้สมาธิแบบฤาษี นั่งสะกดจิตให้สงบ เป็นสมถะอย่างเดียว ทั้ง ๆ ที่พระอภิธรรมในพุทธเถรวาทก็เรียนนะ ทำจิตให้สงบ ให้เป็นสมถะ ไม่ใช่ตัวที่จะถอนอนุสัยอาสวะ สมถะไม่ใช่ตัวที่สุด สมถะแบบนี้มีมาแต่โบราณกาล คำตรัสของพระพุทธเจ้าที่ว่า *"บุคคลผู้มีเจโตสมถะ แต่ไม่มีโลกุตตระ บุคคลผู้มีโลกุตระ แต่ไม่มีเจโตสมถะ"* อย่างนี้ก็คือหลักฐานยืนยันว่า ***เจโตสมถะ***กับ***โลกุตระ***ต่างกันแน่นอน ถ้าใครไม่รู้ว่าแตกต่าง แยกไม่ออกว่าต่างกันอย่างไร ก็ปฏิบัติไม่ถูก

ถ้าไม่รู้ว่า สมถะเกิดจากการกระทำแบบสมาธิฤาษี นี่คือ เจโตสมถะ เป็นฌานในภวังค์ ฌานในภพ ที่เรียนรู้กันมาเก่าแก่ ซึ่งต่างจากฌานลืมตาแบบพุทธ ฌานแบบพุทธนี้ประกอบด้วยปัญญาร่วมรู้ไปกับจิตในฌานตลอดแม้แต่ถึงขั้นนิโรธก็ต้องมีปัญญาสัมผัสรู้แจ้งเห็นจริงในนิโรธนั้น ๆ ฌานแบบพุทธมี..*มุทุภูตะ กัมมนิยะ ฐีตะ อเนญชัปปัตตะ* ถ้าไม่เข้าใจก็ทำวิปัสสนาแท้ ๆ ที่มีผัสสะเป็นปัจจัย ที่เรากำลังสอนกัน แนะนำกัน ฝึกฝนกัน อบรมกัน หัดกันนี่ ไม่ได้ ชาวพุทธที่ยังมิจฉาทิฏฐิ ก็ไม่เข้าใจ

ถ้าจิตวิเวกด้วยสมถะอย่างเดียว มันก็ไม่พอ มันฟื้นได้ มันกลับกำเริบได้(สังกุปปะ) มันไม่ถึงขั้น"อุปธิวิเวก" จิตมันอาจจะเป็น"จิตวิเวก"ได้แค่

นั้น แต่ไม่เที่ยงแท้ ไม่ถาวร จิตวิเวกหรือจิตสงบนั้น ปุถุชนก็มี"จิตสงบ" หรือ"จิตวิเวก"เป็นครั้งคราว ตามธรรมชาติ ส่วนนักปฏิบัติตามกรรมวิธีสมาธิฤาษี ทำเจโตสมถะนั่นแหละ ก็มี"จิตสงบหรือจิตวิเวก"ได้แน่นอน สามารถทำให้สงบได้นาน สงบได้กดข่มไว้จนหลงว่าตนเป็นอรหันต์ก็ได้ แต่"อุปธิไม่ตายสนิท"ถาวร เพราะกิเลสไม่ได้ถูกกำจัดอย่างถูกตัวตน จนดับสิ้นแม้กระทั่งกิเลสาสวะ ดังนั้น "จิตวิเวก"จึงอาจจะวิเวกได้หลายนัย

แต่เจโตสมถะก็มีประโยชน์เกื้อกูล มีอุปการะมากอยู่เหมือนกัน ฝึกฝน ศึกษาไว้..ดี วิปัสสนาเราก็ปฏิบัติด้วย เมื่อมีทั้งเจโตสมถะ ทั้งโลกุตระ เราก็จะมีจิตวิเวกสมบูรณ์ขึ้น เพราะ"อุปธิวิเวก" วิเวกสูงสุดนั้น คือ **"อุปธิวิเวก"** เป็น"วิเวก"ที่กิเลสดับ กิเลสสิ้นสนิทถาวร เป็นความสงบ เพราะไม่มีกิเลส หมดตัวตนของกิเลส หมดแล้วหมดเลย อุปธิวิเวกจึงเป็นวิเวกสูงสุด

๔. การบรรลุธรรม (๒)

๑ ไม่ออกป่าก็บรรลุธรรมได้จริงหรือ

ฆราวาสอยู่ในเมือง อยู่ในบ้านในเรือนของเรา เราก็มาวัดบ่อย ๆ ก็มีกายวิเวก แล้วก็มาปฏิบัติตามที่เรานำพากัน อาตมาก็บอกแล้วว่า มาวัดอาทิตย์หนึ่งครั้งเดียว มันยังน้อยไปนะ มันเลวแล้ว มาวัดอาทิตย์หนึ่งครั้งเดียวก็เลวแล้วนะ พูดเป็นสำนวนเตือนกันมากหน่อย ควรจะมาบ่อยกว่านั้น ใครได้ฟังแล้วเขาก็จะรู้สึกว่า ถ้าเขามีโอกาสเขาก็จะมาบ่อย มาแล้วก็จะได้ฝึกปรือ ได้สัมผัสเรียนรู้ ซึมซาบขึ้นมา เกิดทำเป็น กลับไปที่บ้าน ก็เป็น อุปธิวิเวกได้ กิเลสสงบสูงสุดได้ เมื่อปฏิบัติถูก ปฏิบัติเป็นอุปธิวิเวกสำเร็จ สนิทแล้ว บรรลุธรรมสูงสุด เป็นอรหันต์ ก็เป็นผู้เกื้อกูลโลก(โลกานุกัมปา)ต่อไป ซึ่งเป็นคนที่มีชีวิตอยู่เพื่อผู้อื่นเท่านั้นแท้ ๆ

สมัยพระพุทธเจ้านี่ ฆราวาสมาวัดมาวาก็มีทั้งที่เป็นพระโสดาบัน เป็นพระสกิทาคามี เป็นพระอนาคามี มีตัวอย่างเยอะแยะในพระไตรปิฎก ฆราวาสนี่แหละบรรลุเป็นอาริยบุคคลมากมาย โดยไม่ต้องออกป่าออกเขา ออกถ้ำที่ไหนหรอก บอกแล้วไงว่า วัดก็คือป่า ฆราวาสเหล่านั้นไม่เคยออกป่า ไปธุดงค์แต่อย่างใด ก็บรรลุเป็นพระอาริยะกันจริง ๆเยอะแยะ

ค่านิยมทางศาสนาที่ต่างก็รู้กันเป็นสามัญทั่วไปในยุคนั้น ซึ่งล้วนเป็นศาสนาฤๅษีดาบสอันเป็น"**เทวนิยม**" และมีความเชื่อกันว่า หากจะเนกขัมมะก็ต้องออกไปอยู่ป่าประพฤติธรรมกันในป่า ซึ่งยุคนั้นคนทั่วไปเชื่ออย่างนั้น

และนิยมกันอย่างนั้นจริงๆ แม้แต่พระพุทธเจ้าออกบวชตอนแรกก็ยังหลงผิดตามสังคมยุคนั้น เมื่อพระพุทธเจ้าตรัสรู้ทรงประกาศศาสนาพุทธอันเป็น**"อเทวนิยม"** มีหลักปฏิบัติสำคัญของตนเองโดยเฉพาะไม่เหมือนแบบปฏิบัติของศาสนาอื่นๆใดๆ เฉพาะอย่างยิ่งประกาศเป็น**"อเทวนิยม"** เสียด้วย ซึ่งเป็นนวัตกรรมทางศาสนาที่น่าแปลกประหลาดมหัศจรรย์

พุทธนั้นมีหลักปฏิบัติสำคัญคือ "มรรค อันมีองค์ ๘"หรือ"โพธิปักขิยธรรม ๓๗" เป็นต้น ซึ่งปฏิบัติโดยมี"ปัญญา"เป็นองค์ประกอบอยู่ตลอดในทุกการศึกษา ทุกการอบรมฝึกฝน แต่ที่มหัศจรรย์สุดๆก็คือ ปฏิบัติ***เนกขัมมะ***ได้โดยไม่ต้องออกไปอยู่ป่าตามความเชื่อเก่าๆ เพราะ "มรรค อันมีองค์ ๘"หรือ"โพธิปักขิยธรรม ๓๗"นั้น ปฏิบัติได้ในชีวิตประจำวัน ที่ดำเนินอยู่ตามปกติของคนสามัญ และบรรลุธรรมได้ไม่ว่าจะอยู่ในขณะไหน อิริยาบถใด ทั้งที่อยู่ในขณะมี"ความดำริ-การพูด-การงาน-การทำอาชีพ" ถ้าใครสามารถปฏิบัติให้"สังกัปปะ(ความดำริ) หรือวาจา(การพูด) หรือกัมมันตะ(การงาน) หรืออาชีวะ(การทำอาชีพ)"เกิดคุณภาพถึง"สัมมาญาณ-สัมมาวิมุติ" (ถูกแท้ถูกถ้วนครบอุภโตภาค) ซึ่งมิใช่สามารถบรรลุได้ก็แต่เฉพาะในขณะนั่งหลับตาอยู่ในสมาธิ อย่างที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ในวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๖ นั้นเท่านั้น แต่แปลกเปลี่ยนไปจากค่านิยมแบบฤาษีเดิม นอกจากไม่ใช่ศาสนาที่ถือว่านักปฏิบัติธรรมที่มุ่งนิพพานแท้ จะต้อง***ออกไปอยู่ในป่า***แล้ว ยังสามารถปฏิบัติ***เนกขัมมะบรรลุธรรมได้*** ทั้งๆที่ปฏิบัติกันอยู่ในเมือง และไม่ใช่จะบรรลุได้แต่ในสภาพนั่งหลับตาอยู่ในภวังค์เท่านั้นด้วย

สาธยายกันมาถึงปานนี้ ก็จะเห็นได้ว่า "ศาสนาพุทธ"นี่ มิใช่ศาสนาที่ปลีกแยกแตกหมู่ ปลีกเดี่ยวหนีสังคม แต่เป็นศาสนาที่อยู่ร่วมกับสังคมเป็นคนมีประโยชน์ต่อมนุษย์อื่นๆไม่ใช่กลายเป็นคนไร้ค่า ทิ้งชีวิตเดียวดายอยู่ในป่า แต่จะว่าศาสนาพุทธยินดีในป่าไหม ยินดีแน่ และจะว่าไม่ต้อง

ออกป่าเลยจะสามารถบรรลุธรรมสูงสุดได้ไหม ได้แน่ ถ้าศึกษาไม่ถ่องแท้ ก็เข้าใจยาก

ผู้ไม่เข้าใจถ่องแท้บวกกับค่านิยมเก่าแก่ **โดยเฉพาะศาสนาพุทธที่เป็นเถรวาทนั้นยิ่งได้รับอิทธิพลโน้มไปทาง"อยู่ป่า"ครอบงำหนักหนาสาหัส เพราะคัมภีร์พระไตรปิฎกของเถรวาทนี้บันทึกโดยทีมพระป่าแท้ ๆ คือ พระมหากัสสปะนั่นเองผู้จริตเป็นพระป่าอย่างเต็มรูปแบบ ทำหน้าที่ประธานรวบรวมพระอรหันต์ ๕๐๐ รูป ซึ่งแน่นอนพระอรหันต์ทั้ง ๕๐๐ ก็ต้องเป็นคนที่พระมหากัสสปะเห็นควรเข้ามาเป็นผู้ร่วมบันทึก รวบรวมคำสอนของพระพุทธเจ้าเป็นธรรมดา แม้พระอานนท์ก็เป็นผู้ที่ท่านเลือกแท้ ๆ ดังนั้นถึงจะไม่มีจิตลำเอียง แต่ผู้ที่ได้รับเลือกก็คือ ผู้ที่อยู่ในคณะพระมหากัสสปะเป็นส่วนใหญ่แน่ แม้จะมีพระอานนท์ พระอุบาลี แต่คำสอนของพระพุทธเจ้าก็ถูกเลือกเอามาเพียงส่วนหนึ่งจากคำสอนทั้งหลายทั้งหมดของพระพุทธเจ้า ตามอัธยาศัยของคณะนี้**

เมื่อผู้นำขบวนก็เป็นยอดผู้นิยมป่าสุดขั้วตัวแท้ และท่านผู้นำขบวนก็จัดการด้วยตนเอง เลือกเฟ้นผู้ร่วมคณะรวบรวมคำสอนขึ้นมาเป็นพระไตรปิฎกเถรวาท แล้วท่านผู้นำขบวนก็ร่วมเป็นประธานตลอดงาน พระไตรปิฎกเถรวาท ซึ่งมีเพียง ๔๕ เล่มเท่านั้นนี้ จึงมีเหตุ-นิทาน-สมุทัย-ปัจจัย ประกอบไปด้วยเรื่องราวของป่า สำนวนพระป่า โดยเฉพาะแนวโน้มที่ ยินดีในเสนาสนะป่ามากมายแน่นอน ที่กล่าวนี้มิได้หมายความว่า พระอรหันต์ทั้งหลายที่ร่วมบันทึกพระไตรปิฎกชุดแรกนี้ลำเอียง มิใช่แน่ พระอรหันต์มิได้มีความลำเอียงแล้วจริง ๆ *เพียงแต่พระอรหันต์ที่มีจริตมีวาสนาเป็นพระป่า แม้จะเป็นอรหันต์ท่านก็ต้องประทับใจความเป็นป่า จำได้ในเรื่องที่เกี่ยวกับป่ามากกว่าบ้านมากกว่าเมืองที่ท่านไม่ค่อยได้ไปแน่ ๆ* ใช่ไหม ดังนั้น *สิ่งที่ขึ้นใจ สิ่งที่ท่านคัดเลือกด้วยความยินดีมันก็ต้องเป็นสิ่งที่ท่านประทับใจกว่าแน่นอน* ถูกไหม ผู้ยึดพระไตรปิฎกฉบับเถรวาท ศึกษา

หรือผู้มีแต่พระไตรปิฎกฉบับเถรวาทจึงแน่ยิ่งกว่าแน่เลยว่า จะต้องมีความเห็นเอียงไปข้างว่า จะปฏิบัติธรรมให้ขลังต้อง"ออกไปอยู่ป่า" ความมีมากไปในเรื่องและสำนวนแบบพระป่าจึงเกิดขึ้นด้วยประการฉะนี้

๑ กิจใดบ้างที่สงฆ์พึงปฏิบัติ

ดังนั้น ความเห็นความเชื่อที่จะโน้มไปข้างว่า **การปฏิบัติธรรมแท้ๆ ที่ขลังถึงขั้นจะได้บรรลุมรรคผลของศาสนาพุทธนั้น คือ ปฏิบัติ"มรรคองค์ ๘" อยู่กับบ้านกับสังคมนี่แหละสามารถบรรลุมรรคผลได้จริงๆ** ก็เลยไม่ติดตลาด ดังนั้น "มหาจัตตารีสกสูตร"ที่แจกแจงการปฏิบัติเรื่อง **"สัมมาสมาธิ"** อันไม่ใช่"สมาธิ"สามัญก็ดี "มิจฉาทิฏฐิสูตร-สักกายทิฏฐิสูตร-อัตตานุทิฏฐิสูตร"ก็ดี หรือแม้จะมีในสูตรอื่นๆที่ชี้ชัดถึงการปฏิบัติตามแบบ**"อเทวนิยม"** จึงมีน้อยและถูกมองข้าม ชาวเถรวาทศึกษากันและพากันนำมาปฏิบัติแบบออกป่า นั่งทำ"สมาธิ"หลับตาอย่างโบราณกลับติดตลาดกว่า นำมาศึกษา นำมาปฏิบัติกันแพร่หลาย นี่คือสิ่งที่อาตมาขอเกลี่ย ขอพยายามทำความเข้าใจให้ฟัง อาตมาก็ไม่เก่งกว่านี้ที่จะอธิบาย หรือหาหลักฐานมาอ้างอิงได้มากกว่านี้ เพราะอาตมาด้อยมากในการศึกษาค้นคว้า ก็คงชี้แจงได้เท่านี้

ท่านเจ้าคุณพระเทพเวที(ประยุทธ์ ปยุตฺโต)บอกว่า ชีวิตของพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนานั้น พูดอย่างรวบรัดก็มี ๒ ด้าน

๑. ในฐานะที่เป็นพระภิกษุ ผู้รับผิดชอบต่อชีวิตของตนเอง พระภิกษุว่าโดยหลักการแล้ว ก็มีชีวิตที่เรียบง่าย คล่องตัว มุ่งความเป็นอิสรเสรี ไม่เบียดเบียน ก่อความเดือดร้อนแก่ใครๆ อุทิศชีวิตของตนให้แก่สิกขา คือ การศึกษาหรือการฝึกฝน พัฒนาตนตามหลักแห่งศีล สมาธิ ปัญญา ที่เรียกว่า ไตรสิกขา ตราบใดที่ยังไม่บรรลุธรรมสูงสุด หมดกิเลสเป็น

พระอรหันต์ ก็จะต้องศึกษาหรือฝึกฝนไปเรื่อย ๆ นี่ข้อหนึ่ง ภิกษุจะต้องรับผิดชอบชีวิตตนเอง ไม่ใช่แต่ภิกษุแหละ คุณทุกคนก็ต้องรับผิดชอบตัวเอง

เมื่อเราเป็นพุทธศาสนิกชน เราก็จะต้องศึกษา การศึกษาของเรา คือ การศึกษา ๓ หรือไตรสิกขา อธิศีล อธิจิต อธิปัญญา ต้องให้เกิดจริง ๆ ต้องให้เจริญ เจริญในศีล เจริญในจิต เจริญในปัญญา จนกระทั่งมีญาณ มีวิมุติ เกิดฌาน จะเรียกว่าเกิดญาณก็ได้ ต่อจากมรรคองค์ ๘ ก็เป็นศีล สมาธิ แล้วก็ปัญญา ซึ่งก็คือญาณนั่นเอง สัมมาสมาธิ แล้วก็สัมมาญาณ สัมมาวิมุติ ถ้าจะชี้ให้ครบมากขึ้นโดยแทรกลงไปอีกในสมาธิ ก็คือฌาน ศีล สมาธิ ญาณ วิมุติก็ได้ ก็ต้องมีญาณประกอบจริง ๆ ไม่ว่าจะเป็นฆราวาส ไม่ว่าจะเป็นพระ ก็ต้องศึกษาไตรสิกขานี่ ทั้งภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา

๒. ในฐานะที่สมาชิกของสงฆ์ นอกจากรับผิดชอบตัวเองแล้ว ก็จะต้องรับผิดชอบกิจธุระของสงฆ์ ต้องเคารพสงฆ์ ถือสงฆ์คือส่วนรวมเป็นใหญ่

ท่านพระเทพเวทีท่านละเอียดดีทีเดียว ต้องมีความเคารพสงฆ์และเคารพกิจธุระของสงฆ์ ถือสงฆ์คือส่วนรวมเป็นใหญ่ ไม่ใช่ถือตัวเองเป็นหลัก ทุกวันนี้ถือตัวเองเป็นหลัก ใครก็จะเป็นใหญ่ขึ้นมา ฉันเป็นเต้ยอย่างนั้น ไม่ถูกนะ พระภิกษุจะต้องเอาใจใส่รับผิดชอบในกิจการของส่วนรวม ที่เรียกว่าสังฆกรรม

สังฆกรรม คือ การกระทำของสงฆ์ ที่กระทำร่วมกัน เมื่อมีเรื่องราวหรืองานการของส่วนรวม ก็ต้องมาเข้าร่วมประชุม หมั่นประชุมจริง ๆ สงฆ์ประชุมอะไร ก็มารู้ร่วมกันมาประชุมทำกิจของสงฆ์นี่ กิจของสงฆ์ไม่ใช่มีแต่อธิกรณ์ หรือแม้แต่อธิกรณ์ก็มิใช่มีแค่การประชุมกันทำกิจชำระคดีความกันเท่านั้น ยังมี"กิจจาธิกรณ์"ที่เป็นอธิกรณ์ข้อที่ ๔ ซึ่งหมายถึงกิจธุระต่าง ๆ ที่สงฆ์จะต้องทำ เช่น ประชุมกันทำการอุปสมบทก็สังฆกรรม ประชุมกันทำการยกผ้ากฐินให้แก่ภิกษุรูปใดรูปหนึ่งก็สังฆกรรม เป็นต้น

อธิกรณ์ของสงฆ์มีอยู่ ๔ คือ วิวาทาธิกรณ์ อนุวาทาธิกรณ์ อาปัตตาธิกรณ์ กิจจาธิกรณ์

วิวาทาธิกรณ์ ก็คือ การเถียงกันว่า นี้เป็นวินัย นี้ไม่เป็นวินัย วินัยต้องเป็นอย่างนี้ อย่างนี้ไม่ใช่วินัย เมื่อเถียงกัน ตัดสินกันไม่ได้ ก็จะต้องมาเข้าหมู่สงฆ์ มาตกลงว่า อย่างนี้เป็นวินัย อย่างนี้ถูก อย่างนี้ไม่ใช่วินัย ตัดสินหลักการ ว่าอย่างนั้นเถอะ ตัดสินกฎหมาย เหมือนๆ กับกฤษฎีกาตีความ หรือตุลาการรัฐธรรมนูญตีความอย่างนี้ๆ วินัยถูกต้อง ความหมายอย่างนี้ถูกต้อง กิจอย่างนี้ เรียกว่า วิวาทาธิกรณ์

อันที่ ๒ อนุวาทาธิกรณ์ เถียงกันด้วยความผิด เนื้อเรื่องของความผิด เรื่องราวของความผิด บทบาทของความผิด เป็นอย่างไร เถียงกัน ข้าถูก เอ็งผิด เอ็งถูก ข้าผิด ก็ต้องเอาวินัย เอาหลักเกณฑ์มาตัดสิน นี่เรียกว่า อนุวาทาธิกรณ์ ต้องเข้าหมู่ สังฆกรรมตัดสิน

ทีนี้อาปัตตาธิกรณ์ มีอาบัติแล้ว มาตัดสินอาบัติกัน ใครมีอาบัติอะไร ก็เอามาชี้แจงเรื่องราว เอาทั้งหลักเกณฑ์ ทั้งวินัยมาตัดสินกัน ผู้นี้มีความผิดเรื่องนี้ ไม่ได้เถียงกันหรอก แต่ช่วยกันพิจารณา ผิดยังไง จะลงโทษยังไง ก็ว่ากันไป มาวิจัย มาตัดสิน ทำให้เรียบร้อย อาปัตตาธิกรณ์หมายความว่า พิจารณาอาบัติ ตัดสินอาบัติกัน ก็มาลงสังฆกรรม

อันที่ ๔ กิจจาธิกรณ์ กิจของสงฆ์ อันที่จะเจริญ ที่จริงอธิกรณะนี่หมายความว่า การเจริญ การกระทำให้เจริญยิ่ง กิจใดก็แล้วแต่ เป็นกิจของสงฆ์ ไม่ใช่วิวาทาธิกรณ์ อนุวาทาธิกรณ์ อาปัตตาธิกรณ์ ไม่ใช่เรื่องเหล่านั้นด้วยซ้ำไป สงฆ์ตกลงเรื่องราวอะไรกัน มีกิจอะไรของสงฆ์ ที่จะมาประชุมกัน ช่วยกันคิดช่วยกันทำให้เจริญ เดี๋ยวนี้ไม่พูดถึง พอบอกว่าอธิกรณ์ ก็ไปหมายถึงแต่เรื่องตัดสินความผิด วิวาทาธิกรณ์ก็ดี อนุวาทาธิกรณ์ก็ดี อาปัตตาธิกรณ์ก็ดี ๓ อันนี่ มันเกี่ยวกับการตัดสินความผิด หรือว่าไม่ลงตัวกันด้วยการเถียงเรื่องวินัย เรื่องความผิด หรือว่าการปลงอาบัติ

หรือว่าจะตัดสินเรื่องอาบัติอะไรก็ตาม มันเป็นเรื่องที่ต้องมาว่ากันในเรื่องความผิด ของวินัย ของอาบัติ อธิกรณ์เลยเหมือนกับขึ้นศาล แล้วพาลเข้าใจไปว่าสังฆกรรมก็เป็นเรื่องมีความผิดแล้ว ต้องเกิดอาบัติขึ้นแล้ว ต้องเกิดเรื่องราวทะเลาะเบาะแว้งกันขึ้นแล้ว ต้องมาประชุมตัดสินความ แท้จริงไม่ต้องมีความผิดอะไร ไม่ต้องเป็นเรื่องการประชุมตัดสินความอะไร แม้แค่มีเรื่องราว มีงานการของส่วนรวม มีการตกลง สำหรับหมู่สงฆ์ เช่น กรานกฐิน เป็นต้น ก็ต้องมาเข้าประชุมสงฆ์ทำกิจนั้น ๆ เป็นกิจจาธิกรณ์

สังฆกรรมอีกอย่างหนึ่งคือปาฏิโมกขุทเทส สงฆ์จะต้องสวดปาฏิโมกข์ เดือนละ ๒ ครั้ง ทบทวนพระวินัยกัน ถ้าไปป่าอย่างนั้น ก็ไม่ได้ร่วมฟังสวดปาฏิโมกข์สิ เดือนหนึ่ง ๒ ครั้ง จะต้องมา ไปอยู่ไหน ก็ต้องมาลงปาฏิโมกข์ หาวัดที่ใกล้ หาอุโบสถที่ใกล้ที่สุด มารวมกันกับสงฆ์หมู่ไหนก็แล้วแต่ ที่เป็นสมานสังวาส ก็จะต้องมาลงโบสถ์ เดือนหนึ่ง ๒ ครั้ง เป็นอย่างน้อย

สังฆกรรมนี่เป็นรูปแบบ วิธีการที่ดีของสงฆ์ เป็นการรวมกันอย่างสามัคคีพร้อม สมัยใหม่ทุกวันนี้ เขาก็ประชุมกรรมาธิการมากมาย ประเดี๋ยวก็ประชุมผู้บริหาร บริษัทแต่ละบริษัท ประเดี๋ยวก็ประชุม ๆ รวมหัวกันคิด รวมหัวกันที่จะพยายามพัฒนาสรรสร้างด้วยความรู้ แล้วก็รวบรวมมติ ความคิดสร้างสรรไปใช้ปฏิบัติ มันเป็นวิธีการที่ดี การประชุมจึงสำคัญมาก สังฆกรรมจึงเป็นกิจที่สงฆ์จะพึงทำทั้งปวงสำหรับเรื่องของกลุ่มหมู่บริษัท นั้น ๆ เป็นความสำคัญของหมู่ คำว่า สงฆ์ ก็แปลว่า คณะ แปลว่า หมู่ อยู่แล้ว กรรมก็..กระทำ

ฉะนั้น เมื่อมาเป็นพระแล้ว ก็มีหน้าที่จะต้องร่วมสังฆกรรม ร่วมรับผิดชอบหมู่กลุ่มส่วนที่จะมุ่งไปอยู่ป่าเสพเสนาสนะอันสงัด ถือธุดงควัตรก็เป็นเรื่องของภาคปฏิบัติส่วนตัว จะบอกว่าพระกัสสปะ มีธุดงควัตรถึง ๑๓ ข้อ เป็นเรื่องเคร่งครัด ขจัดกิเลสของตัวเอง ในมุมกลับน่ะ อาตมาอยากจะบอกให้ฟัง จริตอย่างพระกัสสปะนี่ จริตพระป่า หรือจริต

พวกเจโต จริตศรัทธาอย่างพระกัสสปนี่ มันเป็นเรื่องยาก วาสนาเป็นอย่างนั้น คือ สั่งสมแบบฤาษีมามาก เมื่อมีเลือดฤาษีเข้มจัด จะมาละลายให้เป็นเลือดพุทธ ก็จะต้องมีบทขัดเกลาที่หนัก เป็นธุดงควัตร ที่จริงน่ะมันเป็นความซวยของพระมหากัสสปะ ไม่ใช่เรื่องเด่นหรอก ไปสั่งสมนิสัยสั่งสมวิบากที่ติดยึดป่ามามากมายอย่างนั้น ประวัติที่พระพุทธเจ้าเคยกล่าวถึงอดีตชาติของพระกัสสปะแต่ปางก่อน เคยเป็นฤาษี เป็นอะไรต่ออะไรที่เกี่ยวกับป่ามาเก่าแก่ ไม่รู้กี่ชาติต่อกี่ชาติ แล้วก็มาถึงปางนี้น่ะ ท่านมีจริตอย่างนั้นแล้ว จริง ๆ..อย่างพระกัสสปะน่ะ ไม่ใช่สายตรงของพุทธ ท่านสั่งสมการเป็นสายฤาษี ติดนิสัยติดวิบากฤาษีมาสาหัส เมื่อมาพบพระพุทธเจ้า พระพุทธเจ้าก็ทรงสอนอย่างพุทธให้ เสร็จแล้วก็ต้องมาล้างมันก็ล้างกันหนักหนาสาหัส จึงต้องมีธุดงควัตรชำระตนอย่างเคร่งแบบนั้น ธุดงคะ นี่ก็แปลว่าเครื่องชำระ เป็นเครื่องชำระอย่างแรง ก็ได้แค่นั้น

มันเป็นเวรของพระมหากัสสปเหมือนมันมีขี้คราบมีเขรอะมาเยอะ ก็จะต้องใช้แปรงหนัก ๆ ใช้อะไรแรง ๆ จะต้องอดต้องทนมาก ขัดเกลามาก ต้องพยายามที่จะไม่ติดที่อยู่ ไม่สะสม ต้องมักน้อย ต้องสันโดษให้มาก ๆ เพื่อที่จะขัดเกลาอย่างหนัก สุดท้ายก็ต้องอยู่อย่างนั้นน่ะ ไม่เหมือนผู้ที่เป็นพุทธสายตรง สบายกว่า เออ ไม่ต้องสมบุกสมบันขนาดนั้น จะอยู่ท่ามกลางผู้คน จะอยู่วังอยู่เวียง ก็สู้ไหวไม่ถึงอันตรายแสบเผ็ดอะไรนัก อย่างพระญาติของพระพุทธเจ้าอยู่ในวังแท้ ๆ ปฏิบัติอยู่ในวังเท่านั้นก็เป็นอรหันต์กันตั้งหลายองค์ ส่วนพระกัสสปะเบา ๆ ง่าย ๆ แค่นั้นไม่ได้ ท่านสั่งสมมาเป็นหนักมาก เพราะได้สั่งสมมาประเภท ที่เรียกว่า ผลักคนผลักสังคม อยู่กับความสงบ ติดอยู่กับป่ามามาก ไม่ทนต่อผัสสะเป็นปัจจัย สุดท้ายก็เป็นวาสนาตามสัจจะ นี่ในมุมละเอียด หรือมุมกลับของพระกัสสปะ

ก็ดี ถ้าใครจะเอาอย่าง ก็พยายามลองดูซิ ขัด ๆ เกลา ๆ หนัก ๆ อย่างนี้น่ะ เราจะหมดไหม จะดีไหม ถ้าหมดแล้วจริง ๆ โดยศาสนาพระพุทธเจ้านั้น

หากใครไม่มีวิบากลึก ๆ เป็นนิสัยลึก ๆ เป็นวาสนาลึก ๆ หรือสันดานลึก ๆ นะ ก็จะไม่จมอยู่กับอะไรที่ไหนเลย เป็นปฏินิสสัคคะ สลัดคืน หรือเป็นกลางแล้ว จะอยู่ป่าหรืออยู่กรุง เป็นพระมาลัยโปรดสัตว์ อยู่กับสิ่งที่สัมผัสแตะต้อง อย่างหยาบอย่างแรง อย่างไรก็อยู่เหนือมัน เป็นโลกุตระสมบูรณ์

พระกัสสปะนี่ ต้องอยู่ป่า ต้องมีความสงบแวดล้อมอยู่เยอะ เพราะจิตท่านมีวิบากเคยตัวมานานมาก จนเป็นจริตวาสนา ก็อย่างนั้นนะ แต่ก็มีโลกุตรจิต ต้องดับกิเลสาสวะได้จริง ถ้าเป็นอรหัตผลมันก็ต้องดับกิเลสาสวะเด็ดขาด ส่วนวาสนาก็คือ สภาพที่ตนต้องเป็นไปตามนั้นอยู่

๑ เสนาสนะใดที่จะพาบรรลุธรรม

ในพระพุทธศาสนานี่ พระกัสสปะก็เป็นตัวอย่าง อาตมาเคยบอกไว้แล้วว่า ขีดสุดท้ายที่ว่าจะเป็นฤๅษีแล้ว ให้เอาพระกัสสปะเป็นเส้นปลายเขต ถ้าใครเลยเขตพระป่ายิ่งกว่าพระกัสสปะแล้ว ก็นั่นแหละ ผู้ออกนอกเขตพุทธศาสนาแล้ว พระกัสสปะนี่ถือเป็นสุดปลายเขต ตัดรอบสุดท้ายว่า ถ้าใครปฏิบัติมักน้อยกว่านี้ ติดป่ามากกว่านี้ เลยเถิดไปกว่าพระกัสสปะ นั่นเป็นฤๅษีไปแล้ว ออกนอกลู่นอกทางพุทธไปแล้ว เพราะฉะนั้นสูงสุดอย่างขนาดพระกัสสปะนี่ มีอยู่องค์เดียว ที่มีธุดงค์เคร่งจัดที่สุด ตามวิสัยที่ท่านได้สั่งสมมาจริง เป็นตัวอย่างอันหนึ่ง ก็เป็นตัวอย่างที่ดีชี้บ่งขอบเขตของศาสนาพุทธ เป็นตัวอย่างคนป่าที่บรรลุอรหันต์ ว่างั้นเถอะ

โดยทั่วไปแล้ว พระของพระพุทธเจ้า ไม่ต้องไปถึงขีดพระกัสสปะหรอก สมณะของพระพุทธเจ้า สาวกของพระพุทธเจ้า ไม่ต้องถึงขนาดนั้นหรอก ตามฐานานุฐานะ ประมาณตนปฏิบัติให้พอเหมาะพอดีกับตน จะมีผลดี

ทีนี้เรื่องอานาปานสติ อานาปานสตินี่ คือ คำว่า ลมหายใจเข้าออก "อานะ-อาปานะ" นี่เป็นลมหายใจเข้า-ลมหายใจออก ก็เป็นวิธีการใช้

ลมหายใจ เป็นกสิณ ทำเจโตสมถะ ท่านก็บอกว่า โน่นแน่ะ ป่า โคนไม้ ที่แจ้ง ลอมฟาง ไปตั้งกายตรง ดำรงสติคงมั่นเข้า แล้วก็ฝึกเตวิชโช อย่างที่พระพุทธเจ้า ทรงทำใต้ต้นโพธิวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๖ นั่นเป็น"อานาปานสติ" ที่ทำแบบเข้าไปอยู่ในภวังค์ ก็ใช้ประโยชน์อย่างหนึ่งในการฝึกฝน

อาตมาเคยเอามาชี้แจงวิเคราะห์ให้ฟังว่า ก็ในสำนวนที่ตรัสนั่นแหละ มันมีคำว่า *ที่แจ้ง ลอมฟาง* แล้ว*ที่แจ้ง ลอมฟาง*นั่น มันหมายถึงป่าที่ไหน มันหมายถึง ส่วนหนึ่งของบ้านคน ลอมฟางนี่คือ สมบัติของบ้านชาวนานะ ทำนา มีฟาง ก็เอามากอง มาลอมไว้ ไม่ใช่ป่าน่ะ แต่เอาเถอะ เราต้องเข้าใจให้ลึกว่า ถ้าเราจะทำอานาปานสติ ให้มีกายวิเวก เราก็อย่าไปคลุกคลีเกี่ยวข้องกับโลกีย์อันวุ่นวายเขานัก อานาปานสติ นี่หมายถึงการทำเจโตสมถะ แต่ถ้าคุณทำเจโตสมถะในไนท์คลับได้ คุณก็ไปทำซิ ถ้าคุณทำได้เก่งนะ อาตมาว่าเก่งด้วยซ้ำไปนะ ถ้าทำได้น่ะ แต่ถ้าเผื่อว่า คุณมีวสีไม่แก่กล้า ปานนั้น คุณจะไปทำอยู่ในที่ที่มีสิ่งแวดล้อมพอทำเนาก็ได้ มันก็จะช่วยให้เจโตสมถะได้ดีเหมือนกัน แต่ถ้ายิ่งทำในที่ที่สิ่งแวดล้อมไม่สงัด ถ้าเราทำเจโตสมถะได้ นั่นแหละยิ่งแข็งแรง

ไม่ใช่ว่า จะปฏิบัติธรรม ก็ต้องให้ไปป่าท่าเดียว ไม่ใช่ จะไปป่าบ้างก็ได้ จะต้องอยู่บ้านอยู่เมืองนั่นแหละเป็นธรรมดาด้วยซ้ำ แต่จะไปป่าก็ต้องกลับเข้าบ้าน จะต้องสลัดกลับไป สลัดกลับมา ตรงนี้แหละ ยังไม่ค่อยเข้าใจกัน การสลัดคืนนี่ อาตมาว่า ตราบใดที่นักศึกษาศาสนา ยังไม่เข้าใจ ปฏินิสสัคคะหรือการสลัดคืน ไม่ได้ เขาแปลไว้เก่าแก่นะ ภาษาโบราณ เขาแปลเอง *สลัดคืน คืนกลับ ย้อนกลับ ทวนไปทวนมา* คือแทนที่จะไปป่า ก็ไม่ใช่เป็นพระป่า มาบ้านบ้าง ไปป่าบ้าง สุดท้ายก็ไม่มีแล้ว ป่า ๆ บ้าน ๆ ก็เป็นธรรมชาติอย่างหนึ่ง อยู่ป่าก็ได้ อยู่บ้านก็ได้ และสุดท้ายก็จะอยู่บ้าน บรรลุธรรมสูงสุดก็อยู่บ้าน ไม่ต้องออกป่าหรอก มีที่สงัดพอสมควร บอกแล้วที่สงบสงัดพอสมควร ก็ถือว่าเป็นป่าได้หมดแล้ว นี่นัยสำคัญที่ต้องรู้

เพราะฉะนั้นการจะสร้างวัด ก็อย่าสร้างวัดให้ไกลเกินไป ไม่ไกลนัก ไม่ใกล้นัก ไม่ควรอยู่ห่างจากหมู่บ้าน ไม่ควรอยู่ใกล้หมู่บ้าน ห่างจากหมู่บ้าน ประมาณสักหนึ่งกิโลเมตร ประมาณอย่างนี้

พระพุทธเจ้าตรัสเอาไว้นี่ว่าไม่ต้องออกไปห่างเกินไปถึงป่าช้า ป่าชัฏ ป่าลึกอะไร และก็ไม่ไปคลุกคลีเกี่ยวข้องเอะอะมะเทิ่งเจี๊ยวจ๊าว เอิกเกริกอยู่แบบโลกๆ ก็ไม่เอาล่ะ เพราะฉะนั้นระหว่างกลาง มัชฌิมาปฏิปทา ไม่โต่งไปทั้ง ๒ ด้านนี่ ต้องดูให้ชัด แม้แต่คำว่า ป่า แม้แต่คำว่า บ้าน ก็จะต้องรู้จักประมาณว่า ไม่โต่งไป ๒ อย่างให้ชัด

ใครจะไปอยู่ห่างอยู่ไกลอย่างไร ก็ไม่ให้ห่างสังคม ไม่ให้ห่างประชาชน ไปอยู่ป่า อยู่เขา อยู่ถ้ำ ดีไม่ดี มีถึงนิยายขนาดไปบิณฑบาตกับต้นไม้ในป่า มีอภินิหาร บิณฑบาตกับต้นไม้ มีรุกขเทวดาต้นไม้ใหญ่ ใครเคยอ่านเคยฟังมาบ้าง นิยายหรือว่าเรื่องเล่าของ*หลวงตายี* บิณฑบาตกับต้นไม้ *หลวงตายี* บอกว่า บิณฑบาตกับต้นไม้ได้ข้าวมา ขนาด*พันเอกปิ่น มุทุกันต์* ที่มีตำแหน่งอธิบดีกรมการศาสนาเลยนะ รับรองกันเลยว่าหลวงตายีไป บิณฑบาตข้าวกับต้นไม้ได้มาจริงๆ เป็นเรื่องที่หลงเชื่อกันถึงขนาดนี้ ตอนนั้น ดังกัน ฮือฮา อธิบดีกรมการศาสนาสนับสนุนเสียด้วย ส่งเสริมหลวงตายี จนท้ายสุดต้องจับสึกกัน หลวงตายีหลอกเขา เอาถุงพลาสติกใส่ข้าวเข้าไปที่ต้นไม้ ซ่อนยังไงก็ไม่รู้ เออ เก่งนะ ข้าวร้อนๆ ด้วยนะ ควันกรุ่นเลย แล้วก็เอาใส่บาตรมา พันเอกปิ่นตามไม่ทันนักเล่นกล หลวงตายีบิณฑบาตได้ข้าวมา โอ้โฮ..ควันฉุยเลย โอ้ เทวดานี่ หุงข้าวใช้หม้อไฟฟ้าหรือเปล่านะ เก่งนะ หุงข้าว ควันฉุยเลย ยังร้อนๆเลย มันตลก มันเป็นเรื่องพิลึก พิเรนทร์ ไม่เข้าเรื่อง

เพราะฉะนั้นนักบวชของพุทธก็ต้องเกี่ยวข้องกับสังคมฆราวาส อยู่กับสังคมที่เป็นฆราวาส จะต้องบิณฑบาตจากฆราวาส จะปลีกตัวปลีกตน ออกจากสังคมสามัญไม่ได้ ศาสนาพระพุทธเจ้าเป็นศาสนาแห่งสังคม

เราจะต้องพึ่งพาอาศัยกัน จะออกไปปลีกเดี่ยว ไปอยู่โดดเดี่ยว *ไม่พึ่งสังคมคน* ***ออกไปเก็บผลไม้หล่นกิน*** อย่างนั้นไม่ถูก **เป็นทางเสื่อม**

พระพุทธเจ้าเองทรงเป็นตัวอย่างของการอยู่ร่วมกับสังคม มีคนมายกย่องชมเชยว่า ท่านมักน้อย ท่านสันโดษ มักน้อยในที่อยู่ เป็นต้น ก็ไม่ได้หมายความว่า พระองค์จะเป็นคนมักน้อยที่สุด พระพุทธเจ้าตรัสเอง ว่า ถ้าจะชมตถาคตว่า เป็นผู้มักน้อยแล้วละก็ สาวกตถาคตเยอะแยะไป ที่มักน้อยกว่าเรา แม้แต่ในการฉัน ฉันโดยกำหนดนิดน้อยกว่าตถาคต แม้แต่การรับนิมนต์ไปฉัน ผู้มักน้อยไม่รับนิมนต์ก็มี อาศัยบิณฑบาตเป็นวัตร แต่พระพุทธเจ้าไม่มักน้อยขนาดนั้น ยังรับนิมนต์ พระราชามาอาราธนาก็ไป คหบดีมานิมนต์ก็ไป หรือฉันอาหารน้อย สาวกบางรูปฉันอาหารที่มักน้อยกว่าพระองค์ ดังนั้น ถ้าจะเคารพความมักน้อย พระพุทธเจ้าก็แพ้สาวก หลายองค์ที่มักน้อยในหลาย ๆอย่างยิ่งกว่าพระองค์ หรือแม้แต่อยู่ป่า พระกัสสปะก็อยู่ป่ายิ่งกว่าพระองค์ พระพุทธเจ้าก็ไม่ได้อยู่ป่าด้วยซ้ำ อย่างนี้ เป็นต้น ต้องศึกษาความลึกซึ้งดี ๆ

ความเจริญบริสุทธิ์สูงสุด ไม่ได้อยู่ที่รูปแบบที่จะต้องไปติดป่า ติดวัด ติดบ้าน ติดอะไรพวกนี้กันเป็นอันขาด แต่อาศัยเป็นเครื่องปฏิบัติตามฐานะ มัชฌิมาปฏิปทา ตามกาละ ตามฐานะที่เหมาะสม ปฏิบัติให้ดี ให้จริงแล้ว อ่านกิเลสให้ออก บางทีเราต้องอาศัยสถานที่สงัดมาก ๆ ห่างจากการคลุกคลีเกี่ยวข้อง บางครั้งเราก็ต้องอาศัยคลุกคลีเกี่ยวข้องทั้งสองด้าน

อาตมาเองเน้นผัสสะมาก เถรวาท หินยานนั้น หลงว่าการปฏิบัติธรรมก็คือ การไม่เกี่ยวข้อง ไม่คลุกคลีเลย ไม่มีผัสสะเลย กลายเป็นเจโตสมถะสุดโต่ง อาตมาจึงต้องเน้นให้มีผัสสะ ให้เรียนรู้ผัสสะ เป็นการปฏิบัติตามหลักมรรคองค์ ๘ มีการเรียนรู้"ปรมัตถธรรม"จากการดำริ การพูด การคิด การงาน การกระทำอาชีพ การเป็นฤาษีชีไพรนั้นไร้คุณค่า ไม่รู้สังคม ไม่มีการงาน ไม่มีกิจการอะไร เอาแต่หยุด เอาแต่หนี เพราะหนีโลก

หนีสังคม จึงไม่มีโลกวิทู สะกดจิตให้นิ่งอย่างเดียว ช่วยมนุษย์สังคมไม่ได้ ปลีกหนีโดดเดี่ยว ***โดดเดี่ยวไม่ใช่สันโดษ*** อย่าเข้าใจผิด จนกระทั่งกลายเป็นเรื่องไม่เข้าท่า นอกรีตนอกทางไปเลย อาตมาจึงจำเป็นต้องดึงกลับ

อาตมาเน้นว่าให้มีผัสสะเป็นปัจจัย แต่ที่จริงแล้ว เจโตสมถะก็ดี ก็เป็นอุปการะ ถ้าศึกษาเป็นสัมมาทิฏฐิจริง ๆ หรือจะอยู่ในสถานที่ที่ไม่มีผัสสะ อาตมาก็ไม่ได้เคยห้าม ก็ต้องรู้ตัวเองให้มัชฌิมา จริง ๆแล้ว ก็ทำสถานที่ แวดล้อมที่สงัด เป็นเสนาสนะอันสงัด ให้อยู่ได้พอเพียงพอเหมาะ หรือเราจะออกไปบ้างไปหาที่สงัดกว่านี้ สมณะก็ไปบ้าง ฆราวาสนั้นไม่ต้องหรอก ในสมัยพระพุทธเจ้า ก็ไม่เคยบอกว่า ฆราวาสออกอรัญ ออกป่า ออกธุดงค์ ไม่มี แต่ฆราวาสก็เป็นถึงอรหันต์ได้ จิตสูงขึ้นเป็นอนาคามีภูมิ สุดท้ายก็เข้าวัด เป็นอรหันต์ก็เข้าวัดเท่านั้น ไม่ต้องไปป่านี่ แม้จิตมีภูมิถึงอนาคามีภูมิ เป็นฆราวาสนี่แหละปฏิบัติไป โสดาบัน สกิทาคามี เป็นถึงอนาคามีภูมิ แล้วก็เข้าวัด การที่จะเป็นพระอรหันต์ ต้องสมบูรณ์ด้วยทั้งธรรมและวินัย ต้องมาพิสูจน์วินัยของพระพุทธเจ้าซิ พิสูจน์ธรรมวินัยของพระพุทธเจ้าทั้งหมด ว่าจะทำได้ขั้นละเอียดลออทั้งหมดไหม บริสุทธิ์ได้หมดไหม สะอาดสบายได้จริงไหม เป็นเครื่องทดสอบ หมายความว่ามาทำข้อสอบ สุดท้ายน่ะ บริบูรณ์สัมบูรณ์ได้หมด ก็เป็นอรหันต์กันเท่านั้นเอง มีธรรม มีวินัย อันบริบูรณ์สัมบูรณ์ อย่างนี้เป็นต้น

สมัยพุทธกาล ไม่ได้แบ่งพระเป็นอรัญวาสี คามวาสี แบ่งเป็นพระป่า พระบ้าน ไม่มี มาแบ่งกันเองในยุคหลัง มาหมายกันเองว่าพระป่า พระบ้าน เพราะที่จริงก็ปฏิบัติประพฤติให้มีป่า หรือที่สงัดพอสมควรเป็นหลัก แล้วก็ไป ๆมา ๆบ้างนี่แหละ พระป่า พระบ้าน ไม่ได้มีอะไรแตกต่างกันมากมายสำหรับศาสนาพุทธ ถ้าเข้าใจแล้ว เพราะว่า พระป่าก็ดี พระบ้านก็ดี ก็หมายความถึงสภาพของพอเหมาะพอดี มีสิ่งแวดล้อมสงบร่มเย็นดี บ้านหรือป่าที่จะเป็นเสนาสนสัปปายะ มีองค์ประกอบของธรรมชาติที่ดี ไม่

ใช่มากไปด้วยองค์ประกอบที่ส่อแสดงความเป็นโลกีย์จัดจ้าน จนต้องจัดว่าเป็นที่"อโคจร" ซึ่งได้แก่ ที่ที่ไม่ควรเที่ยวไป หรือไม่ควรเข้าไปคลุกคลี

เพราะฉะนั้น คำว่าพระป่าพระบ้านนั่นก็พูดกัน แบ่งกันไปอย่างนั้นเอง ความจริงเมื่อปฏิบัติธรรมดีแล้ว เมื่อบรรลุธรรมสูงสุดแล้ว ก็มีอุปธิวิเวก เมื่อมีอุปธิวิเวก จะอยู่ที่ไหน ที่นั่นก็สงบสงัดรื่นรมย์ พระอรหันต์เจ้าอยู่ที่ใด ที่นั่นเป็นสถานที่อันสุขเย็น สงบสงัดรื่นรมย์

เพราะฉะนั้น พระป่า พระบ้าน ก็ต้องเกื้อกูลกัน จะต้องใช้อาศัยสิ่งแวดล้อมอย่างไร เมื่อเหมาะสมกับตนเองก็ทำไปตามฐานานุฐานะ สุดท้ายบรรลุสมบูรณ์ก็เป็นพระที่มีความสงบสงัดถาวร คือ มีกายวิเวก จิตวิเวก อุปธิวิเวก ที่ไม่ว่าจะอยู่ป่าหรืออยู่บ้าน

แต่ถ้าเข้าใจว่า ความสงบสงัดนั้น หมายถึง ป่า ก็กลายเป็นพระป่าไปทั้งหมด เพราะเริ่มปฏิบัติก็ต้องออกป่า ยิ่งเป็นพระที่สงบสงัดแล้วก็ต้องอยู่ป่า พระบ้านก็จะไม่มี เพราะบ้านย่อมไม่หมายถึง ความสงบสงัด ป่าต่างหาก หมายถึง ความสงบสงัด

เพราะฉะนั้น พระอาริยเจ้าที่มีความสงบสงัดในจิตแล้วก็คือพระป่าทั้งนั้นแหละ เป็นผู้ที่มี ***"จิตที่ยินดีในป่า หรือยินดีในเสนาสนะสงัด"*** แล้วคนเขาก็เคารพนับถือ**"พระป่า"**เยี่ยงนี้ทั้งนั้น นี่คือ การนับถือพระป่าเพราะมีนัยสำคัญที่ยกย่องเคารพบูชาพระป่าอยู่นั่นเอง แต่ต้องเข้าใจนัยสำคัญให้ถูกถ้วน เพราะคำว่า "ป่า" มีความหมายลึกซึ้งถึงปานฉะนี้ ไม่ได้หมายความว่า ป่า ตามความหมายตื้น ๆ เท่านั้นด้วย

คำว่า "ป่า" คำว่า "พระป่า" นั้น เข้าใจผิดกันมานาน จนกระทั่งทุกวันนี้อาตมาก็ยังเห็นอยู่ว่า เขายังเข้าใจผิดกันอยู่ แม้แต่ในชาวอโศกเราก็เถอะ ก็ยังเข้าใจเอียง ๆ อยู่ มันยากเพราะการใช้ศัพท์นี้คนละยุค คำว่า "ป่า" หรือ"อยู่ป่า"นี้ มันเป็นสำนวนที่ใช้แทนคำว่า "ความสงบสงัด" ที่หมายถึงทั้งสถานที่หรือเสนาสนะอันสัปปสยะ และทั้ง"ความสงบสงัด

ในภายในของนักบวช" ยุคก่อนโน้นใช้กันติดปาก คำว่า "ป่า" จึงอย่าเข้าใจแค่เผิน ๆ อย่างพาซื่อทีเดียว เช่น ตามสัจจะนั้น *"พระอรหันต์ทุกองค์ยินดีในเสนาสนะป่า"* แต่พระอรหันต์ก็ไม่ได้อยู่ป่า ดังนี้เป็นต้น

สมัยพระพุทธเจ้านั้น ทั่วไปมันเป็นป่ามากอยู่โดยจริง แม้เมืองมันก็เป็นเมืองป่า ๆ ไม่ต้องอะไรมากหรอก พวกเรามาอยู่ที่สันติอโศกนี่ก็ดูเอาเถอะ ตั้งแต่มาอยู่แรก ๆ มันเป็นทุ่งนาเน่า ๆที่รกด้วยหญ้า ไม่เป็นป่าหรอก มันเป็นนาร้าง มีน้ำเน่า มีต้นหูกวางต้นหนึ่ง ต้นอะไรอีก ๒-๓ ต้น เพราะว่ามันถูกถางเป็น ทุ่งนาโล่ง ๆ ไม่มีบ้านเรือน แค่ยังไม่กี่ปีมานี่เองนะ ถ้าเป็นเมื่อก่อน สัก ๑๐๐ ปีที่แล้ว แถวนี้มันก็คือป่าแท้ ๆนั่นเอง

พูดไปทำไมมี ๒๕๐๐ กว่าปี ชีวิตมนุษย์จะอยู่กันอย่างไร มันก็อยู่ในป่ากันทั้งนั้นแหละ แม้จะมีอาคาร คฤหาสน์ เวียงวังใหญ่โต มีสิ่งก่อสร้างอย่างไร มันก็มีต้นหมากรากไม้อุดมสมบูรณ์เต็มไปหมด แล้วก็ต้องอยู่อย่างนั้น พระพุทธเจ้าท่านมีอนาคตังสญาณ ท่านก็เห็นว่าต่อไปในอนาคตนี่ มันไม่เป็นอย่างนั้นดอกบ้านเมือง แล้วก็กลายมาเป็นอย่างที่เป็นอยู่ทุกวันนี้นี่แหละ เต็มไปด้วยตึกรามบ้านช่อง เมืองคอนกรีต มีตึกสูงโยงโย่โยงหยกขึ้นไปสู่ฟ้าขนาดร้อยชั้นอย่างนี้ มีถนนที่น้ำซึมลงไปในดินไม่ได้มีสะพานเส้นก๋วยเตี๋ยว ไม่รู้กี่ชั้นต่อกี่ชั้น คนเก่าคนแก่ใครจะนึกว่าจะถึงขนาดนี้ ข้างล่างก็เทปูนเทอะไรทับอุดอัด มันแข็งมันตันไปหมดถึงขนาดนี้ อาตมาก็ไม่ได้นึกว่าจะถึงขนาดปานนี้ แต่ว่านึกถึงหรือไม่ถึงก็แล้วแต่เถิด มันก็คือสภาพที่เสื่อมเสีย สภาพที่ไม่ควรจะมี ไม่ใช่ถิ่นที่ควรจะเป็นจะมี เพราะฉะนั้นไม่ควรอยู่ดอก สถานที่อย่างนั้น พูดอย่างนี้กลับกันกับคนที่เขานิยมโลกีย์ เขาก็ต้องติดยึดหลงไปในทางทิศอย่างนั้น

เมืองกรุงเทพ เมืองที่เป็นจังหวัดอะไรพวกนี้ ล้วนแล้วแต่เป็น***เมืองเสื่อม*** เป็น***สังคมมนุษย์เสื่อม***ทั้งนั้น คือไม่มีธรรมชาติ ไม่มีสิ่งแวดล้อมที่เป็นชีวิตพอดีพอเพียงตามนิเวศวิทยา โดยเฉพาะด้านจิตวิญญาณยิ่งกิเลส

หนาขึ้นๆด้วยอวิชชา จริง..ความฉลาดมีมากขึ้นแต่กิเลสยิ่งหนาซับซ้อน ชาวอโศกก็พยายามฟื้นตัว-ฟื้นสังคม จะทำสิ่งแวดล้อม ในสถานที่ที่มันเสื่อมแล้ว สร้างดินน้ำลมไฟต้นหมากรากไม้ขึ้น มีบ้านเรือนให้เหมาะสม มีอะไรต่ออะไรให้มันเป็นบรรยากาศที่จะเป็นธรรมชาติที่มีบ้านเรือนอันสมดุล ที่มันจะสังเคราะห์ ดิน น้ำ ลม ไฟ พืชพันธุ์ธัญญาหาร แม้แต่สัตว์จะอยู่รวมกัน แล้วก็สงเคราะห์กันและกัน ให้มันเป็นชีวิต เป็นวงจรธรรมชาติ เพราะทุกอย่างมันทำงานหมด ทำงานทำหน้าที่ของมันทั้งนั้น ดินก็ทำหน้าที่ของมัน ไม่ได้หมายความว่า มันไม่มีอิทธิพลอะไร มันมีอิทธิพลนะ มันมีการรวมตัว มันมีการแตกตัว มันมีการขยายตัว มีการสังเคราะห์ตัว ดินก็มีการสังเคราะห์ตัว น้ำก็มีการสังเคราะห์ตัว ลมก็มีการสังเคราะห์ตัว ธาตุแต่ละอย่างๆ จัดสรรให้อยู่อย่างได้สัดส่วนพอเหมาะ อยู่รวมกันแล้วมันจะสังเคราะห์กัน มันจะเกิดปฏิกิริยาสัมผัส เมื่อสัมผัสแล้วก็จะแตกตัว เจริญ งอกงาม มีการย่อยการขจัด หรือมีการรวมตัว มีทั้งย่อยสลายทั้งกำจัดกันเอง และมีทั้งที่เสริมสร้างอุดหนุนกันและกัน ทั้งหมดแหละทุกอย่างเลย ให้มันครบทุกด้านสมดุลกัน

เพราะฉะนั้น การเปลี่ยนแปลงอะไรๆในโลก ก็มีการเปลี่ยนแปลงได้เป็นธรรมชาติสองทิศทางใหญ่ อย่างหนึ่ง เปลี่ยนแปลงด้วยการสังเคราะห์แตกตัวออกไป ที่มันจะไปรวมกันก็รวมกันขึ้นมา เจริญงอกงามขึ้น จนเต็มสภาพบ้าง ที่มันจะแปรตัว มันก็ไปเป็นอื่น มีสภาพใหม่บ้าง หรืออีกอย่างหนึ่ง กำจัดให้มันตายไป ทำให้มันเจือจางลงไป เมื่อเวลาเจือจางมันก็จะหมดฤทธิ์หมดค่าไป

การปฏิบัติธรรมของเราก็เหมือนกัน เมื่อเราพูดถึงนามธรรม พูดถึงจิตใจ เราก็มีการ dilute กับ synthesis เท่านั้นเหมือนกัน มีการเจือจางมันลงไป ทำให้มันอ่อนจางลงไป กับวิธีสังเคราะห์ให้มันแตกตัว ให้เจริญและหรือทำให้มันสลายให้มันตายไปอย่างหนึ่ง อีกอย่างหนึ่ง มันก็จะ

เกิดใหม่ ก็ทำให้เกิดกับทำให้ตาย

การ dilute หรือว่าการให้เจือจางไป ก็คล้าย ๆกับวิธีการของสมถะ ทำให้มันเบาบางลง ทำปล่อยปละละเลย ทำลืม ๆเลือน ๆไป ปล่อย ๆ โยน ๆ ทิ้ง ๆ ขว้าง ๆ หรือว่ากด ๆ ข่ม ๆลงไป นั่นวิธีสมถะ วิธี dilute นี่ แค่บรรเทา ส่วน synthesis ก็คล้าย ๆกับวิธีวิปัสสนา จับตัวมันมาเลย ให้มันรู้เนื้อรู้ตัวเอามาเลย อันนี้ ๆผสมกับอันนี้ให้มันชัด ๆ จะทำอย่างนี้ ให้มันฆ่าตัวนี้ ให้มันสลายตัวนี้ ให้มันมารวมกับตัวนี้ ให้เกิดเป็นจิตที่ดี เป็นจิตสะอาด พร้อมกันนั้นก็จับตัวมันบีบคั้นให้ตายคือตัวกิเลส แล้วก็ฆ่ากิเลสลงไปให้ตาย จิตก็ยิ่งจะสะอาดขึ้น เป็นการเปลี่ยนแปลงธาตุ นามธาตุก็เหมือนกัน จิตใจก็เหมือนกัน วิธีนี้ทำสำเร็จจริงก็ถาวรยั่งยืน ไม่ใช่แค่บรรเทา

พระพุทธเจ้านี่ ท่านเป็นผู้ที่รู้รอบรู้อะไรหมด ในอุบาลีสูตร สูตรที่เกี่ยวกับป่า อาตมาเห็นว่าสูตรนี้นี่ แหม..ชัดเจนทุกอย่างที่ท่านบอกเอาไว้ เกี่ยวกับเรื่องของความเป็นป่า เลยทำให้อาตมามีหลักฐานขึ้นมา แล้วก็เอามาอธิบายสู่พวกเราฟัง หลักฐานหลาย ๆอย่างที่อาตมาว่า อาตมารู้ธรรมะอย่างนั้น ๆ แต่ก็พึ่งเจอในพระไตรปิฎก เช่น หลักฐานว่าพระอรหันต์ตายแล้ว สามารถที่จะยังวนเวียน ยังมีการเกิดได้อีก ในส่วนที่เกิดได้ ยังจะพัฒนาสูงขึ้นไปได้อีก เป็นโพธิสัตว์ สู่โพธิสัตวภูมิ ในพระไตรปิฎกของเถรวาทเอง ก็มีสูตรที่กล่าวถึงการตายของพระอรหันต์ ใครอย่าไปเห็นตื้น ๆว่าจะสูญ ไม่เกิดอีกแต่ถ่ายเดียวเป็นอันขาด ใครจะกล่าวว่า พระอรหันต์ตายแล้วสูญ ตายแล้วพินาศ ตายแล้วย่อมไม่เกิดอีกนั้น กล่าวไม่ได้ ขืนใครคิดเห็นเช่นนั้น ใครเข้าใจอย่างนั้นแล้วกล่าวอย่างนั้น เป็นการกล่าวผิด เป็นความเห็นผิด ๆ ที่ถือว่าบาปเทียว ท่านว่าเป็น *"ปาปกัง ทิฏฐิคตัง"* อย่างที่เราเจอใน ยมกสูตร (พระไตรปิฎก เล่ม ๑๗ ข้อ ๑๙๘-๒๐๔) นี่ท่านก็ยืนยันไว้ชัดเจนว่า ไม่ควรกล่าวอย่างนั้น ดังนี้ ก็เป็นเรื่องที่อาตมาเจอใน

พระไตรปิฎกทีหลัง

เรื่องการเกิดการตายนี่ พระพุทธเจ้าท่านไม่ได้สอนอะไรเกิด อะไรตายในเรื่องอื่น ท่านสอนเกิดตายในเรื่องของกิเลส ตัณหา อุปาทาน หรือตายในเรื่องของโลภะ โทสะ โมหะ ท่านให้ทำลายสิ่งนั้น แล้วจะเกิดจิตสะอาด เกิดคุณค่าของจิต เกิดพระอาริยะ การตายของอย่างหนึ่งทำให้อีกอย่างหนึ่งเกิดเป็นความประเสริฐ ดังนี้ มันต้องละเอียดลออต้องชัดเจนในสิ่งนั้น ถ้าสิ่งนั้นไม่ชัดเจน มันก็เลยคลุมเครือ อย่างทุกวันนี้ กลายไปเป็นแบบฤาษีที่ไม่รู้เรื่อง หรือเป็นแบบเทวนิยม ดับก็ดับกันหมดเลย หยุด ดับ นิ่งไปทั้งหมด ดับทั้งจิต ดับทั้งสัญญา ดับทั้งเวทนาพาซื่อ มันก็เลยไม่สัมมาทิฏฐิ ดังนั้นสัมมามรรค-สัมมาผลจริงจึงไม่มี

ในอุบาลีสูตร พระไตรปิฎกเล่ม ๒๔ ข้อ ๙๙ หลังจากที่พระพุทธเจ้าตรัสถึงโทษของการเข้าป่าว่า ถ้าไม่ทำให้จมก็ลอย คนที่จะเข้าป่าได้จึงต้องเป็นผู้ที่มีอินทรีย์พละแข็งแรงแล้ว หลังจากนั้นทรงกล่าวถึงความเจริญในการปฏิบัติธรรมตามลำดับดังนี้

ดูกร อุบาลี เปรียบเหมือนเด็กอ่อนนอนหงาย ย่อมเล่นมูตร และคูถ ของตน ดูกร อุบาลี เธอจะสำคัญความข้อนั้นเป็นไฉน การเล่นนี้ เป็นการเล่นของเด็กอ่อนอย่างเต็มที่สิ้นเชิง มิใช่หรือ

พระอุบาลีก็กราบทูลว่า *เป็นอย่างนั้นพระเจ้าข้า*

นั่นก็หมายความว่า เด็กอ่อนแท้ ๆ ก็ได้แค่ขยำขี้เล่นไปมาเท่านั้นเอง

พระพุทธเจ้าก็ตรัสต่อว่า *อุบาลี สมัยต่อมา เด็กนั้นแล อาศัยความเจริญ อาศัยความแก่กล้าแห่งอินทรีย์ ย่อมเล่นเครื่องเล่นทั้งหลาย ที่เป็นของเล่นของพวกเด็ก ๆ คือ เล่นไถน้อย ๆ เล่นตีไม้หึ่ง เล่นกังหัน เล่นกังหันไม้ เล่นกังหันใบไม้ เล่นตวงทราย เล่นรถน้อย ๆ เล่นธนูน้อย*

ดูกร อุบาลี เธอจักสำคัญความข้อนั้นเป็นไฉน การเล่นนี้เป็นการเล่นดียิ่งกว่าและประณีตกว่าการเล่นที่มีในครั้งก่อนมิใช่หรือ

หมายความว่า การเล่นดีกว่าการเล่นขี้เล่นเยี่ยว นั่น..ไม่รู้เรื่องอะไร ตอนนี้ชักรู้เรื่องขึ้นมาบ้างแล้ว ประสีประสาขึ้นมานิดหน่อย

พระอุบาลีทูลตอบว่า *เป็นอย่างนั้นพระเจ้าข้า*

พระพุทธเจ้าก็ตรัสตอบละเอียด อาตมาไม่อ่านละเอียดทีเดียวนะ เอาเนื้อเรื่องไปเลย

เด็กนั้นแลอาศัยความเจริญ อาศัยความแก่กล้าแห่งอินทรีย์ เป็นผู้อิ่มเอิบพรั่งพร้อมด้วยกามคุณ ๕ บำเรออยู่ด้วยรูปทั้งหลาย อันบุคคลพึงรู้ด้วยจักษุอันน่าปรารถนา น่าใคร่ น่าพอใจ น่ารัก ยั่วยวนชวนให้กำหนัด ด้วยเสียงทั้งหลายอันบุคคลพึงรู้ด้วยหู ด้วยกลิ่นทั้งหลายอันบุคคลพึงรู้ด้วยจมูก ด้วยรสทั้งหลายอันบุคคลพึงรู้ด้วยลิ้น ด้วยโผฏฐัพพะทั้งหลายอันบุคคลพึงรู้ด้วยกาย อันน่าปรารถนา น่าใคร่ น่าพอใจ น่ารัก ยั่วยวนชวนให้กำหนัด

ดูกรอุบาลี เธอจักสำคัญข้อนั้นเป็นไฉน การเล่นนั้นเป็นการเล่น ที่ดียิ่งกว่า ประณีตยิ่งกว่าการเล่นที่มีในครั้งก่อนมิใช่หรือ

ตอนนี้ นอกจากจะเล่นไถน้อย ๆ เหมือนเล่นตุ๊กตาว่าอย่างนั้นเถิด เด็กโตขึ้นมา ชักไม่อย่างนั้นแล้ว ตอนนี้ชักมีฮอร์โมน ชักมีรูป รส กลิ่น เสียง สัมผัส มีกามก็ชักจะยินดีชอบในกาม แล้วเขาก็จะต้องเล่นกับกามนั่นแหละ ก็เป็นการเจริญวัยขึ้นมา ก็เป็นการเล่นที่ประณีตหรือว่าเป็นการเล่นที่ดียิ่งกว่า ***โดยทางธรรมมันเลวยิ่งกว่า*** แต่โดยทางโลกนี่ ท่านขยายความขึ้นมาว่า โตใหญ่ขึ้นมาก็อย่างนั้นแหละ แต่ก็ถือว่าเป็นการประณีต เหมือนกับพระพุทธเจ้าท่านตรัสว่า อาหารอันประณีต มีนม มีเนย มีเนื้อสัตว์ มีเนื้อปลา มีอะไรขึ้นมาอย่างนี้เป็นต้น อันนี้อยู่ในพระวินัย นี่ก็คล้าย ๆกันนั่นแหละ มาหลงกาม ถือกันประณีตขึ้นมายิ่งกว่าเก่าใช่ไหม แต่แท้จริงมันก็เป็นแบบโลก ๆ ท่านก็ต้องเอาสำนวนโลกมาเรียกก่อน ไม่ใช่ท่านส่งเสริมให้ไปยินดีกับกามคุณ ๕ หรือส่งเสริมให้ไปกินเนื้อสัตว์

เหมือนกับในวินัย ท่านอ้างมา ยกขึ้นมาเหมือนเอาโลกมาเท่านั้นเอง แต่คนฟังแล้วก็นึกว่า เห็นไหมนี่ แสดงว่าพระพุทธเจ้าต้องฉันเนื้อสัตว์ แสดงว่าพระพุทธเจ้า ก็ต้องมีกามน่ะซิ คล้ายๆกันอย่างนี้ สูตรนี้ก็คล้ายๆกัน เป็นแต่เพียงยกเป็นวาระเป็นลำดับๆมาเท่านั้น

พระอุบาลีก็บอกว่า *เป็นอย่างนั้นพระเจ้าข้า*

นี่ก็หมายความว่า โตขึ้นมาก็ย่อมเล่นอะไร หรือว่าเสพสมเล่นกับอะไรขึ้นมาแล้วก็สังวร หรือว่าเสพสม ถ้าสังวรก็เป็นการดี ถ้าไม่สังวรก็เสพสมไปเรื่อยๆ

ดูกร อุบาลี ก็พระตถาคตเสด็จอุบัติในโลกนี้ เป็นพระอรหันต์ตรัสรู้เองโดยชอบ ถึงพร้อมด้วยวิชชาจรณะ เสด็จไปดีแล้ว

ตอนนี้ท่านกล่าวถึงตัวท่าน อาตมาไม่อ่านนะ ท่านยกพุทธคุณ ๙ แล้วท่านก็ว่า ท่านเองท่านเป็นผู้อยู่เหนือโลก เป็นผู้ถึงพร้อมแล้ว ท่านก็บอกว่า ท่านเองสอนคนให้รู้จักทิศทาง ถ้าให้อยู่อย่างฆราวาสเขาอยู่อย่างโลกีย์นั้นมันไม่ดี สรุปรวมนะ

ถ้าเผื่อว่าใฝ่ใจมาศึกษา ก็จะได้รู้สำนวนโวหารไปเรื่อยนั่นแหละ สำนวนในพระไตรปิฎก ก็ว่าไป ว่า เมื่อเป็นคฤหัสถ์ คฤหัสถ์นั้นทางแคบ ต้องมาบวช เป็นทางโปร่ง พูดทันทีก็บอกว่า มาบวชละ ที่จริงก็ยังไม่ถึงขนาดนั้นดอก แต่นี่ท่านก็พูดไปตามสำนวน ให้เข้าใจโดยปริยายว่า ถ้าเผื่อว่า จะให้ดี เมื่อได้ฟังธรรมะของพระพุทธเจ้าแล้ว ได้เกิดศรัทธา ก็พิจารณาให้เห็นว่า ฆราวาสเป็นทางคับแคบ เป็นทางมาแห่งธุลี บรรพชาเป็นทางปลอดโปร่ง ก็เป็นสำนวนที่จะบอกทางเจริญที่ควรจะเป็น ให้รู้

การที่บุคคลอยู่ครองเรือน จะประพฤติพรหมจรรย์ให้บริสุทธิ์บริบูรณ์โดยส่วนเดียวนั้นทำไม่ได้ง่ายๆ ถ้ากระไรพึงปลงผม ปลงหนวด ครองผ้ากาสายะ ออกบวชเถิด ละกองสมบัติน้อยใหญ่ เป็นผู้ถึงพร้อมด้วยสิกขาและอาชีพ เมื่อบวชแล้วก็เป็นผู้ที่ถึงพร้อมด้วยสิกขาและอาชีพ เสมอด้วย

ภิกษุทั้งหลาย ละปาณาติบาต

สรุปแล้วก็คือ ท่านตรัสอันแรกก็มาถึง***ระดับศีล*** ท่านบอกว่า พอโตขึ้น ก็มาอยู่ในโลก ***เต็มไปด้วยกาม*** จนกระทั่งมาพบศาสนา มาพบพระพุทธเจ้า พระพุทธเจ้าผู้ตรัสรู้ดี ท่านก็สอนในทิศทางนี้ ว่า ***มาทางนี้ดีกว่า*** เมื่อเชื่อ ก็มาสนใจใน**ศีล** ศีลนี่ ท่านตรัสไปยาวถึงจุลศีล มัชฌิมศีล มหาศีลไปทั้งหมดเลย อาตมาไม่อ่านละนะ จนจบมหาศีลนั่นแหละ แล้วท่านก็สรุปบอกว่า เมื่อผู้ปฏิบัติตามศีลนั้น ก็จะเป็นผู้ที่เจริญทั้งศีล เจริญทั้งจิต เจริญทั้งปัญญา และวิมุติ นี่ก็เรียกว่า เป็นความเจริญที่เจริญยิ่งกว่าที่จะไปหมกมุ่นอยู่ในกาม ที่พูดเมื่อกี้นี้แล้วว่า หมกมุ่นในกามในรูป รส กลิ่น เสียง สัมผัส ยิ่งเดรัจฉานวิชาก็ยิ่งเลอะเทอะไปใหญ่ จุลศีล มัชฌิมศีล มหาศีลนี้ เป็น“ศีลธรรมนูญ”ของพุทธทีเดียว

ทีนี้เมื่อผู้ที่มาศึกษาแล้ว **มีศีล** พอมีศีลแล้วก็จะพิสูจน์ เห็นรูปด้วยจักษุ แล้วไม่ถือนิมิต ไม่ถืออนุพยัญชนะ ย่อมปฏิบัติเพื่อสำรวมจักขุนทรีย์ที่เมื่อไม่สำรวมแล้ว จักเป็นเหตุให้อกุศลธรรมอันลามก คืออภิชฌา และโทมนัสครอบงำได้ ชื่อว่าย่อมรักษาจักขุนทรีย์ ลิ้มรสด้วยลิ้น ถูกต้องโผฏฐัพพะ ด้วยธรรมารมณ์ไปเรื่อย จนกระทั่งถึงรู้แจ้งด้วยธรรมารมณ์ทั้งหมด เสร็จแล้วสรุปง่ายๆ ก็คือ **สังวรสำรวมอินทรีย์** เมื่อสังวรสำรวมอินทรีย์แล้ว จึงย่อม**รักษามนินทรีย์** ชื่อว่าย่อมถึง***ความสำรวมในมนินทรีย์*** ผลที่ชัดก็คือ เป็นผู้ประกอบใน**อินทรีย์สังวรอันเป็นอาริยะ** เป็น***อาริยะ***อันนี้เรียกว่า เจริญดีกว่า เข้าขั้นปรมัตถธรรม ***ย่อมได้เสวยสุขอันไม่ระคนด้วยกิเลสเฉพาะตน*** เสร็จแล้วต่อมา นอกจากจะให้สำรวมอินทรีย์ ท่านก็อธิบายเล่ามาถึงการปฏิบัติวิปัสสนา เมื่อมีศีล-สำรวมอินทรีย์ แล้วก็มีชีวิตดำเนินไป คำตรัสก็ชัดๆว่า ทั้ง***ศึกษามีสิกขาและอาชีพ*** นั่นก็หมายความว่า การเรียนรู้อบรมปฏิบัติธรรมนั้นปฏิบัติไปทุกขณะมีอาชีพมีการงาน ดำเนินชีวิตไป ทุกอิริยาบถนั่นเอง

พร้อมไปกับการศึกษาปฏิบัติสติปัฏฐาน หรือโพธิปักขิยธรรมอยู่ตลอดเวลา

ภิกษุนั้นย่อมทำความรู้สึกตัวในการก้าวไป การถอยกลับ ย่อมทำความรู้สึกตัวในการแลไปข้างหน้า ในการเหลียวหลัง ย่อมทำความรู้สึกตัวในการคู้เข้า ในการเหยียดออก ย่อมทำความรู้สึกตัวในการทรงสังฆาฏิ บาตร และจีวร ย่อมทำความรู้สึกตัวในการฉัน การดื่ม การเคี้ยว การลิ้ม ย่อมทำความรู้สึกในการถ่ายอุจจาระ ถ่ายปัสสาวะ ย่อมทำความรู้สึกตัวในการเดิน การยืน การนั่ง การหลับ การดื่ม การพูด การนิ่ง

รวมความแล้วก็คือ เราจะอยู่ในอิริยาบถใด ๆ ทุกอิริยาบถ จะกิน จะอยู่ จะหลับ จะนอน จะไป จะมา จนทำการทำงาน จะมีพฤติกรรมใด ๆก็แล้วแต่ ผู้ปฏิบัตินั้นประกอบด้วยศีลขันธ์ **<u>อันเป็นอาริยะ</u>** ถึงแม้เราจะทำอะไรอยู่ทุกอิริยบถเราจะต้องประกอบไปด้วยศีล สังวรตัวเอง สำรวมอินทรีย์๖ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ สำรวมกาย วาจา ใจ เราจะกิน เคี้ยว ขี้ เยี่ยว ไป มา จะเดิน จะเหิน จะหลับ จะตื่น จะพูด จะนิ่ง ทุกขณะปฏิบัติธรรมทั้งนั้น ๆ

จะอะไรก็แล้วแต่ทุกอัน สรุปแล้วก็คือ ท่านกล่าวสำนวนอย่างนี้แหละ อ่านเมื่อไรในพระไตรปิฎก พอมาถึงตรงนี้ก็เป็นสำนวนนี้ ลอกกันมาได้หมดเลย ทุกสำนวนนั่นแหละ พอถึงสังวรศีล สำรวมอินทรีย์ก็เป็นสำนวนเดียวนี้เลย สรุปแล้วก็คือ ให้ปฏิบัติตนตามมรรคองค์๘ มีความรู้และปฏิบัติไปพร้อมในสังกัปปะ วาจา กัมมันตะ อาชีวะ มี***สิกขาและอาชีพ*** ไปทุกขณะ ทุกอย่าง สำนวนก็จะเป็นอย่างนี้

แล้วการสรุปก็จะมีอีกว่า

ภิกษุนั้น ประกอบด้วย***ศีลขันธ์อันเป็น<u>อาริยะ</u>***เช่นนี้ ประกอบด้วย***อินทรีย์สังวรอันเป็น<u>อาริยะ</u>***เช่นนี้ ประกอบด้วย***สติสัมปชัญญะอันเป็น<u>อาริยะ</u>***เช่นนี้ และ***สันโดษอันเป็น<u>อาริยะ</u>***เช่นนี้

การปฏิบัติมีสติสัมปชัญญะ มีการสำรวมอินทรีย์ ๖ และมีโยนิโสมนสิการ อันนี้แหละวิปัสสนา หรือว่าปฏิบัติตามมรรค องค์ ๘ เพื่อให้

เกิด**สัมมาสมาธิ** ซึ่งก็คือ*อธิจิตสิกขา*นั่นเอง เพื่อให้เกิด**สัมมาสมาธิ** ฟังให้ดีๆนะ *ย่อมส้องเสพเสนาสนะอันสงัด คือป่า โคนไม้ ภูเขา ซอกเขา ถ้ำ ป่าช้า ป่าชัฏ ที่แจ้ง ลอมฟาง* สำนวนก็วนมาที่นี่อีกแล้ว ทั้งๆที่ท่านกำลังจะบอกว่า ***ป่าน่ะไปอยู่ไม่ได้*** ให้ปฏิบัติมี"สมาธิ"เสียก่อน ที่ตรัสห้ามแล้วแต่ต้น แต่ในสำนวนนี้ก็กลับซ้อนลงไปว่า ภาคปฏิบัติของพระพุทธเจ้านั้นก็ให้*อยู่ป่า โคนไม้ ภูเขา ซอก ถ้ำ ป่าช้า ป่าชัฏ ที่แจ้ง ลอมฟาง*

ที่จริงก็คือ มี***สิกขาในอาชีพ*** ปฏิบัติอยู่อย่างนั้นแหละ จนมี***ศีลขันธ์อันเป็นอาริยะ*** ประกอบด้วย***อินทรีย์สังวรอันเป็นอาริยะ*** ประกอบด้วย***สติสัมปชัญญะอันเป็นอาริยะ*** และ***สันโดษอันเป็นอาริยะ***

การไปอยู่ป่าตามที่เข้าใจ อย่างพระป่าทุกวันนี้ นี่"ผิด" ขอยืนยันอีกที ว่า ที่นั่นไม่ใช่ที่ปฏิบัติธรรม ที่นั่นเป็นที่ๆจะไปเช็คดูตัวเองในระดับละเอียดขึ้น เมื่อเราบรรลุได้ภูมิธรรมเป็น"อาริยะ"หรือมี"สัมมาสมาธิ" ตามที่พระพุทธเจ้าตรัสแล้ว ไปเช็คเลยว่า ถ้าไปอยู่ป่า จะน่ากลัวไหม เพราะสถานที่อย่างนั้นไม่ใช่ที่ของมนุษย์สามัญ และไม่ใช่ที่ปฏิบัติด้วย เหมือนอย่างพระพุทธเจ้าปฏิบัติธรรมนี่นะ ท่านก็ไม่ได้ปฏิบัติธรรมในป่าอย่างนั้น ท่านอยู่ป่าจริง แต่ป่าของท่านก็เหมือนกับป่าฤาษีที่เขาอาศัยปฏิบัตินั่นแหละ คล้ายๆกับป่าฤาษีในสมัยโบราณ เพราะว่าฤาษีก็ไม่ใช่จะหลงเลอะเทอะเหมือนที่ภิกษุของพุทธสมัยนี้หลงผิดกัน ภิกษุเดี๋ยวนี้นี่ไปป่า คือไปป่าลึกๆห่างผู้คน แล้วก็ไปให้เสือสิงห์กระทิงแรดมันฆ่าตายไปเยอะ เป็นไข้ป่าตายไป ตกเหว ตกถ้ำตายไป ถ้าไม่ตายก็ออกมาคุยโวไปสู้กับเสือ กับสิงห์ กับช้าง กับลิงอะไรก็แล้วแต่ เลอะเทอะ คือ มันไม่มีความรู้เบื้องต้น ท่ามกลาง บั้นปลายอะไรเลย มันหลงเตลิดไปใหญ่

พระพุทธเจ้าบวชที่แม่น้ำเนรัญชรา เสร็จแล้วท่านก็อยู่ในป่าพวกนั้นเหมือนกับป่าที่มีบ้านมีเมือง ไม่ไกลจากบ้านจากเมืองอะไร มีเด็กเลี้ยงโคไปเลี้ยงโคอยู่ในบริเวณเหล่านั้นแหละ ท่านทรมานร่างกายจนกระทั่งสลบไป

เด็กเลี้ยงโคก็เอาน้ำนมไปหยอดปากท่าน ใครอ่านบ้างเล่าสูตรนี้ ไปเล่นกับท่าน เอาไม้ไปแยงหูท่าน ท่านก็ต้องอดต้องทน อย่างนี้เป็นต้น คือป่าเหล่านั้น ไม่ได้ห่างไกลอะไร

เพราะฉะนั้น เสนาสนะที่ควรอยู่นั้นเป็นเสนาสนะอย่างไร เสนาสนะที่ควรอยู่นั้นก็คือ ที่ที่สงบพอสมควรเท่านั้นเอง ไม่ใช่ออกป่าบุกดงพงลึก แล้วก็ออกมาเป็นคนเก่ง ได้ไปทรมานในป่าและนั่งสมาธิ ไม่ใช่เลย

เสนาสนะที่ประกอบด้วยองค์ ๕ ที่อยู่ไม่ไกลนัก ไม่ใกล้นัก สมบูรณ์ด้วยทางไปมา แล้วมันใช่ป่าที่ไหนล่ะ ถ้ามีสมบูรณ์ด้วยทางไปทางมา นี่เรียกว่าเสนาสนะป่า เสนาสนะที่ควรอยู่ก็คืออันที่พระพุทธเจ้าได้แนะนำนี่แหละ ประกอบด้วยองค์ ๕ คือ

๑. *อยู่ไม่ไกลนักไม่ใกล้นัก สมบูรณ์ด้วยทางไปมา กลางวันไม่เกลื่อนกล่น กลางคืนเงียบเสียง ปราศจากเสียงอึกทึก มีเหลือบ ยุง ลม แดด และสัมผัสแห่งสัตว์เลื้อยคลานน้อย*

ก็ไม่มีสัตว์เสือสิงห์อะไรมารบกวนมากมายนักเท่านั้นแหละ ไม่อย่างนั้น

มันก็จะเป็นโรคเป็นภัย หรือถูกเสือสิงกัดกินตาย

๒. จีวร บิณฑบาต เสนาสนะ และเภสัชบริขารอันเป็นปัจจัยแห่งคนไข้ ย่อมเกิดขึ้นได้โดยไม่ฝืดเคือง แก่ภิกษุผู้อยู่ในเสนาสนะนั้น

หมายความว่า อยู่บิณฑบาตได้ มีข้าว มีของอันเป็นปัจจัย ๔ สะดวก มีคนไปมา ทำทาน ทำบุญได้

๓. ภิกษุทั้งหลาย ผู้เป็นเถระเป็นพหูสูต เป็นผู้ชำนาญคัมภีร์ ทรงธรรม ทรงวินัย ทรงมาติกาอยู่ในเสนาสนะนั้น

ต้องมีพระมีเจ้า ต้องมีผู้ที่เป็นครูบาอาจารย์ และเพื่อนดี มิตรดีอยู่ด้วย

๔. ภิกษุนั้นเข้าไปหาพระเถระเหล่านั้น ตามกาลอันสมควร แล้วย่อมสอบถามไต่ถามว่า ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ข้อนี้เป็นอย่างไร เนื้อความข้อนี้เป็นอย่างไร

เสนาสนะนั้น เราจะต้องอยู่อย่างไร อยู่อย่างต้องมีผู้รู้อยู่ด้วย แล้วเราก็จะต้องเข้าไปหาผู้รู้ ศึกษากับผู้รู้ได้ทุกเวลา

๕. ท่านพระเถระเหล่านั้น ย่อมเปิดเผยข้อที่ยังไม่ได้เปิดเผย ย่อมทำให้ง่ายซึ่งข้อที่ยังไม่ได้ทำให้ง่าย ย่อมบรรเทาความสงสัยในธรรม เป็นที่ตั้งแห่งความสงสัยแก่ภิกษุนั้น

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เสนาสนะอันประกอบด้วยองค์๕ อย่างนี้แล ภิกษุทั้งหลายเสพอยู่ คบอยู่ ซึ่งเสนาสนะอันประกอบด้วยองค์ ๕ ไม่นานนักก็พึงทำให้แจ้งซึ่งเจโตวิมุติ ปัญญาวิมุติอันหาอาสวะมิได้ เพราะอาสวะทั้งหลายสิ้นไปด้วยปัญญาอันยิ่งในปัจจุบันเข้าถึงอยู่

นี่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ มีในพระไตรปิฎกเล่ม ๒๔ ข้อ ๑๑ เสนาสนะอย่างนี้ต่างหาก ที่จะพาให้เราบรรลุธรรม ดังนี้เป็นต้น

๕. สุดท้ายปลายยอดของพุทธ

๑ วิปัสสนาของพุทธนั้นฉันใด

จริง ๆแล้วศาสนาของพระพุทธเจ้านั้น การปฏิบัติวิปัสสนาก็คือ การปฏิบัติ"จรณะ ๑๕" ได้แก่ ศีลสัมปทา อปัณณกปฏิปทา ๓ (สำรวมอินทรีย์ ๖ โภชเนมัตตัญญุตา ชาคริยานุโยคะ) สัทธรรม ๗ (ศรัทธา หิริ โอตตัปปะ พหุสูต วิริยะ สติ ปัญญา) ฌาน ๑-๒-๓-๔ และมี"วิชชา ๘"เป็นอธิปัญญาครบสมบูรณ์ด้วย"วิชชาจรณะสัมปันโน" หรือ"ศีล-สมาธิ-ปัญญา-วิมุติ-วิมุติญาณทัสสนะ" ซึ่งการปฏิบัติเดิน ยืน นั่ง นอน มีอิริยาบถทุกอย่างนั่นแหละ ที่ปฏิบัติมรรคองค์ ๘ หรือปฏิบัติ*วิปัสสนาลืมตา* พร้อมด้วย**การศึกษาและทำอาชีพ** แล้วเราจะได้ฌานพุทธ จะได้สัมมาสมาธิ ซึ่งเป็นสมาธิแบบลืมตา ไม่ใช่แบบไปนั่งหลับตาทำสมาธิ แล้วจึงจะได้ฌานทีหลัง

แล้วทีนี้ท่านอธิบายลักษณะ ฌาน ๔ หรือฌาน ๘ อรูปฌานด้วย ท่านจะอธิบายไปเรื่อย ๆ เป็นหลักการ ความจริงก็วิปัสสนาซ้อนอยู่ในตัว ตัวที่ปฏิบัติมรรคองค์ ๘ ก็คือ เกิดฌานพุทธ แล้วจึงจะสั่งสมฌานเป็นสัมมาสมาธิ แต่ภาษาคำความก็เหมือนภาษาของฌานฤๅษี ทว่าความจริงเป็นความหมายของฌานพุทธ ท่านจะตรัสเป็นว่า ฌาน ๑ มีอารมณ์อย่างนี้ๆ ฌาน ๒ ก็ดีกว่า มีอารมณ์จิตที่สูงกว่าอย่างนั้นๆ ฌาน ๓ ฌาน ๔ ก็มีอารมณ์ที่สูงขึ้นกว่าอย่างนั้นๆ จนกระทั่งถึงรูปฌานหมดไป ก็ต่ออรูปฌาน อากาสานัญจายตนะ วิญญาณัญจายตนะ แล้วก็

อากิญจัญญายตนะ จนกระทั่งถึงเนวสัญญานาสัญญายตนะ เสร็จแล้วก็ถึงสัญญาเวทยิตนิโรธ ก็จะดีขึ้นไปเป็นลำดับ ๆ มีภาวะทางจิตที่ดีขึ้นประณีตขึ้นกว่าก่อนเรื่อย ๆ ไปนั่นแหละ พระพุทธเจ้าท่านก็ตรัสถามอุบาลีเรื่อย ๆ เรียกว่า ดีขึ้นมาตามลำดับ ๆ *ดีขึ้นไม่ใช่หรือ* เสร็จแล้วก่อนจะจบทุกทีพระพุทธเจ้าท่านจะตรัสถามว่า *อย่างนี้ ๆ มิใช่หรือ* เมื่อได้ฌาน ๑ ก็จะถามทีหนึ่ง ฌาน ๒ ก็จะถามทีหนึ่ง พอจบทีหนึ่ง ก็ว่า *ดีกว่า* ดังนี้

ดูกร อุบาลี เธอจะสำคัญความข้อนั้นเป็นไฉน การอยู่เช่นนี้เป็นการอยู่ที่ดียิ่งกว่าและประณีตดียิ่งกว่าการอยู่อันก่อน มิใช่หรือ

อุบาลีก็จะทูลตอบว่า *เป็นอย่างนั้น พระเจ้าค่ะ*

ดูกรอุบาลี สาวกทั้งหลายของเราพิจารณาอยู่เห็นซึ่งธรรมแม้นี้ในตนจึงส้องเสพเสนาสนะคือป่าและราวป่าอันสงัด แต่ว่าสาวกเหล่านั้น ยังไม่บรรลุประโยชน์ของตนโดยลำดับก่อน

หมายความว่า ลำดับที่กล่าวนี้ ก็ยังไม่ได้บรรลุอะไรมา ไม่ว่าจะฌาน ๑ ฌาน ๒ ฌาน ๓ ฌาน ๔ ท่านก็ไล่ซ้ำ พูดซ้ำตรงนั้นมาเรื่อย ๆ จนกระทั่งมาถึงสัญญาเวทยิตนิโรธสมาบัติ ภิกษุจึงบรรลุ**สัญญาเวทยิตนิโรธสมาบัติ**อยู่ และอาสวะของภิกษุนั้นหมดสิ้นไปแล้ว นี่ก็หมายความว่า บรรลุธรรมของพุทธแล้ว ศาสนาอื่นก็มีฌาน ๔ ฌาน ๘ จบที่ฌาน ๘ ***สัญญาเวทยิตนิโรธ*** ของเขาไม่มีดอก มีของพระพุทธเจ้าเท่านั้น เพราะเห็นด้วยปัญญา ดังนั้นฌานที่พระพุทธเจ้าตรัสนี้ซึ่งมีครบ ***"อนุปุพพวิหาร ๙"*** จึงหมายถึง "ฌานของพุทธ" ไม่ใช่หมายถึงฌานของฤาษีเด็ดขาด

ดูกรอุบาลี เธอจะสำคัญความข้อนั้นเป็นไฉน การอยู่เช่นนี้ เป็นการอยู่ที่ดียิ่งกว่าและประณีตดียิ่งกว่าการอยู่อันก่อน มิใช่หรือ

อุบาลีก็ทูลตอบว่า *เป็นอย่างนั้นพระเจ้าค่ะ*

พระพุทธเจ้าก็ตรัสต่อว่า *ดูกรอุบาลี สาวกทั้งหลายของเราพิจารณาเห็นอยู่ซึ่งธรรมแม้นี้(ว่ามีอยู่)ในตน*

ธรรมแม้นี้ ก็หมายถึง ธรรมทั้งหมด ที่มีถึง**"สัญญาเวทยิตนิโรธ"** นั่นเอง

จึงส้องเสพเสนาสนะคือป่า และราวป่าอันสงัด

สรุปแล้วก็คือ ต้องปฏิบัติตนจนกระทั่งถึง***สัญญาเวทยิตนิโรธ***ให้ได้เสียก่อนสูงสุด *จึงจะไปส้องเสพเสนาสนะคือป่า และราวป่าอันสงัด แต่ว่า สาวกเหล่านั้น ยังไม่บรรลุประโยชน์ของตน โดยลำดับก่อน*

เมื่อไม่ได้ปฏิบัติ ยังไม่บรรลุธรรมใดๆมาก่อน จนมีภูมิเพียงพอ ท่านก็ไม่ให้ไป ไม่ให้เข้าป่า

ดูกรอุบาลี เธอจงอยู่ในสงฆ์นี้เถิด เมื่อเธออยู่ในสงฆ์ ความสำราญจักมี

จบสูตรนี้

สรุปแล้ว ผู้ที่จะไปอยู่ป่านั้น คือ ผู้ต้องบรรลุธรรม ไม่มากก็น้อยอย่างเพียงพอ หรือผู้นั้นมีอินทรีย์พละเหมาะสมแท้จริง หรือไม่ก็มีจิตที่ถึงขั้นสูงสุดโน่นแหละ ถ้าไม่สูงสุด ไม่มีภูมิคุ้มกันที่เพียงพอ ไปอยู่ป่าแล้วเมื่อไม่ได้เป็น*ช้างใหญ่* มันก็เหมือน*เสือปลา* ตามที่พระพุทธเจ้าตรัส ถ้าจะอวดดีว่า ได้สมาธิ เล็กๆน้อยๆแล้วไป ก็ยังไม่สมบูรณ์ดอก มันต้องมีครูบาอาจารย์ ต้องมีผู้รู้แนะนำดูแล ก็ขนาดพระอุบาลี ซึ่งไม่ใช่ผู้ไม่มีภูมิเมื่อไหร่ พระพุทธเจ้ายังตรัสกับพระอุบาลีถึงขั้น"สัญญาเวทยิตนิโรธ" โน่นแน่ะ แล้วค่อยให้ออกป่า ก็ทำความเข้าใจในนัยสำคัญนี้ดีๆ

เพราะฉะนั้น การที่จะเข้าใจคำว่า**"ป่า"**นี่ จึงไม่ใช่เรื่องเล่นๆ ไม่ใช่เรื่องธรรมดา เป็นเรื่องที่จะต้องศึกษา จนกระทั่งรู้จักลำดับการปฏิบัติธรรม ลำดับการปฏิบัติธรรมของพระพุทธเจ้าก็คือ ***มีศีล สำรวมอินทรีย์*** แล้วอย่าลืมว่า *ถือศีล-สำรวมอินทรีย์* นี่เป็นเรื่องเดียวกัน เป็นสมังคี ไม่ใช่ถือศีลอันหนึ่ง เสร็จแล้วสมาธิก็ไปนั่งหลับตาเอาอีกอันหนึ่ง พอนั่งหลับตาเข้าภวังค์ไปแล้ว ก็นึกว่าเป็นสมาธิ ได้สมาธิ พอได้สมาธิแล้วก็ถึงขั้นขบคิด ในช่วงขบคิดนี่เขาก็เรียกว่า *ยกจิตขึ้นสู่วิปัสสนา* ว่าไปนั่น

ทั้ง ๆที่วิปัสสนานั้นต้องอยู่ในทุกขณะที่..ยืน เดิน นั่ง นอน เคี้ยว กลืน อุจจาระ ปัสสาวะ ทำนั่น สัมผัสนี่ เป็นต้น อยู่ในสภาพอะไรทุกอย่าง ทุกอิริยาบถ ก็ทำวิปัสสนาไปตลอด วิปัสสนาไม่ใช่ว่ามากระทำตอนที่มานั่งหลับตา

ยกจิตขึ้นสู่วิปัสสนา ของเขาก็คือคิด นั่งคิด โน้มน้อมจิตไป แล้วก็นึกว่าพระพุทธเจ้าท่านสอนให้คิด เขาก็คิด ๆ ๆ จนกระทั่งเอา *"ผลของความคิด"* มาเป็น**ปัญญา** ขอยืนยันว่า *ผลของความคิด* คือเฉโก หรือเฉกะ เป็นความรู้ เป็นความฉลาด แต่ไม่เรียกว่า"ปัญญา" ผลของความคิด ไม่ใช่ปัญญาหรืออธิปัญญา ไม่ใช่ญาณทัสสนวิเศษ ไม่ใช่ความจริงตามความเป็นจริง ที่รู้ที่สัมผัส การโน้มน้อมจิตไปน่ะ ไม่ใช่อย่างนั้น นั่นมันแค่ ความฉลาด ที่ภาษาบาลีเรียกว่า "เฉก" หรือ"เฉกตา" เท่านั้น

การรู้การเห็นความจริงตามความเป็นจริง นี่เป็นนามธรรม ยิ่งยากที่จะรู้ในขณะใดที่เรากำลังมีผัสสะ เห็นจิตมันเกิดอารมณ์ใดก็แล้วแต่ เป็นเวทนา จะสุขเวทนา หรือทุกขเวทนา แล้วเราก็วิจัยลงไปในเวทนาซ้ำซ้อนลงไปอีก คือ มันจะเป็นฌาน ๑ ฌาน ๒ ฌาน ๓ ฌาน ๔ เพราะเรามีผัสสะเป็นปัจจัยอยู่ ก็ปฏิบัติวิปัสสนาไปพร้อมกับที่ผัสสะอยู่นั่นแหละ แล้วก็พยายามฝึกจิตให้สามารถ***"เพ่งรู้ในจิต-แล้วก็เพียรเผากิเลสในจิต"*** ให้ได้ในขณะมีอิริยาบถต่าง ๆอยู่ เป็น"ฌานลืมตา" ปฏิบัติวิปัสสนาลืมตาก็คือ การมีญาณรู้-ญาณเห็นสภาวะอาการทุกอย่างในจิต-เจตสิก-รูป-นิพพานนั่นเอง เมื่อมีญาณรู้เห็นตัวตนกิเลสนิวรณ์แล้ว ก็พยายามเผาหรือกำจัดกิเลสนิวรณ์นั้น จนกระทั่งเป็นผลระดับแรกก็เป็น"ฌาน ๑"

สภาพของ"ฌาน ๑" นี้ ผู้ปฏิบัติจะต้องใช้ความสังวรเคร่งคุมในการปฏิบัติของตนอยู่มากนั่นเอง เรียกตามศัพท์ว่า มี"วิตกวิจาร" จึงยังไม่โล่งโปร่งว่างเท่าใดนัก ยังต้องหนักอยู่ด้วย *"อาการสังวรเคร่งคุมในการปฏิบัติของตน"*หรือ *"วิตกวิจาร" ยังไม่เพลา* ยังต้องคุมเคร่งกันอยู่ แต่ก็ระงับกิเลสได้

ครั้นปฏิบัติไปจนเกิด"วสี"(ความชำนาญ)เพิ่มขึ้นหรือผู้ปฏิบัติมีความสามารถเก่งขึ้น นั่นก็คือ *อาการสังวรเคร่งคุมในการปฏิบัติของตน* หรือ*"วิตกวิจาร"*มันเพลาลง *อาการสังวรคุมเคร่ง*มันลดลงไปได้ ไม่ต้องคุมเคร่ง ไม่ต้องคอยระวังแจกันแล้ว นี่คือสภาพของ "วิตกวิจารสงบระงับไป หรือไม่มีวิตกวิจาร" มีแต่ปีติและสุขอันเกิดจากสมาธิอยู่ ขั้นนี้ก็บรรลุ "ฌาน ๒" ซึ่งจะมี"ปีติ"หรือความยินดีกับผลสำเร็จที่ได้ของตน มันได้มรรคผลนั่นคือ"ได้ดี"ได้อาริยธรรม และมันมีอาการ"ยินดี"ที่ได้ดีนั้นด้วย

มรรคผลที่*"ได้ดีและยินดี"*ไม่ต้องลด แต่ที่ต้องลดคือ ***อาการหลงหรืออาการติด****"ความยินดี"* นี่เป็น"อุปกิเลส" เพราะมันจะพาเราเสียคน มันซ้อนๆกันอยู่นะ มันจะ**ยึดดี**นี้ มันจะ**หลงระเริงระริกระรี้ไปกับดี**นี้ จะหลงเอาดีของเราไปเบ่งไปข่มไปอวดดีกับคนอื่นๆ หรือยึดติดไม่ปล่อยวาง

ส่วนเราต้องรู้ในความดี หรือผลดีที่เราได้และย่อมพอใจก็เป็นธรรมดา ซึ่งเราก็ต้องรู้ในผลดีนั้นและย่อมพอใจหรือยินดีในดีนั้นแน่แต่อย่ามี ***อาการหลงหรืออาการติด"ความยินดี"****(อุปกิเลส)* นี่มันซ้อนละเอียดๆอยู่ อย่าสับสนเป็นอันขาด ต้องคมแม่นชัดละเอียดกันจริงๆ ถ้าไม่คมแม่นชัดละเอียดจริงๆก็จะพลาดไปลดไปทำลายเอา**"ตัวรู้ในผลดีและความพอใจหรือยินดีในดี"ทั้งตัว**เลย มันก็เสียหายกันหมดเท่านั้นเอง ต้องลดเฉพาะ "อุปกิเลส" ซึ่งได้แก่ *อาการหลงหรืออาการติด"ความยินดี"*ให้ถูกตัว นี่คือ การปฏิบัติให้ผ่าน"ฌาน ๒"ขึ้นไปสู่"ฌาน ๓" ที่ภาษาพูดๆกันก็ว่า "ปีติจางคลายหรือปีติสิ้นไป" จึงจะบรรลุ"ฌาน ๓" ตรงนี้แหละที่นัยลึกซึ้งละเอียดลออมาก แท้จริงนั้นไม่ใช่ลด"ปีติ"กันทั้งดุ้น คือไม่ใช่ไปดับเอาเนื้อแท้ของความยินดีหรือ"ปีติ"นั้น จงลดแต่"อุปกิเลส"ที่เป็น***อาการหลง*** หรือ***อาการติด***ในปีตินั้นต่างหาก พระพุทธเจ้าทรงให้ประทับเนื้อแท้ของ "ปีติและสุข"ซึมลึกแทรกเข้าไปในใจให้ทั่วจนเต็มหัวใจไม่มีที่ว่างอย่างแน่นเนียนสนิทด้วยซ้ำ คล้ายๆกับ*"ร่างกายที่ได้อาบน้ำ พนักงานอาบน้ำพึงเท*

ผงถูตัวหรือจุรณ์สีลงในภาชนะสำริด แล้วเอาน้ำพรมให้ติดเป็นก้อน เมื่อทิ้งไว้ จุรณ์สีก็จะจับกันติดกันไปหมดเป็นก้อน เปรียบเหมือนทุกส่วนของร่างกาย เต็มไปด้วยผงถูตัว จนไม่มีส่วนหนึ่งส่วนใดที่ไม่มีจุรณ์สีนี้เข้าไปสัมผัสซุกแทรกอยู่” ปานฉะนั้นทีเดียว ไปหาอ่านดูเถิดในพระไตรปิฎกที่ท่านตรัสถึงการปฏิบัติฌาน ในเล่ม ๕ ข้อ ๑๒๗

และ“อุปกิเลส”ขั้นต่อไปก็นัยเดียวกัน ที่เรียกว่า“สุข” ก็ไม่ใช่ให้ไป “ดับสุข”อย่างพาซื่ออีกแหละ อันนี้ยิ่งลึกซึ้งขึ้นไปอีก เพราะจะว่า“ลดสุขหรือล่วงสุขไปเสียได้” แต่ก็เป็น“อทุกขมสุข” ซึ่งจะต้องเข้าใจปรมัตถ์ขั้น “อัสสาทะ”อันเป็นรสโลกีย์ เมื่อล่วงสุขที่เป็นสุขโลกีย์ได้ก็มีแต่“วูปสมสุข” ซึ่งเป็นภูมิที่ทำได้ดีสะอาดสงบขึ้นไปอีก คือ ลดสุข เพราะไม่เสพรสสุขที่เป็นโลกีย์ จึงชื่อว่า“อทุกขมสุข” แล้วก็เข้าสู่อุเบกขา เป็นฌาน ๔ ดังนี้

เมื่อวิปัสสนาแล้วเราจะเห็นองค์ประชุมในขณะที่เราปฏิบัติธรรม ว่าวิปัสสนาของพุทธนี่ มีทั้งการเรียนรู้ไปตลอด สร้างปัญญาให้เห็นความจริงของสภาวะในจิต ในทุกขณะ ในทุกอิริยาบถ ในทุกสัมผัสที่มี ไม่ว่าจะขณะยืน ขณะเดิน ขณะนั่ง ขณะนอน ขณะเคี้ยว... มีทั้งวัตถุนอก-วัตถุใน มีตา เป็นอายตนะนอก รูปเป็นอายตนะใน เสร็จแล้วก็มีจักขุวิญญาณ เป็นตัวรับรู้ จักขุวิญญาณเป็นตัวรู้รวม เกิดจักขุวิญญาณ เราก็มาวิจัยลงไปในวิญญาณ หรือจิตนั่นแหละ ทางตาก็ตาม ทางหูก็ตาม ทางจมูก ทางลิ้น ทางกายก็ตาม ทุกอันเหมือนกัน วิจัยลงไปหาเวทนา องค์ประชุมเหล่านั้นประสมร่วมกันแล้ว ท่านเรียกว่าเป็นผัสสะหรือสัมผัส ดังที่ท่านกล่าวไว้ใน “ทุกขสูตร” มีในพระไตรปิฎกเล่ม ๑๖ ข้อ ๔๑๐-๔๑๑ เล่ม ๑๗ ข้อ ๔๐, ๔๓,๑๔๓,๒๗๕-๒๘๓,๓๓๘,๓๘๑ เล่ม ๑๘ ข้อ ๑๕๔-๑๕๕,๒๗๔, ๒๗๗ เล่ม ๒๒ ข้อ ๓,๓๔๖,๓๗๐ เล่ม ๒๓ ข้อ ๑๗

อ่าน“ทุกขสูตร”แล้ว ก็ให้ไปทำแบบฝึกหัด เป็นหลักอย่างสำคัญเลยนะ เราจะเห็นทุกข์ จะเห็นเหตุแห่งทุกข์

เช่น พระไตรปิฎก เล่ม ๑๘ ข้อ ๑๕๔-๑๕๕

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราจักแสดงความเกิดและความดับแห่งทุกข์ เธอทั้งหลายจงฟัง ก็ความเกิดแห่งทุกข์เป็นไฉน

*ความเกิดแห่งทุกข์นั้น คืออาศัยจักษุและรูป เกิดจักขุวิญญาณ รวมธรรมทั้ง ๓ ประการเป็นผัสสะ **เพราะผัสสะเป็นปัจจัย** จึงเกิดเวทนา เพราะเวทนาเป็นปัจจัย จึงเกิดตัณหา นี้เป็นความเกิดแห่งทุกข์ ฯลฯ อาศัยใจและธรรมารมณ์ เกิดมโนวิญญาณ รวมธรรม ๓ ประการเป็นผัสสะ **เพราะผัสสะเป็นปัจจัย จึงเกิดเวทนา เพราะเวทนาเป็นปัจจัย จึงเกิดตัณหา** นี้แลเป็นความเกิดแห่งทุกข์ ฯ*

*ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็ความดับแห่งทุกข์เป็นไฉน ความดับแห่งทุกข์นั้น คือ อาศัยจักษุและรูป เกิดจักขุวิญญาณ รวมธรรม ๓ ประการเป็นผัสสะ **เพราะผัสสะเป็นปัจจัย จึงเกิดเวทนา เพราะเวทนาเป็นปัจจัย จึงเกิดตัณหา เพราะตัณหานั้นแลดับ เพราะสำรอกโดยไม่เหลือ อุปาทานจึงดับ เพราะอุปาทานดับ ภพจึงดับ เพราะภพดับ ชาติจึงดับ เพราะชาติดับ ชรา มรณะ โสกะ ปริเทวะ ทุกข์ โทมนัส และอุปายาสจึงดับ** ความดับแห่งกองทุกข์ทั้งมวลนี้ ย่อมมีด้วยอาการอย่างนี้ นี้แลเป็นความดับแห่งทุกข์ ฯลฯ*

*อาศัยใจและธรรมารมณ์ เกิดมโนวิญญาณ รวมธรรม ๓ ประการเป็นผัสสะ เพราะ**ผัสสะเป็นปัจจัย** จึงเกิดเวทนา เพราะ**เวทนาเป็นปัจจัย** จึงเกิดตัณหา เพราะ**ตัณหานั้นแลดับ**เพราะ**สำรอกโดยไม่เหลือ** อุปาทานจึงดับ เพราะอุปาทานดับ ภพจึงดับ เพราะภพดับ ชาติจึงดับ เพราะชาติดับ ชรา มรณะ โสกะ ปริเทวะ ทุกข์ โทมนัส และอุปายาส จึงดับ ความดับแห่งกองทุกข์ทั้งมวลนี้ ย่อมมีด้วยอาการอย่างนี้*

ดูกรภิกษุทั้งหลาย นี้แลเป็นความดับแห่งทุกข์ ฯ

เมื่อเราวิจัยเวทนา เมื่อเกิดจักขุวิญญาณ เพราะมีผัสสะ แล้วก็รู้จักจิต หรือวิญญาณนั่นแหละ(จักขุวิญญาณ) เราก็หยั่งลงไปในจิตวิญญาณ อ่าน

จิตวิญญาณที่เป็นจักขุวิญญาณ จักขุวิญญาณตัวนี้ชื่อว่ารูป "รูป"ในที่นี้ คือ จิตวิญญาณนั่นเองที่เป็นสภาวะ"ถูกรู้"(ไม่ใช่ตัวที่กำลังทำหน้าที่รู้) จิตนั่นเอง เป็น"รูป"ให้จิตของเราอีกสภาวะหนึ่งซึ่งเป็น"นาม"ทำหน้าที่"รู้" และกำลังเป็น"อธิปัญญาสิกขา" อันมีคุณวิเศษขั้นวิปัสสนาญาณทีเดียว

การรู้ มันมีข้างนอก ข้างนอกก็กระทบสัมผัสวัตถุนอกแล้ว มีตา (จักขุ) เป็นอายตนะนอก ตาประสบสิ่งนั้น มันก็เป็นรูป รูปที่เกิดในภายใน หรือปรากฏภาวะรูปขึ้นในจิตก็เป็นอายตนะใน จักขุวิญญาณก็เป็นตัวรับรู้แล้ว ในตัวรับรู้แล้วนั่นแหละ มันก็จะปรุงเร็วร่วมไปเลย นามขันธ์ ๔ ก็ทำงาน เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ พรวดเป็น"วิญญาณ" แล้วเราก็พิจารณา ซ้อนลงไปในวิญญาณที่รับรู้นั้น วิญญาณนั่นแหละเป็น"กายในกาย"แล้ว เป็นองค์ประชุม ที่ย่นย่อเข้ามารวมกันเป็นสภาพหนึ่งแล้ว แม้กระทั่งอารมณ์ และกิเลสปรุงร่วมกันไปหมดนั่นแหละ เป็นองค์ประชุมทั้งนั้น เรียกว่า"กายใน" เสร็จแล้วเราก็วิจัยซ้อนชอนไชลงไปใน"กายใน" ให้ถึงเวทนา ความรู้สึก รู้สึกอย่างไร อารมณ์อย่างไร จนกระทั่งวิจัยเวทนาในเวทนาลงไปอีก นี่เราเรียนเวทนาไปจนถึงเวทนา ๑๐๘ กันแล้ว เรามีอย่างไร มันก็เป็นอย่างนั้น อย่างน้อยที่สุดก็แบ่งเป็น ๓ ได้แก่ สุขเวทนา ทุกขเวทนา อุเบกขาเวทนา หรือจะเรียกโสมนัสเวทนา โทมนัสเวทนาก็ได้ แบ่งออกเป็น..ทุกข์สุขกับเฉยๆ เมื่อเราวิจัยลงไปได้ลึกซึ้งกว่านั้นอีกว่า เวทนาต่างๆ นี่มันเป็น มันมีอย่างไร มันจะรู้สึกแรง รู้สึกอ่อน เรียกว่าอินทรีย์ อันเป็นทุกข์ เป็นสุข หยาบเรียกว่าทุกข์ กลางลงมาเรียกว่าโทมนัส หยาบเรียกว่าสุข กลางลงมาเรียกว่าโสมนัส แล้วก็มาถึงที่สุดอทุกขมสุขหรืออุเบกขา เป็นตัวปลาย ซึ่งต้องมีความเข้าใจในความเป็น"เวทนา ๒ -เวทนา ๓ -เวทนา ๕ -เวทนา ๖ -เวทนา ๑๘ -เวทนา ๓๖ -เวทนา ๑๐๘" (พระไตรปิฎกเล่ม ๑๘ ข้อ ๔๑๒-๔๓๗)

เมื่อมาถึงเวทนา ๓๖ นี่แหละจะเป็นขั้นสำคัญ ซึ่งถึงขั้นสามารถ

แบ่งออกเป็น ๒ ฝ่าย คือฝ่ายหนึ่งเรียกว่า เคหสิตะ เป็นฝ่ายโลกีย์ กับอีกฝ่าย เรียกว่า เนกขัมมะ เป็นฝ่ายโลกุตระ ถ้าเคหสิตะ มันก็เป็นสุขอย่างโลกๆ สุขเพราะได้ลาภ ยศ สรรเสริญ ประสบสิ่งที่ชอบใจ ทุกข์อย่างโลกๆ ทุกข์อย่างชาวบ้าน ทุกข์อย่างปุถุชน ทุกข์เพราะเสื่อมลาภ เสื่อมยศ ถูกนินทา ประสบสิ่งที่ไม่ชอบใจ แม้แต่อุเบกขา ก็เป็นอุเบกขาอย่างปุถุชน เป็น"เคหสิตอุเบกขา" ปล่อยวางเพราะเห็นแก่ตัว เพราะไม่มีปัญญา

ส่วนเนกขัมมสิตะ มันก็เป็นสุขเป็นทุกข์อย่างโลกุตระ อย่างอาริยชน เช่น สุขเพราะลดละกิเลสได้ ทุกข์เพราะต่อสู้กับกิเลสอยู่ แม้แต่อุเบกขาก็เป็นอุเบกขาอย่างอาริยชน เป็น"เนกขัมมสิตอุเบกขา" ปล่อยวางที่ใจแต่ไม่ใช่วางอย่างคนไม่เอาภาระการงาน ปล่อยวางอย่างอาริยชนผู้มีคุณค่า

คนเรามาเรียนรู้"เวทนา"ได้ว่า เออ อย่างนี้เป็นเนกขัมมสิตโทมนัสเวทนา นี่เป็นเนกขัมมสิตโสมนัสเวทนา จนถึงเนกขัมมสิตอุเบกขาเวทนาเป็นอย่างไร อารมณ์แบบโลกีย์(เคหสิตะ) กับอารมณ์แบบโลกุตระ มีอารมณ์แตกต่างกันอย่างไร ผู้สัมผัสอารมณ์นั้นเองก็จะ"รู้" การรู้นี้คือ"ปัญญา" ขั้น"วิปัสสนาญาณ" ซึ่งเป็น"วิชชา"ของพุทธแท้ อย่างนี้เป็นต้น "สุข-ทุกข์-อุเบกขา" ๓ เวทนานี้ และเรามีอายตนะอีก ๖ อายตนะ ซึ่งแต่ละอายตนะก็จะเกิดเวทนาได้ถึง ๓ เวทนา ซึ่ง ๓ เวทนา คูณ ๖ อายตนะ ก็เป็น ๑๘ เวทนา

๑๘ เวทนานี้ก็มีทั้งแบบโลกีย์และแบบโลกุตระ คือ **เคหสิตเวทนา ๑๘** ซึ่งเป็นอารมณ์ของโลกียชน และ**เนกขัมมสิตเวทนา ๑๘** ซึ่งเป็นอารมณ์ของโลกุตรชน รวมกันทั้งเวทนาแบบโลกีย์และเวทนาแบบโลกุตระ ก็เป็น "เวทนา ๓๖" ผู้รู้เป็นสัมมาทิฏฐิ ผู้ทำได้ ปฏิบัติสำเร็จ จึงจะเป็นผู้บรรลุสัมมาญาณ(ปัญญา) และสัมมาวิมุติ(วิมุติ)

ส่วนเวทนา ๑๐๘ นั้น ก็เป็นขั้นสั่งสมปรมัตถธรรมที่ได้บรรลุนั้นๆ ให้มาก สั่งสมธรรมที่เราสามารถปฏิบัติ"อนัตตาธรรม"สำเร็จนั้นแหละ ลง

เป็น"อดีต"เป็นการสร้างความชำนาญ ซึ่งก็คือ สั่งสมความรู้ความสามารถ ใน"การรู้จักรู้แจ้งรู้จริงเวทนา ๓๖"นั่นเอง ใน*"กาล ทั้ง ๓"* อันได้แก่ "อดีต"ก็รู้จักรู้แจ้งรู้จริงเวทนา ๓๖ "ปัจจุบัน"ก็รู้จักรู้แจ้งรู้จริง เวทนา ๓๖ "อนาคต"ก็รู้จักรู้แจ้งรู้จริงเวทนา ๓๖ และทุก ๆปัจจุบัน ก็สามารถทำให้เป็น "เนกขัมมสิตอุเบกขา"ถึงขั้น"อนัตตาธรรม" หรือ"สุญญตา"ได้ตลอด อย่างมั่นแม่น จนแน่นอน(ธุวัง) ยั่งยืน(สัสสตัง) ไม่กลับกำเริบ(อสังกุปปัง)

การปฏิบัติที่เป็นผลสำเร็จในทุก ๆ"ปัจจุบัน ๓๖" สั่งสมลงเป็น "อดีต ๓๖" กระทั่งมั่นใจได้ว่า ***ทุก"อดีต"ทุก"ปัจจุบัน"*** เป็นความเที่ยงแท้(นิจจัง) แน่นอน(ธุวัง) ยั่งยืน(สัสสตัง) ไม่แปรเปลี่ยนเป็นอื่น(อวิปริณามธัมมัง) ไม่มีอะไรจะหักล้างได้(อสังหิรัง) ไม่กลับกำเริบอีกแล้วเด็ดขาด(อสังกุปปัง) ดังนั้น ***"อนาคต ๓๖" ซึ่งความเป็น"อนาคต"นั้นไม่เคยมีเลยในโลก*** แต่ก็จะเกิดได้เพราะภูมิที่สำเร็จผลอย่าง*เที่ยงแท้-แน่นอน-มั่นคงถาวร-ไม่แปรเปลี่ยนเป็นอื่น-ไม่มีอะไรจะมาหักล้างได้-ไม่กลับกำเริบอีกแล้วเด็ดขาด* ที่ได้รู้จักรู้แจ้งรู้จริง และปฏิบัติจนสำเร็จจริงเป็นความจริงของ**"อดีต ๓๖"**กับ **"ปัจจุบัน ๓๖"**นี่เอง ที่เป็น ***"อนาคต"ที่เที่ยงแท้แน่นอน...*** **ฯลฯ ได้จริง** เพราะ*ทุก"อนาคต"เมื่อเดินทางมาถึง"ปัจจุบัน" ความเป็น"อนาคต"นั้นก็กลายเป็น"ปัจจุบัน"ไปทุกภาวะแห่งกาล* **"อดีต ๓๖ + ปัจจุบัน ๓๖ + อนาคต ๓๖" จึงเป็น ๑๐๘** (พระไตรปิฎก เล่ม ๑๘ ข้อ ๔๓๐-๔๓๗)

ผู้ปฏิบัติในกาล**"ปัจจุบัน"** เมื่อได้ศึกษาฝึกฝนพัฒนาจิต..เจตสิก..รูป..นิพพานให้แก่**"ปัจจุบัน ๓๖"**จนมีมรรคผลเกิดปรมัตถธรรม(โอปปาติกโยนิ) มีคุณวิเศษเป็น"**มุทุภูต**(จิตหัวอ่อน),**กัมมนิย**(เหมาะควรแก่การงาน)" ทุกกรรมแห่งกาล**"ปัจจุบัน"** สามารถทำให้เกิดผลสำเร็จของ**"สัมมัตตะ ๑๐"**

และการปฏิบัติที่มีมรรคผลทำให้เกิดปรมัตถธรรม(โอปปาติกโยนิ) เป็นคุณวิเศษจาก ***"ปัจจุบัน"***ลงไปเกิด ***"วิบากในอดีต" ปรับกาละแห่งอดีต*** สั่งสมขึ้นเป็น"**ฐีต**(มั่นคง) **อเนญชัปปัตต**(ไม่หวั่นไหว)" จนกระทั่ง"เที่ยงแท้

(นิจจัง) ถาวร(ธุวัง) ตลอดกาล(สัสสตัง)ไม่แปรเปลี่ยนอีกแล้ว(อวิปริณามธัมมัง) ไม่มีอะไรมาหักล้างได้(อสังหิรัง)ไม่กลับกำเริบอีก(อสังกุปปัง)" **นั่นคือ"อดีต"** และ**"ปัจจุบัน"**นั้นเที่ยงแท้ มั่นคง ฯลฯ เด็ดขาดแล้ว

เมื่อ**"อดีต"** กับ**"ปัจจุบัน"** ต่างก็**เที่ยงแท้ มั่นคง ฯลฯ** เด็ดขาดสัมบูรณ์ ทั้ง*กรรม*และ*กาล*ของ**"อนาคต"**ซึ่งเป็นอิทัปปัจจยตาของ*กรรม*และ*กาล*อันเกิดต่อจาก"อดีตและปัจจุบัน" จึง**เที่ยงแท้ มั่นคง ฯลฯ เป็นหนึ่งเดียวกัน หรือไม่มีอะไรแผกแตกต่างกันเลย**

เมื่อ"อดีต" ก็เป็น"อนัตตาหรือนิพพานหรือสุญญตา" คือ ๐
และ"ปัจจุบัน" ก็เป็น"อนัตตาหรือนิพพานหรือสุญญตา" คือ ๐
ดังนั้น "อนาคต" ก็เป็น"อนัตตาหรือนิพพานหรือสุญญตา" คือ ๐
สัจจะแห่งกาลที่เป็น **อนาคต** ได้แก่ **อดีต + ปัจจุบัน**
หรือ อดีต + ปัจจุบัน = อนาคต
คำตอบเด็ดขาดของสัจจะ ๐ + ๐ = ๐

ทฤษฎีที่สามารถพิสูจน์จิต-เจตสิก-รูป-นิพพาน โดยวิเคราะห์เจาะลึกลงไปทั้ง"กายในกาย" ทั้ง"เวทนาในเวทนา" ทั้ง"จิตในจิต" ทั้ง"ธรรมในธรรม" จนเกิดญาณทัสสนะวิเศษ หรือเกิด"วิชชา ๘" อันประหนึ่ง กล้องจุลทรรศน์(กล้องขยาย) กล้องปริทรรศน์(กล้องส่องทะลุสิ่งกั้นขวาง) กล้องโทรทรรศน์(กล้องส่องทางไกล) ที่สามารถมองเห็น"จิต-เจตสิก-รูป-นิพพาน"ได้อย่างเป็นจริงตามความเป็นจริงสัมบูรณ์

นี่คือเครื่องยืนยัน "ความเที่ยงแท้(นิจจัง)ถาวร(ธุวัง) ตลอดกาล(สัสสตัง) ไม่แปรเปลี่ยนอีกแล้ว(อวิปริณามธัมมัง)ไม่มีอะไรมาหักล้างได้(อสังหิรัง)ไม่กลับกำเริบอีก(อสังกุปปัง) ชนิดที่เป็นวิทยาศาสตร์ทางจิตวิญญาณ [พระไตรปิฎก เล่ม ๓๐ ข้อ ๖๕๙]

เพราะฉะนั้น **"อนาคต"**ที่*เที่ยงแท้-แน่นอน...ฯลฯ* ปานฉะนี้ จึงเกิดจาก**"อดีต + ปัจจุบัน"** หรือทั้ง**"อดีต-ปัจจุบัน-อนาคต"** ล้วนเป็น

อย่างหนึ่งอย่างเดียวกัน คือ **"อนัตตาหรือนิพพานหรือสุญญตา" ที่เที่ยงแท้ไม่เป็นอื่นอีกแล้ว ซึ่งได้มาปรากฏให้คนผู้สามารถมี"อนาคต" อันเที่ยงแท้ รู้จักรู้แจ้งรู้จริงด้วย"วิชชา ๘"**

ใครไม่มีความรู้พื้นฐานมาก็คงนั่งงง นั่งเมาอยู่ตรงนี้ ไม่รู้เรื่องดอก เพราะมันเป็นปรมัตถธรรมถึงขั้น ต้องแยก***เวทนาในเวทนา***ออก และแยก***จิตในจิต***เป็น จนครบทั้งแยก***ธรรมในธรรม***ได้ด้วย ผู้จะไปป่า ควรเรียนรู้จนกระทั่งมีพื้นฐานของความรู้พวกนี้ มีฌานมีญาณขนาดนี้จึงจะสามารถอ่านความละเอียดถึงปรมัตถธรรม ซึ่งอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ไม่มีสัมผัสเป็นปัจจัยแล้ว เพราะอยู่ในป่า แล้วมันก็ถึงขั้นที่จะพยายามปฏิบัติ เพื่อที่จะเก็บความละเอียดไปสู่การเป็นพระอรหันต์ จึงต้องมีภูมิจริง มาก่อนในขั้นโสดาบัน สกิทาคามี อนาคามี หรืออรหัตผลในแต่ละขั้น ถึงจะมาตรวจสอบของจริงในปรมัตถธรรมกันได้เป็นสัจจะ ไม่เช่นนั้น "ไม่จมก็ลอย"แน่นอน

นี่อาตมาก็ทบทวน มาทบทวนความรู้ของพวกเรา

๑ ฌานพุทธต่างจากฌานฤาษีอย่างไร

ถ้าเราเข้าใจอย่างนี้ แม้กระทั่งลืมตาแล้ว จิตเป็น*มุทุภูต กัมมนิย ฐีต อเนญชปัปัตต* นี่คือองค์ธรรมของฌาน มีองค์ธรรมะต่างๆที่ทำให้เกิดฌาน เกิดสมาธิอย่างของพระพุทธเจ้า ในพระไตรปิฎก แปลคำ ๔ คำนี้ว่า *"จิตอ่อน(จิตหัวอ่อน พัฒนาง่าย ถ้าขืน'จิตอ่อน'ก็คือจิตไม่แข็งแรง) ควรแก่การงาน ตั้งมั่น ไม่หวั่นไหว"* อาการทั้ง ๔ นี้คือคุณลักษณะของเจตสิก ที่อยู่ในความเป็น"ฌาน" เมื่อจิตเป็นอย่างนี้แล้ว ถึงควรจะโน้มน้อมไปจริงๆ จิตที่มีองค์ฌานที่ว่า *มุทุภูต กัมมนิย ฐีต อเนญชปัปัตต* สามารถปฏิบัติ มีคุณภาพขึ้นมา ***"เป็นฌานลืมตา"***ของพระพุทธเจ้านะ นี่ไม่ใช่องค์ธรรมของ

ฌานฤๅษีนั่งหลับตา คุณลักษณะ ๔นี้เป็นของพระพุทธเจ้า มีนัยที่ลึกซึ้ง

องค์ธรรมที่มีนัยลึกซึ้งของวิชชา ๘ ก็มี วิปัสสนาญาณ มโนมยิทธิ อิทธิวิธี ทิพพโสต เจโตปริยญาณ ปุพเพนิวาสานุสติญาณ จุตูปปาตญาณ อาสวักขยญาณ เป็นต้น และถ้าเป็นฌาน ก็จะมี *จิตหัวอ่อน(มุฑูภูต) เหมาะควรแก่การงาน(กัมมนิย) ตั้งมั่น(ฐีต) ไม่หวั่นไหว(อเนญชัปปัตต)* จะเห็นได้ชัดว่า ผู้มีฌานแบบพุทธนี้ แม้ขณะจิตกำลังเป็นฌาน ก็มีงานการทางใจ-วาจา-กาย-ครบทั้งกายวาจาใจทุกกรรมทุกขณะที่ประกอบอาชีพอยู่ คนมีฌานจึงเหมาะควรแก่การงาน-มีงานอย่างเหมาะควร-ทำงานได้ดีสมสัดสมส่วนมีประสิทธิภาพซึ่งทำงานอยู่ในขณะที่จิตกำลังปฏิบัติฌานนั่นแหละ

ศาสนาของพระพุทธเจ้านี่ มีกรรม มีกิริยา มีสัมมากัมมันตะ สัมมาอาชีวะ สัมมากัมมันตะนั้นหมายถึงคิด-พูด-ทำ ทั้ง ๓ กรรม กรรมขั้นอาชีพก็เป็นสัมมาอาชีวะ เมื่อจิตแววไวคือจิตหัวอ่อน จิตไม่ตื้อไม่ดื้อไม่แข็งขืน(มุฑุภูต) ดัดได้ง่ายหรือปรับได้ง่าย สำคัญก็คือ กำจัดกิเลสออกจากจิตได้ง่าย นั่นคือหัวอ่อนด้าน"มนสิการ"(ทำใจในใจ) และหัวอ่อนด้าน"โยนิโส"(แยบคาย,ถ่องแท้) ก็คือ รู้จักอ่านจิต อ่านอะไรต่ออะไรต่างๆ ได้ รู้จักองค์ประชุม รู้กายะในสติปัฏฐาน ๔ รู้จักเวทนาในเวทนา รู้จักจิตในจิต รู้จักธรรมในธรรม ธรรมะที่เกี่ยวกับนิวรณ์ ๕ บ้าง อุปาทานขันธ์ ๕ บ้าง อายตนะ ๖ บ้าง รู้จักโพชฌงค์ ๗ ขั้นเป็นสภาวธรรม มรรคองค์ ๘ ขั้นมีประสิทธิผล รู้จักกุศล-อกุศล รู้จักโลกียะ-โลกุตระ นี่คือ ธรรมในธรรม

เมื่อมีธรรมต่างๆเหล่านี้ดี เราก็ปฏิบัติธรรมสามารถอ่านฌานเป็น ฌานในจิตของเรามีอะไร อย่างไร เราสามารถรู้จักอารมณ์ของฌาน รู้จักนิวรณ์ ๕ รู้วิธีกำจัดกิเลส นิวรณ์ ๕ ลดลง จางลง หรือนิวรณ์ ๕ ไม่มี จะในคราวหนึ่งคราวใดก็แล้วแต่ ที่เรามีผัสสะ

คนมีตาเป็นอายตนะนอก มีรูปเป็นอายตนะใน มีหูเป็นอายตนะนอก มีเสียงเป็นอายตนะใน เป็นต้น มีตาก็มีจักขุวิญญาณ มีหูก็มีโสตวิญญาณ

มีลิ้นก็มีชิวหาวิญญาณ ดังนี้ จนกระทั่งมีผัสสะ ตาผัสสะก็จะมีรูปเกิด ในรูปนั้นก็จะเป็นเวทนา(อารมณ์หรือความรู้สึก) เราก็วิจัยเวทนา วิจัยจิต วิจัยธรรม เราก็จะเกิด"วิปัสสนาญาณ(รู้แจ้ง)-มโนมยิทธิ(สามารถกำจัดกิเลสสำเร็จ" กล่าวคือ วิจัยเจาะอ่านเข้าไปรู้จนกระทั่ง อ่าน"เวทนาในเวทนา" ซึ่งก็คือ"จิต"นั่นแหละ ว่าในจิตในเวทนามีกิเลสอย่างไร กระทั่งสามารถรู้ว่าอย่างนี้ประกอบด้วยราคะ(สราค) อย่างนี้ประกอบด้วยโทสะ(สโทส) อย่างนี้ประกอบด้วยโมหะ(สโมหะ) แล้วเรามีวิธีทำกับจิตของเรา(มนสิการ) ทำให้กิเลสลดจางคลายลงไปได้ มีความสามารถรู้ว่าเราจับกิเลสได้ ทำให้กิเลสจางคลายได้ กิเลสลดได้อย่างมี"วิปัสสี" หรือ*อย่างเห็นๆอยู่โทนโท่*ทีเดียว นั่นแหละคือวิปัสสนา เป็น"วิชชา" ข้อที่ ๑ ของ"วิชชา ๘"เลยแหละ ซึ่งเป็นญาณทัสสนะ(ความรู้ยิ่ง)ที่จะตามรู้แจ้งเห็นจริงไปตลอดสาย

ขณะใดก็แล้วแต่ เราสามารถทำให้มันลดได้ เผามันได้ ฌานก็คือ เพ่งและเผา ทำให้กิเลสลดได้ หรือเผากิเลสให้ลดให้หมดได้นั่นเอง ด้วยวิธีสมถภาวนาและวิปัสสนาภาวนา เมื่อลดกิเลสลงมาได้ขนาดหนึ่งขั้นหนึ่ง เป็นฌาน ๑ สามารถมีวิตกวิจาร ปีติ สุข เอกัคคตา องค์ธรรมของฌานน่ะ ถ้าลดวิตกวิจารได้ มีปีติ สุข เอกัคคตา ก็เรียกว่าดีขึ้น นี่คือการปฏิบัติการกับกิเลสในจิต พอกำราบกิเลสได้แต่ยังไม่เก่งนัก ยังจะต้องใช้วิธีวิตกวิจาร วิตกวิจาร ก็คือ ควบคุมการกำจัดกิเลสอยู่ ยังไม่เก่ง แค่ฌาน ๑ ก็ต้องเคร่งคุมอยู่ คือยังคุมแจในการปฏิบัตินั้นอยู่ เราต้องเกร็งต้องพยายามสังวรระวังอยู่มาก ยังทำไม่ได้ดี ยังไม่คล่อง จะทำให้ไม่มีกิเลสได้ช่วงนั้น ตอนนั้นเท่านั้น มันยังไม่สมบูรณ์ ยังไม่"เป็น"อย่างแท้จริง ยังต้องใช้ความพยายาม ยังมีความฝืดฝืนอยู่ ต้องทำด้วยสามารถ ยังไม่ชำนาญ เหมือนกับเราหัดขี่จักรยานใหม่ ๆ ยังทรงตัวไม่เก่ง ยังต้องระวังแจ ยังต้องเกร็งอยู่น่ะ ฌาน ๑ มี*วิตกวิจาร* ก็เช่นกันต้องเกร็ง ต้องเคร่งคุมแต่ก็สามารถทำจิตขณะนั้นไม่มีนิวรณ์ได้ ทว่าชั่วครั้งชั่วคราว ยังไม่เก่ง

ฌาน ๒ ไม่มีวิตกวิจารแล้ว มีแต่ปีติ สุข เป็นการก้าวหน้า ชักทำได้ดีขึ้น เก่งขึ้น ไม่ต้องคุมแจ ไม่ต้องฝืนฝืดแล้ว ค่อยยังชั่วแล้ว เปรียบกับการขี่จักรยาน ก็ขี่ได้สบายพอสมควร ก็จะลิงโลดดีใจ ปีติ มีสุขพอสมควร สงบระงับได้พอสมควร

ถ้าฌาน ๓ มีความวิเวก เรียกว่าสงบได้ สบาย ความสามารถทวีขึ้น เก่งขึ้น ชัดขึ้น เป็นความแคล่วคล่อง เป็นวสี เป็นความชำนาญ ถ้าขี่จักรยาน ก็ขี่ได้คล่องแล้ว ปล่อยมือได้เลยยังได้

ฌาน ๔ สบายมาก มีลีลาสวยงามได้ ขี่รถจักรยานตีลังกาได้เลย

การปฏิบัติธรรมของพระพุทธเจ้าก็ดี การปฏิบัติแบบของฤาษีก็ดี จะมีภาษาคำความเดียวกันอยู่มาก ใช้ศัพท์เดียวกัน เรียกว่า ฌาน เหมือนกัน อย่าง..ฌาน ๑ มีวิตกวิจาร ต้องเกร็ง ต้องคุมจิตแจ พอเก่งขึ้นๆ ก็คือสามารถลดวิตกวิจาร ต่อมาก็ลดปีติ ลดสุข สู่อุเบกขา ของพุทธของฤาษีเรียกเหมือนกัน แต่ฌานฤาษีเขาสะกดจิตของเขาเข้าไปแล้วก็ไปคุมเฉพาะอยู่ในภวังค์ จนมันง่าย ก็โล่ง ไม่ต้องพยายาม ไม่ต้องข่มต้องกดอะไรมาก นิวรณ์ มันก็ไม่ได้ขึ้นมากวนแล้ว เพราะสะกดมันได้แล้ว และทำได้เร็ว ได้คล่อง ได้แข็งแรง ได้ทน ได้นาน ไม่มีวอกแวก เขาก็อ่านดูในภวังค์เท่านั้นเอง อยู่ในภาวะอย่างนั้น วิปัสสนากันในธรรมารมณ์เท่านั้น ส่วนตา หู จมูก ลิ้น กาย ก็ปิดหมด ดับทวาร ในจิตก็ว่างจากนิวรณ์เหมือนกันนั่นแหละ ว่างขณะอยู่ในภวังค์ แต่ไม่รู้จักนิวรณ์จริงๆที่เกิดจริงเมื่อสัมผัสทางทวาร ๕ อยู่ตามปกติมีชีวิตสามัญ

สำหรับฌานของพุทธเรานั้น ก็มี*วิตกวิจาร ปีติ สุข เอกัคคตา เหมือนกัน* แต่ไม่ใช่เพียงอยู่ในภวังค์เท่านั้นเราอ่านรู้นิวรณ์ ๕ ในจิตของเราทุกขณะที่เรามีชีวิตอยู่ตามธรรมดา และเพ่งรู้เผากิเลสในทุกอิริยาบถ จิตขึ้นสู่วิถี ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ตื่นรู้ตัวทุกทวาร แล้วเราก็ทำในขอบเขตของศีล ตามฐานานุฐานะของแต่ละคน เรียกว่า มัชฌิมาปฏิปทา ที่ตั้งใจว่า เราจะทำ

แค่นี้ตามฐานะของเรา จับตัวตนของกิเลสได้ ฆ่าถูกตัวกิเลสเลย ไม่ใช่แค่การสะกดจิตอย่างรวมๆ หรือทำจิตให้หลบจากนิวรณ์กิเลสไปเท่านั้น

พุทธปฏิบัติไปตามลำดับ กำจัดกิเลสไปตามขั้นฐานะ โสดาบันก็ศีลขั้นต้น กิเลสในโลกอบาย กิเลสที่สูงไปเราจะอนุโลมก่อน อันนี้เรายังพอเป็นพอไป จะเป็นเรื่องเกี่ยวกับศีลในระดับความหมายของอธิศีลขนาดไหนก็ตามใจแต่ละฐาน แต่ละฐานะก็ปฏิบัติผ่านฌาน ๑-๒-๓-๔ ตามศีลที่เราสมาทานของตน จะเป็นโสดาฯก็ต้องผ่านฌานทั้ง ๔ ของโสดาฯ จะผ่านสกิทาฯก็ต้องผ่านฌานทั้ง ๔ ของสกิทาฯ เป็นต้น พอฌาน ๔ ก็หมายความว่า สบายแล้ว คล่องตัวแล้ว ทำฌาน๔ ได้แล้ว ตามแต่ละฐานะนี่อาตมาอธิบายสรุป แล้วก็เปรียบเทียบให้ฟัง

การได้"ฌาน"อย่างนี้ของพระพุทธเจ้า มันไม่เหมือน"ฌาน"ของฤาษีพิจารณาดีๆ ฌานฤาษีนั่งเข้าไปแล้วก็ดูอารมณ์ ฌานฤาษีน่ะ ฌาน ๑ วิตกวิจาร เขาก็จะเคร่งคุมให้จิต ไม่มีอารมณ์นิวรณ์ ๕ อาการของนิวรณ์ ๕ เป็นอย่างไร เขาก็พยายามให้ไม่มีอาการนั้นๆในจิตให้ได้ หรือไม่ก็ให้จิตมันไม่สนใจอะไร ให้ไปจดจ่ออยู่กับกสิณอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น จดจ่อที่ลมหายใจ หรือจดจ่อที่รูปนิมิต จะเป็นเพ่งเป็นลูกแก้ว เพ่งเป็นเปลวเทียนเพ่งนิมิตสีแดง เขียว เหลือง อะไรก็ได้ เมื่อเห็นว่าในจิตไม่มีนิวรณ์ เขาก็พยายามให้จิตว่างจากนิวรณ์๕ ให้ได้ พยายามลืม พยายามทิ้ง ไม่ให้มีนิวรณ์ ๕ มากวนในจิต ถ้าใครเคยปฏิบัติธรรมที่เรียกว่า นั่งสมาธิก็ดี นั่งทำเจโตสมถะก็ตาม ก็คงจะเข้าใจ เพราะรู้กันทำกันอยู่แพร่หลาย ทำให้จิตนิ่งๆ จนเฉย จนว่าง โล่งไปให้ได้เอาดื้อๆนั่นแหละ

แม้คำว่า "ขณิกสมาธิ-อุปจารสมาธิ-อัปปนาสมาธิ" ก็ใช้คำเดียวกันทั้งแบบฤาษีและแบบพุทธ และความหมายก็เหมือนกัน ทว่า"ฌาน"ที่ได้ตั้งมั่นเป็น"สมาธิ" มันเป็น"สมาธิ"ไม่เหมือนกัน

"ขณิกสมาธิ" หมายถึง สมาธิที่เริ่มต้น ได้บ้าง ประเดี๋ยวได้ ประเดี๋ยว

ก็ล้ม ได้นานขึ้นๆ ดีขึ้นๆ แต่ยังไม่ตั้งมั่น จนกระทั่งคุณเก่งขึ้นๆ กระทั่งเรียกว่า "อุปจารสมาธิ" ก็หมายความว่า ฌานที่มั่นคงขึ้นมาเรื่อยๆ ใกล้ความตั้งมั่นที่แท้ที่จริงขึ้นไปแล้ว "อุปจารสมาธิ"คือ ฌานที่ได้นั้นทนนานใกล้ความเป็นฌานที่สมบูรณ์

"สมาธิ"ของฤาษี เกิดจากการกลบกิเลสไว้ โดยตนไม่เห็นกิเลส ไม่รู้จักกิเลส ตาก็ไม่มีอะไรยั่วยวน ไม่มีอะไรกระทบ หูก็ไม่ได้ยินเสียง ปิดทวารตา หู จมูก ลิ้น กาย ไม่รับรู้ นั่นคือ สมาธินั่งหลับตา แล้วผู้ปฏิบัติก็รู้กันอยู่แต่ในภวังค์ ซึ่งไม่มีตัวปัจจุบันธรรมที่เมื่อคนเรากระทบสัมผัสจากทวาร ๖ แล้วก็เกิดกิเลสจริงขณะนั้น จึงไม่มีทางที่จะรู้ความจริงตามความเป็นจริงว่า กิเลสเกิดจากเหตุภายนอกเหตุภายในจริงอย่างไร

อาการที่ผู้ปฏิบัติแบบฤาษีเห็นหรือสัมผัสได้ มันเกิดจากทวารใจเท่านั้น มันเป็นเพียงการนำ"ความจำ"ขึ้นมารู้ ซึ่งไม่ใช่การรู้จักรู้แจ้งรู้จริงสภาวะจริง ที่เกิดจริงเป็นจริงในปัจจุบัน จึงเป็นแค่ระลึกเอาความจำมาเรียนรู้พิจารณา หรือจิตขณะนั้นจะปรุง จะคิด จะเคลิ้มไปกับความติดยึดเป็นอารมณ์กาม อารมณ์พยาบาท นั้นเป็นการปรุงความติดยึดขึ้นมาใส่จิตตนเอง ไม่มีของจริง จะมีจริงได้ก็อารมณ์ถีนมิทธะ และอารมณ์ฟุ้งซ่านเท่านั้นที่จะมีอารมณ์ปัจจุบันได้ในภวังค์ เพราะขณะนั้นคุณไม่ได้เปิดตา หู จมูก ลิ้น กาย ที่เป็นเหตุ เป็นปัจจัยจริง ก็ทำสงบได้ส่วนหนึ่ง คือ ได้แค่ทวารใจ ทำใจไม่ให้มีสิ่งที่เราพยายามจะไม่ให้มีนั้นจนสำเร็จ

ทวารใจเรานี่แหละ ถ้ามันยังอาลัยอาวรณ์ ยังนึก ยังคิด ไปติดไปต่ออะไรอยู่ คุณก็เลิกได้ ก็ทำแค่นั้น นั่นก็คืออารมณ์ของจิตในภพเท่านั้น ถ้าอารมณ์ของจิตมันแวบไป ระลึกถึงกาม ระลึกถึงพยาบาท ก็ไม่ใช่กามไม่ใช่พยาบาท ที่เกิดเพราะตา หู จมูก ลิ้น กาย สัมผัสของจริงและกำลังเกิดอาการของกิเลสกามกิเลสพยาบาทกันจริงๆ มันแค่เป็นกาม เป็นพยาบาทที่จำได้ เอาสัญญามานึกคิด จำได้ว่า เออ..อาการกาม อาการ

พยาบาทที่มันติดตรึงใจ เป็นอุปาทานอยู่ในใจเท่านั้น แล้วก็ปรุงอุปาทานนั้นๆขึ้นอีกที ซึ่งถ้าปรุงความนึกคิดนั้นๆแหละ ปรุงให้เป็นกามเป็นพยาบาทมันก็ไม่ขึ้น มันไม่มีอาการกาม ไม่มีอาการพยาบาทขึ้นมาในใจ ก็เป็นผลของฌานในภวังค์บ้างเหมือนกัน ทั้งๆที่ไม่ใช่กาม ไม่ใช่พยาบาทปัจจุบัน ที่เกิดจากตากระทบรูป หูกระทบเสียง จมูกกระทบกลิ่น ลิ้นกระทบรส กายกระทบเย็นร้อนอ่อนแข็ง เราก็ปิดทวารเหล่านั้นหมดแล้ว ไม่มีกามคุณ ๕ หรือพยาบาทจากทวาร ๕ จริงๆเลย ก็ได้ทดสอบส่วนหนึ่ง แต่ไม่ได้"ความจริงตามความเป็นจริง"ในปัจจุบัน เพราะฉะนั้นมันจึง ***ไม่ใช่ความจริง ตามความเป็นจริง*** มันเป็น***ความจริงตามความจำจริง*** เท่านั้นเอง เอาที่จำได้ เอาความจำมาปฏิบัติ เพียงทำให้ไม่มีกิเลสเกิดจากความจำของเราเท่านั้น ก็มีประโยชน์ในส่วนนี้ แต่ไม่ใช่เรียนรู้ชนิดรู้จักรู้แจ้งรู้จริงกิเลสในปัจจุบัน ทั้งขณะภายนอกมีสัมผัส ทั้งขณะภายในปรุงขึ้นมา อย่างครบถ้วนเป็นจริงตามที่มีที่เป็นทั้งมวล

ฌานฤๅษีจึงไม่สามารถอยู่กับสภาพจริงที่มีทวาร ๖ ทำงานสัมผัสปกติในชีวิตสามัญทุกอิริยาบถ ฤๅษีจึงยิ่งไม่รู้โลก ยิ่งหนีโลก ยิ่งไม่รู้ความจริงที่โลกเขารู้กันทั้งหลาย แม้แต่"สมมุติสัจจะ"

คุณสมบัตินี้ ฌานฤๅษีจึงเป็นฌานแบบที่***ตรงกันข้ามกับของพุทธ***

ฌานของพุทธยิ่งเข้าไปรับรู้ หูกับเสียงรู้ได้ดียิ่งขึ้น ตากับรูปนี่เห็นชัดยิ่งขึ้น ยิ่งเข้าใจชัดยิ่งขึ้น ยิ่งมีญาณปัญญาสอดแทรกเข้าไปรู้ซ้อนถึงว่า นี่เป็นรูป อันนี้เป็นจักขุวิญญาณน่ะ เป็นผัสสะมาแล้วน่ะ มีเวทนาอย่างไร มันปรุง ปรู๊ด มันเป็นสุขเวทนาหรือทุกขเวทนา ยิ่งรู้ในจิตยิ่งชัดเข้าไปอีก แล้ววิจัยลงไป ก็เห็นชัดเจนจนกระทั่งถึงกิเลสเลยว่าเกิดเพราะเหตุนอกหรือเหตุใน รู้ภาวะที่เกิดจริงเป็นจริง จึงมีความรู้เป็นปัจจุบันธรรม ที่จะ**รู้ความจริงตามความเป็นจริง** ครบทวารทั้ง ๕-๖ และรู้โลกรู้สังคมครบถ้วน

การปฏิบัติธรรมของพุทธจึงเป็นเรื่องปกติธรรมดามนุษยชาติเป็นชีวิต

จริงที่อยู่กับโลกเขา ชีวิตที่รู้จักโลกกว้าง ไม่ใช่ชีวิตจัดสรรให้เราเข้ามุมอับ ให้เราเข้าช่องแคบ ให้เราเข้ารูเล็กๆ ไม่ใช่อย่างนั้น แต่เป็นชีวิตที่อยู่ในโลก ปกติ แล้วก็รู้เห็นชัดเจนทุกอย่างเข้าใจ มีปัญญารู้เท่าทันแบบโลกวิทู

เพราะฉะนั้น ประสิทธิภาพด้านความเร็วของ"มุทุภูตธาตุ"ในศาสนาพุทธ จึงมีความแววไว เป็นไหวพริบ เป็นปฏิภาณ มีความรู้รวดเร็ว แล้วมีประสิทธิภาพด้านสามารถกำจัดด้วย มุทุภูตธาตุนี่กำจัดด้วยนะ กำจัดกิเลส คือเผาหนะ เป็นองค์แห่งฌาน ที่ทำให้จิตไม่ตื้อๆโง่ๆทึ่มๆ จิตไม่ดื้อรั้นหัวแข็งแต่ดัดง่าย ซึ่งเป็น"จิตหัวอ่อน" คำว่า "อ่อน"คำนี้หรือ"มุทุ"นี่ เจริญทั้งปัญญาอยู่ในนั้น เจริญทั้งกำลังความสามารถเป็นอำนาจในการกำจัด เพ่งรู้ แล้วก็เผาสลายไป หมดไป เพ่งอ่าน วิจัยรู้แจ้ง แล้วก็เผาตัวที่จะฆ่ามันได้ ทำลายมันได้ ยิ่งฆ่าได้ กิเลสยิ่งลดปัญญายิ่งรู้ชัด เจโตยิ่งเก่งแข็งแรงยิ่งสามารถ ดังนั้นคำว่า มุทุ ที่แปลว่า "อ่อน"นี้ นัยสำคัญที่ลึกล้ำยิ่งนั้นมีประสิทธิภาพ"แข็งในประสิทธิภาพ"ด้วยซ้ำ

ส่วน"กัมมนิย"ที่แปลว่า *"การงานอันเหมาะควร"* นั่นก็คือ การงานยิ่งทำได้ดี ได้สัดได้ส่วนเหมาะสม ได้คุณค่าอย่างดี ได้ประโยชน์ต่อมวลมนุษยชาติทั้งแนวระนาบทั้งแนวลึกถึงขั้นจิตวิญญาณ เพราะความเจริญนี้เจริญครบครันด้วย"อินทรีย์ ๕" ซึ่งได้แก่ กำลังความเชื่อมั่น(สัทธินทรีย์) กำลังความขยันพากเพียร(วิริยินทรีย์) กำลังความรู้ตัวทั่วพร้อม(สตินทรีย์) กำลังความตั้งมั่นของจิต(สมาธินทรีย์) กำลังความฉลาด(ปัญญินทรีย์) และกำลังความฉลาดที่ว่านี้ ไม่เพียงพัฒนาเจริญยิ่งขึ้นได้แค่โลกียปัญญาเท่านั้น แต่เจริญโลกุตรปัญญาด้วย นี่แหละสำคัญยิ่ง

เพราะความเป็น**ฌาน**เป็น**สมาธิของพุทธ**ไม่ได้หนีงานหนีการอะไร ปฏิบัติครบองค์ของ"มรรค อันมีองค์ ๘" ซึ่งต้องปฏิบัติอบรมฝึกฝนพัฒนาให้ดีขึ้นให้ถูกถ้วนทั้งความดำรินึกคิด(สัมมาสังกัปปะ) ทั้งการพูดจา(สัมมาวาจา) ทั้งการงาน(สัมมากัมมันตะ) ทั้งการทำอาชีพ(สัมมาอาชีวะ) จึงมี

ความรอบรู้ครบครันทุกกรรมกิริยาการงานทั้งภายนอกทั้งภายใน โดยเฉพาะการฝึกฝนเรียนรู้อบรมใน"สังกัปปะ"หรือ"ความดำรินึกคิด"ของตนนั้น พระพุทธเจ้าตรัสองค์ธรรมของ"สัมมาสังกัปปะ"ที่ผู้ปฏิบัติจะต้องมี "วิชชาหรือญาณ"หยั่งรู้ลงไปรู้จักรู้แจ้งรู้จริง(พระไตรปิฎก เล่ม ๑๔ ข้อ ๒๖๓) ถึง"ความตรึก"(ตักกะ) ความวิตก(วิตักกะ) ความดำริ(สังกัปปะ) ความแน่ว (อัปปนา) ความแน่(พฺยัปปนา) ความปักใจมั่น(เจตโส อภินิโรปนา) ความปรุงขึ้นจนออกมาเป็นภาษาพูด(วจีสังขาร) ซึ่งจะต้องมี"วิชชา"หรือมี"ญาณหยั่งรู้"ถึงปรมัตถธรรม อย่างเป็น"ของจริง" เป็นวิทยาศาสตร์ทางจิต

เพราะฉะนั้น เมื่อได้ฝึกฝนจนบรรลุธรรมจริง จิตของผู้ปฏิบัติแบบพุทธจึงยิ่งแคล่วคล่อง ยิ่งแววไว จิตยิ่งดัดได้ง่าย เป็น"มุทุภูต" คือ"จิตหัวอ่อน" แต่นัยสำคัญที่ลึกซึ้งแท้จริงนั้น หมายถึง "จิต"ยิ่งมีความเจริญอินทรีย์พละแข็งแรงแกล้วกล้าเก่งกาจในประสิทธิภาพ

"จิตหัวอ่อน" ฟังภาษาแล้ว ดูเหมือนยอกย้อนซับซ้อนอยู่ และฐีตที่แปลว่า "ตั้งมั่น" ก็นั่นแหละคือ แข็งแรงแกร่งกล้าล่ะ อเนญชา ที่แปลว่า "ไม่หวั่นไหว" ก็คือ กระทบสัมผัสกับโลกธรรมหรือโลกียารมณ์ทั้งหลาย จิตก็แข็งแรงมั่นคง ไม่หวั่นไหวไปตามกระแสโลกีย์ได้จริง จึงเรียกว่าโลกุตรจิต จิตอยู่เหนือโลกีย์

ดังนั้น เมื่อปฏิบัติผ่านฌานที่เจริญขึ้นๆ จิตก็สั่งสมสมรรถนะเกิดวสีจากขณิกสมาธิ คือจิตตกผลึกลงเป็นสมรรถนะของจิตสูงขึ้นๆจนกระทั่ง เข้าขั้นอุปจารสมาธิ อุปจาระ แปลว่า มีพฤติกรรมที่ใกล้ความเป็นสมาธิสมบูรณ์

ถ้าของฤาษี อุปจารสมาธิ ก็จะสงบนิ่งมากขึ้นๆ นี่ของฤาษีนะ สงบนิ่ง นิ่งไปเลย อยู่ในภพ ในภวังค์เท่านั้น กิเลสอะไรก็ไม่รู้จัก เขาจะอ่านแต่อารมณ์จิต ว่าจิตไม่มีอารมณ์อะไรเลย มันโปร่งใสเท่านั้น ซึ่งก็รู้เพียงนิวรณ์ในภพนั่นแหละว่ามันไม่มี ก็อ่านให้ชัดให้ได้ อ่านให้จริงเหมือนกัน ไม่มีอารมณ์ อย่างนี้เป็นเชิงกาม อย่างนี้เป็นเชิงพยาบาท อย่างนี้เป็น

ถีนมิทธะ อันนี้เป็นอุทธัจจกุกกุจจะ ก็ไม่มีอะไรทั้งนั้น ไม่คิดไม่นึกอะไรอยู่กับ"หนึ่งเดียว" ที่เราต้องการ จนสุดท้าย มันก็ทรงสภาพนิ่งได้ ถ้าเราจะนึกคิดอะไร เราก็ปรุงความนึกคิดขึ้นมาได้ตามต้องการ มีกำลังของความสามารถที่จะคุมจิต ทำให้นึกเรื่องนั้น คิดเรื่องนี้ได้ เขาก็เอาความสามารถที่จะปรุงขึ้นมานึกมาคิดนี่แหละ เป็นกำลังรวม จิตมันรวมจริงๆนะ แล้วมันคิดอะไรได้ดีเหมือนกัน เพราะว่าเป็นจิตสมาธิชนิดหนึ่งจริง ๆ ก็มีพลังรวม เพราะไม่มีส่วนรั่วซึมไปในนิวรณ์ใด ๆ ไม่เสียหายไปทางอื่น จิตที่เป็นสมาธิตอนนั้น ก็เอาพลังมาใช้ในการที่จะปรุงความคิดขึ้นมาวิจัย ซึ่งมีความเป็นหนึ่งที่เยี่ยมยอด *ความเป็นหนึ่ง*นี่ ในภาษาบาลีเขาก็ว่า เอกะ กับ อัคคะ ก็เป็น*เอกัคคะ* อัคคะนี่แปลว่า เยี่ยมยอด แปลว่า ยิ่งใหญ่ ใส่คำว่า ตา เข้าไปเป็น *เอกัคคตา* ก็ทำให้เป็นคำนาม คือ *ความเป็นหนึ่งที่ยิ่งใหญ่*

"ความเป็นหนึ่งที่ยิ่งใหญ่"นี่ อย่างของฤๅษีก็อย่างหนึ่ง อย่างของพระพุทธเจ้าก็เป็นอีกอย่างหนึ่ง คือ เป็นหนึ่งที่"ใหญ่"จริงๆ แต่ของฤๅษีนี่ เป็นหนึ่งที่"เล็ก"ที่"แคบ"จริงๆ คือมันจะไม่เกี่ยวอะไรกับใครเลย มันจะนิ่ง มันจะโดดเดี่ยว เข้าไปหา"หนึ่ง"จริงๆ หนึ่งเดียว โดดเดี่ยวเดียวดาย ไม่มีอะไร ไม่รู้ไม่เห็นอะไรในโลก หนึ่งที่ไม่มีอะไร ยิ่งไม่มีอะไร

ส่วนของพระพุทธเจ้านั้น "หนึ่ง"ที่"อัคคะ" ยิ่งใหญ่จริงๆ เอกะนี่แปลว่าหนึ่ง เป็นหนึ่งที่สามารถควบคุมได้เป็นหนึ่งทีเดียว เป็นปึกแผ่นเป็นความสมัครสมาน หรือเป็นความรู้ที่จะใช้ เป็นกำลังของปัญญาและของเจโตที่มีมาก มีอำนาจทั่วไปทั้งหมดทั้งมีอำนาจทางกาย เขาก็ขยายไปมีอำนาจทางกายไปตลอดพรหมโลก พรหมโลก ก็คือดินแดนที่วิเศษสุดแล้ว ก็หมายความว่า เราเองเราสามารถที่จะทำจิตใจของเรานี่ยิ่งใหญ่ พรหมนี่เป็นภาษาศาสนาเดิม หมายถึง ผู้ยิ่งใหญ่ เป็นจิตวิญญาณที่มีอำนาจที่สูงสุดเหนืออื่นใด เรียกว่าระดับพรหม เป็นดินแดนหรือเป็นภูมิ

ที่สูงส่งยิ่งใหญ่นั่นแหละ ถ้าใครทำได้แล้วจะมีความเป็นจริงๆให้เห็นเลย

ถ้าสูงขึ้นไป ก็จะยิ่งใหญ่จริงๆ เป็นอัคคะจริงๆ ใหญ่ที่สามารถควบคุม สามารถรอบรู้เท่าทันกาย เวทนา จิต ธรรม สามารถรอบรู้องค์ประชุมนอก ตาก็จะเห็นอะไรได้อย่างดี นี่ของพุทธ หูก็ได้ยินเสียงอย่างมาก ชัดเจน จะมากจะแรงอะไรก็ตาม สามารถมีอินทรีย์ มีกำลังมีความยิ่งใหญ่ สามารถรับรู้ได้แล้วก็สามารถที่จะรับเสียงเต็มที่ รับรูปเต็มที่ขึ้นมา เก่งขึ้นเรื่อยๆ ถ้ายังไม่เก่ง เราก็แบ่งปฏิบัติ ของพุทธนี่มี "มัชฌิมาปฏิปทา" คือจัดสัดส่วนตามพอเหมาะพอดีของตน อันไหนยังไม่ไหว เราก็เก็บไว้ก่อน นี่เรียกว่ามัชฌิมาปฏิปทา เรารับทั้งหมดไม่ไหวก็แบ่งเอาแค่นี้ก่อน เราเอาแค่นี้ รูป รส กลิ่น เสียง สัมผัสได้แค่นี้ก็สมาทานแค่นี้ นั้นคือผู้ที่ยังอ่อนแอ ถ้าผู้ที่แข็งแรง ก็ยิ่งรับได้เก่ง รูปอย่างนี้ รสอย่างนี้ เสียงอย่างนี้ โลกียะอย่างนี้ ยิ่งเก่ง ยิ่งกล้าขึ้นๆ อยู่เหนือฤทธิ์ของโลกีย์ที่มาเกี่ยวข้องได้มากขึ้นๆ มีกำลังสู้โลกีย์ได้มากขึ้น

ต่างกันกับของฤาษี ฤาษียิ่งหนียิ่งหด ยิ่งเข้าไปอยู่ในภพ ยิ่งเดี่ยว ยิ่งโดด ไม่ใช่ยิ่งกว้าง ยิ่งใหญ่นะ แต่ยิ่งเล็ก ยิ่งตัวเล็ก ยิ่งตัวลีบ ยิ่งหนีโลกีย์ ซึ่งอาตมาพยายามใช้ภาษาไทยอธิบายความของสภาวธรรมที่ซับซ้อนลึกซึ้งให้คุณฟัง จะเห็นได้ว่า ตรงกันข้ามกันไปเสมอเลยว่า แบบฤาษีเทวนิยมกับพระพุทธเจ้าอเทวนิยมนี่มันกลับกัน แบบพระพุทธเจ้านี่ ยิ่งใหญ่จริงๆ ยิ่งเป็นหนึ่ง ยิ่งกว้างใหญ่ หรือ**เป็นหนึ่งที่ยิ่งใหญ่** แล้วก็เป็นหนึ่งจริงๆด้วย เป็นเอกภาพ เอกธรรม เป็นเอก เป็นยอด เป็นเยี่ยม เป็นหนึ่งจริงๆเลย หนึ่งก็มียอด มีลักษณะของมัน ที่มียอดมีหนึ่ง แล้วยังรู้คลุมกว้างออกไปใหญ่ออกไปๆ ต่างกันไปหมดกับแบบฤาษี ที่ยิ่งรู้ยิ่งเล็กยิ่งน้อยๆๆลงไป

เมื่อไปได้ฌาน ๔ เขาเรียกว่า**อัปปนาสมาธิ** ที่จริงอรูปฌาน ก็คือซ้อนเข้าไปอีกในรูปฌาน อุปจารสมาธิก็คือ ชักจะใกล้เคียงความสำเร็จ**แน่วแน่** ที่บาลีก็ว่า **อัปปนา** จนกระทั่งสำเร็จจิตมั่นคงเป็นสมาธิแน่วแน่

ก็ถึงขั้น***อัปปนาสมาธิ***เป็นสมาธิที่นิ่งๆ ว่าอย่างนั้นน่ะ ไม่นึกไม่คิดอะไร นิโรธของฤๅษีเขาก็คือ ดับสัญญาเลย ก็ให้แน่วแน่เข้าไปมาก อัปปนาสมาธินี่ยิ่งแน่วแน่ ยิ่งนิ่ง ยิ่งรู้สึกว่าพอเข้าฌาน ไปอยู่ในภพแล้วก็ยิ่งนิโรธ ก็คือยิ่งหยุดเงียบ ยิ่งไม่คิดไม่นึก ยิ่งสงบ จนกระทั่งอยู่กับความนิ่งเท่านั้น

ความสงบนี่จะมี ๒ ลักษณะ ***ลักษณะไม่ดับจิต*** กับ***ลักษณะดับจิต***

ลักษณะไม่ดับจิต นี่เป็นแบบฤๅษีเทวนิยม ก็คือฝึกให้จิตไม่รับรู้อะไรจากภายนอก เข้าไปรู้อยู่แต่ในภายใน ใครเคยหัดก็จะเจอ ถ้าหัดถึงนะ ถ้าหัดไม่ถึง ก็ไม่เจอ คือหมายความว่า ขณะนั้นในจิตไม่มีนิวรณ์จริงๆ แล้วก็ไม่นึกไม่คิดอะไรจริงๆ ฟังดีๆนะ คำว่าไม่นึกไม่คิด เป็นแต่เพียงให้มันอยู่ในภวังค์นั่นแหละ จิตของฤๅษีนั้นจะมีฌานฤๅษี มันก็จะสงบ นิวรณ์ไม่มี พอนิวรณ์ไม่มีในอารมณ์ตอนนั้นแล้ว เราก็จะรู้สึกว่าเราอยู่ในภวังค์ที่เหมือนกับไม่มีอะไรเลย ตอนนี้ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ไม่ได้ยินอะไรแล้ว ตัดการรับรู้ทางตา หู จมูก ลิ้น กาย ที่มันรับรู้จากข้างนอกจริงๆ ฌานฤๅษีจะเป็นอย่างนั้น ถือว่านั่นแหละเข้าฌาน

พวกเข้าฌานนี่ ใครๆจะพูดด้วยไม่รู้เรื่องแล้ว ไม่รู้ไม่เห็นอะไรแล้ว ส่วนมากจะหลับตา พิสูจน์ได้ ก็ลองกำตดไปใส่จมูก ก็ไม่รู้จักกลิ่นของตดแล้ว ไม่รู้เรื่อง ไม่รับ ไม่พิจารณาเรื่องที่รับมาจากทวาร ตา หู จมูก ลิ้น กาย แล้ว ตัดความรับรู้ จะหลบอยู่ในความรับรู้ของภพในภวังค์ จนถึงขั้นฌาน ๑-๒-๓-๔ เป็นรูปฌาน ๔ สูงสุดถึงขั้นจิตเป็น"อุเบกขา"

ทีนี้อรูปฌาน พอ"รูปฌาน ๔" ได้แล้ว ต่อไปจึงจะเป็น"อรูปฌาน" แบบเทวนิยม ของฤๅษีนี่เขาก็จะทำใจให้"รู้สึกว่าง" เขาจะเพ่งแสงสว่าง จะทำตนให้รู้สึกว่า ตนเป็นแสงสว่าง จนรู้สึกว่ามันโล่ง มันว่าง มันโปร่ง แล้วมันไม่มีตัวคิดปรุงอะไรเลย มีแต่ตัวรับรู้ว่า โอ..มันว่างโล่ง เขาก็ถึงใช้คำว่า อากาโส แปลว่า ที่ว่าง ท้องฟ้า "อนันโต อากาโส" คำบาลีเขาว่าอย่างนั้นน่ะ แปลง่ายๆ ก็คือว่า อนันโต ไม่มีขอบเขต มันโล่งไปหมด

ไม่มีเขต ไม่มีกรอบ ไม่มีเหนือ ไม่มีใต้ ไม่มีสูง ไม่มีต่ำ ไม่มีขวา ไม่มีซ้าย ไม่มีอะไรกั้น มันโล่ง ๆ ว่าง ๆไปไม่มีที่สิ้นสุด มีแต่สว่างโล่งโปร่ง ใสไปหมด นี่คือ ภาคสว่าง รู้สึกแต่ว่าง ๆ นี่คือ *อากาสานัญจายตนะ* ในภาคที่ไม่มืดไม่ดำ ไม่ดับ ก็จะรู้สึกมีแต่ว่าง ในขณะที่มีแต่ว่างนั้นน่ะ มันไม่ได้นึกคิดอะไร ใครเคยทำฌานฤาษีก็จะรู้สึกสบายจริง ๆ ว่างโล่ง แต่ว่ามันจะอยู่ลักษณะนั้น ไม่นานนัก เราก็จะรู้สึกตัวว่า"เรา"อยู่ในที่นั้นนั่นแหละ ในขณะที่ยังไม่รู้สึกตัว หรือยังไม่รู้ตัวว่า*"เราคือใคร"* รู้สึกแต่ว่าง ๆ แต่ไม่รู้ตัวเอง-ลืมตัวเองอยู่ นี่คือ"อรูปฌานที่ ๑" ก็ว่างอยู่ในภวังค์นั่นแหละ

ตอนแรก มันจะไม่รู้เลยว่า *ใครอยู่ที่ไหน "เรา"คืออะไร* เราจะไม่รู้สึกว่า มี"ตัวเรา" จะมีแต่"ความเสพรสว่าง" ลืมตัวไปชั่วคราว แม้"เรา"ก็ไม่มี นี่คือในขณะอากาสานัญจายตนฌาน เพราะเราเอาจิตของเราไปเป็นสภาพโล่งว่างนั้นหมดเกลี้ยง เพราะฉะนั้นตัวเราจะยังไม่รู้สึก ว่าเป็น"เรา" เราก็จะรู้สึกว่ามีแต่ความโล่ง ว่าง ตัวตนไม่มี ไม่มีอะไรเลย ก็ว่าง ๆ ตัวเราก็ไม่รู้ว่าตัวเราตอนนั้น จะรู้สึกแต่ว่ามันโล่ง มันว่างไปหมด ไม่มีตัวไม่มีตนไปหมด ถ้ารักษาอาการอย่างนี้ต่อไปได้ ก็จะได้สภาพนี้อย่างนี้ไปนาน ๆ

แต่ถึงอย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าเราเองจะกดข่ม ไม่ให้มันรู้ตัว มันก็อยู่อย่างนั้นไม่ได้ถาวรดอก มันจะต้องรู้ตัว เพราะว่าเราก็คือ"เรา" ตัวเรายังมีตัวตน มันก็จะรู้ตัวขึ้นมา *พอรู้ตัวว่าเป็น"เรา"ขึ้นมาเมื่อใด* โอ๊ะ..นี่เราอยู่นี่เหรอ เรากำลังอยู่ในความว่างนี้เหรอ โล่งดีเหลือเกิน มันจะซ้อนอยู่ในอารมณ์ว่างโล่งนี้ *เมื่อเรารู้ตัวขึ้นมาเมื่อใด* นั่นคือ *วิญญาณัญจายตนะ* มีตัวตนของเราแล้ว เรารู้ตัวแล้ว รู้แล้วว่า"เรา"เป็นเรา(วิญญาณ) อยู่ในที่ว่าง(อากาส)นั้น ซึ่งมี"เรา"กับมี"ที่ว่าง" เราอยู่ว่าง ๆอย่างนั้น ยังอยู่ในสภาพที่ว่างโล่งนั่นแหละ อายตนะของเรารับรู้ว่า *เราคือใคร เรากำลังอยู่ ณ ที่ตรงไหน* ซึ่งโล่งไปหมด ไม่มีอะไร นอกจาก"ตัวเรา"กับ"ที่ว่าง" อู๊ย..สบาย ไม่อยากจะไปไหนดอก มันว่างเบาสบายสุดที่เปรียบ *วิญญาณัญจายตนะ* ก็

มีอาการอย่างนี้ *รู้ตัวว่าเป็น"เรา"แล้ว* เพราะเราเป็นผู้เสวยอารมณ์ว่างนั้น นี่ภาคสว่าง ภาคไม่ดับจิต ภาคมีความรับรู้ ภาคสว่างของฤาษีก็อยู่แค่นี้

เมื่อเขานึกถึง"นิโรธ" หรือ"ความดับ" ทีนี้ก็จะเป็นภาคดับ ภาคมืด ภาคไม่สว่างกันล่ะ ในสามัญปัญญาของคนก็รู้ว่า อย่างนั้นมันไม่ใช่"ดับ" ก็มันรู้อยู่ ความสว่างก็รู้ ความโล่งแจ้ง ตนก็ยังรับรู้อยู่ เสพสุขอยู่ เสพอร่อยอยู่ มันเป็นสุขอยู่ มันไม่ใช่ดับ มันสว่างอยู่แท้ๆ มันจะไปดับอะไรกันล่ะ มันสว่างโร่อยู่อย่างนั้น เพราะฉะนั้นเมื่อเขาระลึกถึงคำว่า"ดับ" มันก็ยังไม่ใช่ สภาพที่เขาเป็นอยู่นี้ยังไม่ใช่ เขาก็จะต้อง"ดับ" เขาก็จะต้อง"นิโรธ" แต่เขาเข้าใจว่า ***ไม่ให้รับรู้ ให้มันมืด ไม่เอาสว่างแล้ว ดับจิตกันเลย***

ทีนี้ ภาคดับจึงเกิดขึ้น จึงปฏิบัติการดับ ฤาษีทั้งหลายก็เข้าใจว่า ภาคดับ ก็คือทำให้สว่างนั้นมันมืดลงไปเลย ทำจิตไม่ให้รับรู้อะไรเลย นิดหนึ่งน้อยหนึ่ง ก็ไม่ให้รับรู้ แล้วเรียกว่า *อากิญจัญญายตนะ* ซึ่ง*อากิญจัญญ* แปลว่า *นิดหนึ่งน้อยหนึ่งไม่มี* แต่เขาก็ไปตีความกันว่า ไม่มีนิดหนึ่งน้อยหนึ่ง นั่นน่ะคือ *ไม่มีความรับรู้-ไม่มีธาตุรู้ทำงาน-ดับหน้าที่ของวิญญาณ* มันพาซื่อไปอย่างนั้น แทนที่จะบอกว่า ไอ้นิดหนึ่งน้อยหนึ่งไม่มี นั่นคือกิเลสไม่มีเศษ ไม่มีเหลือ ไม่มีอนุสัย ไม่มีอาสวะ ดับกิเลส หยาบ กลาง ละเอียด แม้ธุลีละอองก็หมด กิเลสต่างหากที่นิดหนึ่งน้อยหนึ่งก็ไม่มี เขาก็ไม่ได้คิดอย่างพุทธ เขาก็คิดอย่างเขา ซึ่งต่างจากความเป็นของพุทธ

ดังนั้น *อากิญจัญญายตนะ*ของฤาษี จึง**ดับทั้งเวทนา-ดับทั้งสัญญา** ไม่ให้ทำหน้าที่รับรู้อะไรเลย ความรู้สึกก็ไม่มี การกำหนดรู้อะไรก็ไม่มี เมื่อดับได้สำเร็จ ก็เป็น"อากิญจัญญายตนฌาน" นี่คือ ***ลักษณะดับจิต***

อรูปฌาน ขั้นที่ ๔ *เนวสัญญานาสัญญายตนะ* ของฤาษีเทวนิยมนั้น หมายความว่า *"ภาวะมีสัญญาก็ไม่ใช่ ไม่มีสัญญาก็ไม่ใช่"* ความจริงแล้ว แม้ใครจะดับจิตอยู่ในภพให้ไม่รับรู้ หรือไม่ให้จิตทำหน้าที่ของมันได้เก่งปานใด มันก็ต้องฟื้นตื่นขึ้นมาทำหน้าที่รู้จนได้นั่นแหละ แต่เขาจะเอา

"ดับ"น่ะ เขาจึง"ดับ"ตะพึด พอจิตจะฟื้นขึ้นมารู้ เขาก็รีบ"ดับ"ทันที มันก็ดับลงไปอีก แต่แล้วต่อไปจิตมันก็ต้องฟื้นตื่นขึ้นมารู้อีกจนได้อีกน่ะแหละ แล้วเขาก็รีบ"ดับ"มันอีก เริ่มจะรู้เขาก็ดับ พอมันจะโผล่ขึ้นมารู้เขาก็รีบดับ ธาตุรู้จึงกลายเป็น"*รู้ก็ไม่ใช่-จะไม่รู้ก็ไม่เชิง*" หรือ"*ภาวะมีสัญญาก็ไม่ใช่ ไม่มีสัญญาก็ไม่ใช่*" หรือ"*กำหนดรู้ก็ไม่ได้ ไม่กำหนดรู้มันก็ขึ้นมารู้จนได้*" พอจะรู้ก็รีบ"ดับ"มันลงไปอยู่นั่นแหละ จึงกลายเป็นจะรู้ก็ไม่ได้รู้ จะดับก็ยังโผล่ขึ้นมารู้ แต่ก็ไม่ได้รู้ ถูกดับอีก ลักษณะเช่นนี้เอง ที่เรียกว่า"เนวสัญญานาสัญญายตนฌาน" นี่จัดอยู่ในภาคดับ ภาคมืด

ฌานของพุทธนั้น ไม่ดับอย่างนี้เด็ดขาด พุทธยิ่งฌานสูง ยิ่งออกมาสู่สภาพนอกได้กว้างขึ้น ส่วนฌานฤาษียิ่งเข้าไปอยู่ในรู ในที่มืด เล็ก ในภพ ในภวังค์ของตัวเองมากขึ้น ส่วนพุทธนั้นยิ่งรับรู้ข้างนอกได้อย่างเต็มสภาพ เต็มความรู้สึก เต็มความรับรู้ ยิ่งฌาน ๒ ก็ยิ่งเก่ง และการคุมจิตหรือมุทุภูต ก็ยิ่งเชี่ยวชาญ ยิ่งแววไว ยิ่งรับรู้ เพ่งรู้ แล้วก็ยิ่งจัดการเผาฆ่าละลาย ทำให้หน่าย ให้คลาย ให้จาง ให้ลดให้ละ ยิ่งเนกขัมมะได้เก่ง ยิ่งฌาน ๒ ยิ่งเก่งขึ้น ยิ่งฌาน ๓ ก็ยิ่งเก่งใหญ่ ยิ่งมีฝีมือ แหม..วรยุทธ์เข้าขั้นเลย เรียกว่า เป็นจอมยุทธ์ที่จะท้าชิงแชมป์ได้ไปเรื่อย ๆแล้ว จนกว่าจะถึงฌาน ๔ ถ้าฌาน ๔ ก็จะเป็นแชมป์แล้ว นี่คือ"รูปฌาน"แบบพุทธ

ส่วน"อรูปฌาน"นั้น จะซ้อนลึกลงไปในรูปฌานอีกที ซ้อนลงในตัว ผู้ทำฌานที่เก่งลืมตานี่แหละ ของพุทธนั้น"อรูปฌาน"เป็นเครื่องตรวจสอบ"อาริยผล"ขั้นสุดท้าย เมื่อผู้ที่ปฏิบัติ"รูปฌาน"ได้ถึง"ฌาน ๔"แล้ว ก็จะมี"อุเบกขา" คือ ความเป็นกลาง หรือความวางเฉยต่อโลกีย์ ซึ่งก็มีสภาพ"วางโลกีย์หรือว่างจากกิเลส" เป็น"ที่ว่าง" เป็นฐานของนิพพานแล้ว

แต่ก็ต้องตรวจสอบ"ผล"ให้สัมบูรณ์สุดจริง ๆ ดังนั้นใน"อรูปฌาน" ขั้นที่ ๑ คือ "*อากาสานัญจายตนะ*" นี้ ก็ต้องตรวจจิตที่ปฏิบัติมาได้ถึงขั้น"อุเบกขา" อันเป็นสภาวจิตที่เข้าสู่ฐานนิพพานขั้นหนึ่งแล้ว ว่า "อาการ

ที่ว่างจากกิเลส"นั้นจริงแท้แค่ใด ตรวจลักษณะอาการ ***"ที่ว่าง ที่วาง ที่เฉย ที่เป็นกลาง"*** ซึ่งเป็นสภาวธรรมที่ได้จากการปฏิบัติ อันเป็นคุณสมบัติของการบรรลุธรรมขั้นว่างจากกิเลส ก็ต้องตรวจรายละเอียดให้สมบูรณ์มั่นใจเป็นที่สุด

"อากาสา" หรืออากาส นี้ก็แปลว่า "ที่ว่าง,ท้องฟ้า,แสงสว่างกระจายไปไกลโล่งกว้าง" ขั้นแรกที่ตรวจลักษณะต่อจาก"อุเบกขา" ก็เป็น "อรูปฌาน"ขั้นที่ ๑ ซึ่งตรวจสภาพของ"ความว่างจากกิเลส หรือที่ปราศจากกิเลส"นั้น ให้รู้จักรู้แจ้งรู้จริงว่า *"ที่ว่างจากกิเลส"*นั้นว่างอย่างไร ว่างจริงแค่ไหน ว่างเสมอ โปร่งได้ตลอด ว่างโล่งได้อย่างไม่มีติดขัด ว่างโล่ง กว้างไกลออกไปอย่างไม่มีที่สิ้นสุด(อนันโต อากาโส) ว่างโปร่งโล่งสะอาด แน่นะ ก็ต้องตรวจสอบ ให้สัมบูรณ์ ว่าเป็นไฉน แค่ใด

การตรวจสอบนี้ ก็คือ *การคบคุ้น-อาเสวนา* กล่าวคือ การทำซ้ำๆ กับที่เคยทำได้สำเร็จดีมาแล้วนั่นแหละ การปฏิบัติซ้ำอยู่ตลอด ให้คุ้นเคยเป็นอัตโนมัติ ให้แน่ใจแน่จริง และก็อ่านตรวจสอบความจริงไปตลอดว่า "ว่างจากกิเลสโปร่งใสสะอาด" ตลอดไปแน่ๆ ทดสอบพิสูจน์ *"การเกิดผล-ภาวนา"*ว่า เป็นผลแท้ผลแน่ดีขึ้นอีกๆๆ และรักษาผลไว้ให้มั่นคงแข็งแรงด้วย เรียกว่า ต้องพากเพียรรักษาผล(อนุรักขนปธาน) นั่นคือ ต้อง *"ทำให้มาก-พหุลีกัมมัง"*

เพื่อให้บริบูรณ์สัมบูรณ์เป็นที่สุด จึงต้อง*"ทำให้มาก-พหุลีกัมมัง"* จนกระทั่งผลนั้นไม่เปลี่ยนแปลง(อวิปริณามธัมมัง) ไม่เป็นอื่น(นัตถัญโญ) เที่ยงแท้(นิจจัง) มั่นคง(ธุวัง) ถาวร(สัสสตะ) ไม่มีอะไรมาหักล้างได้(อสังหิรัง) กิเลสไม่กลับกำเริบอีกเด็ดขาด(อสังกุปปัง) นี่คือ การตรวจสอบในขั้น "อรูปฌาน" ขั้นที่ ๑ ตรวจว่าเป็น *"ความว่างจากกิเลส"* ซึ่งหมายถึง *"สภาวะของความปราศจากกิเลสในจิต"*จริงแท้แน่นะ

นี่คือ **อากาสานัญจายตนะ ของพุทธ**

และ"อรูปฌาน ๒-๓-๔" กระทั่งถึง"สัญญาเวทยิตนิโรธ" ก็จะต้องทำด้วย *"อาเสวนา-ภาวนา-พหุลีกัมมัง"* ดังที่ได้ทำใน"อรูปฌาน" ขั้นที่ ๑ นี้แหละ ให้แข็งแรง จนสัมบูรณ์

ขั้นต่อมาก็"**วิญญาณัญจายตนะ**" เป็นการตรวจสภาพที่เป็น"จิตวิญญาณ"ตรง ๆ นั่นคือ ตรวจ *"**ความเป็นจิต** ที่ปราศจากกิเลส" หมายถึงตัวภาวะที่เป็น"จิตหรือวิญญาณ"แท้ ๆ* ก็จะรู้จักรู้แจ้งรู้จริง"ความเป็นวิญญาณ"กันกระจะกระจ่างกันตรงนี้เองว่า "**จิตแท้**"หรือ"**วิญญาณ**"แท้ ๆ ที่ไม่มีกิเลสาสวะจริง ๆนั้นคือ อย่างไร ไฉน และ*"วิญญาณัง อนัตตา"*นั้นแท้ ๆจริง ๆเป็นอย่างไร

"วิญญาณ"จริง ๆนั้นมีคุณลักษณะเป็น"ธาตุรู้"เท่านั้น ผู้ปฏิบัติถึงขั้นนี้ ตอนนี้ล่ะจะได้สัมผัส"ของจริง"ที่เป็น"**สภาวะจิตแท้ ๆอันปราศจากกิเลสาสวะ**"ที่ว่านั้นจะเป็นอย่างไร ก็ต้องตรวจอ่านด้วย"อาเสวนา-ภาวนา-พหุลีกัมมัง" ดังอธิบายมาแล้ว จะรู้แจ้งชัดเจนด้วยตนของตน(ปัจจัตตังเวทิตัพโพ วิญญูหิ) ว่านี่แหละคือ "อายตนะที่เป็นวิญญาณ"แท้ ๆชัด ๆล่ะ

ผู้ปฏิบัติได้ถึงสภาวะขั้นนี้ ก็คือ **วิญญาณัญจายตนฌาน ของพุทธ**

ขั้นที่ ๓ "**อากิญจัญญายตนะ**" ขั้นนี้ตรวจให้ถ้วนรอบอีกทีว่า สิ่งที่เราต้องการ*"ไม่ให้มี"*นั้น คือ กิเลส อุปกิเลส ภพ ชาติ รูปราคะ-อรูปราคะ-มานะ-อุทธัจจะ ก็จะต้อง*"ไม่ให้มี นิดหนึ่งน้อยหนึ่งก็ไม่มี"* ไม่ว่าจะเหลือเศษธุลีละอองละเอียดเท่าใด ๆ *อากิญจัญญ แปลว่า นิดหนึ่งน้อยหนึ่งไม่มี* เป็นการตรวจสอบความสะอาด สอบความบริสุทธิ์ขั้นสุดท้าย ในด้าน *"ความไม่มี"* จึงจะชื่อว่า อนัตตา สุญญะ สมบูรณ์ตามที่หมาย และการตรวจก็ตรวจด้วย"อาเสวนา-ภาวนา-พหุลีกัมมัง" เป็น"อรูปฌาน"ลืมตาอยู่ในชีวิตประจำวันสามัญนี้ตามแบบพุทธนั่นเอง *นิดหนึ่งน้อยหนึ่งก็ไม่มี* จึงหมายถึง การตรวจอย่างสุดยอดใน*ความไม่มีอะไรเลย* ตามที่เราศึกษามาแล้วที่จะไม่ให้มี ก็ตรวจสอบความเกลี้ยงสิ้นสนิทจริง ๆนี้อย่างสัมบูรณ์

นี่คือ **อากิญจัญญายตนฌาน ของพุทธ**

ขั้นที่ ๔ *"เนวสัญญานาสัญญายตนะ"* อรูปฌานขั้นสุดท้ายนี้ หมายถึง การ ***"พ้นอวิชชาสังโยชน์"*** อย่างสัมบูรณ์ เป็นการตรวจสอบทุกสิ่งอย่างให้รู้จักรู้แจ้งรู้จริงถ้วนครบ ต้อง"รู้" ต้องมี"วิชชา" ไม่รู้ไม่ได้ ต้องมีญาณ หรือมีวิชชารู้แจ้งหมดจบครบถ้วนสิ้น ทุกสิ่งอย่าง ทุกสัดส่วน ทุกสภาพ "รู้"นี้คือ รู้ในเรื่องของ"การสิ้นอาสวะ"โดยเฉพาะ ไม่ใช่รู้อะไรต่ออะไรทั่วไป ในโลก ดังนั้นจะอยู่ในสภาพ*"รู้ก็ไม่ใช่ ไม่รู้ก็ไม่เชิง"* ไม่ได้ *เนวสัญญานาสัญญา* แปลว่า *มีสัญญาก็ไม่ใช่ ไม่มีสัญญาก็ไม่ใช่* หมายความว่า สภาวะดังกล่าวนี้ *สัญญาทำงานไม่สัมบูรณ์*

เพราะฉะนั้น จึงต้องให้"สัญญา"ทำหน้าที่เต็มที่ นั่นก็คือ จะอยู่ในภาวะ "กำหนดรู้"(สัญญา)คลุมเครือไม่ได้ ไม่รู้หรือรู้ยังไม่ทะลุรอบไม่ได้ ต้องรู้ให้รอบให้ครบถ้วนสิ้นทุกประการ จึงจะชื่อว่า **"พ้นอวิชชาสังโยชน์"** ขึ้นสู่**"สัญญาเวทยิตนิโรธ"** นั่นคือ ต้อง*"พ้นเนวสัญญานาสัญญายตนฌาน"* นี้ออกไป หรือต้องล่วงพ้น"อรูปฌานที่ ๔"ไปให้สำเร็จ จึงจะเป็นขั้นเข้าถึง **"นิโรธ"**สุดท้ายแท้จริง คือ **"สัญญาเวทยิตนิโรธ"** ซึ่งผู้รู้เถรวาทแปลกันว่า ***"ดับเวทนาและสัญญา"***

หาก"**ดับเวทนาและสัญญา**"ดังว่านั้นจริง ก็เท่ากับวกเวียนกลับไปสู่อรูปฌาน ๓ อากิญจัญญายตนะแบบฤาษี คือดับจนหมดความรับรู้ไปเลยนิดหนึ่งน้อยหนึ่งก็ไม่ให้มีความรู้สึก หรืออันเดียวกันกับ"อสัญญีสัตว์" *ผู้ไม่มีสัญญา ผู้ไม่มีความกำหนดรู้ใดๆเลย หรือความกำหนดรู้(สัญญา) ความรู้สึก(เวทนา)ใดๆก็ไม่ทำงานแล้ว* ถึงขั้นนั่งแข็งทื่อเหมือนท่อนไม้เหมือนก้อนหิน แล้วพากันหลงว่า นี่คือสุดยอดแห่ง**"นิโรธสมาบัติ"** ก็ใช่ "จิตดับ" แต่ ***ไม่ใช่"สัญญาเวทยิตนิโรธ"***ที่หมายถึง***"กิเลสดับ"***เด็ดขาด

เพราะฌานของฤาษีไม่มีการดับกิเลสอย่างรู้จัก**ตัวตน**(อัตตา)ของกิเลสสัมผัสถูก**ตัวตน**(อัตตา) เหมือนของพุทธ ซึ่งมีสัญญาเวทยิตนิโรธ ตามที่

พระพุทธเจ้าตรัสไว้ใน *อนุปุพพวิหาร ๙* อันประกอบด้วย “รูปฌาน ๔” กับ “อรูปฌาน ๔” และ“สัญญาเวทยิตนิโรธ” อีก ๑

ฌานในแบบฤๅษีสมัยโบราณนั้น พอฤๅษีไปถึงขั้นอากิญจัญญายตนะ ความเชื่อความเห็นของเขาก็คือมันต้องไม่มีวิญญาณหรือความรับรู้กันแล้ว ดังนั้น แสงสว่างก็ดี ความรับรู้ก็ดี ต้องไม่มี นิดหนึ่งน้อยหนึ่งก็ต้องไม่มี ต้องดับความรับรู้หมดเลย นิดหนึ่งน้อยหนึ่งก็ไม่ให้เหลือ ไม่ให้รับรู้ ดับสิ้น เกลี้ยง กำหนดรู้ก็ไม่มีรู้-ดับสัญญา รู้สึกก็ไม่รู้สึก-ดับเวทนาหมดเลย

ไม่ต้องไปดับถึงเวทนาดอก ดับแค่สัญญาเท่านั้นมันก็ดับหมดแล้ว ดับความกำหนดรู้ ไม่ได้รู้อะไรแล้ว เขาถึงได้เรียก“อสัญญี”ไม่กำหนดรู้อะไรทั้งนั้นเลย ไม่รับรู้อะไรทั้งนั้น ดับ ๆ ๆ ๆ ถ้าใครเคยฝึกก็จะรู้ เขาเรียกว่า เป็น“นิโรธสมาบัติ” อย่างนี้เลย นิโรธก็ซ้อนอยู่ในฌานภวังค์นี่แหละ ถ้าดับได้สำเร็จก็สุดยอด นึกว่านี่แหละคือ“นิโรธ” คือ“ดับ”ได้แล้ว

อาฬารดาบสก็หลงมาแล้ว บอกว่านี้ยอด “อากิญจัญญายตนะ” ได้ฝึกดับ หัดดับไป ๆก็ดับได้ นั่นแหละแข็งทื่อ ดับกันอยู่ถึง ๗ วันเลย ไม่รู้เรื่อง เป็นพรหมลูกฟัก คนแท้ ๆแต่เป็นก้อนหินก้อนดินไปเสียแล้ว ไม่มีธาตุรู้อะไร จิตไม่ทำงาน กำหนด“ดับ”อยู่อย่างนั้นได้ เขาก็ทำกันมาแล้ว

อาตมาเองขอบอกตรง ๆ ว่าไม่เคยทำได้อย่างนั้น ดับจนแข็งทื่อ ๗ วัน ๗ คืนนี่ จนกระทั่งคนอุ้มขึ้น ก็อยู่ในรูปนั่งนั่นแหละ ตัวแข็งปั๋งเลย อาตมาไม่เคย เคยแต่ดับได้แค่ว่า เราไม่รับรู้ อากิญจัญญา คือดับปี๋ไปเลย ไม่รู้เรื่องเลย ไม่รู้ตัวเลย ไม่เคยดับข้ามวันข้ามคืน บอกแล้วว่า ในภาวะของจิตวิญญาณมันดับแล้ว มันก็ไม่หยุดดอก มันก็จะฟื้นขึ้นมารู้ตัวจนได้ รู้ร่ำรำเรือง ๆขึ้นมา นั่นแหละคือสภาพที่ยอมรับว่า เอ๊..จิตวิญญาณจริง ๆ แล้วนี่ ดับมัน ไม่ได้ตลอดหรอก ดับได้ก็คือสะกดไว้ช่วงหนึ่ง อาจจะไม่รับรู้จริง ๆ ๗ วัน ดังกล่าวนั้น แต่แล้วมันก็ต้องฟื้นกลับออกมารับรู้ทำหน้าที่วิญญาณ ตามความเป็นจิตวิญญาณจนได้อยู่นั่นเอง

อุทกดาบส ทำไปถึงอากิญจัญญายตนะแล้ว นั่งต่อไปถึงได้เห็นว่า เอ๊.. ไม่ใช่นี่นา มันจะต้องกลับฟื้นขึ้นมารู้อีก จิตมันดับตลอดไปไม่ได้แน่ๆ จึงเข้าใจว่ามันต้องมีอายตนะที่เป็น"เนวสัญญานาสัญญายตนะ" เกจิอาจารย์ ฎีกาจารย์ แปลคำนี้มาตั้งแต่ไหนแต่ไรว่า *รู้ก็ไม่ใช่ ไม่รู้ก็ไม่ใช่* จะว่ารู้ก็ไม่ เต็มที่ จะว่าไม่รู้ มันก็พอรู้ๆ มันก็เลยลำๆเลืองๆ คือ พอดับสนิทไปแล้ว อยู่ๆไป มันก็จะต้องมี"รู้"โผล่ขึ้นมาจนได้ พอรู้ขึ้นมาก็รีบดับลงไปอีก แล้วมันก็จะมีรู้ขึ้นมาอีก ก็รีบดับมันลงไปอีก เลยไม่รู้อะไรกัน แต่ก็ต้องยอมรับว่า *แม้ดับขนาดไหน จิตหรือวิญญาณนี่มันก็ต้องไม่หมดรู้อยู่ดี* เพราะมันเป็น "ธาตุรู้" อุทกดาบสจึงจำนนในสภาพจิตขั้น"เนวสัญญานาสัญญายตนะ"นี้ จึงถือว่า อรูปฌานที่ ๔ สูงสุดพ้น"อากิญจัญญายตนะ" ไปแล้วก็ต้องเป็น "เนวสัญญานาสัญญายตนะ" อุทกดาบสเขาก็ยึดเอาอันนี้ ด้วยอารมณ์ อย่างนั้นน่ะ มันก็ลำๆเลืองๆ ดับแล้วเดี๋ยวก็มีรู้ แล้วก็ดับลงไปอีก แต่ก็อยู่ในภพนั่นแหละ อยู่อย่างนั้นแหละถือว่าสูงสุดได้แค่นี้ "นิโรธ"มันก็แค่นี้ สูงสุดดับได้แค่นี้ อุทกดาบสก็จับเอาสภาวะนี้เป็นสูงสุดของการทำฌาน ทำสมาธิ ทำจิตเป็นอธิจิต เป็นอธิจิตก็มีฌาน มีสมาธิ ก็เข้าใจว่านี่แหละคือ*นิโรธสมาบัติ* ฝึกให้แข็งแรง ฝึกให้ช่ำชอง ฝึกให้ได้ อันนี้ไปนานๆ นานเท่าไรก็แล้วแต่ นั่นแหละคือความช่ำชอง เขาก็ฝึกเอาแค่นี้ ใครทำได้ คนนั้นก็บรรลุสูงสุด ฌานฤาษีก็แบบนี้ ทำได้มันก็จะอยู่อย่างนั้นแหละ ก็แค่นี้มันก็อยู่ในภวังค์นั่นเอง ก็นั่งจุ้มปุ๊ก อยู่กับนิโรธเช่นนี้ๆ

ฤาษีจึงไม่พ้นป่า ผู้มีทิฏฐิแบบอาฬารดาบส-อุทกดาบส ก็ต้องอยู่ในที่ไม่มีอะไร ต้องสถานที่สงัดสงบแบบฤาษี ต้องนั่งทำสมาธิกันไปตลอดจนตาย ไม่มีการ"เสร็จกิจ" ไม่มีหมดกิเลสาสวะแล้วก็ไม่ต้องปฏิบัติอะไรอีกอย่างพุทธ จึงต้องอาศัยที่ปฏิบัติอันเป็นสถานที่สงบ หนีเข้าป่ากันตลอดชาติ จิตก็ต้องกดข่มมันไว้อยู่ตลอด มันก็ไม่ขึ้นมาล่ะ แต่ถ้าเผื่อ

ว่า ไปถูกกระทบสัมผัสรุนแรง ก็ทนไม่ได้หรอก แม้แต่กระทบสัมผัสบรรยากาศในเมืองก็อยู่ไม่ได้ ประเดี๋ยวก็เวียนหัว มันรำคาญไปหมดนั่นแหละ มันทนสัมผัสโลกีย์ไม่ได้ จะต้องหนีเข้าป่า จะออกมาเป็นคนธรรมดากับโลกแสงสีกับเขายาก ไม่มีสิทธิ์ที่จะอยู่เหนือโลก เขาจะต้องหนีไปสุดกู่เลย ออกไปถึงโลกันตะ ไม่ใช่โลกุตระนะ โลกันตะคือที่สุดหรือปลายของโลก อันตะนี่แปลว่า *ที่สุดแห่งที่สุด* ไม่รู้ว่าจะไปสุดตรงไหนล่ะ มันจะต้องไม่มีอะไรเข้าไปเกี่ยวข้องได้ เขาจะหนีไปอย่างนั้น เขาถึงแปลกันว่า โลกันตะ คือ *สุดนรก* ยิ่งหนีเข้าไปหาที่มันไม่รู้ว่าจะชื่ออะไรเข้าป่าก็เข้าป่าลึกไป เข้าถ้ำก็เข้าถ้ำลึกไปเลย เข้าไปอยู่ไม่พบอะไรเลย ไม่เกี่ยวกับอะไรเลย หนีไปสุดโลกเลย จึงเรียกเอาภาษาง่าย ๆ เป็นพวก**หนีโลก** ไม่ใช่พวก**เหนือโลก** แล้วก็ไปนั่งหลับหูหลับตาเอาอย่างนั้นแหละ

อยู่ป่าลึกอย่างนั้น ก็จะเก็บผลหมากรากไม้กินไปตามเรื่องตามราวเหมือนคนป่าสมัยโบราณ ปฏิบัติธรรมสุดท้ายได้เก่งที่สุด ก็คือการเป็นคนป่าคนเขายุคดึกดำบรรพ์ ยังไม่เป็นมนุษย์รู้เรื่องอะไรเลย แม้ความรู้ที่เคยรู้ก็ลืมหมด ทิ้งโลก ลืมโลก ลืมอะไรให้หมด ทิ้ง วาง ไม่เอาอะไรทั้งนั้น

ส่วนของพุทธไม่ใช่เช่นนั้น ยิ่งปฏิบัติ โลกทัศน์ยิ่งกว้างยิ่งลึก ยิ่งอากาสา โล่ง ว่าง จิตยิ่งมีสิ่งรองรับในใจของเราเป็นอากาสานัญจายตนะก็มีอยู่ วิญญาณัญจายตนะ ก็ยิ่งเป็นผู้ที่รู้จักวิญญาณอันบริสุทธิ์ วิญญาณก็ยิ่งมีความสามารถ วิญญาณที่เราเองเป็นเจ้าของวิญญาณ ที่จะมีอำนาจเหนือ ที่สามารถจะรับรู้อะไรได้ โดยขจัดกิเลสออกจริง ๆ กิเลสเข้าไม่ได้จิตยิ่งแข็งแรง ยิ่งกระทบสัมผัสจิตยิ่งรู้ได้ดี และไม่เป็นภัยต่อใครต่อสิ่งใด

อากิญจัญญายตนะก็คือ ไม่มีกิเลส เศษธุลีนิดหนึ่งน้อยหนึ่งก็ไม่มีมีญาณปัญญารู้ความจริงตามความเป็นจริงว่า กิเลสไม่เกิดอีกจริง ๆ จะกระทบสัมผัสอย่างไร เมื่อไร ยั่วยวนขนาดไหน **มันก็มีข้อพิสูจน์ที่จริงเป็นของจริงในตัวเราเลยว่า ยิ่งไม่มีกิเลส ยิ่งสบาย ยิ่งมีประโยชน์**

ดังนั้น หากยังมีภูมิแค่..เนวสัญญานาสัญญายตนะ จะรู้บ้างไม่รู้บ้าง *รู้ก็ไม่ใช่ ไม่รู้ก็ไม่ใช่* นั้นไม่ได้ ต้องรู้ให้ชัด จะบอกว่า *รู้ก็ไม่เชิง ไม่รู้ก็ไม่เชิง* ก็คือ ยังไม่รู้จริงแจ้งแทงทะลุ ต้องรู้จริง รู้แจ้ง รู้ทะลุ รู้รอบ รู้ถ้วน เพราะฉะนั้น จึงต้องให้ถึงขั้น"*สัญญาเวทยิตัง นิโรธัง โหติ*" ให้เกิดนิโรธชนิด มี"สัญญาเวทยิตัง"ให้สัญญาเคล้าเคลียอารมณ์ ให้กำหนดรู้ลงไปในอารมณ์ ทุกอารมณ์ แล้วเลือกกิเลสขึ้นมาให้หมด จับกิเลสขึ้นมาให้ได้ ไม่ให้วอบ ไม่ให้แวบ ไม่ให้มี*อโสกะ(เหลือเศษธุลีหมองก็ไม่ได้) วิรชะ(เหลือเศษธุลีเริง ก็ไม่ได้)* เศษส่วนอะไรที่เป็นธุลีของกิเลสาสวะ ก็ไม่ให้เหลือละเอียดลออ หมดเลย **"ต้องรู้และกำจัดมันได้อย่างเด็ดขาดสมบูรณ์"** สัญญาต้องทำหน้าที่กำหนดรู้จนถึงขั้นรู้ถ้วนหมดแล้วก็ยังแน่ใจชัดอีกด้วยว่า จิตของเรา ทำได้อย่างแข็งแรงมั่นคง เที่ยงแท้ ไม่แปรปรวน กิเลสาสวะใดไม่เกิดอีกเป็นธรรมดา กิเลสเข้าไม่ได้อีกเป็นธรรมดา ไม่วอบ ไม่แวบ ไม่เหลือเศษอะไรเลย จิตนี่มั่นคงแล้ว จิตนี่แข็งแรงแล้ว จิตนี่ถาวรแล้ว จิต*เกษม*แล้วสัมบูรณ์

จิตนี้ไม่มี"อวิมุติ"เหลืออีกเลย แม้เศษธุลีใดๆที่ยังไม่หลุดพ้น แม้แต่จะมีเศษธุลีของอวิมุติจรวอบแวบมา และทั้งไม่มี"อสมาหิตะ"หลงเหลืออยู่ในความมั่นใจสุดยอดยิ่ง อีกแล้ว แม้เศษธุลีที่ยังแวบไหวไม่ตั้งมั่น จึงเป็นจิตที่มีสภาพสมบูรณ์แบบ แข็งแรงต่อโลกทุกอย่าง สร้างสรร*ประโยชน์คุณค่าให้คนเป็นอันมาก พหุชนหิตายะ* ช่วยให้คน*เป็นสุขเป็นอันมาก พหุชนสุขายะ* สุขอย่าง"วูปสโมสุข"ด้วยนะ **สุขอย่างโลกุตระ** แล้วพร้อมกันนั้นก็*อนุเคราะห์โลกในทุกทาง โลกานุกัมปายะ* โดยอนุเคราะห์ทั้งโลกที่เป็นโลกีย์และโลกุตระ จึงเป็นคนมีประโยชน์ต่อโลกมากแก่ทุกโลก มีฌาน ๔ ฌาน ๘ แบบพระพุทธเจ้า มีวิโมกข์ ๘ แล้วก็มีอนุปุพพวิหาร ๙ พ้นสภาพสัตตาวาส ๙ หลุดพ้นถึงขั้นสุดยอดสัญญาเวทยิตนิโรธทีเดียว รู้จักชัดเจนว่า สภาพ"อรูปฌาน" คือตัวตรวจสอบสูงสุด ที่กว้าง ที่ลึก

ที่ละเอียดลออ ที่แข็งแรง ยิ่งยอดสุดยอด อยู่เหนือโลกได้อย่างชัดเจน มีฌานลืมตาทั้งรูปฌานและอรูปฌานสัมบูรณ์

คนเหล่านี้ไม่ต้องไปสู่ป่าเลยก็ได้ ปฏิบัติอยู่ในเมืองในกรุง แข็งแรงอยู่ในกรุง จริง ๆนั้นให้อาตมาไปอยู่โน่นแน่ะ กลางสีลมโน่นก็ได้ แต่ตอนนี้ไม่ค่อยได้เข้าไปฝึกดมกลิ่นพวกนั้นนัก มันก็คงเป็นมลพิษพอสมควร เราก็เลยอยู่แต่สันติอโศกนี่ ถ้าจะเอาจริง ๆนะ ก็จะต้องเป็นพระมาลัยโปรดสัตว์ไปโน่นแหละ ผู้ฝึกแบบพุทธจะทนได้โดยไม่ต้องทนเลย แต่เข้าใจดี ผู้อยู่เหนือโลกีย์ไปโปรดเขาได้ แต่อาตมาคงโปรดเขาไม่ได้หรอก คนพวกนี้เขาหวงแหนความสุขที่เต็มไปด้วยโลกธรรม ทั้งหนาทั้งแน่น และมีอัตตามานะใหญ่ หรือจะไปโปรดพระสงฆ์ จะไปโปรดเถรสมาคม โปรดไม่ได้หรอก อยู่ตามประสาเรานี่แหละ ทำงานไปตามบุญบารมี

ถ้าใครเขาเคารพนับถือ เขาจะเชิญไป เราก็จะไปสัมผัส เราก็จะไปเพื่อฝึกตนเอง ก็ได้ประโยชน์ตน ส่วนประโยชน์ท่านเป็นผลพลอยได้บ้างก็ดี

เมื่อเป็นอย่างนี้แล้ว ได้ฌานอย่างนี้แล้ว ถ้าถึงสัญญาเวทยิตนิโรธแล้วจะไปทดสอบที่ป่าที่อะไรก็ไปซิ ป่าไม่ใช่เมืองคนอยู่สักหน่อย เพราะฉะนั้นไม่ต้องไปทดสอบก็ได้ พระพุทธเจ้าไม่ได้ส่งสาวก ๖๐ รูปแรก เข้าไปทดสอบในป่าเลย ซึ่งมีเพื่อนของพระยสะที่ล้วนเป็นพระอรหันต์รวมทั้งพระยสะลูกเศรษฐีทั้งนั้น ๕๕ รูป เป็นคนเมืองบรรลุธรรมอยู่ในเมือง รวมทั้งปัญจวัคคีย์ที่เป็นพระอยู่ป่ามาก่อนด้วย พอบรรลุอรหันต์พระพุทธเจ้าก็ให้เข้าเมืองทั้งนั้น ทรงระบุเลยให้ไปในนิคม พระพุทธเจ้าตรัสชัดว่าให้ไปทำงานช่วยผู้อื่นต่อไปตรง ๆแท้ ๆ ทั้ง ๆที่เป็นภิกษุผู้เลี้ยงตนด้วยบิณฑบาตหรือเป็นผู้ขอ(เขากิน)นั่นแหละ ซึ่งผู้บรรลุอรหันต์ทุกองค์ คือ **ผู้ไม่มีประโยชน์ตนอีกแล้ว จบครบประโยชน์ตนแล้ว** ชีวิตที่เหลือจึงอยู่ไปก็มีแต่ทำประโยชน์เพื่อผู้อื่น เพื่อมวลมนุษยชาติเท่านั้นแต่ถ่ายเดียว ***ผู้บรรลุอรหันต์แล้ว จึงมิใช่ผู้ที่จะหลงงมงายเอาชีวิตไปทิ้งให้เสียประโยชน์***

<u>***อยู่ในป่าเด็ดขาด***</u>

สรุปสุดท้าย **ศาสนาพุทธ ไม่ถือว่า ป่า เป็นสถานที่หลักหรือสถานที่จำเป็นที่จะใช้ปฏิบัติธรรม ป่าเป็นเพียงสถานที่หนึ่งที่มีประโยชน์ยิ่ง ใช้เป็นองค์ประกอบในการศึกษา และตรวจสอบตนเองเพิ่มเติมเท่านั้น**

พระอรหันต์จะมีจิต***ยินดีในเสนาสนะป่า***เป็นสามัญทุกองค์
แต่พระอรหันต์ทุกองค์***ไม่หลงยึด***หรือ***ไม่หลงเสพติดเสนาสนะป่า***
ผู้ยังติดยึดหรือมีปลิโพธแม้แค่ป่านั้น ยังมิใช่พระอรหันต์แน่แท้

....

เรียบเรียงจากการแสดงธรรมของสมณะโพธิรักษ์ ๔ เรื่อง คือ

❖ **พระป่า** เมื่อ ๑๘ มิถุนายน ๒๕๒๓

❖ **พระกับป่า** เมื่อ ๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๕ ณ พุทธสถานปฐมอโศก และ เมื่อ ๙-๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๕ ณ พุทธสถานสันติอโศก

❖ **การอยู่ป่าและฌานของพุทธ** เมื่อวันที่ ๒๕ กันยายน ๒๕๓๖ ณ พุทธสถานสันติอโศก

❖ **อรหันต์ของพุทธควรอยู่ป่าหรืออยู่บ้าน** เมื่อ ๑๐ มิถุนายน ๒๕๔๓ ณ พุทธสถานสันติอโศก (ทำวัตรเช้าเนื่องในวันอโศกรำลึก)

☆ แม้แต่ฆราวาส เราก็จะต้องรู้ว่า
สิ่งแวดล้อมที่รู้จักธรรมชาติ มีต้นไม้ มีน้ำ มีดิน มีหิน
แต่ต้นไม้นี่เป็นหลัก จะต้องมีต้นไม้ที่จะให้ความร่มเย็น
เพราะว่าต้นไม้นี่เป็นชีวิต มีชีวะ
เป็นชีวะที่จะช่วยรักษาสิ่งแวดล้อมให้แก่เราได้ดีทีเดียว
ถ้าเผื่อว่าสังคมหรือมนุษยชาติไม่คำนึงแล้ว
มันก็จะทำลายองค์ประกอบของชีวิต
ซึ่งมีต้นไม้ประกอบอยู่ให้ได้สัดส่วน

☆ ดูกรอุบาลี เสนาสนะ คือ ป่าและราวป่าอันสงัด อยู่ลำบาก
ทำความวิเวกได้ยาก ยากที่จะอภิรมย์ในการอยู่ผู้เดียว
ป่าทั้งหลาย เห็นจะนำใจของภิกษุ**ผู้ไม่ได้สมาธิ**ไปเสีย
ดูกรอุบาลี ผู้ใดพึงกล่าวอย่างนี้ว่า
เราเมื่อไม่ได้สมาธิจักสร้องเสพเสนาสนะ คือ ป่าและราวป่าอันสงัด
ผู้นั้นจำต้องหวังข้อนี้ คือ จักจมลงหรือ จักฟุ้งซ่าน

(พระไตรปิฎกเล่ม ๒๔ ข้อ ๙๙)

◉ หลงแต่รวย-ก้าวหน้า
ไม่มุ่งศึกษาการลดกิเลส
กู้ประเทศไม่ได้
สมณะโพธิรักษ์
www.crazyartdesign.com